MUHAMMED HÜSEYİN (R.A.)

KUR'AN-I KERİMDEKİ NÜZUL SIRASINA GÖRE

EL ESMAU'L HUSNA

4

"İMANIN İLK ŞARTI ALLAH'A İMANDIR VE İNSAN TANIMADIĞI BİR ALLAH'A İMAN EDEMEZ"

2.BASKI

Sorumlu: Serhat KAN
Editör: Şiyar ADIYAMAN
Düzenleme: Hasan ERGÜN
Basım Tarihi: 2019

ISBN: 978-605-68078-6-2

DİYAR TV ve ERDEMLİ İNSAN YETİŞTİRME DERNEĞİ
İLETİŞİM

Beyazıt Mahallesi Çankırı Bulvarı No 226/B

Akyurt / ANKARA

Tel: 0850 304 12 86 - 0312 336 70 48

Web: www.diyartv.com.tr - www.erdemliinsan.org.tr

KUR'AN-I KERİMDEKİ NÜZUL SIRASINA GÖRE

EL ESMAU'L HUSNA

EL ESMAU'L HUSNA'YA GİRİŞ 1			EL ESMAU'L HUSNA'YA GİRİŞ 2			EL ESMAU'L HUSNA'YA GİRİŞ 3	
اللهُ	ALLAH LAFZI	Bütün isimleri ihtiva eden Allah'ın zat ismi	الأكرَمُ	EL EKREM	Zatında kerim olan, kullarını kerim kılan		1.CİLT
الرَّبُّ	ER RABB	Her şeye yaratılışının gayesine göre muamele eden	الإلٰهُ	EL İLAH	Mabud, sevilen ve âbd olunmaya layık tek zat		
الرَّحمٰنُ	ER RAHMÂN	Rahmeti her şeyi ve herkesi kuşatan	الوَكِيلُ	EL VEKÎL	Güvenilmeye layık, güveni boşa çıkarmayan		
الرَّحِيمُ	ER RAHÎM	Sıfatları ve isimlerinde her zaman rahmeti tecelli eden	الغَفُورُ	EL ĞAFÛR	Her türlü günahı mağfiret eden		
المَلِكُ	EL MÂLİK	Mülkünün maliki (sahibi)	الأعلَى	EL E'LÂ	Yüceliği anlaşılamayacak kadar yüce olan		
الخَبِيرُ	EL HABÎR	Her şey ve herkesten haberdar olan	الفَعَّالُ	EL FÂÂL	Her anda hükmünü icra eden		2.CİLT
المَلِكُ	EL MELİK	Mülkündeki herkesi ve her şeyi idare eden	المُحِيطُ	EL MUHÎT	Bütün varlığı ihata eden, kuşatan		
الأحَدُ	EL EHAD	Zatında tek olan	البَصِيرُ	EL BASÎR	Gizli, açık her şeyi gören		
الصَّمَدُ	ES SAMED	Kendisinden bir şey artıp eksilmeyen ve herkesin muhtaç olduğu zat	العَلِيمُ	EL ALÎM	Her şeyi ve herkesi bilen		
العَزِيزُ	EL AZÎZ	Bütün şerefin ve kudretin kendisine ait olduğu zat	الحَكِيمُ	EL HAKÎM	Her işinde hikmet ve hayır olan		
الحَمِيدُ	EL HAMÎD	Bütün hamdlerin (övgülerin) kendisine ait olduğu tek zat	القَادِرُ	EL KÂDİR	Her şeye kudreti yeten		
الوَدُودُ	EL VEDÛD	Aşkın ve muhabbetin kendisinden tecelli ettiği tek zat. (Seven, sevilen)					
الرَّقِيبُ	ER RAKÎB	Yarattıklarını gözeten, koruyan	الخَالِقُ	EL HÂLIK	Yaratan, tek yaratıcı		3.CİLT
الخَلَّاقُ	EL HALLÂK	Yarattığını yeni bir yaratılışla tekrar yaratan	الغَنِيُّ	EL ĞANİYY	Zengin, kerim ve her şeyin kendisine muhtaç olduğu zat		
النَّصِيرُ	EN NASÎR	Hayırda kuluna yardım eden, kulundan yana olan	الشَّكُورُ	EŞ ŞEKÛR	Şükrün karşılığını veren		
القَدِيرُ	EL KADÎR	Kudretiyle her şeyi hükmü altında tutan	الحَلِيمُ	EL HALÎM	Hilm sahibi, yumuşak muamele eden		
ذُو الجَلَالِ وَالإكرَامِ	ZUL CELÂLİ VEL İKRÂM	Celal ve ikram sahibi	المُهَيمِنُ	EL HAFİYY	Gizli olan, gizliyi bilen ve gizli lütuflarda bulunan		
الفَاطِرُ	EL FÂTIR	Gökleri, yeri ve her şeyi yoktan yaratan	الخَيِّرُ	EL HAYR	Zatıyla ve sıfatlarıyla hayr olan		
الغَفَّارُ	EL ĞAFFÂR	Tekrar tekrar işlenen günahları mağfiret eden	المَلِيكُ	EL MELÎK	Bütün mahlukatın tek hükümdarı		4.CİLT
الحَيُّ	EL HAYY	Diri ve her şeyin kendisiyle diri olduğu zat. (Dirilten)	الوَهَّابُ	EL VEHHÂB	Karşılıksız veren, hibe eden		
القَيُّومُ	EL KAYYÛM	Varlığı varlıkta tutan Zat	الوَاجِدُ	EL VÂHİD	Sıfatlarında, isimlerinde tek olan		
الحَقُّ	EL HAKK	Gerçek varlığa sahip olan tek zat	القَهَّارُ	EL KAHHÂR	Kahr eden, nefsi temizleyen, uyaran, ikaz eden		
العَظِيمُ	EL AZÎM	Âzamet ve büyüklük sahibi tek zat	المُنتَقِمُ	EL MUNTAKİM	Zalimlere hak ettiği muameleyi yapan		
الكَرِيمُ	EL KERÎM	Bütün ikramları yapan tek zat	الكَبِيرُ	EL KEBÎR	Zatı ve sıfatları anlaşılmayacak kadar yüce, ekber olan		
السَّمِيعُ	ES SEMÎ'	Her şeyi ve herkesi işiten tek zat	المُتَعَالُ	EL MUTEÂL	Yüce olan ve yücelten		
المُقتَدِرُ	EL MUKTEDİR	Dilediğini yaratan, dilediğini yok eden, dilediği gibi yapan	القَائِمُ	EL KÂİM	İşleri tedbir edip ayakta tutan		
الشَّهِيدُ	EŞ ŞEHÎD	Herkese ve her şeye şahit olan ve şahit kılan	الغَالِبُ	EL ĞÂLİB	Her şeye galip olan ve galibiyet veren		5.CİLT
البَرُّ	EL BERR	İyilik yapan ve iyilik yaptıran, iyiliğe davet eden	الحَفِيظُ	EL HAFÎZ	Koruyan, gözeten, muhafaza eden		
اللَّطِيفُ	EL LATÎF	Her şeye nuruyla tecelli eden lütufta bulunan	القَاهِرُ	EL KÂHİR	Hükmünden dışarı çıkma imkânı olmayan		
الوَارِثُ	EL VÂRİS	Her şeyin sadece kendisine ait olduğu zat	الفَالِقُ	EL FÂLİK	Yarıp ortaya çıkaran		
القَرِيبُ	EL KARÎB	Her şeye ve herkese kendisinden daha yakın olan	البَدِيعُ	EL BEDÎ'	Eşsiz ve benzersiz yaratan		
المُجِيبُ	EL MUCÎB	Yakın olan, duaya, davete icabet eden	الحَكَمُ	EL HAKEM	Hüküm veren, hükmeden		
القَوِيُّ	EL KAVİYY	Güçlü, kuvvetli, kudretli	الصَّادِقُ	ES SÂDIK	Vadinde sadık olan, vadini yerine getiren		
المَجِيدُ	EL MECÎD	Şerefli olan, Şereflendiren	الرَّؤُفُ	ER RAÛF	Şefkatle ve rahmetle muamele eden		
المُستَعَانُ	EL MUSTEÂN	Sevildiği için istenilen ve kendisinden istenen zat	الكَفِيلُ	EL KEFÎL	Vadettiği her şeye kefil olan		
العَلِيُّ	EL ÂLİYY	Yüceliğe sahip tek zat	المَتِينُ	EL METÎN	Karşı gelinemiyen Zat		6.CİLT
الفَتَّاحُ	EL FETTÂH	Açan, fetih ihsan eden, perdeleri açan	الهَادِي	EL HÂDÎ	Hidayete erdiren, hidayet yolu gösteren		
الكَافِي	EL KÂFÎ	Her şeye ve herkese yeten, kâfi olan	العَفُوُّ	EL AFUVV	Af dileyenleri af eden		
الرَّافِعُ	ER RÂFİ'	Ref eden, yükselten	التَّوَّابُ	ET TEVVÂB	Tevbeleri, kendisine dönenlerin dönüşünü kabul eden		
المُحيِي	EL MUHYÎ	Dirilten ve diri tutan	الوَاسِعُ	EL VÂSİ'	İlmi ve rahmeti her şeyi kuşatan		
الوَلِيُّ	EL VELİYY	Dost, yakın sevgili	الشَّاكِرُ	EŞ ŞÂKİR	Şükredilmeye layık hakiki zat		
المَولَى	EL MEVLÂ	Sahip, yardım eden dost	الأوَّلُ	EL EVVEL	Başlangıcı olmayan		
الرَّزَّاقُ	ER REZZÂK	Maddi ve manevi rızık veren					
الآخِرُ	EL AHİR	Sonu olmayan	المُؤمِنُ	EL MU'MİN	Emin olunan, iman veren, güvenilen		7.CİLT
الظَّاهِرُ	EZ ZÂHİR	Zatıyla ve sıfatlarıtla zuhur eden	المُهَيمِنُ	EL MUHEYMİN	Bütün varlığın kontrolünde olduğu zat		
البَاطِنُ	EL BÂTIN	Zuhurunun şiddetinden dolayı gizli olan	الجَبَّارُ	EL CEBBÂR	Dilediğini zorla yaptıran		
المُبِينُ	EL MUBÎN	Apaçık gerçek olan ,Zuhur eden	المُتَكَبِّرُ	EL MUTEKEBBİR	Azamet ve kibriyasını izhar eden		
النُّورُ	EN NÛR	Bütün varlığın, nurundan tecelli ettiği zat	البَارِئُ	EL BÂRİ'	Her şeyi birbirine uygun yaratan		
الجَامِعُ	EL CÂMİ'	Toplayan ve bir araya getiren	المُصَوِّرُ	EL MUSAVVİR	Tasvir eden, suret veren		
القُدُّوسُ	EL KUDDÛS	Her türlü eksiklikten münezzeh olan tek zat	المُقِيتُ	EL MUKÎT	Her şeye karşılığını veren		
السَّلَامُ	ES SELÂM	Selamet veren, selam yurdu olan cennete davet eden	الحَسِيبُ	EL HASÎB	Her şeyi bir hesapla yapan		
SUBHÂNALLÂHİ AMMÂ YUŞRİKÛN			AYETLERLE VE ESMAU'L HUSNAYLA DUA				

El Esmau'l Husna listesindeki her bir isim, genel kullanım itibariyle okunduğu gibi yazıldığı için transkribe etmeye (Arapça'dan Türkçe'ye harf çevirisine) gerek duyulmamış, herkesin anlayabileceği şekilde Latin alfabesine çevrilmiştir.

İÇİNDEKİLER

Önsöz **3**

Takdim **5**

Teşekkür **7**

El Ğaffar **9**

El Hayy **33**

El Kayyum **63**

El Hakk **91**

El Âzim **125**

El Kerim **149**

Es Semi' **183**

El Muktedir **211**

El Melîk **243**

El Vehhab **265**

El Vahid **287**

El Kahhar **321**

El Muntakim **347**

El Kebir **375**

El Muteâl **411**

El Kaim **443**

Önsöz

Hamd âlemlerin Rabbi olan, Ehad olan, Samed olan, Aziz olan, Rahman ve Rahim olan Allah içindir. O subhandır ve bütün noksanlıklardan münezzehtir.

Sâlat ve selam; Allah'ın nebisine, resulüne, fahri kâinat Muhammed Mustafa (s.a.v.) efendimize, onun ehlibeytine ve eshâbına olsun.

İnsanın yaratılış gayesi Allah'a halife olmak, Hz. İnsan olmaktır. Bunun olabilmesi için de insanın önce kendindeki hazineyi keşfetmesi gerekmektedir. Bu hazine insan yaratılırken Allah'ın ona bahşettiği Esma-ı ilahiyedir.

< Alleme âdemel esmâe kulleha >

"Biz Ademe(insana) bütün isimleri(Esma'ul husnayı) talim ettik"

(Bakara /31)

İnsan; kıymetini, şerefini, değerini işte bu Esma-ı ilahiyeden; yani Esmau'l husnadan alır. Esmau'l husna bizim Hz. İnsan olmamız için öğrenmemiz gereken, anlamamız ve talim etmemiz gereken ve dahi hayatımızın her anında üzerimizde göstermemiz gereken rabbimizin bize kendinden ikram ettiği en kıymetli hazinemizdir.

İşte bu hazinemizin kıymetini daha iyi anlayabilmek adına yıllarca süren çekimler sonucunda El Esmau'l Husna sohbetlerimizi tamamlamış bulunmaktayız. Bu sohbetlerin temel özelliği rabbimize aşkla, muhabbetle, havf ve edep ile yönelip gönlümüzü rabbimizin huzurunda tutarak onun sonsuz, sınırsız, hadsiz ve hudutsuz olan ilim deryasından, aşk pınarından kana kana içmektir.

Videolu sohbetler halinde hazırlanan bu derslerin kitap haline getirilmesinde emeği geçen başta Diyar TV Genel müdürü Serhat KAN'a, Diyar TV Bingöl koordinatörü Hasan ERGÜN'e, Trabzon'da bulunan kardeşimiz Av. Nurdoğan BARIŞ'a, ayrıca Yavuz TOPRAK ve Şiyar ADIYAMAN'a teşekkür edip, Allah'ın iki cihanda da emeklerinin karşılığını vermesini rabbimizden niyaz ederiz.

Takdim

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Allah'ı tanımadan, Allah'a iman etmek mümkün değildir. Onun için Allah kendini Kur'an'da nasıl tanıtmışsa, hangi isimleriyle, esmasıyla tanıtmışsa Allah'ı öyle tanımamız gerekiyor. Eğer öyle tanımazsak Allah'ı tanımış olmayız. Allah'ı kendi kendimize hayal etmiş oluruz ki Allah hayale sığmaz. Allah'ı mutlaka isimlerinden, El Esmau'l Husna'sından tanımak gerekiyor. Allah'ı tanıdıkça Allah'ı seveceğiz. Onu sevdikçe O'na teslim olacağız, O'na karşı ihlaslı ve samimi olacağız.

Din üç bölümden meydana gelir; İman, İslam ve İhsan.

Önce insanın Allah'a iman etmesi lazım; yani Allah'ı her şeyden çok sevmesi lazım. Sevebilmesi için de Allah'ı tanıması lazım. İkincisi Allah'a teslim olması lazım, İslam olması lazım; yani imanının kendisini harekete geçirip ona Allah'ın emirlerini yaptırması, işlettirmesi lazım. O zaman insan İslam dairesinin içine girmiş olur, Allah'a teslim olmuş olur, Allah'ın emrine teslim olmuş olur. Üçüncüsü ihsan sahibi olması lazım; yani ihlaslı olması lazım. Allah'ı görüyormuşçasına ona âbd olması lazım. Bütün bunların hepsi de Allah'ı tanımaya bağlıdır. Kul, Allah'ı tanıdığı kadar sever.

Kâinattaki bütün bilgiler, bütün ilimler hepsi Allah'ın esmasını tanıtıyor. O ilim her ne olursa olsun.

Onun için herhangi biri, bir konuda ilim sahibi olduğunda, bir konuda âlim olduğunda Allah'ın bir esmasını tanımış olur, o esmada âlim olmuş olur; ama o ilmi Allah ile beraber değilse ve o ilmin ucu boşta kalıyorsa, o ilim hakiki ilim olmaz. Bu yüzden bir ilmi öğrenirken onu mutlaka Allah'a bağlamamız lazım.

Söylememiz gereken şey "Mülkün sahibi Allah'tır, bunu yaratan Allah'tır, buna bu şekilde hükmeden Allah'tır, buna suret veren Allah'tır, Allah'ın yarattığı her neyse Allah'ın onun üzerinde bir muradı vardır, Allah onu hak ile yaratmıştır ve yerde gökte her ne varsa hepsi Allah'ı hamd ile tesbih eder."

Eğer biz bütün mahlûkata böyle bakarsak, Allah'da bize kainattaki esmasını okutur ve öğretir.

" Allah bizi kendini tanıttığı kullarından eylesin "

Teşekkür

Adil TURAN
Ahmet Haydar KAN
Ali GÜMÜŞ
Ali ÜNAL
Ali YAKUT
Ayşen ÖZCE
Barış YAĞDI
Bayram BİLECEN
Bilal PALTA
Darul Hakan
Eda TURAN
Elmas GÜMÜŞ
Emine PALTA
Ender BOZOK
Fahad Khaled Husain
Gökhan ÇİFTÇİ
Gülbahar AKDEMİR
Hasan ALACABEY
Hızır AKKAYA
Hüseyin AKKAYA
İbrahim PALTA
İbrahim YAPRAK
Mazlum YAVUZ
Mehmet Arif ÖZCE
Mehmet ÖZ
Muhammed El Ali
Muhammed KAN
M.Zahit ERDOĞAN
Murat KORKMAZ
Nilay TURAN
Nilüfer TURAN
Nurdoğan BARIŞ
Recep YILDIZ
Remzi KUM
Remzi ŞENOL
Ronayi İSLAMOĞLU
Sabri ELALDI
Sedat TEKİN
Sinan SEVİM
Şadiye AKDENİZ
Şevval PALTA
Tarık ŞAHİN
Veysel ERSOY
Veysel ÖZCE
Yasemin SEVİM
Yavuz TOPRAK
Yusuf PALTA
Zelal PALTA

Emeklerinden ve katkılarından dolayı
Kardeşlerimize teşekkür ederiz.

EL ĞAFFAR

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın güzel isimlerini Esmau'l Husnasını anlamaya bir de kendimizi Hz. İnsanı, tanımaya nasıl halife olacağımızı, âbd olacağımızı öğrenmeye çalışıyorduk. Bu sohbetimizde de Allah'ın El Ğaffar ismini Allah'ın ayetlerinde anlattığı gibi anlamaya, öğrenmeye çalışacağız inşallah.

Daha önceki cildimizde en son, Allah'ın El Hayr ismini öğrenmeye, anlamaya çalışmıştık. Kur'an'daki nüzul sırasına göre Esmau'l Husna'yı anlamaya çalıştığımız için bu cildimizde ise El Hayr isminden sonra gelen ve Allah'ın 36. ismi olan El Ğaffar ismini öğreneceğiz inşallah.

Bu gece Berat kandilidir. Öncelikle hepinizin Berat kandili mübarek olsun. İsterseniz asıl sohbetimize geçmeden önce Berat kandilini kısaca izah edeyim.

Allah bazı zamanları ve mekânları özel olarak yaratmıştır. Kullarına o zamanlarda ve mekânlarda ihsan etsin, ikram etsin, kulların o zamanlarda, mekânlarda Allah'a dönme, tövbe etme, istiğfar etme imkânları olsun diye takdirini böyle yapmıştır.

Berat; kurtuluş, hem de tam bir kurtuluş demektir.

Bir kul, beratını nasıl alır?

Allah, onun günahlarını mağfiret edip siler ve ona hiç günah işlememiş gibi muamele ederse o kul cehennemden kurtulur, böylelikle cenneti hak etmiş olur. Cehennemden kurtulup cenneti

hak etmesi onun için berat olur. Kulun öncelikle kendi gönlündeki cehennemden kurtulması lazım ki cehenneme gitmekten kurtulabilsin. Yoksa gönül cehenneme dönmüşken cenneti kazanmak mümkün değildir; çünkü cehenneme dönen bir gönül cehenneme, cennete dönen bir gönül de cennete layıktır. Sadece gönlü cennet gibi olanlar cenneti hak ederler.

Peki, gönlün cennet olması ne demektir?

Bir gönülde Allah'ın isimleri, güzelliği tecelli etmişse, o gönlü taşıyan kul rahman, rahim, kerim, afuvv, ğafur ve hafiz olmuşsa, aynı şekilde Allah'ın diğer güzel isimleri onda böyle tecelli etmişse o gönül cennete dönmüş bir gönüldür. Böyle bir gönül sahibiyle beraber olanlar da aynı şekilde kendini cennette gibi hisseder, dolayısıyla onunla beraber olmaya, ona arkadaş olmaya, sohbet etmeye doyamazlar. Bu yüzden gönlün cennet olması demek Allah'ın isimlerine iman edip o isimleri üzerinde ahlaka dönüştürmek demektir.

Cehenneme dönmüş bir gönül ise cehenneme layıktır. Gönül, Allah'ın isimlerinden, güzelliğinden mahrum kalınca cehenneme döner. Cehenneme dönünce de rahmet ve merhamet yerine, Allah'ın Rahman ve Rahim isimlerinin tecelli etmesi yerine o gönülde zulüm olur. Böylelikle o gönlün sahibi zalim olur, zulmeder, ne kendine ne de başkalarına merhamet edebilir. Aynı şekilde onun gönlünde Allah'ın Kerim ismi tecelli etmez, cimri olur; Allah'ın Afuvv ismi tecelli etmez, kendisine yapılan yanlışı affedip mağfiret etmez. Böyle bir gönül de cehenneme dönmüştür.

İstisnasız her kulun gönlü, Allah ile, Allah'ın El Esmau'l Husna'sıyla cennete, Allah'ın isimlerinden mahrum kaldığı nispette de cehenneme döner. Gönlün, cehenneme dönmesinin sebebi; kulun, Allah'tan uzak olmasından, Allah'a iman

etmemesinden, Allah'ın isimlerini, güzelliğini sevmemesinden, bu isimleri üzerinde göstermemesinden dolayıdır.

Kul, Allah ile güzeldir, şerefini, değerini, kıymetini Allah'tan alır. Aynı şekilde kul, Allah'tan uzaklaştıkça da şerefini, değerini, kıymetini, insan oluşunu kaybeder. Bunun için de kulun, insanlarla beraber olması gerekir ki Allah'ın isimlerini üzerinde gösterebilsin; yani kulun merhamet etmek için, ikram etmek için, affetmek için insanların arasında olması gerekir. Bu yüzden hiç kimse; "ben kendi kendime evde otururum, namazımı kılarım, ibadetimi yaparım, tesbihimi çekerim, salâvatımı getiririm, hacca giderim" demekle Allah'ın isimlerini üzerinde gösteremez. Böyle bir şey yoktur! İslam bu değildir, din bu değildir, Hz. İnsan olmak böyle değildir.

Hz. İnsan olabilmek için Allah'ın güzelliğinin senin üzerinde tecelli etmesi gerekir. Yeryüzünde Allah'a halife olabilmen, hilafeti icra edebilmen için sana insan gerekir. Bu yüzden devamlı; "insan, insan için cennet de olur, cehennem de olur" diyoruz. Eğer insana Allah'ın güzelliğiyle muamele edersen insan senin için cennet olur; ama ona zulmeder, haksızlık eder, onu eleştirir, çekiştirir, ona sıkıntı verirsen, sana muhtaç olduğunda ona merhamet etmez, ikram etmezsen bu defa da insan senin için cehennem olur.

Hâlbuki Allah sana kazanma imkânı vermiştir ve senin bu imkânı değerlendirmen gerekir. Karşındakine zulmederken de aslında önce kendine zulmetmiş olursun, dolayısıyla kendin kaybedersin. Allah ayet-i kerimede; **"kim ne yaparsa yapsın o, ya kendi lehinedir ya da kendi aleyhinedir"**[1] buyurur. Bu yüzden kim ne yaparsa yapsın kendine yapar. Herkes Allah'ın kuludur ve herkes Allah'la birebir, teke tek muhataptır; çünkü Allah ayetinde

[1] Fussilet /46, Câsiye /15

“o Allah size şah damarınızdan daha yakındır.”[2] **“Ne yana dönerseniz dönün, Allah’ın vechi ordadır.”**[3] **“Kullarım sana beni sorarlar, ben yakınım. Bana dua edenin, beni davet edenin davetine icabet ederim”**[4] buyurur.

Kimsenin kimseye bir şey yaptığı yok, aslında herkes imtihandadır. Bu nedenle biri bize karşı bir yanlış yaptığında; “rabbim bu kulun bana böyle muamele etmesine müsaade etmekle acaba beni nasıl bir imtihana tabi tutuyor” dememiz ve o kulu görmeden önce Allah’ı, Allah’ın muamelesini görmemiz gerekir. Böyle yaparsak yanlış yapmayız; ama böyle yapmaz, sadece kulu görürsek “falan kişi bana yanlış yaptı” deriz. Hâlbuki onun Allah’tan bağımsız olarak bir gücü, kuvveti mi var öyle yapabilsin! O öyle yaptıysa bize imtihan olsun diye Allah ona izin vermiştir. Bizim de bu durumda her yaşadığımızı bir imtihan olarak görüp Allah’ın istediği şekilde, onun isimleriyle isimlenmemiz ve kullarına da öyle muamele etmemiz gerekir. Öyle ki imtihanı kazanabilelim. Eğer bakışımız böyle olmazsa hiç farkında olmadan Allah’a şirk koşmuş oluruz.

Evet, istisnasız herkes Allah’ın El Esmau’l Husnası’nı üzerinde gösterebilsin diye imtihandadır; yani rabbine halife olması ve onun rızasını kazanabilmek için kazanma imkânındadır. Bu yüzden herkes imtihanını bilmeli, görmelidir. İmtihanın görülebilmesi için de kulun gözünü ve gönlünü Allah’tan ayırmaması gerekir. Allah, sahabe için ayet-i kerimede; **“onlar diyorlar ki: Bu musibet başımıza niye geldi? De ki: Kendi ellerinizle yaptıklarınızdan dolayı”**[5] buyurur. Demek ki başımıza ne gelirse gelsin, bir yerde yanlış yapmışız, Allah da o yanlışımızı silmek, örtmek, temizlemek için o muameleye müsaade etmiştir.

[2] Kaf /16
[3] Bakara /115
[4] Bakara /186
[5] Ali İmran /165

Bu muamele kimden gelirse gelsin, bu böyledir. Yanlış yapmamışsak, eksik yapmamışsak bu durumda yapılan muamele manevi olarak derecemizin yükselmesi içindir. Bu yüzden en büyük sıkıntıya peygamberler uğrar.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"en büyük sıkıntıyı ben, peygamberler ve sonra bize yakın olanlar çeker"*[6] buyurur. Onların Allah katındaki dereceleri yükselsin diye en büyük sıkıntıyı, en büyük musibeti, en büyük belayı onlar görürler. Dereceler ancak insanın kendi benliğinden, nefsinden, varlığından kurtulmasıyla yükselir; çünkü insan kendi nefsinden, benliğinden, varlığından kurtulursa Allah'ın güzelliği onda tecelli eder, dolayısıyla o saf, Allah'ın nuru olur. Allah'ın bizden istediği de budur; yani bizden istediği bize nefhettiği ruh olmaktır. Bunun için de Allah bize imkânlar tanır. İmtihan demek de zaten kazanma imkânı demektir.

Dünya hiçbir zaman hiç kimse için cennet olmaz. Buna peygamberler de dâhildir. Eğer dünya cennet olsaydı onlara cennet olurdu; çünkü en güzelini, en doğrusunu onlar yapmışlar, Allah'ın sevdiği, razı olduğu şekilde yaşamışlardır. Buna rağmen baktığımızda hayatları hep sıkıntılarla, musibetlerle, belalarla, yokluklarla doludur. Böyle olduğu halde hiçbir zaman rablerine itiraz etmemiş; "bu neden böyle oldu" dememişlerdir. Öyleyse bize düşen de önce imtihanı kabul etmek sonra onların yaptığı gibi yapmaya, yaşadığı gibi yaşamaya çalışmaktır. Eğer Allah'ın resulleri gibi yapmaz ve imtihanı kabul etmezsek Allah'a sürekli olarak itiraz eder; "şunu niye şöyle yaptın, bu niye böyle oldu" deriz ya da başımıza gelen musibetlerde imtihanı görmez devamlı insanları suçlar; "şu şöyle yaptı, bu böyle yaptı" deriz. Hâlbuki önemli olan kimin ne yaptığı değil bizim ne yaptığımızdır.

[6] Tirmizi, Zühd, 56

Hepimizin hakikati olduğu gibi görüp muameleyi Allah'tan bilmesi ve buna göre yaşamaya çalışması gerekir.

Allah ayet-i kerimede; **"biri birinden bir zulüm, bir sıkıntı gördüğünde eğer aynıyla bir karşılık verirse onun için yapılacak bir şey yoktur; ama affederse onun ecri Allah'a aittir"**[7] buyurur. O halde kazanmak istiyorsak biri bize kötülük yaptığında onu affetmek, onun yaptığı gibi ona muamele etmemek gerekir! Böyle yaparsak Allah'ın **"eğer sabredip, affeder bir de üstüne ikramda bulunursanız bu büyük iştir"**[8] buyurduğu gibi büyük bir iş yapmış oluruz ve bunun karşılığını da Allah bize verir, ikram eder.

Evet, bu gece Berat gecesidir. Allah bu gece de kendisinden af dileyen, mağfiret dileyen kulunun duasını, tövbesini, istiğfarını kesinlikle reddetmez; çünkü Allah'ın bu konu hakkında va'di vardır. Bu nedenle biri "ben tövbe ettim, istiğfar ettim; ama rabbim beni affetmedi" derse şirke düşer, müşrik olur. Hatta kelimeyi böyle kullanırsa anında kâfir olur; çünkü "Allah beni affetmedi" derken Allah'ı bilmediğinden, tanımadığından dolayı "Allah ğafur, ğaffar, afuvv, tevvab değildir" demiş, dolayısıyla Allah'ın isimlerini inkâr etmiş olur. İsterse bunu diliyle söylemesin, bu hiç fark etmez, insanın sadece böyle düşünmesi bile gizli şirktir.

Sadece "Allah beni affetmedi" sözü değil insanın "acaba tövbe edersem Allah beni affeder mi" diye aklından geçirmesi bile insanın Allah'ın isimlerinde Allah'tan şüphe etmesi demektir, dolayısıyla böyle düşünse bile yine şirke düşer. Allah'ın istisnasız her günahı affedeceğini sadece şirki affetmeyeceğini artık kesin olarak bilmemiz lazım; çünkü Allah ayetinde **"Allah bütün günahları affeder; ama şirki affetmez"**[9] buyurmuştur. Yani "ne şekilde olursa olsun şirki hiç kimse için affetmem. Seni ben yaratmışım, senin rabbin benim ve ben kendimi sana tanıtıyorum.

[7] Şûrâ /40
[8] Şûrâ /43
[9] Nisâ /48, 116

Ben afuvvum, ğafurum, ğaffarım, tevvabım, dolayısıyla sen yanlış yaptığın zaman tövbe edip benden af ve mağfiret dilersen tövbeni kabul eder, seni af ve mağfiret ederim" buyurmuştur. Biri bütün bunlara rağmen hala "Allah beni affetmez" diyorsa bu durumda Allah'a kafa tutmuş olur.

Beratımızı Allah'tan isteyeceğiz ve alacağız inşallah. Yapmamız gereken şey; Allah'a tövbe etmek, istiğfar etmek ve Allah'tan af dilemektir. Aynı şekilde acziyetimizi, günahkârlığımızı bilip onun büyüklüğüne, azametine, kibriyasına, rahmetine iltica edip sığınmaktır, ondan istemektir.

Allah'a sığınıp; "ya rabbi sen beni yaratan yüceler yücesi rabbimsin. Subhan olan; hiçbir eksiği, hiçbir kusuru, hiçbir noksanlığı olmayan sensin. Bütün kemalat, bütün mükemmeliyet sana aittir. Ben senin yaratmış olduğun aciz kulunum ve sen beni, benim acziyetimi, zayıflığımı biliyorsun. Sen; **"insan zayıf yaratılmıştır"**[10] buyurmuşsun ve ben zayıfım. Ben düştüm ya rabbi! Yanlış yapıyorum, eksik yapıyorum, sen de bunu biliyorsun ve ben acziyetimi, zayıflığımı, eksikliğimi, günahkârlığımı ikrar ediyorum. Bunun için de senin mağfiretine sığınıyorum ya rabbi!" dememiz gerekir. Böyle dersek Allah bütün günahlarımızın hepsini bir anda siler.

Allah'a, Allah'ın hakkını teslim etmezsen Allah bunu affetmez; yani "Allah beni affetmez, o ğafur, ğaffar, tevvab, afuvv, rahman ve rahim değildir" demeni Allah affetmez. İnsan kendi yaratılışına bakmadan rabbine nasıl bu şekilde kafa tutabilir! İnsan; haddini bilmeli ve "ben rabbimi tanıyamadım, anlayamadım" demelidir.

Mesela müşrikler hakkında yanlış bir anlayışımız vardır. Biz onların Allah'a inanmadığını sanıyoruz ama bu doğru değildir; çünkü bütün müşrikler Allah'a inanıyordu. Bu yüzden Allah

[10] Nisâ /28

ayetinde; **“sen o müşriklere ‘gökleri ve yeri kim yarattı’ diye sorsan ‘Allah’ diyecekler. ‘Seni kim yarattı’ diye sorsan ‘Allah’ diyecekler. ‘Size kim rızık veriyor, yağmuru kim yağdırıyor’ diye sorsan ‘Allah’ diyecekler”**[11] buyurmuştur.

Peki, öyleyse onlar neden müşriktiler, inanmadıkları şey neydi?

Evet, hepsi Allah’ı biliyordu; ama hiçbiri Esmau’l Husna’yı bilmiyordu, bunu anlamamıştı, Allah’ı isimleriyle tanımamış, buna iman etmemişti. Mesela Resulullah (s.a.v.) Efendimiz müşriklere Allah’ı anlatırken “Rahman” dediğinde hepsi itiraz edip; “Rahman da kimmiş”[12] dediler. Aynı şekilde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz müşriklerle Hudeybiye Antlaşması’nı yaparken; “bismillahirrahmanirrahim” dediğinde müşriklerden biri; “olmaz, biz Rahman’ı tanımıyoruz. Bismillah yazmanı, Allah’ın ismiyle yazmanı kabul ederiz; ama Rahman’ı kabul etmeyiz”[13] dedi.

Demek ki müşrik demek; Allah’ı kabul edip Rahman’ı, Rahim’i, Kerim’i, Ğafur’u, Ğaffar’ı tanımayan, Allah’ın isimlerine iman etmeyen demekmiş. Müşrik budur. Müşrikler Allah’ı böyle tanımayınca, anlamayınca Allah’ın isimlerini putlarına vermiştiler; yani bu isimleri Esmau’l Husna’dan putlara transfer etmiştiler.

Müşriklerde her bir putun vazifesi ve putlara yapılacak dua ayrı ayrıydı, farklıydı. Bir put için; “bu, rızık tanrısıdır, rızık lazım olduğunda buna dua edeceğiz” deyip Allah’ın Rezzak ismini ona vermişlerdi. Aynı şekilde “sefere, alışverişe gittiğimizde şu puta dua edeceğiz. Bir bela, bir musibet olduğunda şu puta dua edeceğiz. Bu savaş tanrısıdır, savaşa gittiğimizde bundan yardım isteyeceğiz. Bu da barış tanrısıdır, barış istediğimizde buna dua edeceğiz” demişlerdi. Hâlbuki bunların hepsi Allah’ın isimleridir.

[11] Ankebût /61-63, Yunus /31, Zuhrûf /87, Zumer /38, Lokmân /25
[12] Furkân /60
[13] İbn Hişam, A.G.E., C. 3, S. 332; Ahmed İbn Hanbel, A.G.E., C. 4, S. 325

Müşrikler iki put için de “aşk tanrısı” demişlerdi. Onlarda aşk tanrısı iki taneydi. Onlardan birini Safa tepesine, diğerini Merve tepesine dikmiş ve “aşkla, muhabbetle, sevgiyle, evlilikle ilgili sorunu olan kadınlar buna, erkekler de şuna dua etmelidir” deyip onlara Allah’ın Vedud ismini vermişlerdi. Bunları şirkin, müşrikliğin doğru anlaşılması için anlatıyorum.

Şu anda da insanlar genel itibariyle bu haldedir. Ben mü’minim, Müslüman’ım diyenler de Allah’ı bilir, tanır; ama iş Allah’ın isimlerine gelince düpedüz müşriktir. Biraz önce söyledim; “Allah beni affetmedi, beni affeder mi, bana rahmet eder mi, beni rahmetinin içine alır mı, bana rızık verir mi” düşüncesi bile şirktir. Bu, Allah’ın her bir ismi için böyledir.

Daha iyi anlaşılması için bir örnek daha vereyim.

Birinin “günde bin sefer aynı günahı tekrar tekrar işliyorum, Allah bu günahımı affeder mi” demesi şirktir; çünkü Allah; “ben ğafurum, affederim, ben seni seviyorum, seni istiyorum, seni kendim için, bana halife olman, ayna olman için yaratmışım. Bin türlü günah işlesen de, bir günde bin defa günah işlesen de ben seni affederim” demiştir.

Peki, nasıl affeder?

Ğafur demek; bin türlü günah işlesek de Allah’ın affetmesi demektir. Allah bir de ğaffardır; yani tekrar tekrar işlenen günahı mağfiret edendir. Biri bir günahı günde bin sefer de işlese Allah onu yine mağfiret eder. Buna rağmen “Allah beni affedip mağfiret etmez” diyenler aslında “Allah ğafur ve ğaffar değildir” demiş, dolayısıyla Allah’ın bu isimlerini inkâr edip şirke düşmüştür. Bunu ister kendisi için isterse de başkası için söylesin bu hiç fark etmez, durum böyledir.

Bu gece af gecesi, mağfiret gecesi, beratı, kurtuluşu alma gecesi olduğu için bunları anlattım. Aynı zamanda bu

sohbetimizde Allah'ın El Ğaffar ismini anlatacağımız için mağfireti bu kadar detaylı anlattım. İsterseniz şimdi hep beraber Allah'ın El Ğaffar ismini anlamaya çalışalım.

Ğaffar; tekrar tekrar affeden, tekrar tekrar işlenen günahları mağfiret eden, kulunu, kulunun güzelliğini, Hz. İnsan oluşunu koruyan, muhafaza eden demektir. Kul tekrar tekrar günah işler; ama Allah onun Hz. İnsanlığını koruyup muhafaza etmek için o günahını siler.

"Miğfer" başı korumak için takılan kask demektir, dolayısıyla koruyan manasına gelir. Mağfiret kelimesi de zaten miğfer kelimesinden gelir. Miğferle mağfiretin kök manası aynıdır. Allah kulunu, insanlığı bozulmasın diye korur. Kul "ya rabbi! Ben sana döndüm, sana geliyorum, senin bana nefhettiğin ruh olmak, Hz. İnsan olmak, nurun olmak, güzelliğinle güzel olmak istiyorum" dediğinde kapı ona açık olsun, işi hemen yapabilsin diye Allah kulunu muhafaza edip korur.

Allah'ın Ğaffar ismi, Kur'an-ı Kerim'de beş yerde geçer.[14] Üç yerde **Azîzul ğaffâr:**[15] "Allah aziz ve ğaffardır" şeklinde geçer. Allah azizdir; bütün güç, kuvvet, kudret ve bütün şeref Allah'a aittir. Yani Allah seni böyle tekrar tekrar mağfiret ediyorsa sana muhtaç olduğu için değildir; çünkü sen günahınla Allah'a ne bir zarar verebilirsin ne de kulluğunla Allah'a bir fayda verebilirsin. Allah'ın seni mağfiret etmesi seni aziz kılmak, şerefli kılmak, kendinden sana şeref vermek içindir. Bu yüzden Allah "azizul ğaffârdır."

Şimdi Allah'ın Ğaffar oluşuyla ilgili ayetleri hep beraber anlamaya çalışalım inşallah.

[14] Tâhâ /82, Nuh /10, Sâd /66, Zumer /5, Mu'min /42
[15] Sâd /66, Zumer /5, Mu'min /42

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Kul innemâ ene munzirun:** "De ki: Ben bir nezirim (uyarıcıyım)." Ben sizi uyarıyorum, Allah beni, sizi uyarmam için göndermiştir. **Ve mâ min ilâhin illâllâh:** "Sizin Allah'tan başka ilahınız yoktur." İlah sadece Allah'tır. Sizi bununla uyarıyorum.

Allah'ın ilah oluşunu; rahman olan odur, kerim olan, afuvv olan, vekil olan odur şeklinde bütün isimleriyle beraber anlamak gerekir. Bu, Allah'ın bütün isimleri için geçerlidir. Bu durumda sizin Allah'tan başka ilahınız yoktur demek; bu isimleri başkalarına vermeyin manasına gelir. **El vâhıdul kahhâr:**[16] "(Allah) Vahid ve kahhardır."

Ehad; zatında tek olan, vahid ise; sıfatlarında ve isimlerinde tek olandır. Bütün isimler Allah'a aittir, bununla beraber Allah kahhardır. Peki, Vahid isminden sonra Kahhar isminin gelmesi ne demektir? -Eğer biri bu isimlerimden birine sahip çıkmaya kalkışırsa, bu isimlerimden birini bir başkasına verirse onu kahrederim demektir. Peki, Allah nasıl kahreder? -O ismi kulun verdiği kişiden alıp o ismin kendine ait olduğunu göstererek onu kahreder.

İnsan, Allah'ın isimlerine sahip çıkar mı?

Evet, hem de devamlı sahip çıkar. "Ben ilahım, ben Allah'ım" demez; ama bilmeden, hiç farkına varmadan Allah'ın isimlerine sahip çıkar. İsterseniz ben biraz örnek vereyim. Siz de insanın, Allah'ın isimlerine nasıl sahip çıktığına bakın.

Mesela; "ben bütün insanlara rahmet edeceğim, herkese merhametimle muamele edeceğim, herkesi rahmetimin içine

[16] Sâd /65

koyacağım" dersen Allah'ın Rahman ve Rahim ismine sahip çıkmış olursun. Hâlbuki sen Allah değilsin, rahman ve rahim olan Allah'tır.

Ya da "herkes rahat etsin, herkese ikram edeyim, kim benden yardım isterse ona yardım edeyim" dersen bu defa da Allah'ın Kerim ve Nasir ismine şirk koşmuş olursun. Oysaki sen kerim olamazsın! Bu sıfat, Allah'a aittir. Sen ancak Allah'ın sana ikram ettiği kadarıyla bu ikramı yapabilir, bu ismi bir kul olarak, bir âbd olarak üzerinde gösterebilirsin. Bu yüzden eğer "ben herkese yardım edeyim" dersen Allah'ın ismine sahip çıkmış olursun.

Aynı şekilde "ben herkesi doyurayım" dersen "rezzak olan benim" demiş olursun. Sen rezzak değilsin! Böyle söylemeye hakkın yoktur. Allah sana ne kadar ikram etmişse bir kul olarak gücün nispetinde onu insanlara ikram edebilirsin. Hepsi bu kadar! Ya da "hidayeti ben veririm" diyorsan Allah'ın Hâdi ismine şirk koşmuş olursun. Sen hâdi değilsin, hâdi olan Allah'tır. Allah kiminle dilerse hidayeti onunla verir. Sen kulluğunu yapmaya bak, hidayete vesile olmaya çalış! Senin hâdi gibi bir sıfatın yoktur; çünkü bu sıfat, Allah'a aittir.

Bir de "biz dünyayı cennete çevireceğiz" iddiası vardır. Kim böyle söylerse ilahlık iddia etmiş olur. Böyle bir şey olur mu! Söyledim, böyle söyleyenler Allah'a isimlerinde şirk koştuklarının farkında değildir. Bazıları da "mehdi gelecek, hepimizi kurtaracak, dünyayı cennet yapacak" derler. Ayıp denen bir şey vardır! Önce iman etmeye çalışıp mü'min olman, aynı şekilde haddini bilmen, Allah'ın hakkını Allah'a teslim etmen gerekir. Bu yüzden Allah "kim benim isimlerime sahip çıkarsa onu kahreder, rezil eder, böyle olmadığını ona gösteririm" buyurur.

Evet, ayet devam eder. **Rabbus semâvâti vel ard:** "(O Allah) Göklerin ve yerin rabbidir (sahibidir, terbiye edicisidir, koruyucusudur)." Yere ve göğe muameleyi yapan odur. **Ve mâ**

beynehumâl: "İkisi arasında her ne varsa (hepsinin rabbi odur)." Allah; "mülkün sahibi benim, yerin, göğün ve ikisi arasında ne varsa hepsinin sahibi benim. Kimse tam tersi bir düşünceye kapılmasın, böyle bir şeyi aklından, gönlünden, nefsinden geçirmesin. Bu saygısızlığı yapmasın, kulluğunu, acziyetini bilsin" buyurur. **El azîzul ğaffâr:**[17] "O, aziz ve ğaffardır."

Yani bütün kuvvet, bütün güç, bütün şeref, bütün izzet, Allah'a aittir. Bununla beraber o ğaffardır; tekrar tekrar yaptığınız yanlışları affeder, siler, olmamış gibi muamele eder. Allah'ın hiçbir şekilde size ihtiyacı yoktur, aksine sizin ona ihtiyacınız vardır. Eğer haddinizi bilirseniz o sizi şereflendirir, izzetlendirir, mağfiret eder. Bu mağfiretiyle beraber size şerefi, izzeti ikram eder, sizi şerefli kılar.

Neye karşılık?

Ona hiçbir şeyi şirk koşmamaya, yerin, göğün ve ikisinin arasında bulunanların rabbinin Allah olduğuna iman etmeye, onu kabul etmeye, ona boyun bükmeye, "lâ ilâhe illallah" demeye, onun vahid ve kahhar olduğunu bilip iman etmeye, ondan haşyet duymaya karşılık sizi şerefli ve izzetli kılar.

Ve innî le ğaffârun: "Muhakkak ki ben ğaffarım." Allah kendini ğaffar diye takdim etti; yani tekrar tekrar yaptığınız yanlışları, günahları affeder, olmamış gibi silerim. Yeter ki siz benim ğaffar olduğumu kabul edin ve 'ya rabbi beni mağfiret et' deyin.

Peki, Allah kimin için ğaffardır?

Li men tâbe: "Tövbe edenler için (bana dönenler için)." Tövbe; dönmek demektir. "Ya rabbi! Sana döndüm, beni mağfiret et. Artık bu yanlışları yapmayacağım, artık bunları yapmak, yanlışlara düşmek istemiyorum" diyenler için Allah ğaffardır. **Ve**

[17] Sâd /66

âmene ve amile sâlihan: "Ve kim iman edip salih amel işlerse." **Summehtedâ:**[18] "Sonra hidayette olursa." Onlar için Ğaffar ismimle tecelli edeceğim, buyurdu Allah.

Yani kim tövbe eder dönerse, mağfiretimi ister, iman edip salih amel işlerse, sonra hidayette, sırat-el mustakimde durup hidayetçiyle beraber yolu takip ederse işlediği günah ne olursa olsun, ona ğaffar olarak tecelli edeceğim.

Halakas semâvâti vel arda bilhakk: "(Allah) Gökleri ve yeri hak ile yaratmıştır." Allah, yerde, gökte ve ikisinin arasında her ne varsa hepsini hak ile yaratmıştır. Hepsinin bir vazifesi, hepsinde Allah'ın bir muradı vardır. **Yukevvirul leyle alân nehâr:** "(O) Geceyi gündüzün üzerine sarar." Gündüzü gece ile örter. **Ve yukevvirun nehâre alâl leyl:** "Gündüzü de gecenin üzerine sarar." Geceyi gündüz ile örter. Allah, gece ile gündüzü peş peşe getirir, biri gelirken ötekini örter, kapatır. **Ve sahharaş şemse vel kamer:** "Güneşi ve Ay'ı musahhar kılmıştır." Yani Güneş ve Ay onun emrinde, hükmündedir. **Kullun yecrî li ecelin musemmâ:** "Hepsi, Allah'ın kendilerine tayin ettiği zamana kadar (ecelleri gelinceye kadar Allah'ın kendilerine takdir ettiği yolda) akarlar (hareket ederler)." **E lâ huvel azîzul ğaffâr:**[19] "Dikkat edin! Allah aziz ve ğaffardır." Allah mülkün sahibidir. Her şeyi yapan, geceyi gündüzün üzerine, gündüzü de gecenin üzerine saran odur.

Bu ne demektir?

Bir, zahiri gece ve gündüz bir de insan denen kâinatın gönlünde gece ve gündüz vardır. Kim aydınlanmak isterse Allah onu aydınlatıp onun gönlünü gündüze çevirir; ama kim de karanlıkta kalmak isterse Allah'ın nurundan mahrum kalır, dolayısıyla onun da gönlü geceye döner. Allah bunu kendisinin yaptığını söyledi; ama bu kulun dilemesine, istemesine göredir.

[18] Tâhâ /82
[19] Zumer /5

Eğer biri gönlünü günahlarla geceye çevirmişse, karartmışsa bu durumda yapması gereken şey ğaffar ve aziz olan Allah'tan mağfiret ve izzet dilemektir. Gönlünün aydınlanmasını, gündüze dönmesini isteyenlerin böyle yapmaları gerekir.

Men amile seyyieten fe lâ yuczâ illâ mislehâ: "Her kim ki bir kötülük yaparsa (bir yanlış yapar, bir günah işlerse) onun karşılığı ancak onun misli gibi bir cezadır." Bir günaha misliyle (ayniyle) karşılık bir ceza verilir. **Ve men amile sâlihan:** "Her kim de salih amel işlerse." **Min zekerin ev unsâ:** "İster kadın olsun, ister erkek olsun (salih amel işlerse)." **Ve huve mu'minun:** "Ve o mü'minse." Allah buraya mü'min olma şartını koydu. Kim mü'min olarak salih amel işlerse. **Fe ulâike yedhulûnel cenneh:** "İşte onlar cennete girer." Allah onları cennete koyar. Eğer biri mü'minse ve salih amel işliyorsa bu salih amelin karşılığı cennettir. **Yurzekûne fîhâ bi ğayri hisâb:**[20] "Onlar orada hesapsız rızıklandırılır." Allah cennette onlara sınırsız rızık verir, onlara ikram eder.

Okuyacağımız bu ayette peygamberler kavimlerine hitap eder. **Ve yâ kavmi mâ lî ed'ûkum ilân necât:** "Ey kavmim! Ben sizi necata (kurtuluşa) davet ediyorum." **Ve ted'ûnenî ilen nâr:**[21] "Siz de beni ateşe davet ediyorsunuz." Peygamberler ve peygamberlerle beraber olanlar insanları kurtuluşa davet eder, karşısındakiler ise ateşe davet eder.

Ted'ûnenî li ekfure billâhi ve uşrike bihî: "Siz beni Allah'ı inkâr etmeye, Allah'a şirk koşmaya davet ediyorsunuz." **Mâ leyse lî bihî ilmun:** "Hem de beni ilimden hiçbir şey olmayan bir şeyle (Allah'a şirk koşmaya davet ediyorsunuz)." Yani bir zanla, ilimden hiçbir şey olmayan, akla mantığa uymayan bir şeyle beni Allah'a şirk koşmaya davet ediyorsunuz. **Ve ene ed'ûkum ilâl azîzil ğaffâr:**[22] "Ben de sizi aziz ve ğaffar olana (Allah'a) davet

[20] Mu'min /40
[21] Mu'min /41
[22] Mu'min /42

ediyorum.” Allah’ın mağfiretine, izzetine, Allah ile şerefli olmaya davet ediyorum.

Bu durumda birbirimizi aziz ve ğaffar olan Allah’a mı yoksa ona şirk koşmaya mı davet ettiğimize bakmamız gerekir. Her birimiz bu tefekkürü yapıp kendi hesabımızı kendimiz görelim ve hükmümüzü kendimiz verelim.

Ve innî kullemâ deavtuhum li tağfira lehum: “(Nuh dedi ki) Ben onları mağfiret etmen için davet ettim.” **Cealû esâbiahum fî âzânihim:** “Onlar parmaklarını kendi kulaklarına tıkadılar.” Parmaklarıyla kulaklarını kapattılar. **Vestagşev siyâbehum:** “Elbiselerine büründüler.” Zahiri elbiselerine değil manevi elbiselerine; yani daveti işitmemek için küfür elbiselerine, şirk elbiselerine, nefis elbiselerine, benlik elbiselerine büründüler. **Ve esarrû vestekberûstikbârâ:**[23] “(İman etmemek için, davetimi duymamak, işitmemek için) Direndiler, kibirlendikçe kibirlendiler.” Büyüklendikçe büyüklendiler, büyüklük üstüne büyüklük tasladılar.

Summe innî deavtuhum cihârâ:[24] “Sonra ben onları açıktan (yüksek sesle) davet ettim.” **Summe innî a’lentu lehum:** “Sonra onlara ilan ederek (söyledim).” **Ve esrartu lehum:** “Hem de onları gizliden (davet ettim).” **İsrârâ:**[25] “Gizli gizli (davet ettim).”

Fe kul tu: “(Onlara) Dedim ki.” **İstağfirû rabbekum:** “Rabbinize istiğfar edin.” **İnnehu kâne ğaffârâ:**[26] “Muhakkak ki o ğaffardır.” Tekrar tekrar işlenen günahları affeden, mağfiret edendir. Hz. Nuh (a.s.) kavmine “hep beraber gelin, Allah sizi affedecek” diyor.

[23] Nuh /7
[24] Nuh /8
[25] Nuh /9
[26] Nuh /10

Rabbimizi El Esmau'l Husna'sından, güzel isimlerinden tanıyıp öyle iman etmemiz lazım ki rabbimize iman etmiş olalım, rabbimizi sevelim, rabbimize âşık olmuş, âbd, kul olmuş olalım. Yoksa dağ gibi bir benlikle Allah'ı kendi kulu gibi, kölesi gibi görüp konuşandan âbd olmaz.

Peki, öyle görüyor muyuz?

Mesela; "Allah böyle yapsın, ben dua ettiğimde duamı kabul etsin. Beddua ettiğimde de bedduamı kabul etsin" deyip sürekli istiyoruz. Bu; "ben isteyeceğim, Allah da yapacak, yapmazsa ona kızarım, küserim, darılırım Nasıl yapmaz! O kimdir ki benim dediğimi yapmasın" demektir. Niye, Allah bizim hizmetçimiz midir, kölemiz midir! Kulluk böyle olur mu, böyle bir kul olur mu! Rabbimizi ilahımız olarak görseydik hizmetçimiz olarak görmeseydik böyle söyleyemezdik.

Rabbini kölesi gibi, hizmetçisi gibi gören birine bir sıkıntı gelince "bu sıkıntı bula bula beni mi buldu, Allah bana niye böyle muamele etti" der. Mü'min bu değildir. İsterse gece gündüz elini açıp cenneti, güzel şeyleri istesin veya rahmeti istesin, bu fark etmez. Kul bu değildir. İlk önce âbdiyeti, kulluğu anlamak gerekir. Seni yaratan Allah'ın, seni yaratan rabbinin senin üzerinde bir muradı vardır. O, senin Hz. İnsan olmanı, kendisine halife olmanı, sana baktığında senin üzerinde kendi güzelliğini görmeyi istiyor.

Allah senden gönlünü istiyor, gönlünü! Başka bir şey değil, istediği tek şey budur. Sana; "senin gönlün bana ait olsun, gönlün benim muhabbetimle, iman ile dolsun. Benim muhabbetim senin için her şeyin önünde ve üzerinde olsun, hiç kimseyi beni sever gibi sevme. Bunu kabul etmem, edemem. Kabul etmediğim tek şey budur. Hiç kimsenin sözünü benim sözümün üzerine koyma, beni ciddiye aldığın gibi kimseyi ciddiye alma, kimsenin hesabını benim hesabımı yaptığın gibi yapma. Nerde olursan ol, benim

huzurumda olduğunu unutma,[27] beni isimlerimle kabul et. Müşrikler gibi beni tanımadan, anlamadan; 'ben, Allah'ı kabul ediyorum, iman etmişim' deme! Ben sana kendimi Kur'an'da tanıtmışım, beni kendimi sana tanıttığım gibi tanı" demiştir.

Bu kulluğu en kâmil manada yapıp Allah'ın güzelliğini en kâmil manada üzerlerinde gösterenler Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, peygamberler ve onlarla beraber olanlardır. Bu yüzden âbd; "ya rabbi! Senden şunu istiyorum, bunu istiyorum, şunu söyle yap, bunu böyle yap" diyenler değil, "ya rabbi! Sen bana ne emrediyorsun, senin benden istediğin nedir" diyenlerdir.

Evet, Allah'ın isimlerini nüzul sırasına göre anlatmaya çalışıyoruz. Bu kadar feryat ediyorsak bir sorun olduğu içindir. Mesela öyleleri var ki "ben mü'minim, müslümanım" deyip gece gündüz ibadet ediyor, namaz kılıyor, oruç tutuyor, zikir yapıyor, hacca gidiyor ama imanı yoktur! "Ben dervişim, dergâha gidiyorum" diyor ama daha iman etmemiştir. Hatta yeminle söylüyorum! Adam "ben şeyhim" diyor, hatta bir sürü insan da onun peşinden gidiyor; ama adamın imanı yoktur, Allah'ın isimlerine iman etmemiştir! Hatta "iman nedir" diye sorsan bilmez. İman, "Allah'a inanmaktır" der. İman nasıl inanmak olsun! Müşriklerin de aynı şekilde iblisin de Allah'a inancı vardı. İblis de Allah'ı biliyor, Allah ile konuşuyordu eğer iman inanmak olsaydı bu durumda iblisin de mü'min olması gerekmezmiydi! Ama Allah onun için "mü'min" dememiş, "kâfir"[28] demiştir.

Allah'ın kitabına göre imanımız var mıdır, yok mudur! Kur'an'a göre mü'min ve Müslüman mıyız, yoksa değil miyiz, diye imanımızı Allah'ın kitabına, Kur'an'a arz etmemiz gerekir. "Kur'an'a göre namaz, oruç, hac, zekât ve infak nedir" deyip dinimizi, imanımızı, ibadetimizi, hayatımızı Allah'ın kitabına arz

[27] Sebe /46
[28] Bakara /34, Sâd /74

etmek zorundayız. Yoksa kulaktan dolma bir bilgiyle iman etmiş oluruz ve bu da gerçek bir iman olmaz, İslam olmaz, din olmaz. Kulaktan dolma bilgilerle Müslüman olunmaz, mü'min olunmaz.

Allah bizi Kıyamet günü kitabından sorumlu tutacak. Bizi bu kitabıyla hesaba çekecek; yani bu kitabın ölçüsüne, peygamberinin ölçüsüne vuracak. Bu yüzden Allah'ın bizden bu hesabı kabul etmesi için peygamberimiz gibi iman etmemiz, Allah'a onun gibi teslim olmamız, kulluğumuzu onun yaptığı gibi yapmamız lazım. Yoksa yaşadığımız din Allah'ın dini olmaz, kendi kendimize ürettiğimiz ya da bir başkasının bize takdim ettiği, dayattığı din olur; yani atalarımızın dini olur.

Allah ayet-i kerimede Yahudiler, Hristiyanlar ve iman etmeyenler için; **"onlar; 'biz, atalarımızın dinine uyarız' dediler. (Allah da cevap olarak) ya, ataları bir şey bilmiyor, akıllarını da kullanmamış kimseler idiyseler yine mi onlara uyacaklar"**[29] buyurur. "Haydi, onlar bir şey bilmiyordu, akıllarını da kullanmamıştı, işte size Allah'ın kitabı, Allah'ın peygamberi, siz de mi aklınızı kullanmayacaksınız" buyurur Allah.

Devamlı söylüyoruz; iman, inanmak demek değildir. İman; Allah ve resulünü her şeyden, canından çok sevmektir. İmanın, Allah için feda edebildiklerinle ölçülür. Yoksa herkes; "ben Allah'ı seviyorum" diyebilir. Biri bize; "ben seni her şeyden çok seviyorum; ama senin için bir şey yapamam" derse bu sevgiyi biz kabul eder miyiz? -Elbette ki kabul etmeyiz.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah, cennet karşılığında mü'minlerden canlarını ve mallarını satın almıştır"**[30] buyurur. Demek ki Allah, cenneti mü'mine canı ve malı karşılığında satıyormuş! Bu yüzden herkes malını, canını Allah yolunda feda edebilecek durumda olup olmadığına; ahireti dünyaya tercih edip

[29] Bakara /170, Mâide /104
[30] Tevbe /111

dünyasını ahiretine feda edip etmediğine, hayatını, vaktini, zamanını Allah yolunda harcayıp harcamadığına, Allah için affedip etmediğine, ikram edip etmediğine, hoşgörülü olup olmadığına, Allah için ne yapabildiğine ve neler yapmadığına bakıp imanını kontrol etmelidir. Eğer bunları tefekkür ederken "meğerse yapmamışız, anlamamışız" dediysek Allah'ın kendisine dönelim diye özel kıldığı bu gecede, berat gecesinde ve diğer gecelerde "ya rabbi! Sana döndüm" deyip Allah'a dönelim.

Bir de Kur'an'a iman vardır, biri; "ben, Allah'ın kitabına, Kur'an'a iman ettim" dediğinde Allah onun bu imanını kabul eder ama iş bu kadar değildir; çünkü bunun devamı vardır. Sonra o kişi bir ayet okuduğunda ya da dinlediğinde eğer dinlediği, okuduğu ayet daha önce doğru bildiği bir bilgiyle çelişiyorsa; yani o ayeti okurken daha önce doğru olarak bildiği bilgisinin yanlış olduğunu görür ve bunu anlarsa hemen önceki bilgisini bırakıp, Kur'an'daki doğruyu alması gerekir. Yoksa imanı gider, işi biter ve inkâr etmiş olur; çünkü her ne kadar diliyle o ayete "doğrudur" deyip onu inkâr etmese de fiiliyle, tavrıyla, haliyle, gönlüyle o ayeti yalanlıyordur.

Allah yalanlayanla inkâr edeni bir tutarak açıktan inkâr edene "kâfir" yalanlayana da "münafık" demiştir. Münafıklar dilleriyle söylerler; ama kalpleriyle tasdik etmezler. Bu, Allah'ın isimleri için de böyledir. Mesela münafık biri diliyle; "Allah rahmandır" der; ama Allah'ın rahmetine iman etmez. "Allah kerimdir" der; ama kerimliğine iman etmez. Aynı şekilde "Allah afuvvdur, ğafurdur" der; ama mağfiretine, affına iman etmez. İşte böyle münafıkların gönlü diliyle söylediklerini tasdik etmez. Eğer bizim halimiz de böyleyse bu durumda oturup; "ben sana iman edememişim, imanım dilimdeymiş, gönlüm, kalbim bunu tasdik etmemiş, beni affet ya rabbi" deyip ağlamamız lazım.

Allah ayet-i kerimede; **“El Esmau’l Husna Allah’a aittir”**[31] buyurur. En güzel isimler Allah’a aittir ve Allah isimlerini Kur’an-ı Kerim’de bir bir beyan etmiştir. Bu yüzden biri, Allah’ın isimlerine iman etmezse kâfir olur, dolayısıyla müşriklerden bir farkı olmaz. Sohbete başlarken, müşriklerin, Allah’a inandığını söylemiştim. Yerin, göğün sahibi, yaratıcısı, kendisini yaratanın, rızık verenin Allah olduğuna onlar da inanıyordu.

Bu durumda Allah’ın isimlerine iman etmeyen biriyle müşrikler arasında bir fark var mıdır?

Hiçbir fark yoktur. Onlar da Allah’ın isimlerini inkâr edip kabul etmiyordu. Hatta biz kendi gönlümüzde Allah’ın isimlerini yalanlarsak onların daha aşağısında oluruz; çünkü Allah ayet-i kerimede; **“münafıklar cehennemin en alt tabakasındadır”**[32] buyurur. Müşrikler onların üzerindedir. Münafık, diliyle söyler; ama söylediğini kalbi tasdik etmez. Belki bu, genel olarak bilmediğimizden, anlamadığımızdan dolayıdır ya da bize “böyle iman etmen yeterlidir, namazını kıl, orucunu tut tamamdır” denilmesinden dolayıdır ki bu haldeyiz.

Allah, kitabında hiçbir şeyi eksik bırakmamıştır, hatta yolda nasıl yürümemiz, nasıl konuşmamız gerektiğini bile anlatmıştır. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bunların hepsini hayatında uygulamış, bütün hayatıyla bize örnek olmuştur. Bu yüzden bizim için tek örnek, asıl örnek Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’dir. “Ben, Allah’ın resulüne iman ettim” diyen herkes onu örnek olarak, önder olarak kabul etmeli, örnek olarak sevmeli, onun gibi olmaya, onun gibi yapmaya çalışmalıdır. Zaten örneklik budur! Biri Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’e ne kadar benzediyse ona dolayısıyla da Allah’a o kadar yakın olur. Tabi, bu örneklik, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’i zahiri olarak taklit etmek

[31] Araf /180
[32] Nisâ /145

olmamalıdır; çünkü onu örnek almak onun yaşadığını yaşamakla, tattığını tatmakla olur.

Âmener resûlu bimâ unzile ileyhi min rabbihî: "(Allah'ın) Resulü kendisine indirilene iman etti." **Vel mu'minûn:**[33] "Mü'minler de (onun iman ettiği gibi iman ettiler)." Kendi kafalarına göre değil, onun gibi iman ettiler. Allah'ın resulü kendisine indirilene; yani Allah'ın kendisine indirdiği her şeye ve Allah kendini kelamında nasıl tanıtmışsa öyle iman etti. Bizim de bir mü'min olarak onun iman ettiği gibi iman etmemiz gerekir.

Allah hepimizi resulünün iman ettiği gibi iman edenlerden eylesin. Bütün isimlerine, her bir ismine kâmil derecede, kâmil manada iman etmeyi nasip etsin inşallah! Allah bizi kendisine şirk koşanlardan eylemesin. Kendi nefsini, başka nefisleri, başka şeyleri onunla eş tutup ona şirk koşanlardan eylemesin. Allah bizi müşriklerden eylemesin. Diliyle iman ettiğini söyleyip kalbiyle inkâr eden kullarından eylemesin. Allah bizi münafıklardan eylemesin. Allah hepimize kâmil iman nasip eylesin inşallah! Allah'ı her şeyden çok seven, Allah'ı her şeyin önünde ve üzerinde tutan, Allah'ın hesabını her şeyin önünde ve üzerinde yapan kullarından eylesin inşallah. Allah bizi imanı anlayanlardan, gerçek manada iman edenlerden eylesin. İman ettiğini zannedip ahirete gittiğinde amelinin hiçbir işe yaramadığını, imanını kaybettiğini görünce hüsrana uğrayanlardan eylemesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

[33] Bakara /285

EL HAYY

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

İnsanın, Allah'ı tanımadan ona halifelik yapması, onu temsil etmesi hiçbir zaman mümkün değildir. Bu yüzden rabbimizi El Esmau'l Husna'sından, güzel isimlerinden anlamaya, tanımaya çalışıyoruz ki rabbimize nasıl halife olabileceğimizi öğrenelim ve rabbimizi yeryüzünde onun istediği gibi temsil edebilelim.

Allah'ın bir ismini bile bilmezsek Allah'ın hakkı olan Esmau'l Husna'sını takdir edemeyiz, böylelikle Allah'ın hakkını teslim edememiş oluruz. Bu yüzden Allah'a iman ederken Allah'ın isimlerini; yani El Esmau'l Husna'sını bilmemiz, sevmemiz, ona göre iman edip bu isimleri üzerimizde göstermemiz gerekir.

Günümüze kadar gelen Esmau'l Husna listesinde Allah'ın Hayr ismi yoktur; ama hep beraber ayetleri okurken Allah'ın bir de Hayr isminin olduğunu öğrenmiştik. Allah hayrdır, hayrı yaratır. Bu yüzden Allah'ın yarattığı her şey ve kuluna yaptığı bütün muameleler saf hayırdır.

Peki, şer nerden gelir?

Allah'ın Hayr ismini anlatırken söylemiştim; hayır olmayınca şer olur. Bu durumda hayrın yokluğu ne kadar büyük olursa şerrin varlığı da o kadar büyük olur. Nasıl ki nur olmayınca karanlık oluyor, iman olmayınca küfür oluyorsa aynı şekilde hayır olmayınca da şer olur. Şer, Allah'a ait değil hayrın yokluğundandır; çünkü hâşâ Allah'ın şer diye bir ismi yoktur! Hal böyleyken şerri rabbimize isnat edersek Allah'a iftira atmış oluruz.

EL HAYY

Rabbimizi onun kendini tanıttığı gibi tanımadığımız, bilmediğimiz, anlamadığımız için Allah'a iftira atmış ve imanımıza şirki karıştırmışız, böylelikle itikadımız bozulmuş. Hatta öyleleri var ki mü'min ve Müslüman olduğu halde yanlış yapınca bu yanlışını veya günahını Allah'a isnat edebiliyor. Kimisi de cinayet işleyip hapse girince "ben kader mahkûmuyum, Allah böyle takdir etmiş" diyor. Hâşâ! İşte, Allah'ı bilmeyince tanımayınca Allah'ın mutlak hayr olduğunu anlayıp buna iman etmeyince insan şerri aynen böyle Allah'a isnat eder.

Allah'ın isimlerinden bir tanesini bile bilmez ve anlamazsak imanımızda eksiklik olur. Mesela bu sohbetimizde Allah'ın Hayy ismini anlamaya çalışacağız. Eğer Hayy ismini anlamazsak Allah'ı bir isminde bilmediğimiz için imanımız tam olmaz, eksik olur. Bu, Allah'ın bütün isimleri için böyledir.

Allah'ın Hayy ismini sadece isim olarak bilmemiz yetmez, aynı zamanda bu ismin ne manaya geldiğini, ayetlerde nasıl geçtiğini öğrenmemiz; yani Allah'ın Hayy ismini Kur'an'da anlattığı gibi anlamamız gerekir. Öyle ki imanımız hakiki bir iman olsun. Yoksa Allah'ı isimlerinden öğrenirken onun kendini tanıttığı gibi değil de kendi zannımızdaki, vehmimizdeki gibi tanımaya çalışırsak yine bu imanımız Allah'ın istediği, razı olduğu gibi bir iman olmaz.

Nasıl ki zahiri olarak girdiğimiz bir imtihanda soruları yanlış cevaplandırdığımız takdirde o imtihanı kaybediyorsak ve imtihanın sonunda; "ben bilmiyordum, ben anlamadım, herkes öyle söylüyordu, ben de öyle anladım, onun için bu cevapları verdim" ya da "ben büyüklerimden, atalarımdan bu sorunun cevabını böyle öğrenmiştim, böyle anlamıştım, bu yüzden böyle cevapladım" dediğimiz halde mazeretimiz kabul edilmiyorsa aynı şekilde Allah'ı isimleriyle bilmez, tanımaz, anlamazsak "ya rabbi! Ben seni böyle anladım, onun için böyle iman ettim" desek bile

Allah bu imanımızı kabul etmez; çünkü Allah, Kur'an'ında vahyedip kendini zaten tanıtmıştır.

Allah ayet-i kerimede; **"onlar Allah'ın hakkını takdir edemediler"**[1] buyurmuştur. Bu durumda Allah "ben hayrım, ben hayyım" dediği halde onun hayr olduğuna, hayy olduğuna iman etmez veya bir ismini, bir sıfatını bile kabul etmez, anlamazsak Allah'ın hakkını takdir edememiş, teslim edememiş oluruz.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; ***İnne lillahi tis'un ve tisu'ne ismen:*** *"Allah'a ait 99 isim vardır."* ***Ve men ehsaha:*** *"Her kim ki onları tahsil ederse."* ***Fekad dahele cenneh: "****O, cennete girdi"*[2] buyurur. Eğer Resulullah (s.a.v.) Efendimiz böyle söylüyorsa o halde Allah'ın isimlerini tahsil etmemiz gerekir. Allah'ın isimlerini sadece öğrenmek yetmez, bir de husule getirmemiz, tatmamız, yaşamamız, üzerimizde göstermemiz lazım. Böyle yaparsak gönlümüz cennet olur, biz de cennete girmiş oluruz.

Allah ayet-i kerimede; **"en güzel isimler Allah'a aittir"**[3] buyurur. Allah'ın Esmau'l Husna'sı, bütün güzellik, mutlak güzellik Allah'a aittir. Allah'ın hem insandaki, hem de diğer varlıktaki esmasının, güzelliğinin tecellisi mutlak değil mukayyettir; yani kullara geçici olarak emanet edilmiştir. Baki olan Allah'tır ve ondan başka bütün varlıklar mukayyettir, fanidir, geçicidir. Eğer bütün güzelliğin Allah'a ait olduğuna iman etmez, bizdeki güzelliğin bize ait olduğunu zannedersek, bu durumda kendimize ait olduğunu zannettiğimiz her isim de Allah'a şirk koşmuş oluruz. Ayetleri okurken böyle olduğunu göreceğiz inşallah.

Allah'ın Hayy ismi Kur'an'da 5 yerde geçer. İsterseniz Allah'ın Hayy ismiyle ilgili ayetlere geçmeden önce genel itibariyle

[1] Zumer /67, Hac /74, En'âm /91
[2] Buhârî, Deavat, 68. VII, 169, Müslim, Zikr, 6. III, 2062
[3] Araf /180

Allah'ın Hayy ismini kapsayan bazı ayetleri öğrenelim sonra Hayy ismiyle ilgili ayetleri hep beraber anlamaya çalışalım inşallah.

Ellezî halakal mevte vel hayâte li yebluvekum eyyukum ahsenu amelâ:[4] "Allah ölümü ve hayatı yarattı ki hanginiz güzel amel yaparsınız diye." Allah, hanginiz ahsen amel, güzel amel işlersiniz ve bu amellerle güzelleşirsiniz, böylelikle Allah'ın güzelliğini üzerinizde gösterirsiniz diye ölümü ve hayatı yarattı. Demek ki yaratılışımızın gayesi, diri olmamızın, hayy olmamızın sebebi güzel yapmamız içinmiş.

Gerçek hayat sahibi Allah'tır. Aslında bütün varlık, bütün mevcudat, Allah'ın Hayy ismiyle diridir, hatta bizim ölü zannettiklerimiz bile diridir. Allah ayet-i kerimede; **"yedi kat gökte, yerde ve ikisi arasında her ne varsa hepsi rabbini hamd ile tesbih eder"**[5] buyurmuştur. Her ne kadar bize varlıkları okulda canlı ve cansız varlıklar diye öğretmiş olsalar da bunun böyle olmadığını bilmemiz gerekir. Varlıkları böyle anlamak Allah'a göre doğru bir anlama değildir; çünkü her şey, rabbini hamd ile tesbih ediyorsa o halde her şey diridir, akıl ve iman sahibidir.

Bir de Allah'ın ayrıca irade verdiği, hamd ile tesbih etmesi gereken iradeli varlıklar vardır. Mesela insan iradeli varlıktır. Bu yüzden rabbini kendi iradesi ve tercihiyle hamd ile tesbih etmelidir.

Allah hayydır; diridir ve diriltendir. Allah, insana özel olarak Hayy ismiyle tecelli etmiş, ayet-i kerimede; **Nefahtu fîhi min rûhî:**[6] "Ona ruhumdan nefhettim" buyurmuştur. Allah'ın, insana ruhundan nefhetmesi özel bir diriliştir; çünkü Allah'ın bir veya iki ismiyle dirilmek farklı, bütün El Esmau'l Husna'sıyla dirilmek farklıdır. İnsan, şerefini zaten El Esmau'l Husna'dan alır. Allah'ın

[4] Mülk /2
[5] İsrâ /44
[6] Hicr /29, Sâd /72

Hz. Âdem (a.s.)'a esmayı talim etmesiyle Âdem; yani insan şeref bulmuş, Allah'ın yeryüzündeki halifesi olmuştur. Bundan dolayı melekler de ona secde etmiştir.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah'ın resulü sizi hayat verene davet ettiğinde onun davetine icabet edin"**[7] buyurur. Bir de Allah başka bir ayette vahyi için "ruh"[8] kelimesini kullanır; yani "ruh" hayat verendir. Demek ki Hz. İnsan, Allah'ın ayetleriyle diriliyormuş. Allah başka bir ayet-i kerimede de; **"resulüm! Ölülere sen mi işittireceksin"**[9] buyurur; yani bu demek oluyor ki kulağını, gözünü, gönlünü Allah'ın ayetlerine kapatıp onun vahyini dinlemek, anlamak istemeyenler ölüdür, Allah onlara ölü demiştir. Bu yüzden Allah'ın vahyini dinlemek, öğrenmek istemeyenler hayy değildir, ölüdür ve hiç kimse onlara hakikati işittiremez.

Allah başka bir ayette kâfirler ve iman etmeyenler için; **"onların kalpleri vardır, onunla anlamazlar (fehmetmezler) gözleri vardır, onunla görmezler, kulakları vardır, onunla işitmezler"**[10] buyurur. Kâfirler, iman etmeyenler manevi olarak diri değil ölüdür.

Hem zahiri olarak hem de manevi olarak diri olmak vardır. Zahiri olarak diri olmak ayrı, manevi olarak diri olmak ayrıdır. Hayvanlar da zahiri olarak diridir; ama insanın, hayvanlardan farklı olarak bir de manevi olarak Allah ile, iman ile diri oluşu vardır.

Allah iman etmeyen, ayetlerini dinlemeyen, anlamaya çalışmayanların diri değil ölü olduğunu söyledi. Bu manevi diriliş bir insanda mevcut değilse o kişi, Allah'ın kendisine nefhettiği ruhu kendisinden perdelemiş, onunla manevi olarak dirilmemiş demektir. Allah böyleleri için ayet-i kerimede; **"onlar hayvan**

[7] Enfâl /24
[8] Şûrâ /52
[9] Rûm /52, Neml /80
[10] Araf /179

gibidir, hatta hayvandan daha aşağıdır"[11] buyurmuştur; çünkü hayvanın da zahiri olarak bir diri olma hali vardır. Bu yüzden sadece hayvanlar gibi zahiri olarak diri olup manevi olarak diri olmayanlara, iman etmeyenlere, Allah'ın kendisine verdiği şerefi kabul etmeyen, Allah ile, Allah'ın kendisine nefhettiği ruhla diri olmayanlara "insan" denmez, "beşer" denir. İşte, cehenneme gidenler bu halde olanlardır. Devamlı; "insan, cehenneme gitmez, cehenneme gidenler hayvan gibi olanlardır, Allah'ın kendisine nefhettiği ruhtan mahrum kalmış olanlardır" dememizin sebebi budur.

Allah, hayvanın ya da kâfirin ölümüne "mevt oldu" kelimesini kullanır; ama insanın ölümü için bu kelimeyi değil **Teveffi:** "Vefat etti" kelimesini kullanır. Örnek vermek gerekirse; bedenin ölümü, aynı şekilde kâfirin manevi ölümü, gönlünün, kalbinin ölümü, kâfirin kendi ruhundan mahrum kalması mevttir. Mü'minin ruhunun bedeninden ayrılıp Allah'a gitmesi ise vefattır. Bu yüzden ruhunu kaybedenler vefat etmez, mevt olurlar. Tabiri caizse hayvan gibi ölürler, öldüklerinde ise leş olurlar.

Allah; nefhettiği ruhtan, kendi kendilerinden mahrum kalanlar ve bu ruhu örtüp perdeleyenler için **"onların gözleri var görmezler, kulakları var işitmezler, kalpleri var onunla anlamazlar"** buyurmuştur.

Neden anlamazlar?

Çünkü diri değil ölüdürler. Bakışları vardır ama manevi olarak kör oldukları için görmezler. Kulakları vardır ama onunla işitmezler, kalpleri, gönülleri vardır ama onunla anlamazlar, fehmetmezler. Allah bu yüzden böyle olanlara; "onlar hayvan gibi, hatta hayvandan daha aşağıdırlar" buyurmuştur. Böyleleri

[11] Furkân /44

kendilerine yazık etmiş, Allah'ın kendilerine verdiği kıymeti, değeri ve şerefi taşıyamamıştır.

"Kim bir mü'mini kasten öldürürse cezası ebedi cehennemdir. Allah ona gazap etmiş, onu lanetlemiş ve onun için büyük bir azap hazırlamıştır."[12] Bir mü'mini zahiri olarak öldürmenin cezası budur. Allah başka bir ayet-i kerimede de; **"kim bir insanı kasıtlı olarak, bir can karşılığı veya yeryüzünde bir bozgunculuk çıkarma karşılığı olmaksızın öldürürse o sanki bütün insanlığı öldürmüş gibidir. Kim de bir insanı diriltirse bütün insanlığı diriltmiş gibidir"**[13] buyurur. Öldürülen kişinin kâfir veya mü'min olması hiç fark etmez. Biri birini öldürdüğünde bütün insanları öldürmüş gibi olur.

Nasıl ki insanı öldürmek varsa bir de onu diriltmek vardır. Öldürmeyi anladık. Peki, insan, insanı diriltebilir mi? -Herkes zahiri olarak böyle bir şeyin mümkün olmadığını bilir. O halde Allah bu ayette başka bir şey söylüyor.

Hem zahiri olarak hem de manevi olarak öldürmek vardır. Nasıl ki bir mü'mini veya bir insanı kasten öldürmek bütün insanları öldürmek gibi oluyorsa aynı şekilde bir mü'mini manevi olarak kasten öldürenler de bütün insanlığı öldürmüş gibi olur. Mesela; biri bir başkasını imanından eder, Allah'tan başka yere çevirir, insan olmaktan çıkarıp hayvan gibi yapar, ona ahireti, Allah'ın rızasını bıraktırıp dünyayı tercih ettirirse onu manevi olarak öldürmüş olur. Eğer biri de iman etmemiş birine iman ettirirse onu diriltmiş olur. Ya da Allah'tan dönüp başka tarafa giden, iman etmediği halde iman ettiğini zanneden birine iman ettirir, onu Allah'a döndürürse onu diriltmiş olur.

Peki, bütün insanlığı diriltmek ne demektir?

[12] Nisa /93
[13] Mâide /32

Biri eğer birinin manevi olarak dirilmesine vesile olursa Allah ona bütün insanları diriltmiş gibi muamele yapar ve ona Hayy ismiyle tecelli edip bütün insanları diriltmiş gibi büyük bir ikramda bulunur. Allah böyle va'detmiştir. Elbette ki bunun daha farklı manaları da vardır; ama zamanımız kısıtlı olduğundan anlaşılması için ayetin manalarından sadece bir tanesini kısa olarak anlattım.

Evet, Allah'ın bir ismini bile anlamaz, iman etmezsek Allah'a hakkını teslim etmemiş oluruz, dedik. Bu yüzden istisnasız her esmayı öğrenip her bir ismi Allah'ın anlamamızı istediği şekilde anlamamız ve Allah'ın hakkını teslim etmemiz gerekir. Tabi, ilk önce Allah adına konuşanların Allah'ın hakkını teslim etmeleri gerekir. Eğer ben de Allah'ın bir ismini eksik bırakır, gerektiği gibi anlatmazsam Allah'ın hakkını takdir edememiş olurum.

Allah ayet-i kerimede; **"haydi siz bildiğiniz konuda konuştunuz, bilmediğiniz konuda da konuştunuz, hatta siz Allah hakkında bile konuştunuz"**[14] buyurur. Bu yüzden Allah adına konuşan birinin bu ayetin muhatabı olmaması için mutlaka bilmesi ve bu bilgisini de Allah'tan alması gerekir. Eğer konuşan kişi Allah'ı onun isimlerinden, Allah'ın kendini tanıttığı gibi anlatmazsa Allah hakkında bilmeden konuşmuş, dolayısıyla Allah'a hakkını teslim etmemiş olur.

Allah hayydır; diridir, bununla beraber diriltendir. Bütün diri olanlar diriliğini Allah'tan alır. Allah hayydır, hayâ sahibidir. El Esmau'l Husna, Allah'a aittir. Allah'ta, kulda var olan her güzel vasfın kemalatı vardır. Kul nasıl ki hayâ ediyor, utanıyorsa ve bu güzel bir halse bütün güzellikler Allah'a ait olduğu, en güzel isimler Allah'ın olduğu için bu sıfat en kâmil manada Allah'ta bulunur. Eğer rabbimizi hayâ sahibi olarak anlamaz, bu şekilde ona iman etmezsek imanımızda noksanlık, eksiklik olur.

[14] Ali İmran /66, Hac /3

Bütün mahlûkat diridir. Bir de insanın Allah ile, Allah'ın ona ruhundan nefhetmesiyle diri olması vardır. Aynı şekilde hem meleklerin hem de cinlerin diri olması vardır. Bir de hayvanların, bitkilerin, taşın, toprağın kısacası bütün varlığın diri olması vardır. Yalnız bunların her birinin diriliği farklı bir tecelliyledir. Eğer mahlûkata ölüymüş gibi bakarsak o mahlûkatın hakkını teslim etmemiş, onlara haksızlık etmiş, zulmetmiş oluruz.

Allah ayet-i kerimede; **"insanın kalbi katılaştı, taş gibi, hatta taştan daha katı; çünkü öyle taşlar var ki içinden ırmak fışkırır, öylesi var ki yarılır, içinden su fışkırır, öylesi de var ki Allah korkusundan yukarıdan aşağı yuvarlanır"**[15] buyurur.

Demek ki taş deyip geçmemek gerekiyormuş. Öyle taşlar var ki su, çıkmak istediğinde taş ona mani olmuyor, aksine insanlar bu sudan istifade etsin diye kendi kendini parçalıyor, yarıyormuş. Öylesi de var ki dağın tepesinde olduğu için "yukarıda durmakla kibirlenmiş olmayayım" deyip Allah korkusundan aşağı yuvarlanıyormuş. Taş, Allah'tan haşyet ediyor! Bitkilerin, ağaçların, hayvanların diri olmasını anladık. Demek ki taş ve toprak da diriymiş. Bu yüzden diri olmayan hiçbir şey yoktur ve var olan her şey rabbini hamd ile tesbih eder.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Allah diyen, Allah'ı zikreden bir mü'min yere bastığında basılan yer, basılmayan yere karşı övünür"*[16] buyurmuştur. Basılan yer "rabbini zikreden bir kul üzerime bastı" diye basılmayan yere karşı övünür, iftihar eder; çünkü o zikrin nuru ona da akseder.

Her şey Allah'ın Hayy ismiyle diridir. Bu yüzden neye bakarsak bakalım onun diri olduğunu bilmemiz lazım. Allah ayet-i kerimede; **"yeryüzünde yürüyen canlılar, gökyüzünde iki**

[15] Bakara /74

[16] Taberânî, El-Kebîr, Nr. 11470; İbn Mübarek, Kitabü'z-Zühd, Nr. 323; Ebü'ş-Şeyh, Kitabü'l-Azame, Nr. 1172; Suyûtî, Es-Sağîr, Nr. 8015; Heysemî, Ez-Zevâid, 10 /79

kanadıyla uçan kuşların her biri sizin gibi bir cemaattir"[17] buyurur. O halde hayvanlara bakarken de Allah'ın bize öğrettiği gibi bakmamız lazım ki onlara karşı haksızlık etmiş olmayalım, zulmetmiş olmayalım.

Mesela; Allah, ayet-i kerimede Hz. Süleyman (a.s.)'ın kıssasını anlatırken Hüdhüd adında bir kuşu anlatır. Hz. Süleyman (a.s.) bütün hayvanların dilini biliyordu. Kuş, Sebe memleketine gidip gelince Hz. Süleyman'a; **"ben orda birtakım insanlar gördüm, o kavim Güneş'e tapıyordu, Allah'ı bilmiyordu. Şeytan bunu onlara güzel göstermişti"**[18] dedi. Kuş, Hz. Süleyman (a.s.)'a bunları söylüyor! Demek ki bütün mahlûkat, hayvanlar rabbini biliyormuş. Biz ise onlara sanki onlar hiçbir şey bilmeyen hayvanlarmış gibi bakıyoruz; çünkü bize "onlar hayvandır, bir şey bilmezler" diye öğretilmiş. Hâlbuki öyle değildir! Hayvanların her biri akıl sahibi, iman sahibidir ve her biri rabbini hamd ile tesbih eder.

Allah, Kur'an'da bir de karıncayı anlatır. **"Süleyman, karıncaların bulunduğu bir vadiden geçerken (kraliçe) karınca dönüp diğer karıncalara dedi ki: Süleyman, ordusuyla beraber geliyor, farkında olmadan sizi ezebilir, hemen yuvanıza dönün. Bunun üzerine Süleyman, karıncanın bu sözüne tebessüm etti ve güldü."**[19] Demek ki karınca konuşuyormuş, hatta Hz. Süleyman (a.s.)'ı ve mü'minleri de tanıyor, bir mü'minin farkında olarak onları ezmeyeceğini biliyormuş.

Bu yüzden mahlûkata bakarken Allah'ın Hayy ismiyle onlara bakmamız, her şeyin diri olduğunu, akıl sahibi, iman sahibi olduğunu ve rabbini hamd ile tesbih ettiğini bilmemiz, bunu asla unutmamamız gerekir. Yoksa varlığa, mahlûkata haksızlık etmiş, onların haklarını teslim etmemiş oluruz. Durum böyle olunca

[17] En'âm /38
[18] Neml /24
[19] Neml /18-19

Allahın bir ismini bile bilmesek, anlamasak, tanımasak Allah'a hakkını nasıl teslim etmiş oluruz!

Allah, ölüm ile hayatı anlatırken bizim anladığımız gibi anlatmaz. Allah iman etmeyenler için "ölü"[20] demiş, kendi yolunda ölenlerin ise ölü olmadığını söylemiş, bu yüzden ayet-i kerimede **"Allah yolunda ölenler için ölü demeyin, onlar diridir. Onlar başka bir hayat ile rableri katında rızıklanırlar; ama siz bunu anlayamazsınız (kavrayamazsınız, bunun farkına varamazsınız)"**[21] buyurmuştur. Birine zahiri olarak baktığımızda onu diri olarak görebiliriz; ama manevi olarak ölüyse o hayvan gibidir ve ebediyen kaybetmiştir. Bu yüzden Allah'a iman etmeyenler zahiri olarak diri görünseler de aslında ölüdürler; Allah'a iman edenler zahiri olarak ölü görünseler de aslında diridirler. Bunu Allah söylüyor.

Hayy aynı zamanda hayâ demek, hayâ eden demektir. Hayâlı olmak manevi diriliği gerektirir; yani biri kendi maneviyatından, Allah'ın kendisine nefhettiği ruhtan perdelenmişse manevi olarak diri değil ölüdür. Bu yüzden de utanmaz, hayâ etmez. Mesela hayvanlarda Allah'ın nefhettiği ruh olmadığı, Allah'ın isimlerinin tecellisi onlarda farklı olduğu için hayvanlar hayâ etmezler. Dolayısıyla biri Allah'ın kendisine nefhettiği ruhu kaybederse beraberinde hayâsını da kaybeder ve hayvanlar gibi olur.

Hayâ etmiyorsak hakikatimizi perdelediğimiz içindir. Eğer iman edip rabbimize âbd olmayı kabul edersek beraberinde hayâyı da kazanırız; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"iman etmeyenler, hakkı ve hakikati örtüp kendisinden perdeleyenler, kâfirler, Allah'ın kendilerini ne kadar çok sevdiğini bilseler,*

[20] Neml /80, Fâtır /22, Rûm /52
[21] Ali İmran /169, Bakara /154

anlasalardı kâfir olmaktan, hakkı ve hakikati örtmekten hayâ ederlerdi" buyurmuştur.

Okuyacağımız bu ayet, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ile ilgilidir. Allah mü'minlere, sahabeye hitap eder. **"Ey iman edenler! Allah'ın nebisinin, resulünün evine giderken belli belirsiz zamanlarda rastgele gitmeyin. O sizi yemeğe davet ederse davetine icabet edip gidin, yemeğinizi yiyin; ama oturup sohbete dalmayın. Yemeğinizi yediğinizde hemen kalkıp çıkın. Eğer böyle yapmazsanız sizin bu tavrınız Allah'ın resulüne eziyet verir. Bununla beraber Allah'ın resulü bunu söylemekten hayâ eder (size yemeğinizi ikram ettikten sonra "haydi kalkın" demekten hayâ eder) ama Allah, hakkı söylemekten hayâ etmez."**[22] Yani "Allah'ın resulüne eziyet etmeye hakkınız yoktur. Sakın öyle yapmayın, Allah'ın resulüne eziyet etmeyin" buyurdu Allah.

Bu ayetten ne anlamamız gerekir?

Biri kendisi için bir şeyi söylemekten hayâ edebilir. Bu durumda onu tanıyan birinin Allah adına hayâ etmeden hakikati olduğu gibi ona eziyet eden kişiye söylemesi gerekir. Mesela; biri bir başkasına yanlış yaptığında, saygısızlık yaptığında karşısındaki hayâ ettiği için susuyor, bir şey demiyorsa buna şahit olan kişinin o yanlış yapana Allah adına; "senin bu yaptığın doğru değildir. Bu tavrın, bu hareketin ona eziyettir; ama o bunu sana söylemekten hayâ ediyor. Allah söylemekten hayâ etmez, Allah hakkı söyler, hak budur, doğru budur" demesi lazım.

Allah hayydır, bununla beraber hayâ sahibidir. Allah'ın hayâ sahibi oluşu onun şanına layık şekildedir. Allah kendisindeki bu sıfatı insanlara, meleklere ve cinlere bahşetmiş onlara bu ismiyle de tecelli etmiştir.

[22] Ahzâb /53

Mesela; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, iblise Hz. Osman (r.a.)'ı sorunca iblis; *"ben ondan hayâ ederim; çünkü melekler de ondan hayâ eder"* demiştir. İblis cinlerdendir ve o bile Hz. Osman'dan hayâ ediyormuş. Allah bu sıfatıyla insanlara, meleklere, cinlere tecelli etmişse o halde en kâmil manadaki tecelli yine kendisine aittir; yani en kâmil manada hayâ eden Allah'tır; çünkü El Esmau'l Husna, Allah'a aittir.

Allah'ın hayâ etmesi kullarının hayâ edişine benzemez. Kullar kınanmaktan ya da yanlış anlaşılmaktan dolayı hayâ eder; ama Allah kınanmaktan ya da yanlış anlaşılmaktan, ayıplanmaktan dolayı hayâ etmez. Allah'ın hayâ etmesi böyle değildir.

Allah'ı en kâmil manada tanıyan Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir. İsterseniz Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in Allah'ın hayâ edişiyle ilgili hadislerini okuyalım. Öyle ki rabbimizi peygamberimizden, örneğimizden tanımış olalım.

"Allah hayâ sahibidir, hayâ edenleri sever. Ümmetimden açıktan açığa günah işleyenler hariç, ümmetimin hepsi affedilmiştir; ama Allah, açıktan açığa günah işleyip hayâ etmeyenleri affetmez. Allah hayâ ve kerem sahibidir. Kulunun kendisine dua için kalkan ellerini boş çevirmekten hayâ eder."[23]

Demek ki açıktan açığa günah işleyip insanlardan, mü'minlerden hayâ etmemek Allah'tan hayâ etmemek manasına geliyormuş. Allah hayâ sahibidir; günahı ve kusuru örten, perdeleyen, onu açmayan ve ifşa etmeyendir; çünkü Allah hayâ sahibidir, kul utanınca Allah da ondan utanır ve onun günahını örter.

[23] Tirmizi, Daavat, 118

"Bir kulun saçı ve sakalı İslam yolunda beyazlaşırsa Allah ona azap etmekten hayâ eder."[24] Yani Allah iman edip ibadetini yapmaya çalışan ve mü'min, Müslüman olarak saçı beyazlayan birine azap etmekten hayâ eder; çünkü Allah hayâ sahibidir. Biri yarım yamalak bir şekilde kulluğunu yapmış olsa bile Allah ona bu çabasından, gayretinden dolayı azap etmekten hayâ eder.

"Allah, Kıyamet günü mü'min kulunu huzuruna alıp ona; 'falan gün şu şu günahları işledin' buyurur ve ona günahlarını itiraf ettirir. Kul da 'evet, ya rabbi! İşledim' der. O anda kul bu günahlarından, yanlışlarından dolayı helak olacağını düşünür. Bunun üzerine Allah, kuluna şöyle buyurur; sen dünyadayken bu günahlarından dolayı utanmıştın, ben de bu günahlarını örtmüştüm. Seni dünyada utandırmadığım gibi burada da utandırmayacağım, bu günahlarını mağfiret ettim."

Bu; Allah'ın, mü'min kulunun günahlarını hiç olmamış gibi sildiği manasına gelir. Hadisteki mü'min; iman edip Allah'ı her şeyden çok seven, bununla beraber hataya, günaha düşüp tövbe edemeden ahirete gitmiş bir kuldur.

Bu durumda dikkat etmemiz gereken husus nedir?

Allah'tan ve onun kullarından hayâ etmek, günahımızı gizleyip açığa vurmamak, yanlışlarımızla, günahlarımızla övünerek onu ortaya dökmemektir. Biz günahımızı örtersek Allah da hem bu dünyada hem de kıyamette günahımızı örter. Bunu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz söylüyor ve bunun üzerine söylenecek başka bir söz yoktur!

Sahabe anlatır;

"Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir cemaatin içinde oturup onlara sohbet ediyordu. Bu arada karşıdan üç kişi cemaatin

[24] Beyhaki

yanına geldi. Bunlardan bir tanesi ileri geçip boş bir yerde, ikincisi cemaatin arkasında oturdu. Üçüncüsü de şöyle biraz baktı ve gitti.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurdu ki;

-Şu üç kişinin halini size haber vereyim mi? -Bu üç kişiden bir tanesi öne geçip boş bir yerde oturarak Allah'a döndü, Allah da ona döndü. İkincisi ise hayâ edip ileri geçmedi, topluluğun hemen arkasında oturdu. O, hayâ edince Allah da ondan hayâ etti. Üçüncüsü de Allah'tan yüz çevirip gitti, Allah da ondan yüz çevirdi, buyurdu."

Bu hadisten ne anlamamız gerekir?

Allah, kullarına muamele ederken onların tavrına, haline göre muamele eder. Kul, Allah'a dönünce Allah da ona döner, Allah'tan yüz çevirince Allah da ondan yüz çevirir. Aynı şekilde kendisinden hayâ edenden de hayâ eder. O halde Allah'tan hayâ edip etmediğimize bakmamız gerekir.

İnsanlardan hayâ ettiğimizde Allah'tan da hayâ etmiş oluruz, dolayısıyla hayâlı olmuş oluruz; ama baktığımızda iblis, şeytan bu hayâmızı gidermek, çoluk çocuğumuzu hayâsızlaştırmak için elinden geleni yapıp bütün çabasını, gayretini ortaya koyuyor. Hayâmızı gidermek, hayâ duygumuzu silmek için en olmayacak şeyleri bile televizyondan göstertiyor. İster televizyon izlerken, ister başka şekilde olsun kesinlikle şeytanın hilesine kapılıp hayâmızı kaybetmememiz gerekir; çünkü bütün peygamberlerin "hayâ etmiyorsan istediğini yap" diye bir sözü vardır; yani hayâsını kaybedenler her şeyini kaybetmiştir, bu yüzden de her şeyi yapabilirler.

Hayâ, imanın ayrılmaz bir parçasıdır. Akıl, hayâ ve iman birbirinden ayrılmaz bir bütündür. Biri hayâsını kaybederse imanının üçte birini kaybetmiştir.

Evet, hayâyı en kâmil manada hayâ sahibi olan Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den, onun hadislerinden öğreniyoruz.

"*Bilin ki kim ahiret hayatını dilerse dünya hayatının süsünü terk eder, dünyayı ahirete tercih etmez. İşte, kim bunu yaparsa Allah'tan gereği gibi hayâ etmiştir."*[25]

Demek ki Allah'tan hayâ etmek; ahireti dünyaya tercih edip dünya süsünü terk etmek ve dünya süsünü ahiretin arkasına atmakmış.

Peki, Allah'a karşı nasıl hayâlı olmak gerekir?

Öncelikle Allah'a herhangi birini veya bir şeyi şirk koşmaktan, Allah'a hakkını teslim edememekten, onu anlamamaktan, öğrenmemekten, tanımamaktan hayâ etmemiz gerekir.

Allah ayet-i kerimede; **"kendinizi yermeyin"**[26] buyurmuştur. Bu yüzden kendimizi yermekten, aşağılamaktan da hayâ etmemiz gerekir; çünkü Allah, kuluna; "sen yeryüzündeki halifemsin, sana ruhumdan nefhetmiş, melekleri secde ettirmişim, kendimden sana ruh vermiş, hayat vermişim"[27] buyurmuştur. Hal böyleyken biri kendini yererse Allah'tan hayâ etmemiş olur. Bundan dolayı kulun kendini yermekten, Allah'ın kendisine verdiği kıymeti, değeri, şerefi taşıyamamaktan hayâ etmesi ve şerefini taşımaya çalışması gerekir.

Kul, Allah'ın kendisine verdiği bu şerefi nasıl taşımalıdır?

Allah'a hamd ederek, onu tesbih ve tekbir ederek, bununla beraber insanların yanında insanlık şerefini, onurunu koruyarak, Hz. İnsan olduğunu, her anda Allah'ın huzurunda olduğunu unutmayarak ve Allah'tan hayâ ederek bu şerefi taşımalıdır. Kul

[25] Tirmizî, Kıyâmet, 2460
[26] Hucurât /11
[27] Hicr /29, Sad /72

böyle olur ve şerefini taşırsa hayâ sahibi olur, gerçek manada diri olmuş, hayy olmuş olur.

İnsanın hayâsı Allah'ın Hayy isminin tecellisi kadardır. Birinde Allah'ın Hayy ismi ne kadar tecelli ederse hayâsı da o kadar olur. Allah'ın Hayy ismi en kâmil manada Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'de, peygamberlerde sonra onlara yakın olanlarda tecelli etmiştir. Bu durumda en kâmil manada hayâ sahibi olanlar Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, peygamberler ve onlara yakın olanlardır.

İsterseniz daha iyi anlaşılması için Allah'ın Hayy isminin Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'de nasıl tecelli ettiğiyle ilgili biraz örnek vereyim.

Sahabeler anlatır;

"*Biz Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in yüzüne doya doya bakamazdık; çünkü bunu fark ettiğinde hayâ eder, kızarır, terlerdi. Biz de onu incitmemek için doya doya onun yüzüne bakamazdık."*[28]

"Biri Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e bir şey sorduğunda bütün göğsüyle ona döner, karşısındakini ciddiye aldığını ona gösterirdi."

"Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, biriyle karşılaşıp selam verdiğinde onun elini tutup musafaha ederken karşıdaki onun elini bırakmadan o onun elini asla bırakmazdı."

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bunları utandığı için böyle yapardı ve sadece yetişkinlerden değil aynı şekilde küçüklerden de hayâ ederdi. Yalnız unutmamak lazım ki hayâ etmek kuru kuruya utanmak değildir. Hayâ etmek; Allah'tan dolayı kulun gönlünü ciddiye alıp ona Allah'tan aldığı değeri göstermektir.

[28] Tirmizî, Menâkıb, 16/3668; Deavât, 98/3535; Ahmed, IV, 240

Yine sahabeler anlatır;

"Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le beraber bir yerden geçerken çocuklar yol kenarında oyun oynuyordu. Bu arada çocuklar gelip Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in elini öptüler. Çocuklardan bir tanesi de oyun sırası onda olduğu için oyuna devam ediyordu ve Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e; 'ya Resulullah! Bekle, ben de geleceğim' dedi. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de durup çocuğun oyununun bitmesini bekledi. Biz de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le beraber bekledik. Çocuk, oyununu bitirince gelip Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in elini öptü, ondan sonra yolumuza devam ettik."

Çocuk, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e "dur" dediği için çocuktan bile hayâ edip duruyor ve çocuğun oyununun bitmesini bekliyor! Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in bu hayâsı elbette ki kuru kuruya bir utanma değildir, aynı zamanda muhabbeti ve sevgisiyle orantılıdır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz haftada en az bir sefer Uhud dağına giderdi. Niçin böyle yaptığını anlamayanlara; *"Uhud bir dağdır, bu doğru; ama Uhud bizi sever, biz de Uhud'u severiz"*[29] buyurmuştur. Bu bir bakış meselesidir. İşte, doğru bakış, hak bakış bu bakıştır.

Mesela; dergâhtaki her şey de "Allah" diyenleri, Allah'a hamd edenleri sever. Hatta biz mescitte Allah'ı zikrederken buradaki şeylerin hepsi zikrimize iştirak eder. Bazı kardeşlerimiz böyle olduğunu müşahede etmiştir. Bir taş bile Allah'a iman edenleri görünce sevinir, o kula muhabbetle bakar. Bu bütün eşya için, bütün varlık için böyledir. Bu yüzden her şey Allah'ın Hayy ismiyle diridir, iman sahibi, akıl sahibidir. Bununla beraber rabbini hamd ile tesbih eder, zikreder, Allah yolundadır.

[29] Buhârî, Cihad, 71; Ahmed B. Hanbel, Müsned, 3 /140

Evet, Allah'ın Hayy ismini kapsayan bazı ayetleri okuduk, Hayy ismiyle ilgili Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den örnekler verdik. Şimdi de Allah'ın Hayy ismini ayetlerde geçtiği gibi öğrenmeye, anlamaya çalışalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Huvel hayy: "O hayydır." Allah hayydır. **Lâ ilâhe illâ huv:** "Ondan başka ilah yoktur." Çünkü hakiki hayy olan odur, her şey onunla diridir, her şeye diriliğini, hayy oluşunu veren odur. Eğer biri bir şeyi diriltebiliyorsa o zaman ilah o olsun! Allah'tan başka hiç kimse bir şeyi diriltemeyeceği ve ilah o olduğu için Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmayın. İlah sadece odur; çünkü o hayy olandır, diri olandır. **Fed'ûhu:** "Ona dua edin." Ondan isteyin, onu davet edin. Nasıl? **Muhlisîne lehud dîn:** "Dini ona has kılarak." Muhlis olarak, halis olarak ona dua edin.

Din hayat demektir. Bizim hayatımız, diriliğimiz Allah'a aittir. Bu yüzden hayatımızı Allah'a, Allah'ın bize bahşettiği şerefe göre Allah için; yani Hz. İnsan olarak yaşamamız gerekir.

Peki, Allah'a göre Hz. İnsan olarak nasıl yaşamamız gerekir?

El hamdu lillâhi rabbil âlemîn:[30] "Âlemlerin rabbi olan Allah'a hamd olsun." Öncelikle hayatımızı âlemlerin rabbi olan Allah'a hamd ederek ve bütün mahlûkatın tesbihine iştirak ederek; yani onlarla beraber "el hamdu lillâhi rabbil âlemîn" diyerek yaşamamız, aynı şekilde bütün varlığı, hamda layık olan Allah'a göre okumamız, anlamamız gerekir.

Allâhu lâ ilâhe illâ huv: "Allah odur ki ondan başka ilah yoktur." **El hayyul kayyûm:** "O, hayy ve kayyumdur." Allah haydır; diri olandır, diriltendir. Bununla beraber kayyumdur; kıyamda tutandır, varlığı varlıkta tutandır. Bütün varlık onunla varlıkta

[30] Mu'min /65

durur, o hayy ve kayyumdur; diridir ve varlıkta, kıyamda durur. **Lâ te'huzuhu sinetun ve lâ nevm:** "Ona ne bir gaflet, ne bir uyku, ne de bir uyuklama hali gelir." Allah'ın hayy oluşu insanın ve varlığın hayy oluşuna benzemez. Diğer varlıklar ve insan, Allah'ın Hayy ismiyle diridir; lakin gaflete düşebilir, uyuyabilir, dalgın olabilir; ama Allah'ın hayy oluşu varlığın hayy oluşuna benzemediği için Allah'a ne bir gaflet, ne bir uyku, ne de bir uyuklama hali gelir. Bu ayet aynı zamanda "sakın, 'rabbim beni unuttu, rabbim farkında olmaz' ya da 'üzerinden zaman geçerse Allah unutur' demeyin" manasına gelir.

Lehu mâ fîs semâvâti ve mâ fil ard: "Yerde, gökte (ve her ikisi arasında) her ne varsa ona aittir." Hepsi onun hayy ve kayyum tecellisiyle diridir, varlıkta durur. **Menzellezî yeşfeu indehû illâ bi iznih:** "Onun izni olmadan kim şefaat edebilir!" Onun izni olmadan kim kime yardım edebilir, kim nasıl bir yardımda, bir şefaatte bulunabilir! Bütün bunlar ancak o izin verirse olur. Bütün nimetler, bütün ikramlar hepsi Allah'tandır, hepsi onun izniyledir. **Ya'lemu mâ beyne eydîhim ve mâ halfehum:** "O, önünüzdekini de, arkanızdakini de bilir." Yani yaptıklarınızı, yapacaklarınızı, yapmanız gerekip de yapmadıklarınızı da bilir.

Ve lâ yuhîtûne bi şey'in min ilmihî illâ bi mâ şâe: "Hiç kimse onun ilminden hiçbir şeyi ihata edemez, ancak onun dilediği kadarıyla." Herkes ancak Allah'ın dilediği kadarıyla onun ilminden öğrenebilir, alabilir; yani Allah senin ilminden ne kadarını öğrenmeni takdir etmişse sen ancak o kadarını anlayabilirsin. Bu yüzden "ben Allah'ı anladım" deme; çünkü Allah'ı ancak kendi gönlün, ilmin, marifetin, imanın ve Allah'ın sana bahşettiği hikmet kadar anlayabilirsin.

Vesia kursiyyuhus semâvâti vel ard: "Onun hükümranlığı gökleri ve yeri kaplamıştır." **Ve lâ yeûduhu hıfzuhumâ:** "Onları muhafaza etmek ona ağırlık vermez." Yeri, göğü muhafaza etmek,

idare etmek onun için ağır bir iş değildir. **Ve huvel aliyyul azîm:**[31] "O, âliyy ve âzimdir." O, yüceler yücesidir, azamet sahibidir, bütün varlık onun yanında küçücük kalır. Bütün varlığı idare etmek, diri tutmak, kıyamda tutmak, yönetmek ona basit gelir; yani bütün varlık Allah için küçücüktür.

Allah bu ayette "selam" kelimesi yerine tahiyye kelimesini; yani "hayâ, hayat veren" kelimesini kullanır. **Ve izâ huyyîtum bi tahıyyetin:** "Bir selamla selamlandığınızda." **Fe hayyû bi ahsene minhâ:** "Ondan daha güzel bir selamla ona karşılık verin." **Ev ruddûhâ:** "Ya da aynıyla ona iade edin." Ona ayniyle selam verin. **İnnallâhe kâne alâ kulli şey'in hasîbâ:**[32] "Muhakkak ki Allah her şeyin hesabını sorandır."

Tahiyye; diriltmek ve dua manasına gelir. Selam da; dua demektir. Demek ki duamız, selamımız birbirimiz için hayat oluyormuş. Bu durumda biri zahiri olarak bize dua etse veya bir selam verse ona ondan daha güzel bir dua ve selamla ya da ayniyle mukabele etmemiz gerekir. Böyle yapmazsak Allah bunun hesabını bize sorar. Allah böyle söylüyor. Bize iyilik yapıp tahiyyede bulunan, ikramda bulunan birine karşı daha güzeliyle veya ayniyle mukabele etmezsek nankörlük yapmış oluruz. Bu yüzden selam vermek, dua etmek; diriltmek demektir.

Allah, cennete "selam yurdu"[33] demiştir. Birine **selamun aleykum:** "Allah'ın selamı üzerine olsun" dediğinde selam verdiğin kişiye; "Allah'ın Selam ismiyle selamette ol; yani benden yana selamette ol, benden sana hiçbir zarar gelmez; çünkü sen, Allah'ın selamıyla selamdasın, Allah'ın korumasındasın. Bu durumda ben haddimi aşıp sana zarar vermem, bundan korkarım, hayâ ederim" demiş ve karşımızdakine dua etmiş oluruz.

[31] Bakara /255
[32] Nisa /86
[33] En'âm /127, Yunus /25

EL HAYY

Allah ayet-i kerimede; **“Allah nankörleri sevmez”**[34] buyurur. Biri bize bir iyilik yapmışsa onu unutmamamız, yok saymamamız lazım. Mesela; her anne, babanın kendi evladı üzerinde iyilik hakkı vardır. Bu yüzden onların bu hakkını asla unutmamamız gerekir; çünkü anne ve baba, evladına tahiyye vermiş, tabiri caizse evladına hayat vermiş, ikramda bulunmuştur. Hal böyleyken anne ve babasına karşı iyilik yapmayanlar nankörlerden olur. Hiç kimse onların hakkını yok sayamaz, sayarsa “Allah her şeyin hesabını sorandır” ayetinde buyurduğu gibi Allah ona bu yaptığının hesabını sorar. Allah zahiri olarak bir selamın bile hesabını sorar.

Allah ayet-i kerimede; **“fitne, adam öldürmekten daha beterdir”**[35] gıybet için de **“ölmüş kardeşinin etini yemektir”**[36] buyurur. Ölmüş kardeşinin etini yemek canavarlaşmak demektir. Nasıl ki selam vermek, dua etmek, insanı diriltmekse aynı şekilde gıybet etmek de öldürmektir. Bu durumda gıybetle, fitneyle insanları öldürüyor muyuz yoksa tahiyyelerle, selam ve duayla insanları diriltiyor muyuz diye kendimize bakmamız gerekir.

Ve tevekkel alâl hayyillezî lâ yemût: “Hayy ve ölümsüz olana tevekkül et.” Hayy ve ölümsüz olan Allah’a tevekkül et, güven; yani ölümlüye güvenme, tevekkül etme. Tevekkül edilmesi gereken, vekil edinilmesi gereken Allah’tır. Eğer ölümlü birine tevekkül edersen o ölür ve ona olan güvenin boşa çıkar sonra hayal kırıklığına, hüsrana uğrarsın. Bu yüzden hayy ve ölümsüz olan Allah’a güvenmen gerekir.

Ve sebbih bi hamdihî: “Onu hamd ile tesbih et.” Allah’ın, bütün noksan sıfatlardan beri olduğunu, münezzeh olduğunu bil ve buna iman et. Bir de ona hamd et. Allah’a hamd etmek için onun isimlerini bilmen gerekir; çünkü Allah’a isimleriyle, Esmau’l

[34] Hac /38
[35] Bakara /191
[36] Hucurât /12

Husna'yla hamd edebilirsin, onu övebilirsin. **Ve kefâ bihî bi zunûbi ibâdihî habîrâ:**[37] "Bununla beraber (Allah'ın) onun kullarının günahlarından haberdar olması yeterlidir."

Ellezî halakal mevte vel hayât: "Ölümü ve hayatı yaratan odur." Allah, hayatı nasıl yaratmışsa ölümü de öyle yaratmıştır. Allah bir de **"her nefis ölümü tadacaktır"**[38] buyurmuştur. Demek ki ölümü tatmak varmış; yani ölüm yok olmak değil tadılan bir şeymiş; çünkü insan ölünce başka bir hayatla dirilir. Bu yüzden zannettiğimiz manada ölüm diye bir şey yoktur. Bununla beraber nasıl ki bütün mahlûkatın zahiri bir tarafı varsa bir de manevi tarafı vardır. Bütün mahlûkat için ölüm diye bir şey yoktur. Kıyamet günü hepsinin şahit olduğunu, şehadet etmeye geldiğini göreceğiz.

Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"bir yerde namaz kıldığınızda o yer gelip sizin orda secde ettiğinize şehadet edecek"* buyurur. Orası bizim anlamadığımız bambaşka bir hayattır; çünkü her şey Allah'ın Hayy ismiyle diridir ve Allah'ın Hayy tecellisi ölmez.

Evet, ayet devam ediyor. Allah ölümü ve hayatı neden yarattı? **Li yebluvekum:** "İmtihan etmek için." Peki, Allah neden imtihan eder? **Eyyukum ahsenu amelâ:** "Hanginiz güzel yaparsınız diye." Hanginiz güzel yaparsınız, güzel amel işlersiniz diye Allah sizi imtihan eder. Demek ki imtihan buymuş. **Ve huvel azîzul ğafur:**[39] "O, aziz ve ğafurdur." Bütün şeref, bütün izzet, Allah'a aittir. Bununla beraber o ğafurdur. Siz bu şerefi yarım yamalak taşısanız, hakkını veremeseniz de o ğafurdur.

İ'lemû: "Bilin ki." Bir ayette ne zaman "i'lemu" ya da "ya'lemu" kelimeleri gelse Allah'ın o ayette; "size bildiriyorum,

[37] Furkân /58
[38] Ankebût /57, Enbiyâ /35, Ali İmran /185
[39] Mülk /2

şimdi size bir şey öğreteceğim, bilin, öğrenin" dediğini anlamamız gerekir. Allah neyi öğretecek? **Ennemâl hayâtud dunyâ:** "(Bilmiş olun ki) Dünya hayatı sadece." **Leibun:** "Bir oyundur." Bir oyundan ibarettir. **Ve lehvun:** "Bir eğlencedir." Yani dünyayı ahiretin tarlası olarak anlamaz, bu dünyada ebedi hayatını kazanmaya, Hz. İnsan olmaya çalışmazsan geriye bir oyun ve eğlencenin kaldığını sana anlatıyorum, öğretiyorum. **Ve zînetun:** "Ve bir süstür." Dünya hayatı bir süstür. **Ve tefâhurun beynekum:** "Ve birbiriniz arasında onunla iftihar etmedir (övünmedir)." **Ve tekâsurun fîl emvâli vel evlâd:** "Bir de malı ve evladı çoğaltma yarışından ibarettir." Bununla birbirinize karşı övünürsünüz.

Ke meseli ğaysin a'cebel kuffâr: "O bir yağmura benzer ki çiftçilerin hoşuna gider." Bu dünya hayatı, Allah'tan bağımsız olunca çiftçilerin hoşuna giden bir yağmura benzer. **Nebâtuhu:** "Onun nebatı (faydası)." Mal ve evlat çokluğu hoşunuza gider. **Summe yehîcu:** "Sonra (o mal, evlat çokluğu size) heyecan verir. **Fe terâhu musferra**: "Sonra bir de bakarsın ki sararmış." Dünya hayatı bitkilerin yeşerip sonbaharda sarardığı gibi öyle sararır. **Summe yekûnu hutâmâ:** "Daha sonra da (sararmış) çer çöp haline gelir."

Allah dünya hayatını bir mevsim gibi anlattı. İnsan da önce yeşerip büyür, mal, mevki, evlat sahibi olur ve onunla övünür. Sonra yavaş yavaş hayatının sonuna yaklaşıp sararır. Daha sonra ise çer çöp haline gelir; yani artık yaşlanır, eli, ayağı tutmaz, konuşamaz, aklı doğru dürüst çalışmaz olur ve hafızasını yavaş yavaş kaybeder. Artık sararmıştır, bu vakitten sonra bütün dünya onun olsa ne olur!

En son ne olur?

Ve fîl âhirati azâbun şedîd: "(İşte böyle yapanlar için) Ve ahirette şiddetli bir azap vardır." Dünya hayatında ebedi hayatını kazanmayıp mala, evlada, mevkiye kıymet, değer vererek onun

peşinde koşanlara bu yaptıkları ahirette şiddetli bir azap olur; ama bunun tersi de olabilirdi. **Ve mağfiratun minallâhi ve rıdvân:** "(Ama o isteseydi) Allah'tan bir mağfiret bir de Allah'ın rızasını (kazanabilirdi)." Yani hayatını dünyanın, malın, mevkinin veya evladın peşinde yaşayarak harcamasaydı Allah'ın mağfiretini ve rızasını kazanabilirdi.

Evet, hayatını dünya peşinde koşarak harcayanlar sararır ve Allah'ın rızasını kaybeder. Bir de hayatını Allah'ın rızası, mağfireti peşinde yaşayarak harcayanlar vardır, onlar sararmazlar. Bu onlar için hem bu dünyada hem de ahirette rahmet olur, selam olur. Hiç bu ikisi bir olur mu!

Ve mâl hayâtud dunyâ illâ metâul ğurur:[40] "Dünya hayatı aldatıcı bir yararlanmadan başka bir şey değildir." Ondan istifade edersin; ama o seni aldatır. Eğer dünya hayatını Allah yolunda, Allah'ın rızasını, mağfiretini kazanma yolunda yaşamazsan hayata aldanmış olursun. Hayat, hakikati yaşamak demektir. Bu durumda hakikati; yani Allah için olmayı yaşamadıysan hayatı yaşamamışsın, sadece aldanmışsın demektir.

Allah bir hadis-i kutside; *"insanı dünyaya gönderdim ki varlığını tatsın diye"* buyurur. İnsanda iki türlü varlık vardır. Bunlar bedene ait varlığı bir de manevi varlığıdır. Varlığın bedeni tarafı dünyadaki nimetlerle tadar. Manevi taraf ise Allah'ın insana nefhettiği ruhtur ve insanın bunu Allah ile tatması, Allah'ın nurunu, Allah'ın güzelliğini kendinde tatması, bilmesi gerekir. Bilmek farklı, tatmak farklıdır. Sadece bilmek iman olmaz; çünkü iman tadılınca iman olur. Bu aynı şekilde ibadet için de böyledir.

Mesela; sadece abdest alıp, kıbleye dönmek, eğilmek, kalkmak, duaları okumakla namaz olur mu? -Elbette ki olmaz. Bu, namazın zahiri tarafıdır ve namazın sadece zahiri tarafıyla namaz kılınırsa o namaz içi boş, ruhsuz bir namaz olur. Resulullah (s.a.v.)

[40] Hadîd /20

Efendimiz; *"namaz, mü'minin miracıdır"*[41] buyurmuştur. Namazın içinin dolu olması, o namazın tam bir namaz olması için insana miraç gerekir. Namazının miraç olabilmesi için de insanın kendini gönül itibariyle Allah'ın huzurunda miraçta bilmesi, Allah'ın huzurunda durup hesabını Allah'a vermesi gerekir. **İyyâke na'budu ve iyyâke nestaîn:**[42] "Yalnız sana âbd oluyoruz ve yalnız seni istiyoruz" derken bunu arada hiçbir vasıta olmadan direkt olarak Allah'a söylememiz lazım; çünkü bu hitabı direkt Allah'a yaparız. Allah'a bunu söylemediğimiz bir namaz içi boş, ruhsuz ve ölü bir namazdır.

İbadetlerin de ruhu vardır, onların ruhu niyettir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"ameller niyetlere göredir"*[43] buyurmuştur. Niyeti doğru olmayan, düzgün olmayan bir ibadet kabul görmez, dolayısıyla insana fayda da vermez. İbadetin niyeti Allah'ın rızasıdır. Dolayısıyla içinde Allah'ın rızası olmayan ibadetler içi boş ibadetlerdir.

Aynı şey oruç için de geçerlidir. Mesela biri; "oruç iyi ve faydalı bir şeydir. Oruç tutunca perhiz yapmış oluruz, bunun da mideye, sağlığa çok faydası vardır, oruç tutayım kilo vereyim" derse oruç tutmuş olur mu? -Olmaz; çünkü oruç tutmamış, ibadet etmemiş sadece kendi sağlığı için perhiz yapmış olur. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"insanlardan öylesi var ki namaz kılarlar, onlara sadece yorgunluk kâr kalır. Oruç tutarlar, onlara sadece açlık kâr kalır"*[44] buyurmuştur.

Peki, oruç tutarken açlığın bize kâr kalmaması için niyetimizin nasıl olması gerekir?

[41] Fahreddin Râzî, et-Tefsîru'l-Kebîr, C: 1, S: 226, Sureden Çıkarılan Akli İncelikler Bölümü; Âlûsî, Rûhu'l-Meânî, C: 10, S: 453
[42] Fatiha /4
[43] Buhârî, Bedü'l-Vahy, 1; Müslim, İmare, 155; Ebu Davud, Talak, 11
[44] İbn-i Mâce, Sıyâm, 21

Bu niyeti; “ya rabbi! Benim nefsimin, vücudumun, bedenimin arzusu, isteği yemek ve içmektir; ama sen ‘imsaktan iftara kadar helal olanı yemeyin, içmeyin’ buyurdun ya ben de senin emrini, senin benim için güzel gördüğünü, ‘güzel’ dediğini kendi nefsimin arzusundan, isteğinden daha çok seviyorum; çünkü ben seni seviyorum. Bu yüzden ben de imsaktan iftara kadar yemeyecek, içmeyeceğim hem de helal olanı yemeyecek, içmeyeceğim” şeklinde getirmemiz gerekir.

Bu da yetmez; çünkü oruç sadece yememek ve içmemek değildir. Yememek ve içmemek orucun yüz parçasından sadece bir tanesidir. Orucu aynı şekilde dilimize, kulağımıza, gözümüze, elimize, ayağımıza, bedenimize ayrıca gönlümüze tutturmamız gerekir. Örneğin; oruçluyken birinin gıybetini yaparsak ölmüş kardeşimizin etini yemiş oluruz, dolayısıyla orucumuz bozulur. Allah “helal olanı yeme ve içme” dediği halde biz haram olanı yemişiz, bu durumda hiç oruçlu kalabilir miyiz! Tuttuğumuz o oruç nasıl oruç olsun! Kardeşlerimiz bu konuya çok dikkat etmeli, oruçlarını nefsine ve şeytana uyarak bozmamalıdır; yani onlara sadece açlık kar kalmamalıdır.

Kul binlerce, yüzbinlerce hata yapar, yanlış yapar, günah işler; ama Allah “ben ğafurum, ben ğaffarım, benim rahmetimden umudu kesme” demiş, bunun için ayet-i kerimede; **“ey nefsini israf eden kullarım! Allah’ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin. Allah bütün günahları affeder (mağfiret eder, olmamış gibi muamele eder)”**[45] buyurmuştur. Yani “sana düşen; ‘ya rabbi! Beni affet, mağfiret et’ demendir. Böyle söylersen bütün günahlarını siler, hiçbir ayıbını da yüzüne vurmam, sana hiç yanlışın, günahın olmamış gibi muamele ederim” buyurmuştur.

Allah hayydır, hayat sahibidir. Allah kendisinden ve kullarından hayâ eden kulundan hayâ eder. Ayetleri, hadisleri

[45] Zumer /53

okurken bunu hep beraber anladık. Bu durumda rabbimizden hayâ etmemiz, rabbimizi hatırlayınca, “Allah” deyince rabbimizin bu sıfatını, bu vasfını unutmamamız, yok saymamamız gerekir. Unutur ya da yok sayarsak Allah’a hakkını teslim etmemiş, takdir etmemiş oluruz.

Bu sohbetimizde Allah’ın El Hayy ismini hep beraber öğrenmeye, anlamaya çalıştık. İnşallah sonraki sohbetimizde Allah’ın Kayyum ismini ayetlerle, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in hadisleriyle öğrenmeye, anlamaya çalışacağız.

Allah bizi Hayy isminin tecellisiyle diriltsin, bizi diri olanlardan eylesin inşallah! Allah bizi kendisine, kullarına karşı hayâ sahibi etsin, kendisinden hayâ edenlerden eylesin inşallah! Allah bizi kendisinden hayâ etmeyip şirk koşanlardan ve Kıyamet günü hayâ edenlerden, utananlardan eylemesin. Allah bizi dünyada da ahirette de mahcup eylemesin, bizi huzurunda utandırmasın inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

EL KAYYUM

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Allah'ın isimlerini Kur'an'daki nüzul sırasına göre anlamaya, öğrenmeye çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde Allah'ın El Hayy ismini, her şeyin Allah ile diri olduğunu ve Allah'ın hayâ sahibi olduğunu öğrenmiştik. Bu sohbetimizde ise Allah'ın El Kayyum ismini öğrenmeye çalışacağız inşallah.

Yarından itibaren ramazan ayına gireceğiz. İnşallah bu ramazan ayı bizim için bir dönüm noktası olur. Allah'ın bizden istediği, sevdiği gibi kul olmamıza, âbd olmamıza vesile olur.

İsterseniz yarının ramazan ayı olması sebebiyle ramazanı nasıl geçirmemiz, gerektiğini ve orucu biraz izah edeyim sonra konumuz olan Allah'ın El Kayyum ismini öğrenmeye çalışalım inşallah.

Allah ayet-i kerimede ramazan ayı için; **"o ayda Kur'an indirilmiştir. O aya ulaştığınızda şükür olsun diye oruç tutun"**[1] buyurur. Ayetleri okurken aynı zamanda ayetlere cevap vermemiz gerekir. Eğer Allah ramazan ayında Kur'an'a şükür olsun diye oruç tutun buyuruyorsa o halde "beni yarına uyandırırsan inşallah, emrettiğin gibi oruç tutacağım ya rabbi" dememiz gerekir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"ramazanın ilk on günü rahmet, ikinci on günü mağfiret, üçüncü on günü ise cehennemden kurtuluştur"*[2] buyurur. Öncelikle bunu anlamamız

[1] Bakara /185
[2] İbn-i Ebi'd-Dünya

gerekir. Allah, ramazanın başlangıcında hemen rahmetiyle tecelli ettiği için ilk on günde Allah'ın rahmetinin içine gireriz. Allah'ın rahmetinin içine girdiğimizde peşinden mağfiret gelir; yani Allah günahlarımızı siler, hiç günah işlememişiz gibi bize muamele eder ve bizi tertemiz yapar. Üçüncü on günü ise cehennemden kurtuluştur. Eğer Allah'ın rahmetinin içine girmişsek ve Allah bizi mağfiret etmişse zaten cehennemden kurtulmuşuz demektir; ama cehennemden kurtulup kurtulmadığımızı anlamamız, tatmamız gerekir.

Peki, cehennemden kurtulduğumuzu nasıl anlayacağız?

Tahmini bir anlayışla "ben cehennemden kurtuldum" dememiz yeterli değildir. Bunu bütünüyle anlamamız, tatmamız gerekir. Israrla; "cennete dönmüş bir gönül cennete, cehenneme dönmüş bir gönül de cehenneme layıktır" diyoruz. Bu durumda cehennemden kurtulmak demek; gönlün cennete dönmesi ve Allah'ın güzelliğiyle güzel olmak demektir. Eğer ramazan ayında kibirden, gururdan, riyadan, hasetten, yanlıştan, hatadan, günahtan, Allah'a şirk koşmaktan kurtulup Allah'a layıkıyla kul, âbd olmaya çalıştıysak gönlümüz cennete dönmüştür; ama yok, gönlümüz hala kibirle, şirkle, hasetle doluysa, dedikoduyu, iftirayı, günahı ve yanlışı seviyor, istiyorsak bu durumda gönlümüz cehennem olmaktan kurtulamamış demektir. Ramazan'ın bize mutlaka gönlümüzü cennete çevirmeyi kazandırması ve bizi cehennemden kurtarması lazım. İnşallah ramazan ayında hep beraber çabamızı, gayretimizi sarf eder, gönlümüzü cennete çeviririz.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"kim ramazan ayında emri altındakilere kolaylık tanırsa (oruçlarını rahatça tutmaları, ibadetlerini etmeleri, Allah'ın rahmetinin içine girmeleri, mağfirete ermeleri ve gönüllerinin cennete dönmesi için onlara*

yardımcı olursa) Allah onun günahlarını mağfiret eder"[3] buyurur. Emri altındakilere kolaylık tanımak demek sadece bir amirin, memuruna yahut bir patronun, işçisine olan tavrı demek değildir aynı zamanda bir aile reisinin ev halkına, çocuklarına, hanımına kolaylık tanıması demektir. Aynı şekilde hanımlar da eşlerine bu kolaylığı tanırsa Allah onların da günahlarını mağfiret eder. Bu yüzden ramazanda birbirimize kolaylık tanıyıp yardımcı olmamız gerekir.

Evet, ramazan ayı rahmet ayı, mağfiret ayı ve cehennemden kurtuluş ayıdır. Bu ayımız Allah'a ait olsun, bu ayımızı rabbimize tahsis edelim ve hep beraber bu ayda Allah'ın rızasını, dostluğunu, cemalini kazanmak için birbirimize yardımcı olalım. Birbirimize yaptığımız her yardımın mutlaka bize geri döneceğini unutmayalım. Allah, kullarına yaptığımız yardımı bize kat kat fazlasıyla iade eder; yani o da bize yardım eder. Aynı şekilde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"kim bir oruçluya iftar yaptırırsa o da o oruçlunun sevabını alır"*[4] buyurmuştur. Bu yüzden fırsat buldukça ihtiyaç sahiplerine ikram etmeye, ihsan etmeye çalışalım.

Ramazana niyet etmek çok önemlidir. Niyetimiz düzgün olmazsa ibadetimiz yerini bulmaz ve kabul edilmez; çünkü ameller niyetlere göredir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"insanlardan öyleleri var ki namaz kılarlar ama onlara sadece yorgunluk kâr kalır, oruç tutarlar ama onlara sadece açlık kâr kalır"*[5] buyurmuştur. Peki, neden oruçları oruç olmamış, onlara sadece açlık kâr kalmıştır? -Çünkü niyetlerini doğru düzgün getirmemiş, doğru düzgün niyetlenmemişler de ondan. İnsanın niyet ederken; "niyet ettim ramazan ayının orucunu tutmaya" demesi yeterli değildir. Zaten oruç tutan herkes böyle söylüyor. Eğer sadece

[3] İbn Huzeyme, Sahîh, III, 191; İbn Ebi'd-Dünya, Fezâilu Ramazan I, 69 (Hadis No: 41)
[4] Tirmizî, Savm: 82; İbni Mâce, Sıyam: 40
[5] İbn-i Mâce, Sıyâm, 21

böyle söylemek yeterli olsaydı insanlardan öylelerinin tuttuğu oruç onlara sadece açlığı kâr bırakmazdı.

Peki, o halde niyetimizi nasıl getirmemiz gerekir?

“Ya rabbi! Benim, bedenimin arzusu, isteği yemek ve içmektir. İş bana kalsa ben yerim, içerim; ama sen ‘ramazan ayında yeme ve içme’ buyurmuşsun. Ben de senin emrini, senin isteğini kendi arzumdan, isteğimden, seni kendimden daha çok seviyorum. Bu yüzden kendi arzumu, isteğimi değil senin emrini yerine getiriyorum ve yemiyor, içmiyorum; çünkü ben seni kendimden daha çok seviyorum. Seni kendi arzuma, isteğime tercih ediyorum; çünkü seni arzumdan, isteğimden, nefsimden, kendimden daha çok seviyorum” deyip niyetimizi orucun hakikatine uygun olarak bu şekilde bir sefer getirmemiz gerekir.

Ameller niyete göreyse bu durumda oruç tutarken her anda Allah’ın muhabbetini kazanmaya devam ederiz; çünkü “seni seviyorum, senin beni sevmeni istiyorum ya rabbi” deyip niyet etmişiz.

Allah’ın sevdiği bir kulun kazanmadığı, kazanamayacağı hiçbir şey yoktur. Allah’ın sevgisinden mahrum kalan birinin de kazandığı hiçbir şey yoktur. İsterse bütün dünya onun olsun, aslında onun hiçbir şeyi yoktur.

Oruçluyken Allah öyle emrettiği için helal olandan yemeyiz, içmeyiz. Hal böyleyken “helal olanı yemeyeyim, içmeyeyim; ama haram olanı işleyeyim” dememiz doğru olur mu? -Elbette ki olmaz. Helal olan yiyecek, içecek bile orucu bozuyorsa haram olanlar orucu bozmaz mı! Hatta haram olan, orucu bin kat daha fazla bozar. Mesela; biri oruçluyken dedikodu yapsa, gıybet etse, birilerini eleştirip çekiştirse helal olanı değil haram olanı yiyip içmiştir, bu durumda onun orucu bozulmuş olur.

Allah ayet-i kerimede; **“sizden bir kısmınız bir kısmınızı eleştirip çekiştirmesin, gıybetini yapmasın. Kadınlar da başka kadınları çekiştirmesin. Belki o çekiştirilenler çekiştirenlerden daha hayırlıdır. Sizden biri ölmüş kardeşinin etini yemek ister mi”**[6] buyurur. Gıybet etmeniz, ölmüş kardeşinizin etini yemektir, bunu istemiyorsanız gıybet etmeyin, dedi Allah. Gıybet etmek niçin ölü kardeşin etini yemektir? -Çünkü gıybet etmek, eleştirmek, çekiştirmek; kardeşini manevi olarak öldürmek demektir. Biri hakkında gıybet ederken yanındaki kişinin gönlünde onu aşağı indirip öldürürsün ve hakaret ederek, küçümseyerek öldürmüş olduğun o kardeşinin etini hem yersin hem de karşındakine ikram edersin.

“Ben mü’minim, iman etmişim” diyen istisnasız herkes birbirini sevmelidir; çünkü Allah ayet-i kerimede; **“mü’minler sadece ve yalnız kardeştir. Öyleyse kardeşlerinizin arasını bulun”**[7] buyurmuştur. O halde birinin yanında başkasını eleştirip çekiştirdiğimizde, gıybetini ettiğimizde arayı bulmamış sadece o mü’min kardeşimizi yanımızdaki kişinin gönlünden uzaklaştırmış, onu öldürmüş oluruz. Mü’mine muamele böyle olmaz, kardeşlik böyle değildir. Allah bunu kabul etmez! Bu yüzden gıybet etmek, birini eleştirip çekiştirmek orucumuzu bozar, hem de bütünüyle bozar; yani helal ile değil haramla orucumuzu bozmuş oluruz.

Oruç tutarken sadece midemize oruç tutturmamız yetmez, bütün azalarımıza da oruç tutturmamız gerekir. Yememek, içmemek sadece midenin orucudur. Aynı şekilde harama bakmamakla gözümüze, haram olanları; yani gıybeti, dedikoduyu, yanlış şeyleri dinlememekle kulağımıza, yanlış şeyleri düşünmemekle, tefekkür etmemekle aklımıza, yanlış

[6] Hucurât /11-12
[7] Hucurât /10

yapmamakla elimize, ayağımıza, bir de gönlümüze oruç tutturmamız gerekir.

Zaten en büyük oruç gönlün orucudur; çünkü gönül, bütün organları idare edip yönetir. Allah'ın huzurundan ayrılmamakla, her anda Allah'ın huzurunda olduğumuzu bilmekle, onun huzurunda olduğumuzu unutmamakla, Allah'ı sevmekle, gönlümüze başka sevgileri yaklaştırmamakla gönlümüze oruç tutturursak Allah'ın bize emrettiği orucu tutmuş oluruz. Yoksa oruç tutmamış oluruz, böylelikle bize sadece açlık kar kalır.

Başta gönlümüz olmak üzere bütün azalarımıza tutturduğumuz bir oruç bize bir sene boyunca Allah'ın huzurunda durmayı kazandırır. Aynı zamanda bütün organlarımıza; yani gözümüze, kulağımıza, dilimize, elimize, ayağımıza, gönlümüze, aklımıza, kalbimize Allah adına bir halife olarak hükmetmeyi, idare etmeyi bize öğretir. Aksi halde "yemedik, içmedik, oruç tuttuk" ya da "ramazan bitti, artık bir şey yapmamıza gerek yok" dersek sadece aç kalmış oluruz.

Her ibadetin bir hikmeti, Allah'ın her ibadette bir muradı vardır. Bütün ibadetler imanı artırıp kemale erdirmek içindir. Devamlı söylüyoruz, iman; Allah'ı her şeyden çok sevmektir. Bu durumda imanın artıp kemale ermesi, o muhabbetin artması demektir, dolayısıyla ibadetimizin Allah'a olan muhabbetimizi artırması gerekir.

Hiç kimse bir başkasını kendisine veya cemaatine davet edemez; çünkü hiç kimse böyle bir hakka sahip değildir. Allah, insanı kendi kendisine davet eder. Aynı şekilde peygamberler de insanları cemaate değil, Allah'a davet etmişlerdir; yani Hz. İnsan olmaya, Allah'a halife olmaya, dost olmaya, insanın kendi kendisine gelmesine davet etmişlerdir.

İnşallah hep beraber Allah'a yürüyeceğiz. Kendi kendimize olan davete icabet edeceğiz, dolayısıyla Allah'ın davetine icabet

etmiş olacağız. Allah'a yürürken Allah'a yaklaştığımızı mutlaka bütün şiddetiyle tatmamız gerekir. Allah'a yakın olduğumuzu, Allah ile beraber olduğumuzu hep beraber tadacağız inşallah.

Bunu kim yapacak?

Bunu tabi ki biz yapacağız. Bu yüzden kardeşlerimize düşen; sadece gönüllerini açıp bizi dinlemek ve bizimle beraber yürümektir. Ramazan ayının başındayız, kardeşlerimiz her akşam buraya gelip gönlünü açarak, peşin hüküm vermeden bizi dinler, neyi söylediğimizi anlamaya çalışırsa biz de manevi olarak gerekeni yaparız.

Bir Mürşid-i kâmilin vazifesi; Allah'ın kullarını Allah'a taşımak ve rabbiyle buluşturmaktır. Onunla beraber olanlara da düşen; gönlünü açıp mürşidiyle beraber yürümektir. Bizimle beraber olanlar gönlünü açıp bizi dinlediğinde yolu yürümezse, Allah'a her gün biraz daha yaklaştığını, Allah'ın huzurunda olduğunu hissedip tatmazsa, Allah ona perdeyi açmaz, kardeşimiz bunların daha da ötesini yaşamazsa kabul etmesin. Eski kardeşlerimizin hepsi böyle olduğunu bilirler; ama İslam'ı bir taklitten ibaret zannedenler bu nimetten mahrum kalırlar.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah size şah damarınızdan daha yakındır"**[8] buyurur; yani Allah size sizden daha yakındır. Bu durumda senin, rabbini kendinde, gönlünde bulman gerekir. Allah senin gönlüne tecelli eder. Hiç kimse bir başkasına bir şey veremez. "Şeyhim bana yardım eder, bana bir şey verir" demekle kimse bir şey kazanamaz; çünkü şeyhin sana bir şey veremez; bunları senin kazanman, senin gönlünü rabbine, rabbinin tecellisine açman, kendi gönlünde rabbinle buluşman gerekir. Allah gönlüne tecelli edince de rabbini bulmuş, tanımış olursun. Daha doğrusu; rabbin kendisini sana tanıtmış olur; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"Allah kendini sevdiklerine tanıtır"*

[8] Kaf /16

buyurmuştur. Öyleyse sana düşen; Allah'a olan sevgini, muhabbetini artırmak; yani imanını kemale erdirmektir.

Zatın biri anlatır;

"Allah, Kıyamet günü bir kulunu hesaba çeker. Kul, Allah'a der ki: 'Ya rabbi! Dünyadayken seni çok aradım, her yerde seni aradım; ama bulamadım. Sen neredeydin, seni nerde bulurdum.' Allah da ona; 'ben sana senden daha yakın olduğumu söylemedim mi? Ben seninleydim, sana şah damarından daha yakındım. Ben seninleyken sen neredeydin, nerelerde dolaşıyordun, beni nerde arıyordun' diye cevap verir."

Allah'ı tanımak her kul için farzdır. Bu, Allah'ın emridir, isteğidir. Kul, Allah'ı tanıdıkça kendini tanır; çünkü insan, Allah'ın yeryüzündeki halifesidir ve Allah'ı temsil eder.

Halife, temsil eden demektir. Allah'ı tanımıyorsak onu temsil edemeyiz, işi onun adına yapamayız, onun adına hareket edemeyiz. Allah'ı tanıyabilmemiz için de onun El Esmau'l Husna'sını bilmemiz, Allah'ı onun isimlerinden tanımamız lazım. Bu yüzden de Allah'ın El Esmau'l Husna'sını anlamak her bir kul için farzdır. Biz de rabbimizin güzel isimlerini, nüzul sırasına göre ayetlerde onun kendini anlattığı gibi anlamaya, tanımaya çalışıyoruz ki rabbimizi tanıyabilelim ve onun halifesi olarak yeryüzünde onun adına hareket edebilelim.

Evet, bugün hep beraber Allah'ın Kayyum ismini anlamaya çalışacağız inşallah. Önce Allah'ın Kayyum isminin ne manalara geldiğini öğrenmeye çalışalım.

Allah hayy ve kayyumdur. Kayyum ismi, Kuran-ı Kerim'de üç yerde geçer ve bu üç yerde de Allah'ın Hayy ismiyle beraber gelir. Kayyum; kıyamda olan, kıyamda tutan ve varlığı varlıkta tutan demektir. Allah hayy ve kayyumdur; yani diridir ve bütün varlığı diri olarak kıyamda, varlıkta tutar.

Allah, varlığı kıyamda tutarak onu sadece varlıkta durdurmaz. Allah'ın bunda bir muradı vardır. Allah her bir varlığa yaratılışının amacını gerçekleştirsin diye ona bir de imkân tanır, varlığı bu yüzden varlıkta tutar. Varlığı varlıkta tutarken de vedud olarak, ilah olarak, rahman olarak, rahim olarak, kerim olarak varlığa muamele eder. Örneğin; insana Hz. İnsan olması için imkân tanır ve ona böyle muamele eder.

Kayyum ayrıca kıymet, değer veren demektir. Allah kıymetli ve değerlidir, bir de kendinden varlığa, kullarına, mahlûkata kıymet, değer verendir. Allah ayet-i kerimede; **Ekîmûs salâte:**[9] "Namazı ikame et" buyurur. Bu; namazla kıymetini, değerini bul ve ayağa kalk, manasına gelir. "Ekîmûs salâte" kelimesi aynı zamanda namazı ayağa, kıyama kaldır, namazla beraber ayakta dur, Allah'ın huzurunda dur demektir. Bu yüzden namaz insanı, Allah'ın huzurunda durdurmalıdır. Bu da Allah'ın Kayyum ismiyle mümkündür. İnsanı huzurda durdurmayan bir namaz insana sadece yorgunluk verir.

Kayyum bir de her anda bir şe'ende, bir işte olan; yani kullarına her anda muameleyi yapan demektir. Allah, varlığı varlıkta tutar, bununla beraber bütün varlığı yönetir; çünkü kayyum bir de yöneten, bütün mahlûkatı ve bütün kâinatı sevk ve idare eden demektir.

Peki, Allah'ın, kulundan isteği nedir?

İnsanın da Allah'ın yeryüzündeki halifesi olarak kayyum olmasıdır; yani insanın da Allah ile kıyamda durduğunun bilincinde olup; "ben, Allah ile varım, Allah ile diriyim, Allah ile görüyor, Allah ile işitiyor, Allah ile biliyorum. Bendeki bütün güzellikler Allah'a aittir" demesidir. Kul, Allah ile güzeldir, dolayısıyla kendisinin Allah ile kıyamda olduğunu, kayyum olduğunu bilmesi ve önce buna iman etmesi, sonra da işi Allah

[9] Rûm /31, Bakara /43, Nisa /103, Nûr /56

adına, Allah'ın istediği, sevdiği şekilde yapması lazım ki Allah'ın kendisi üzerindeki muradını gerçekleştirebilsin.

Kulun bunu nasıl yapması gerekir?

Allah peygamberlerini, kitabını zaten bunun için göndermiştir. Allah, Kur'an'da neyi buyurmuşsa kulundan da öyle yapmasını, öyle yaşamasını ister. Bu yüzden herkes kiminle kıyamda durduğuna bakmalıdır. Allah ile kıyamda durup kayyum olanlar Allah adına hareket eder, Allah'ın istediği, sevdiği gibi yapar. Allah ile hareket edip Allah ile kıyamda durmayanlar ise şeytanla ayakta, kıyamda durur; çünkü onun kayyumu şeytan olmuştur.

Zikir önce Kur'an'dır. Allah, Kur'an için; **"bu zikri indiren biziz, onu koruyacak olan da biziz"**[10] buyurmuştur. Zikir aynı zamanda "Allah, Allah" demek ve Allah'ı unutmamaktır. Allah ayet-i kerimede; **"kim, Allah'ın zikrinden yüz çevirirse (Allah'ı, Allah'ın ayetlerini unutur, yok sayarsa) ona bir şeytan musallat ederiz (ona bir şeytan musallat olur). Böylece o, şeytanın karini (uydusu) olur"**[11] buyurur. Yani biri Allah ile beraber kıyamda durmazsa şeytanla beraber kıyamda, ayakta durur, şeytanın etrafında döner, şeytan onu etrafında döndürür. Şeytan artık onun kayyumu olmuş, onu hareket ettiren olmuştur.

Hal böyleyken insanın kazanabilmesi için Allah'ın Kayyum isminin mutlaka onda tecelli etmesi, onun Allah ile kayyum olması, bunun için de insanın, Allah'ın ilk emri olan **Ikra' bismi rabbikellezî halak:**[12] "Seni yaratan rabbinin adıyla oku" ayetiyle kayyum olması gerekir.

[10] Hicr /9
[11] Zuhrûf /36
[12] Alak /1

Yaratan rabbinin adıyla okumak; kendini oku, seni yaratanı oku, kendinde, kendi üzerinde rabbini oku, kendi üzerinden rabbini tanı" demektir.

Rabbini nasıl tanıyacaksın?

Eğer sende merhamet duygusu olmazsa Allah'ın rahim olduğunu anlayamaz, bunu tadamazsın. Hâlbuki Allah'ın Rahim ismini, Kerim ismini, Afuvv ismini tatman gerekir; çünkü iman, Allah'ın isimlerini kendinde tatmaktır. Bu, Allah'ın bütün isimleri için böyledir. Bu yüzden rabbinin esmasını kendi üzerinde tatman gerekir, öyle ki Allah'ın nasıl rahman, nasıl rahim, nasıl kerim, nasıl afuvv olduğunu anlayabilesin.

Aslında herkes Allah'ın bu isimlerini tadar; ama insanın bu isimlere iman edebilmesi için tatması yetmez "bu, Allah'tandır" demesi gerekir; çünkü insan, üzerindeki güzel isimlerin Allah'tan olduğunu bilir, kabul ederse iman etmiş olur. Eğer bir ismi bile Allah'tan değil kendinden bilirse bu durumda hiç farkında olmadan kendini o isimde Allah'a şirk koşmuş olur. Oysaki kul, Allah ile güzeldir, güzelliği Allah'a aittir, Allah bu güzelliği ona kendinden vermiştir ve Allah, kulunun üzerinde kendi güzelliğini görmek ister.

Allah, kuluna irade vermiş, tercih etme hakkı vermiştir. Kul, köle değil halifedir. Allah ayet-i kerimede; **"dileyen iman etsin, dileyen kâfir olsun"**[13] buyurmuş; yani Allah "tercih hakkı kulumundur" demiştir.

Evet, kayyum bir de idare eden demektir. İnsanın da kayyum olması, onda Kayyum isminin tecelli etmesi için kendini idare etmesi gerekir. İlk önce aklını idare etmesi, bunu da kendini ve varlığı okumakla yapması gerekir. İnsanın aynı şekilde Allah adına bir halife olarak bu bilgisiyle imtihanı, kendi hayatını,

[13] Kehf /29

kulluğunu, bütün azalarını, gönlünü, vaktini, zamanını, duygularını, düşüncelerini, malını, servetini Allah adına yönetip idare etmesi gerekir.

Allah'ın Kayyum ismi bütün isimlerin içinde mevcuttur. Ne kadar sevap, ibadet, Allah'ın men ettiği şey varsa hepsi Allah'ın Kayyum ismiyle ilgilidir. Mesela; Allah, namazı emretmiştir. Namaz; vakti, zamanı beş bölüme ayırıp onu sevk ve idare etmek, ebedi hayatı kazanmak için vakti kontrol etmektir. Oruç; bedeni, nefsi idare etmektir, insanın kendisini idare edip kendi kendisine hükmetmeyi öğrenmesidir. Zekât; malı, serveti idare etmektir. Hac; ümmet içindeki varlığını, ümmeti idare etmektir. Kelime-i şehadet de Allah adına kendi kendini idare etmektir. Bunların hepsi Allah'ın Kayyum isminin tecellisidir.

Okuyacağımız bu sure ilk inen surelerden biri olan Muddessir Suresi'dir. Allah bu ayette Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e hitap eder. **Yâ eyyuhâl muddessir kum fe enzir:**[14] "(Ey yatan) Ey örtüsüne bürünmüş (olan)! Kalk ve uyar." "Kum" kayyum ol, ayağa kalk demektir. Biri kazanmak istiyorsa onda Kayyum isminin tecelli etmesi gerekir. Eğer biri manevi olarak ayağa kalkmak için hiçbir şey yapmıyor, bunun için çabasını, gayretini sarf etmiyorsa kıyamda değildir; yani kayyum olmamış, Allah'ın Kayyum ismi onda tecelli etmemiştir. Bu ismin onda tecelli etmesi için onun kalkıp çabasını, gayretini sarf etmesi gerekir.

Ramazan ayı kulun ayağa kalkıp kazanmaya çalışması için bir imkândır. Allah bu ayda kuluna imkân tanıyıp ona rahmetini saçar ve yağdırır. İnşallah hep beraber Allah'ın rızasını kazanmak için, Hz. İnsan olmak için ayağa, kıyama kalkıp çabamızı, gayretimizi sarf edeceğiz. Böyle yaptığımızda Allah'ın rahmetini nasıl yağdırdığına şahit olacağız inşallah.

[14] Muddessir /1-2

Mesela; kahraman olanlar bir anlık kahramanlık gösterdikleri için kahraman olmuşlardır. Bir anda kıyama kalkıp, kayyum olup; "ya rabbi! Sana döndüm, hayatı, dünyayı anladım. Gelenler gidiyor, hiç kimse burada kalmıyor, oraya gelenler de buradan nasıl gitmişse huzurunda öyle muamele görüyor. Ben senin huzuruna gelirken kaybeden biri olarak değil seninle güzelleşmiş biri olarak, rızanı, sevgini, dostluğunu kazanmış olarak gelmek istiyorum" deyip kahraman olmak lazım; ama bu sadece bir anlık bir şeydir. Eğer biri böyle söyler, Allah'a döner ve bunun için çabasını, gayretini sarf ederse işte o zaman gökteki yıldızlar gibi olur.

Sahabeler 50 sene boyunca küfürde ve şirkteydi; ama bir anda "lâ ilâhe illallah" deyip "ya rabbi! Sana döndüm" dedikleri için gökteki yıldızlar gibi oldular. Bu her birimiz için geçerlidir ama bunu taklidi bir imanla kazanamayız. "Anamız, babamız Müslümandır, biz de böyle yapıyoruz" demekle rabbimize dönüp gökteki yıldız olmamız mümkün olmaz; çünkü Müslüman olmak bu değildir.

İman, insanın kendi gönlüyle, iradesiyle tercih edip kazandığı bir nimettir, nurdur. Yoksa "herkes böyle yapıyor, anam, babam da böyle yapıyordu, biz de bu yoldayız" demekle kimse iman sahibi olmaz. Senin kendi iradenle rabbini kabul etmen gerekir. Allah bu imkânı herkese, Hristiyan ve Yahudi bir memlekette yaşayanlara da tanımıştır; çünkü herkes buluğa erdiğinde "acaba doğru yol hangisidir" deyip kendi kendini hesaba çeker. İşte, Allah'ın, kulundan istediği; kendisine hiçbir şeyi şirk koşmamasıdır, kul olduğunu, Hz. İnsan olduğunu, Allah'a halife olduğunu kabul edip ilah olmadığını bilmesidir.

Eğer biri; "ben, Allah'tan bağımsız bir varlığım. Bu yüzden istediğimi yapar, istediğim şekilde hayatımı yaşar, istediğim şekilde düşünürüm, Allah'tan bağımsız olarak karar verir, hüküm veririm" derse kendini, nefsini Allah'a şirk koşmuştur.

Evet, Allah Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e; "kalk ve uyar" yani "kıyamda dur" demiştir. Bizim de ilk önce kendimize; "ayağa kalk, bu kadar yattığın yeter. Kalk ve Allah yoluna gir, Allah'a dön" deyip kendimizi uyarmamız gerekir.

Allah bir hadis-i kutside; *"kulum bana bir adım atarsa ben ona on adım atarım"*[15] buyurur. Bize düşen de o bir adımı atmaktır. Eğer o bir adımı atarsak kesinlikle Allah'tan on adım görürüz; ama bunun için önce ayağa kalkmamız, biraz çaba, gayret sarf edip bir adım atmamız; yani Kayyum isminin bizde tecelli etmesi gerekir.

Kul için her an bir imtihandır. İmtihan da kazanma imkânı demektir. Eğer Allah'ın Kayyum ismi bir kulda tecelli ederse o kul kendini, aynı zamanda hayatını idare eder; yani kazanma imkânını değerlendirir ve Allah'ın ona kazanması için gönderdiği imtihanları kazanır. Bunu da Allah'ın Kayyum ismiyle yapar. Eğer herhangi bir konuda sıkıntıya düşer, mağdur olursa o mağduriyeti de değerlendirir, onu yöneterek kazanır. Aynı şekilde ona musibet, bela, hastalık gelse musibeti, belayı, hastalığı yönetir, idare eder ve kazanır. Bütün peygamberler mağduriyeti yönetmiş ve kazanmıştır. Her bir peygambere baktığımızda her birinin Allah'ın Kayyum ismiyle mağdur olduğu hali idare edip yönettiğini görürüz. Mesela; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz taşlandığında bu musibeti sabırla, merhametle, rahmetle idare etmiştir; yani onu Allah'tan bilip itiraz etmemekle idare edip kazanmıştır.

Mağduriyeti, musibeti, kazayı, belayı, imtihanı idare etmeyenler, yönetemeyenler kaybeder, dolayısıyla isyan eder ve Allah'ın Kayyum ismi onda tecelli etmez. Bu yüzden gelen musibet her ne olursa olsun, eğer kul onu idare etmesini bilirse kazanır, bilmezse kaybeder.

[15] Buhari, Tevhid, 50; Müslim, Zikr, 2 (2675); Tirmizi, Da'avat, 142 (3598)

Daha önce söylemiştim, bir daha söyleyeyim. Hiçbir şey durup dururken olmaz. Mutlaka önce bilmek; yani okumak, anlamak gerekir. Allah'ın isimlerinin bilgisine sahip olmamız ve bu isimleri sevmemiz lazım ki iman etmiş olalım, sevebilelim ve Allah bu isimlerle bizim gönlümüze tecelli etsin. Bundan dolayı Allah'ın isimlerini öğrenmeye çalışıyoruz. Bu isimleri öğrendikçe, rabbimizi tanıdıkça severiz. Rabbimizi tanımayınca onu sevmemiz mümkün olmaz, zaten onu tanımadan ettiğimiz iman da doğru bir iman değildir. Allah kendini kitabında tanıtmıştır. Öyleyse bize düşen; rabbimizi kendini kitabında tanıttığı gibi tanıyıp ilk önce iman etmektir; çünkü iman, ibadetten önce gelir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz miracdan döndüğünde; *"ben miraçtan bir müjdeyle döndüm. Allah bana şu müjdeyi verdi ki; ümmetimden her kim 'lâ ilâhe illallah, Muhammedun Resulullah' derse cennete girer"*[16] buyurmuştur.

Yalnız, "lâ ilâhe illallah" demek öyle kolay bir şey değil, büyük bir iştir; çünkü bunu sadece dil ile söylemek yetmez. Bu, ispat isteyen bir davadır. Allah'tan başka ilah yoktur demek "Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmuyorum. Mülkün sahibi, benim sahibim, bu imtihanın, hayatın sahibi Allah'tır. Ne olursa olsun, muameleyi bana Allah yapar. Yaşadığım her şey bir imtihandır, dolayısıyla bana düşen; doğru ve güzel yapıp imtihanı kazanmaktır, Allah'a itiraz etmemektir. O, rahman ve rahim olandır. Ben kendi nefsime zulmediyorum; ama o bana rahmetiyle muamele ediyor. Kendi ellerimle yaptıklarımdan dolayı sıkıntı çekiyorum, o ise beni temizliyor. Bana düşen de rabbimle kıyamda durup kayyum olmamdır" demektir. Hep beraber ramazan ayında bunu başarmaya çalışacağız inşallah.

İsterseniz şimdi Allah'ın Kayyum isminin geçtiği ayetleri kısaca anlamaya çalışalım.

[16] Müslim, İman, 47

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Allâhu lâ ilâhe illâ huvel hayyul kayyûm:[17] "Allah odur ki ondan başka ilah olmayandır. O, hayy ve kayyumdur." İlahın ilah olabilmesi için hayy ve kayyum olması gerekir; yani varlığı yaratması, varlığa kendinden hayat vermesi ve o varlığı kendisinin varlıkta tutması lazım ki hayy ve kayyum olabilsin, ilah olabilsin. İlahlık sıfatı başkasına yakışmaz. Eğer sen bir varlığı yaratmamışsan, onu kendinden diriltmemişsen, onu varlıkta sen tutmuyorsan ilah olamazsın. Bu yüzden ilahlık iddiasında bulunup "bu bana aittir" deme; çünkü her şeyin Allah'a ait olduğu gibi sen de Allah'a aitsin.

Ve anetil vucûhu lil hayyil kayyûm: "Bütün yüzler (bütün varlıklar) hayy ve kayyum olana boyun eğmiştir." Bütün varlıklar ona boyun bükmüştür, baş eğmiştir, ona itaat halindedir. Hiç kimse ona itaatin dışına çıkamaz, onun emrinden çıkamaz. **Ve kad hâbe men hamele zulmâ:**[18] "Ve kim bir zulmü yüklenirse (kendine zulmederse) o sönmüştür (hüsrana uğramıştır)." Sönmek; gücünü kaybetmek demektir. Böyle biri gücünü kaybettiği için ayakta durup kayyum olması gerekirken dizinin bağı çözülür, manevi olarak yere çöker, Allah'a kul olamaz, kul olmak için o gücü kendinde bulamaz.

Allâhu lâ ilâhe illâ huvel hayyul kayyûm: "Allah odur ki ondan başka ilah yoktur. O, hayy ve kayyum olandır." **Lâ te'huzuhu sinetun ve lâ nevm:** "Onu ne bir gaflet sarar ne de bir uyku." **Lehu mâ fîs semâvâti ve mâ fil ard:**[19] "Gökte, yerde ne varsa hepsi onundur, ona aittir."

[17] Ali İmran /2
[18] Tâhâ /111
[19] Bakara /255

Zâlike dînul kayyimeh:[20] "Bu (din) kayyum olan bir dindir." Bu din sizi kıyamda, Allah'ın huzurunda tutacak olan, Allah'a taşıyan, sizi dirilten bir dindir, gerisi boştur.

Bir de Fatiha'yı okurken **İyyâke na'budu ve iyyâke nestaîn:**[21] "Yalnız sana âbd oluyoruz ve yalnız seni istiyoruz" deriz. Rabbimizi istiyorsak kayyum olmamız; yani çaba, gayret sarf etmemiz gerekir. Çabamız, gayretimiz yoksa ve bunu sadece dilimizle söylüyorsak demek ki Allah'ın Kayyum ismi bizde daha tecelli etmemiştir.

Allah hayy ve kayyumdur; diriltendir, kendinden hayat veren, kendi varlığından varlık verendir. Aynı zamanda varlığıyla, zatıyla, sıfatlarıyla insanı varlıkta tutandır ve insana şah damarından daha yakındır.[22] Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"ne yana dönerseniz dönün, Allah'ın vechi ordadır"**[23] buyurmuştur. Yani her anda Allah ile beraberiz. Eğer her anda Allah ile berabersek peki neden Allah'ın huzurunda olduğumuzu, Allah'ın bizimle beraber oluşunu tatmıyoruz! O halde bir sorun var demektir. Bu sorun kendimizdedir ve bu sorun kendi kendimizle, kendi gönlümüzle beraber olamadığımızdan dolayıdır.

Allah bir hadis-i kutside; *"yere, göğe sığmam, mü'min kulumun kalbine tecelli eder, sığarım"*[24] buyurmuştur. Demek ki Allah, mü'min kulunun kalbine tecelli ediyormuş ve mü'min kulun kalbi, yer ile gökten daha genişmiş; çünkü Allah, kuluna ruhundan nefhetmiştir[25] ve nefhettiği bu ruh zamansız ve mekânsızdır, melekleri de ona secde ettirmiştir. Bu nedenle bütün kâinatı insanın gönlüne koysan bir sahraya bir çöpü koymuş gibi olursun.

[20] Beyyine /5
[21] Fatiha /4
[22] Kaf /16
[23] Bakara /115
[24] Aclunî, Keşfu'l-Hafâ II, 255; Gazalî, İhyâ III, 127
[25] Hicr /29, Sâd /72

Kâinat, insanın gönlünde işte bu kadar küçüktür. Bu yüzden Allah, mü'min kulunun gönlüne tecelli eder.

Allah'ın, mü'min kuluna olan bu tecellisi, güzelliği, mü'minin üzerinde Allah'ın isimleriyle görünür; yani kul, rahman, rahim, kerim, afuvv, vekil ve tevvab olunca, bu isimler onda tecelli edince Allah ona tecelli eder, böylelikle Allah'ın güzelliği onun üzerinde görünür ve o kul, Allah'ın yeryüzündeki halifesi olur. Allah'ın bütün isimleri için bu böyledir. İnsana Allah'ın isimleri tecelli etmezse insana şeytan tecelli eder ve insan bu isimlerden mahrum kaldığı için Hz. İnsanlığını kaybeder. Bu yüzden Allah'ın isimlerinin bizde tecelli etmesi, rabbimizle beraber olup rabbimizin güzelliğini kendimizde tatmamız için Allah'ın bize verdiği imkânları değerlendirip Allah'a dönmemiz, çabamızı ve gayretimizi sarf etmemiz gerekir.

Sohbete başlarken; "kardeşlerimiz bizi dinlerse manevi olarak işi biz yapacağız" demiştim. Evet, tekrar söylüyorum; bu işi yapmazsak kabul etmeyin. Mesela bizi dinleyen 100 kişiden hiç kimse bu nimetleri kazanamazsa hata benim olur. Ben işi yapamamış olurum; ama bizi dinleyen 100 kişiden yarısı manevi olarak nimeti kazanır, diğer yarısı kazanmazsa o halde hata bende değil gönüllerini açıp bizi dinlemedikleri için yapmayanlardadır. Bu durumda kazanamayanların "biz niye kazanamadık, hani bize rabbimizi, isimlerini tanıtacak, bizi Allah'a ayna yapacak, halife edecek dost edecektin. Neden bize Allah'ı sevdirmedin, Allah'ın rızasını kazandırtmadın" dememesi gerekir; çünkü diğerleri gerekeni yapıp kazanmış, onlar ise gönlünü açıp dinlemedikleri ve gerekeni yapmadıkları için kaybetmiştir. Evet, kardeşlerimizin kazanmak için yapmaları gereken tek şey vardır, o da sadece bizi dinlemektir. Ne kadar kolay, ne kadar basit bir şey!

İnsan kendini bilmez. Nasıl ki insan zahiri olarak bir bedene sahipse bir de manevi olan, Allah'ın kendinden ona nefhettiği ruha sahiptir ve o ruh, rabbini, sahibini, geldiği yeri ister. Onu,

bunun dışında hiçbir şeyle mutmain edemezsin. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"kalpler ancak (Allah ile) Allah'ın zikriyle mutmain olur"**[26] buyurmuştur. Hep beraber "Allah" diyeceğiz, hep beraber rabbimizle beraber olacağız, rabbimizle, Allah ile mutmain olacağız. Bunun için de bir başlangıç yapıp yola çıkmamız gerekir. Başlangıcı hep beraber yapıyoruz, yapacağız inşallah.

Bu başlangıcı nasıl yapmamız gerekir?

Önce rabbimize dönüp; "ya rabbi! Bilerek veya bilmeyerek, isteyerek veya istemeyerek yanlış yaptık, hata işledik, günah işledik, düştük, şeytana, nefsimizin arzularına, isteklerine uyduk. Bunun için tövbe ediyor, sana dönüyor, istiğfar ediyor, mağfiretini diliyoruz. Günahlarımızı öyle bir affet ki hiç günah işlememiş gibi olalım ya rabbi! Sen ğafursun, sen ğaffarsın, sen mağfiret edensin, mağfiret etmeyi seversin ya rabbi! 'Kulum benden mağfiret etmemi isterse onu mağfiret ederim' buyurmuşsun, o halde günahlarımızı mağfiret et ve sana dönüşümüzü, tövbemizi kabul et. Sana dönmemiz, sana gelmemiz, sana yakın olmamız için bize yardım et ya rabbi" deyip tövbemizi ve istiğfarımızı yapmamız gerekir.

Allah şahit olsun ki hep beraber Allah'a döndük, tövbemizi, istiğfarımızı yaptık. Bir de kardeşlerimizle yola çıkıp Allah'a gitmek, ona dost olmak, onun sevgisini, rızasını, cemalini kazanmak için hep beraber biat etmemiz gerekir. Kardeşlerimiz bize biat ederken Allah'ın rızasını, dostluğunu, cemalini kazanmak için biat etmelidirler. Aynı şekilde biz de bize uymaları karşılığında onları Allah'a vasıl edeceğimize söz veriyoruz.

Eğer biri kendisine tabi olanları Allah'a vasıl edemeyeceği halde onlara vuslat sözü veriyorsa o kişi halis, muhlis müşriktir, kâfirdir. Bu yüzden Allah'tan böyle bir emir almadığı, böyle bir

[26] Ra'd /28

vazifesi olmadığı ve kimseyi hiçbir şekilde vasıl edemeyeceği halde “ben sizin şeyhinizim, gelin bana tabi olun sizi Allah’a götürürüm” diyenler halis muhlis müşriktirler.

Peki, biz bunu nasıl yapacağız?

Anne, babalar çocuklarının sadece dünyadaki bir nimeti kazanmaları, bir mevkiye, makama gelmeleri için çocuklarını 10 sene, 15 sene okumaya gönderirler, öyle değil mi! Söz konusu ebedi hayatımızsa, ebedi hayatımızı ciddiye alıyorsak bu durumda kardeşlerimiz, Allah için bir aylarını ayırıp dergâhta olmalıdırlar. Eğer kardeşlerimiz buradayken kazanamazlarsa hesabını bize sorsunlar. Sadece bir aylarını buraya ayırsınlar, kaybedecekleri ne olabilir! Kardeşlerimiz vakitlerini, zamanlarını burada geçirmezlerse nerde geçirecekler! Ya kahvede, ya evde televizyon başında ya da boşa vakit geçirebilecekleri herhangi bir yerde vakitlerini harcayacaklar. Hâlbuki sadece bir ay dergâha gelseler neleri kazanacaklarını görürler.

Biri ebedi hayatını ciddiye alıyor ve gerçekten rabbini arıyorsa, samimiyse buyursun hep beraber Allah’a yürüyelim, birbirimizle tanışalım. Öyle uzaktan bakıp tanışmak olmaz. Kardeşlerimiz bizimle tanışmayı istiyorsa gönüllerini açıp bizimle beraber olmalıdır. Artık bir olalım, beraber olalım, tanışalım. Kardeşlerimiz gönlünü biraz açıp bizimle beraber olur ve çaba, gayret sarf ederse; yani kendini, ebedi hayatını, rabbini ciddiye alırsa Allah bu tanışma imkânını onlara verir ve bizi tanıştırır inşallah.

Mesela 5 yıl, 10 yıl, hatta 20 yıl bizimle olduğu halde hala bizimle tanışmamış derviş kardeşlerimiz vardır. Artık tanışmamız ve rabbimizle buluşmamız lazım. Allah bize şah damarımızdan daha yakın olduğunu söylediyse bir muradı vardır. Allah ayet-i kerimede; **“kullarım sana beni sorarlar, ben yakınım. Bana dua edenin duasına (beni davet edenin davetine) icabet ederim.**

Söyle onlara, onlar da benim davetime icabet etsinler" buyurmuştur.

Dikkat edilirse Allah araya hiç kimseyi koymadı. Beni davet edenin davetine icabet ederim, buyurdu. Allah icabeti, kulunun gönlüne tecelli ederek yapar. Bu durumda kul "Allah" demekle "seninle olmak istiyorum ya rabbi" deyip rabbini davet etmiş olur. Allah da kullarını davet ediyor. Kul, rabbinin bu davete icabet etmesini istiyorsa önce onun Allah'ın davetine icabet etmesi gerekir. Bunu Allah söylüyor.

Nasıl?

Allah ayet-i kerimenin devamında; **"bana iman etsinler"**[27] yani beni sevsinler, kendilerini sevsinler, buyurur. Kendini sevmeyen, Allah'ı sevemez. Senin kendindeki rabbini, rabbinin güzelliğini sevmen, kendini sevip kendinle beraber olman; yani "beni Allah yaratmış, bende her ne varsa Allah'a aittir, ben rabbimle beraberim, benim görmem, işitmem, bilmem, anlamam, sevmem aslında Allah iledir; çünkü bütün bunlar ruha ait vasıflardır ve hepsi Allah'a aittir" demen gerekir.

Bizimle beraber yolu yürüyen kardeşlerimiz için söylüyorum; hep beraber yola devam etmek ve yolu tamamlamak için biat edilmesi gerekir. Bu yüzden kardeşlerimiz, Allah'a vasıl olmak üzere bize biat etsinler. Sahabe Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e nasıl biat etmişse Allah'a gitmek, onun rızasını ve dostluğunu kazanmak için bizimle yürümeyi kabul edenler de bize öyle biat etmelidir.

Peki, kardeşlerimizin bu biatı nasıl yapmaları gerekir?

Allah sahabenin Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e biat edişini anlatır ve hitabı Resulullah (s.a.v.) Efendimize yapar. **İnnellezîne yubâyiûneke innemâ yubâyiûnallâh:** "Sana biat edenler Allah'a

[27] Bakara /186

biat etmiştir.” **Yedullâhi fevka eydîhim:** “Allah’ın eli de onların eli üzerindedir.” Yani biatı ben alıyorum, buyurdu Allah. **Fe men nekese fe innemâ yenkusu alâ nefsihî:** “Her kim ki (bu biatında) eksiklik yaparsa (yanlışlık yaparsa, dönerse) kendi aleyhinedir.” O kaybeder. **Ve men evfâ bi mâ âhede aleyhullâhe fe se yu’tîhi ecran azîmâ:**[28] “Her kim de (biatına) vefa gösterirse (gerekeni yaparsa) Allah ona âzim bir ecir verir.” Kim her neye, her ne üzere biat etmişse Allah onun karşılığını ona verir.

Evet, kardeşlerimiz biat edecekleri zaman sol ellerini dizlerinin üstüne, sağ ellerini de sol ellerinin üzerine koymalı, sol ellerinin kendilerine, sağ ellerinin de bize ait olduğunu kabul etmelidirler. Kardeşlerimiz biat ederken Allah’ın rızasını, dostluğunu, cemalini kazanmak üzere bize biat etmelidir ve biz de onların biatını bu şekilde kabul ediyoruz inşallah.

Rabbim önce beni utandırmasın, rabbimden isteğim budur. Beni tanıyanlar tek derdimin rabbimin rızası olduğunu bilir. Bütün derdim; onun rızasını kazanmak, beni huzuruna aldığında mahcup olmamak, rabbimin beni huzura aldığında “kulum sen güzel yaptın” demesidir. Bütün derdim, isteğim, hayatım bunun içindir.

Bununla beraber derdim; Allah böyle bir sorumluluğu bana yüklemişse benimle beraber olanları Allah’a taşımak, onlara rablerini sevdirmek, Allah’ın rızasını, dostluğunu, cemalini kazandırmaktır. Benimle beraber insanların Allah’a, rabbine dönmesidir, rabbine hiçbir şeyi şirk koşmayıp kâmil manada “lâ ilâhe illallah” demesidir. Aynı şekilde benimle beraber olan kardeşlerimizin Hz. İnsan olması, beşer olmaktan kurtulup hazret olmasıdır, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in ahlakına bürünüp onu kendisine örnek alıp ona benzemesidir; yani tabiri caizse peygamber gibi olmasıdır. Benim bütün derdim budur!

[28] Fetih /10

Allah, peygamberlerini ayetlerde bizim için örnek olarak gösterip; "onlar gibi olun, onlar gibi olmaya çalışın" demiştir. Biz bir adım atarsak Allah bize on adım atar. Allah, kulunu sever, kulunun üzerinden de kendini sever, kuluna nefhettiği ruhu sever. Bize düşen; Allah'ın bize nefhettiği ruh olmaktır. Hz. İnsan olmak budur. Allah'ın bize nefhettiği ruh bütün Esmau'l Husna'yı, Allah'ın bütün güzelliğini taşır. Bize düşen o olmaktır. Zaten oruç da bunun içindir; yani Allah orucu emretmekle kuluna "bedene ait olanı kes, ruhuna, hakikatine dön. Yanlışı zaten bırak, helal olanı da bırak. Bütünüyle kendine dön, nefsin, arzuların, isteklerin senin emrinde, senin kontrolünde olsun" demiştir. Bu yüzden oruç tutmak kendini, nefsini, arzularını ve isteklerini tutmaktır.

Peki, kendimizi, isteklerimizi kiminle tutacağız?

Kayyum olan Allah ile tutacağız, Allah'ın bize nefhettiği ruh ile bunu yapacağız. "Ruhun seni, bedenini, arzularını, isteklerini idare etsin, sen onu idare etmeye kalkışma" buyurdu Allah. Oruç tutmak Allah'ın bize nefhettiği ruh olmaktır, orucun hakikati budur. Eğer orucu böyle anlamaz, onu sadece aç kalmaktan, susuz kalmaktan ibaret zannedersek bize sadece açlık ve susuzluk kâr kalır.

Hep beraber Allah'a yürüyeceğiz. O bizi yaratan, rahman ve rahim olan rabbimizdir. Binlerce hata işlemiş, günah işlemiş, yanlış yapmış, şirke düşmüş, haddimizi aşıp rabbimize karşı saygısızlık yapmış, inkâra düşmüş olabiliriz ama Allah, kulunu atmaz; çünkü hiç kimse hiçbir günahıyla, hiçbir küfrüyle Allah'a zarar veremez; sadece kendine zarar verir. Kul yanlış yaparak kendine zarar vermiştir, Allah'a zarar vermemiştir. Hâşâ! Böyle bir şey düşünmek bile küfürdür. İnsan nedir ki Allah'a bir zarar vermiş olsun!

Mesela; Ay'da olduğumuzu ya da göğün birinci katında olduğumuzu farz edip oradan dünyaya bakarsak Dünya'nın top

kadar bir şey olduğunu, milyarlarca insanın da küçücük şeyler olduğunu görürüz. Hal böyleyken insanların, Allah'a nasıl zararı olabilir ki! Ancak kendilerine zarar verebilirler. İnsan haddini ve yerini bilmelidir. Allah'ı bilmek aynı zamanda insanın haddini bilmesidir.

Bu yüzden haddimizi bilip rabbimize boynumuzu bükmemiz ve "sana döndük, tövbe ediyor, istiğfar ediyoruz ya rabbi! Bir daha da yanlışlara düşmek istemiyoruz. Biz şeytana değil sana dost olmak istiyoruz. Şeytanın verdiği vesveseye ya da kendi vehmimize değil senin vahyine uymak, tabi olmak istiyoruz ya rabbi! Başkalarını değil senin peygamberini örnek almak istiyoruz ya rabbi! Zatının hürmetine, sevdiklerinin hürmetine bize yardım et ya rabbi! Bizi sevdiklerinden eyle ya rabbi! Kayyum isminle bize tecelli edip bizi kıyamda duranlardan eyle ya rabbi! Bizi yatanlardan, uyuyanlardan değil kayyum olup kıyamda duranlardan eyle ya rabbi! Bizi, senin rızanı, dostluğunu kazanmak için, Hz. İnsan olmak için çaba, gayret sarf edenlerden eyle ya rabbi! Bize yardım et, ya rabbi! Sen bizim acziyetimizi, zayıflığımızı biliyorsun, düştüğümüzü, yanlış yaptığımızı, hata işlediğimizi, günah işlediğimizi biliyorsun ya rabbi! Günahlarımızı itiraf ediyoruz, günahlarımızdan mağfiretine sığınıyoruz, gazabından rahmetine sığınıyoruz, senden yine sana sığınıyoruz ya rabbi! Bizi muhafaza eyle ya rabbi! Bizi muhafaza eyle ya rabbi! Bizi muhafaza eyle ya rabbi! Bizi bize bırakma. Huzuruna gelirken bizi bir dost gibi, bir sevgili gibi karşıladığın kullarından eyle ya rabbi" dememiz gerekir.

Evet, hep beraber Allah'ın Kayyum ismini Allah'ın kendini tanıttığı gibi ayetlerle öğrenmeye, anlamaya çalıştık. İnşallah bu sohbet vesilesiyle kendimize dönüp artık "Allah" der, ayağa kalkar ve Allah ile beraber kıyamda dururuz inşallah.

Allah bizi Kayyum ismiyle kıyamda duranlardan eylesin. Allah'ın isimlerinin her birine iman edip onu üzerinde

gösterenlerden, rabbine ayna olanlardan, halife olanlardan eylesin. Allah bizi dünyada ve ahirette huzurunda mahcup olanlardan eylemesin.

Allah hepinizden razı olsun.

EL HAKK

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Ramazanda orucumuzu tutuyor, yemeyip içmiyoruz. Oruç tutarken zahiri olarak bedene yedirip içirmeyebiliriz; ama gönlümüze, maneviyatımıza, ruhumuza yedirip içiririz. Orucu böyle anlamadığımız takdirde oruçla sanki kendimizi bir şeylerden mahrum etmişiz ya da Allah bizi bir şeylerden mahrum etmiş gibi anlarız. Hâlbuki oruç tutmak insanın kendi kendisini mahrum etmesi değil; tam tersine ruhuna, gönlüne, maneviyatına yedirip içirmesidir. Orucu tutarken orucun böyle olduğunu bilmemiz, bunu tatmaya çalışmamız ve tatmamız lazım. Orucun tadını alırsak eğer nimetin, ikramın da tadına varırız.

İnsan hem beden itibariyle, hem nefis itibariyle hem de ruh itibariyle vardır. On bir ay boyunca bedene yedirip içiririz, bir ay da bedene ait olan yemeyi, içmeyi belli bir süreliğine keser, bu defa ruha yedirip içirir, ikram ederiz. Bu yüzden oruç tutarken manevi olarak her anda yediğimizi, içtiğimizi bilmemiz, bunun farkına varmamız, bir de bunu tatmamız gerekir. Böyle yaparsak rabbimizin bize manevi olarak ikram etmeyi dilediğini ve ikram ettiğini gün geçtikçe daha iyi anlarız.

Bilmemiz lazım ki Allah bize oruç tutturup manevi ikramı yapmakla hepimize "sana nefhettiğim ruh ol, manevi tarafta dur, Hz. İnsan ol, bineğini bir süreliğine yedirip içirme, sana nefhettiğim ruhun farkına varıp onu tat" demiştir.

Allah bir hadis-i kutside; *"insanı yaratıp dünyaya gönderdim ki varlığının tadını tatsın diye"* buyurur. Nasıl ki beden

itibariyle varlığımızı tadıyor; yiyor, içiyor, ısınıyor, üşüyor, hasta oluyor ve iyileşiyorsak bir de Allah'ın bize nefhettiği ruhu tatmamız gerekir. Eğer gerekeni yapar, çabamızı gösterirsek Allah, ramazan ayında bize bu ikramı yapar. Eğer oruç tutmazsak bunun farkına varamaz, Allah'ın bize nefhettiği ruhu tadamayız. Bu, Allah'ın bir ikramıdır. Bu yüzden oruç tutarken aç ve susuz kaldığımızı düşünmeyelim. Tam tersine ruhumuza yedirip içirdiğimizi bilelim ve bunu tatmaya çalışalım.

Allah ayet-i kerimede orucu anlatırken buyurur. **Şehru ramadânellezî unzile fîhil kur'ân:** "Ramazan ayı o aydır ki onda Kur'an indirilmiştir." O ayda Kur'an indirildiği için o ay ramazan olmuştur, bu yüzden oruç tutuyorsunuz. **Huden lin nâs.** "(Bu Kur'an) İnsanlar için hidayettir." Allah, insanları hidayete erdirmek için Kur'an'ı indirmiştir. **Ve beyyinâtin minel hudâ:** "Ve hidayetin delilleri vardır." Bu Kur'an'da bir de hidayetin delilleri vardır. **Vel furkân:** "Bir de Furkan'dır." Kur'an, hakkı batıldan, güzeli çirkinden, doğruyu yanlıştan ayırır. **Fe men şehide minkumuş şehra fel yesumh:** "Sizden her kim ki bu aya (ramazan ayına) ulaşırsa (kavuşursa) oruç tutsun." **Ve men kâne marîdan ev alâ seferin:** "Eğer hasta olursanız ya da bir seferde (yolculukta) olursanız." **Fe iddetun min eyyâmin uhar:** "(Orucu tutmazsınız) Sonraki günlerde onu tamamlarsınız (tutarsınız)."

Yurîdullâhu bikumul yusra ve lâ yurîdu bikumul usra: "Allah sizin için zorluk dilemez, kolaylık diler." **Ve li tukmilûl iddete:** "Sonra adedi tamamlarsınız." Yani orucu tutamıyorsanız, hastaysanız veya seferde yolculuktaysanız Allah sizin için zorluk dilemez, kolaylık diler oruç tutmayın, sonra onu tamamlarsınız. Yapmanız gereken başka bir şey daha vardır. **Ve li tukebbirûllâhe alâ mâ hedâkum:** "Allah sizi hidayete erdirdiği için Allah'ı tekbir

edin.” **Ve leallekum teşkurûn:**[1] “Ve böylelikle şükretmiş olasınız.” Böyle yaparsanız şükretmiş olursunuz.

Peki, neye şükretmemiz gerekir?

Kur’an’a ve hidayete ermemize, doğruyu yanlıştan, hakkı batıldan ayırdığımız için Furkan’a ve Allah’ı büyük bilip kabul ettiğimiz, tekbir ettiğimiz için tekbir etmeye şükretmemiz gerekir.

Oruç tutunca yemeyi, içmeyi tatmayız; ama hayrı tatmamız gerekir. Vücudun yemesi, içmesi vücudun hazzıdır; ama hayrı tadan gönüldür, ruhtur.

Allah başka bir ayet-i kerimede; **“oruç, geçmiş ümmetlere farz kılındığı gibi size de farz kılınmıştır”** buyurmuştur. Demek ki Allah’ın âdeti değişmemiş, Allah geçmiş ümmetlere de aynı şekilde orucu farz kılmıştır. Allah, orucu neden farz kıldığını da beyan etmiştir. **Leallekum tettekûn:**[2] “Takvaya eresiniz diye.” Takva; Allah’a karşı sorumluluğunu bilip bu sorumluluğu kabul etmektir. Sorumluluğu kabul eden, beden değil ruhtur. Demek ki Allah, oruçla beraber takvayı ihsan edip ikram ediyormuş.

Allah ayet-i kerimede takva elbisesini anlatırken; **“ey âdemoğulları! Sizin için normal giymeniz için elbise, süslenmeniz için elbise bir de takva elbisesi indirdik (yarattık). (Onların) En hayırlısı takva elbisesidir”**[3] buyurur. Allah’a karşı sorumluluğunu bilenler takva elbisesini giyer. Biri; “ben rabbime karşı sorumluyum ve sorumluluğumu yerine getirmeliyim, rabbimi bilmeli, tanımalı, anlamalı, rabbimin benden ne istediğini öğrenmeliyim” diyorsa sorumluluğu kabul etmiş, dolayısıyla takva elbisesini giymiştir; ama böyle bir derdi olmayanlar Allah’a karşı

[1] Bakara /185
[2] Bakara /183
[3] Araf /26

sorumluluklarını kabul etmemiştir. Bu yüzden de hiçbir zaman takva elbisesini giyemezler.

Rabbine karşı sorumlu olduklarını bilen ve rabbine kul olmaya çalışan her kardeşimiz bu takva elbisesini giymiştir. Giymeyenlerin de bu ayda mutlaka giymeleri; yani Allah'a karşı sorumluluğunu bilip anlamaları ve kabul edip gereğini yerine getirmeye, rablerini tanımaya, Allah'ın onlara neyi vahyettiğini, neyi emrettiğini, onları neyden sakındırdığını, onlardan nasıl bir kul, âbd olmalarını istediğini öğrenmeye, anlamaya çalışmaları gerekir. Tabi, bunu kuru kuruya öğrenmemeleri, öğrendiklerine önce iman etmeleri, sonra öğrendiklerini amele dönüştürüp üzerlerinde göstermeleri gerekir. Aynı şekilde rablerini tanırken Allah'ın yeryüzündeki halifesi olduklarını bilmeleri, Allah'ın isimlerini, güzelliğini üzerinde göstermeye çalışıp bunu tatmaları gerekir.

Yoksa ne olur?

Allah ayet-i kerimede buyurur; **"ebedi olarak kaybedenler o kimselerdir ki ya iman etmemişlerdir ya da imanlarından bir hayır (bir fayda) görmemişlerdir."**[4] O kaybedenlere imanları bir fayda vermemiş; yani imanları onları harekete geçirmemiş, onlara amel yaptırmadığı için kaybetmişlerdir. Bu, imansızlıkla aynı şeydir; çünkü sahibini harekete geçirmeyen, Allah'a âbd yapmayan, Allah yolunda yürütmeyen bir iman ölü bir imandır. Bu yüzden devamlı "faydasız bir iman, ölü bir imandır" diyoruz.

Mesele iyi olmaktır ama kendimize göre değil Allah'ın iyi dediklerinden olmaktır. Yoksa "ben falan yerde kalıyorum, bu yüzden iyiyim. Ben İslam'ı kabul etmişim, iyiyim" veya kendine başka bir bahane üretip "ben şöyle şöyle yaptım, dolayısıyla

[4] En'âm /158

iyiyim" demekle kimse iyi olmaz. İyi olmak istiyorsak Allah'a göre kimin iyi olduğuna bakmamız gerekir.

Peki, Allah'ın iyilerden saydığı kimlerdir, ne yaparsak Allah'a göre iyilerden oluruz?

Leysel birre en tuvellû vucûhekum kıbelel maşrıkı vel magrib: "İyi olmak yüzünü doğuya ya da batıya çevirmen değildir." Yani şu mekânda veya şu cemaatte olman değildir. Bu yüzden "ben falan yerde, falan cemaattenim, bundan dolayı iyiyim" demememiz gerekir. Allah, iyiliğin bu olmadığını söyledi.

Peki, iyilik nedir?

Ve lâkinnel birre: "İyilik odur ki." İyi olmak odur ki. **Men âmene billâh:** "Kim Allah'a iman ederse." **Vel yevmil âhır:** "Ve ahiret gününe (iman ederse)." Yani hayatını, ahireti kazanma üzerine yaşarsa. **Vel melâiketih:** "Ve meleklere (iman ederse)." **Vel kitâb:** "Ve kitaplara (iman ederse)." **Ven nebiyyîn:** "Ve nebilere (peygamberlere iman ederse)." **Ve âtel mâle alâ hubbihî:** "Ve sevdiği maldan verirse." Bu malı kime verirse? **Zevil kurbâ:** "Yakınlara." **Vel yetâmâ:** "Ve yetimlere." **Vel mesâkîn:** "Ve miskinlere." **Vebnes sebîl:** "Ve yolda kalmışa." **Ves sâilîn:** "Ve isteyene." **Ve fîr rıkâb:** "Ve boyundurluk altında olanlara (özgürlüğünü kaybetmiş olanlara)." **Ve ekâmes salâte:** "Ve namazı ikame ederse." Namazı miraç olursa, namazla beraber Allah'ın huzurunda durursa. **Ve âtez zekâte:** "Ve zekâtı verirse." **Vel mûfûne bi ahdihim izâ âhedû:** "Ve ahitleştiği zaman ahdine vefa gösterirse." Söz verdiği zaman sözünü yerine getirirse. **Ves sâbirîne fîl be'sâi ved darrâ':** "Ve zorluk anında (darlık anında, sıkıntı anında) sabrederse." **Ve hînel be'si:** "Ve en zor anda (savaş kızıştığında sabrederse)." **Ulâikellezîne:** "İşte bunlar." **Sadakû:** "Sadıktırlar." Doğru sözlüdürler, "iman etmişiz" dediklerinde doğru söylemiş olurlar. Gerisi yalan söylemiştir. **Ve ulâike humul**

muttekûn:[5] "Ve işte muttakiler bunlardır." Sorumluluğunu kabul edip yerine getirenler bunlardır.

Hep beraber Allah'ın "iyi" dediği, "güzel" dediği, "sadık" dediği, "muttaki" dediği kullardan olmaya çalışmalıyız. Ramazan ayı Allah'ın emriyle bedene ait hazzı kestiğimiz için bir fırsattır, imkândır. Bununla beraber niyetimizi de; "ya rabbi! Seni kendi nefsimden, bedenimden, arzumdan, isteğimden daha çok seviyorum. Sen 'yeme, içme' diye emretmişsin ya ben de yemeyip içmiyorum, oruç tutuyorum" diye getirmemiz gerekir. Niyetimizi böyle doğru düzgün yaparsak Allah niyetimize karşılık bize ikram eder; çünkü ameller niyete göredir ve Allah ayet-i kerimede; **"Allah seriu'l hisâptır; hesabı anında görendir"**[6] buyurmuştur. Dolayısıyla Allah ruhumuza anında muhabbeti verir.

Nasıl verir?

Allah'a olan sevgimizi ispatlamak için yemeyip içmediğimizden dolayı Allah da bizi sever. Bu yüzden gönlümüze muhabbetiyle tecelli eder; yani manevi olarak muhabbetinden, sevgisinden bize yedirip içirir, ikram eder.

Evet, hep beraber rabbimizi nüzul sırasına göre El Esmau'l Husna'sından, güzel isimlerinden anlamaya, tanımaya, daha doğrusu kendimizi, nasıl halife olacağımızı, Hz. İnsan olacağımızı öğrenmeye, anlamaya çalışıyorduk. Sıra Allah'ın El Hakk ismine geldi. Bu sohbetimizde hep beraber Allah'ın El Hakk ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Hak kelimesi; insan hakkı, hayvan hakkı, kul hakkı, anne baba hakkı, benim hakkım gibi günlük hayatımızda sıkça kullandığımız bir kelimedir. Bu sohbetimizde asıl hakkın ne

[5] Bakara /177
[6] Bakara /202, Ali İmran /19, 199, Mu'min /17, Nûr /39, İbrahim /51

olduğunu Allah'ın hak kelimesini beyan ettiği şekilde hep beraber anlayacağız inşallah.

İsterseniz önce hak kelimesinin ne manalara geldiğini anlamaya çalışalım.

Hakk, Allah'ın ismidir ve mutlak hakikat demektir. Mutlak hakikat; yani mutlak hak olan Allah'tır. Bir mutlak, gerçek hak vardır bir de mukayyet, geçici hak vardır. Allah'tan başka var olan her şey mukayyet hak; yani geçici haktır. Yaratılan bütün varlık gerçektir ama mukayyettir. Hepsinin varlığı Allah'a bağlı olduğu için valıkların hiçbiri gerçek hak değildir. Allah'ın varlığı ise hiçbir varlığa, hiç bir şeye bağlı değildir. Bu yüzden mutlak hak sadece Allah'tır.

Hak ayrıca hakk olan Allah'ın anlamsız ve amaçsız hiçbir iş yapmaması demektir. Allah'ın yaptığı her şey her ne olursa olsun haktır. Mesela Allah ayet-i kerimede; **"Allah, gökleri ve yerleri hak ile yaratmıştır"**[7] buyurur; yani her şeyin bir amacı, bir gayesi, Allah'ın bu yaratışında bir muradı vardır. Allah, insanı da hak ile yaratmıştır. İnsan üzerinde de Allah'ın bir muradı, bir amacı vardır.

El Hakk bir de va'di, sözü doğru olan ve hiçbir şekilde değişmeyen manasına gelir. İnsan da söz verebilir; ama sonra bu sözünden cayabilir ya da sözünü yerine getiremeyebilir; ama hakk olan Allah hiçbir şekilde sözünden, va'dinden caymaz, va'dini mutlaka gerçekleştirir. Bu yüzden hakk olmak bir tek Allah'a yakışır.

Allah'ın Hakk ismi kulda da tecelli eder.

Nasıl?

[7] Ankebût /44, Câsiye /22

EL HAKK

Eğer kul, hakkı, hakikati arayıp bulursa onda da tecelli eder. Bunun için önce kulun, hakkı ve hakikati aramak gibi bir derdinin olması gerekir. Böyle bir derdi olmayanlar hakkı bulamaz, hakla olamaz, Allah katında haklı da olamaz. Bununla beraber biri hakkı ararsa hak da onu arar ve o, hakkı bulmaz, hak onu bulur. Bu, belasını arayanlar için de geçerlidir. Bela gelir mutlaka arayanını bulur.

Hepimiz kendimize bakalım eğer derdimiz; dünya hayatını yaşamak, dünyayı cennete çevirmekse, tabiri caizse; ekmek parasıysa, hayatımızı sadece rızkımızın peşinden koşarak yaşıyorsak o halde hak ile bir derdimiz olmamış demektir. Bu yüzden hakkı bulmamız hiçbir zaman mümkün olmaz; çünkü aramayanlar hakkı bulamazlar, hakkı bulanlar arayanlardır.

Allah'ın Hakk isminin bizde tecelli edebilmesi ve hakkı bulmamız için önce hakkı aramamız gerekir. Mesela; İslam'ı bulunca hakkı bulmuş oluruz; ama sadece hakkı bulmamız yetmez. Bir de İslam'a girmemiz, İslam'ı içimize almamız, saf, İslam olmamız; yani Allah'a teslim olmamız lazım. Allah'a teslim olmadan "Allah'a teslim olma dinini buldum" dersek hakkı bulmuş olmayız. Bunun için de tabi ki hakkı aramamız gerekir. Peki, nerde arayacağız? -Elbette ki Kur'an'da, Allah'ın kelamında arayacağız.

Allah ayetlerinde kendisine "hakk" demiş, "ben rabbiniz olan hakkım, ben Allah'ım ve ben hakkım" buyurmuştur. Ayrıca Esmau'l Husna'sına, isimlerine "hakk" demiş bununla beraber "Kur'an haktır, Allah'ın va'di haktır, Allah'ın dini haktır, Kıyamet haktır, hesap haktır, mizan haktır, cennet ve cehennem haktır, Allah'ın hükmü, takdiri haktır, Allah'ın hidayeti haktır, Allah her şeyi hak ile yaratandır, Allah'ın hidayetçileri, resulleri, nebileri haktır, Allah'ın; peygamberlerine, resullerine, mü'minlere yardım etmesi üzerine aldığı bir haktır" buyurmuş ve bunların hepsine "hak" demiştir.

Hiç kimse Allah'ın hakkını anlamadan hakkı bilmiş, anlamış olmaz. Allah, insanı yaratırken bütün esmasıyla ona tecelli ettiği için Allah'ın Hakk ismi insanda tecelli etmiştir; ama Hakk isminin insanda büyüyüp kemale ermesi, bunun için de insanın mutlaka Hakk ismini kullanmaya çalışması gerekir. Kul, Allah'ın Hakk ismini kullanırken; "herkes bana iyi davransın, bana saygı göstersin, ikram etsin, kimse bana yanlış bir şey söylemesin, yanlış yapmasın" diyerek hakkı ilk önce kendine tanır. Rabbini tanımadığı için böyle söyler. Sonra hakkı artırmaya başlar ve "kul hakkı, hayvan hakkı" deyip hakları çoğaltır ve bu haklardan her birine ilahmış gibi muamele eder; ama Allah'ın hakkına hiç sıra gelmez.

Hatta ben mü'minim Müslümanım diyenler bir de "Allah, kul hakkıyla gelme neyle gelirsen gel demiş" derler. "Böyle bir ayet, hadis var mıdır" diye sorduğumuzda ise "yok" derler. Peki, bunu neye dayanarak söylüyorsun dediğimizde bu defa "işte herkes öyle söylüyor" diye cevap verirler. "Öyle söylüyorlar" demekle olur mu? Sen sözde âlim adamsın, Allah adına konuşuyorsun, herhangi bir konu hakkında "Allah böyle söylemiş" dediğinde o halde söylediğin sözün bir ayet olması gerekmez mi! Bu sözün kaynağı ayetten aşağısı olmaz. Hadis de olmaz; çünkü "Allah böyle söyledi" demişsin. Bu yüzden "âlimlerimiz böyle söyledi, büyüklerimiz böyle söyledi" diyenlerin aslında "atalarımız böyle söyledi" dediğini unutmamamız gerekir. Hakkı, hakikati aramayanlar, atalarının dinine uyarlar. Zaten ataların dini demek onların hak dediğine hak demektir.

Allah bu Kur'an'ı bize indirmiştir. Ataların dinine uymakla ilgili bir ayet okuduğumuzda "Allah bu ayeti Yahudilere, Hristiyanlara, ehli kitaba söyledi" dersek bu doğru olmaz. Peki, biz de ehli kitap değil miyiz? -Eğer kitabımızı unutmuşsak, kendimize onun dışında bir din üretmişsek o halde biz de ehli kitabız demektir. Evet, bir kitabımız var; ama ona uymuyoruz, Allah'ın o

kitapta neye hak dediğinden haberimiz yok! Bu durumda Allah'ın kitabına değil atalarımızın dinine uymuş oluruz.

Bunu kesin olarak bilmemiz lazım ki yaratılmış olan her şey önce Allah'a karşı sorumludur. Hak sahibi önce Allah'tır. Geriye kalan bütün insanların, varlığın, mahlûkatın, Allah'a bağlı olarak hakkı vardır. Bu yüzden bir kula zulmeden, hakaret eden veya onu öldüren biri ilk önce Allah'a karşı hakkı çiğnemiştir.

Bununla ilgili bir kıssa anlatayım.

İmam-ı Azam zamanında Ebu Mansur adında bir halife vardır. Halk bunun zulmünden dolayı ayaklanır. Askerler de isyan çıkaranları toplayıp halifenin huzuruna getirir. Halife Ebu Mansur onlara; "sizi yalnız bir şartla affederim; sizi affetmem karşılığında bir daha isyan çıkarırsanız hepinizi öldürmemi kabul edecek ve bunun için bana imza vereceksiniz" der. Onlar da "tamam, bizi bırak, bir daha isyan çıkarırsak katlimiz sana helal olsun, bizi öldür" derler ve bu şartı kabul edip karara imza atarlar. Halife de onları affedip serbest bırakır. Bir süre sonra zulme dayanamayıp bir daha isyan ederler. Askerler tekrar hepsini yakalayıp halifenin huzuruna getirir. Halife; "bana isyan çıkarmanız halinde sizi öldürme hakkını bana vermiştiniz, bu defa hepinizi öldüreceğim" der ve âlimleri çağırtıp getirtir. Aralarında İmam Ebu Hanife de vardır. Halife, âlimlere daha önce yaşananları anlatıp; "şimdi bunları öldürürsem haklı mıyım, haksız mıyım" diye sorar. Âlimlerin hepsi "doğrudur, haklısınız" derler, tabiri caizse dini satarlar. Cevap sırası Ebu Hanife'ye gelir; ama o "benim vereceğim cevap senin hoşuna gitmez" der. Halife yine de "olsun, sen cevabını ver" der.

Bunun üzerine Ebu Hanife;

-"Bana göre sen böyle bir hakka sahip değilsin; çünkü onlar kendilerine ait olmayan bir hakkı sana vermişler. Canları onlara ait değil ki onlar sana 'bizi öldürebilirsin' diyebilsinler. İntihar

etmek haramdır. Bu durumda insanın kendi kendini öldürmesi haram olduğuna göre bir başkasına da 'beni öldür' diye hak tanıyamaz, bu hak ona ait değildir. Hiç kimse bir başkasına kendisini öldürme yetkisini vermeye sahip değil; çünkü insan kendi kendisine sahip değildir. Mesela bir kadın bir erkeğe 'benimle zina yapabilirsin' dese, erkek de onunla zina yapsa kadın ona bu hakkı tanıdığı için onunla zina etmiş sayılmaz mı? Aynı şekilde biri başkasına "beni öldürme hakkını sana veriyorum" dese bile o kişi yine bundan sorumlu olur, cinayet işlemiş olur. Eğer sen de onları öldürürsen sorumlu olursun; çünkü onlar kendilerine sahip değildir. Hak sahibi olan Allah'tır, dolayısıyla onların canına da sahip olan Allah'tır" der.

Zaten halife sonrasında Ebu Hanife'yi zindana atıp ona işkence eder. Ebu Hanife de onun işkencesiyle vefat eder, şehit olur.

Evet, demek ki birinci derecede hak sahibi olan, bizim sahibimiz olan Allah'mış. Bu yüzden bir kula muamele ederken ona yanlış yaptığımızda öncelikle Allah'ın hakkını çiğnediğimizi unutmamamız gerekir; çünkü kul hakkından önce Allah'ın hakkı vardır. Eğer işi temelinden, özünden anlamaz, Allah'ı hak sahibi olarak görmezsek Allah'ı kulundan, kulu da Allah'tan ayırmış oluruz. Bu durumda kulu sanki bağımsız bir varlık gibi anlamış oluruz ki böyle bir iman da hakka iman, hakikate iman değildir.

Evet, hem mutlak hak, hakikat vardır hem de mukayyet hakikat vardır, dedik. Allah'ın yarattığı her şey hakikattir. Bazılarının söylediği gibi "her şey hayaldir, her şey zandır" ya da "her şey sadece bir görüntüdür" demek küfür bir kelimedir. Buna rağmen kendini âlim zannedenler çıkıp; "her şey hayaldir, vehimdir" diye konuşuyorlar. Böylelerine "sen her şeyi öyle görüyor, öyle anlıyorsun; ama Allah böyle söylememiştir. Allah halıktır, hallaktır; Allah yaratandır. O halde böyle söylemekle 'Allah bir şey yaratmadı' demiş olmuyor musun" diye sormak

gerekir. Allah onların dediği gibi bir şey yaratmamış olsaydı günahın da sevabın da bir manası olmazdı. Bu söz insanı küfre kadar götürür. Allah'tan başka her şey mukayyet hakikattir, geçicidir, fanidir; çünkü Allah ayet-i kerimede böyle buyurmuştur.[8] Hakikatin, hakkın zıddı batıldır. Hal böyleyken bile Allah her şeyin batıl olduğunu söylememiş fani olduğunu söylemiştir. Bu yüzden bir şeyin fani olması farklı, batıl olması farklıdır.

Allah'ın yarattığı her şey mukayyet haktır, dedik. Her şeyde Allah'ın isimlerinin tecellisi vardır. Eşyayı, varlığı yok sayınca esmayı, Allah'ın isimlerini, tecellisini, yaratmasını yok saymış oluruz. Hz. Ali (r.a.) Efendimiz; *"hiçbir şey yoktur ki ondan önce, onunla beraber, ondan sonra rabbimi, onun kudretini, esmasını görmemiş olayım"* buyurur. Varlığa böyle bakmamız lazım ki varlığın hakkını teslim edebilelim. Yoksa varlığa hakkını teslim etmemiş, onu küçümsemiş, basite almış oluruz. Allah ayet-i kerimede; **"yerde, gökte ve ikisi arasında her ne varsa hepsi rabbini (hamd ile) tesbih eder"**[9] buyurmuştur. Bu yüzden varlığa bakarken her şeyin Allah'ı hamd ile tesbih ettiğini görüp öyle bakmamız lazım.

Evet, Allah'ın Hakk ismini anlamaya, öğrenmeye çalışıyorduk.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"sizden biri kendisine tanıdığı hakkı, mü'min kardeşine tanımadıkça mü'min olmaz"*[10] buyurur. Bu nedenle kendimize nasıl bir hak tanıyorsak insan olarak karşımızdakine de bu hakkı tanımamız gerekir. Yoksa mü'min olmuş olmayız.

[8] Rahman /26
[9] İsrâ /44
[10] Buhârî, imân, 7; Tirmizî, Sıfatü'l-Kıyâme, 59

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bu tür hadislerinde bazen "mü'min olmaz" bazen de "Müslüman olmaz" buyurmuştur; ama âlimlerimiz bu hadisleri Türkçeye çevirirken yumuşatmışlar "hakiki mü'min, gerçek mü'min olmaz" demişlerdir. Hâlbuki işin doğrusu böyle değildir; çünkü sahte mü'min mü'min değildir. Gerçek mü'min olmaz sözü, mü'min olur ama gerçek mü'min olmaz manasına gelir. Böyle bir şey yoktur. İnsan ya mü'mindir ya da değildir. Biri mü'min değilse o halde kâfirdir. İmana küfrün karışması gibi küfre de iman karışabilir. Mesela; biri kâfir olmasına rağmen gönlünde iman da olabilir.

Daha iyi anlaşılması için bir örnek vereyim.

Müşrikleri ve kâfirleri Allah'a inanmayan olarak anlarız. Oysaki böyle bir şey yoktur. Bu, yanlış bir anlamadır. Daha doğrusu şeytan bizi kandırmıştır. Müşrik ve kâfir demek daha fazla şeye inanan demektir.

Nasıl?

Onlar da Allah'a inanır; çünkü Allah **"onlara gökleri ve yeri kim yarattı diye sorsan Allah diyecekler, seni kim yarattı diye sorsan yine Allah diyecekler, sana rızkı kim veriyor diye sorsan Allah diyecekler, yağmuru kim yağdırıyor diye sorsan yine Allah diyecekler. O zaman nasıl döndürülüyorsunuz (niye Allah'a şirk koşuyorsunuz)"**[11] buyurmuştur. Demek ki müşrikler de Allah'a inanıyormuş.

Evet, müşrikler de Allah'a inanır; ama ayrıca puta da inanırlar. Şimdi ayrıca puta inanıyorlar diye daha fazla mı imanları vardır? -Elbette ki hayır; çünkü "Allah'tan başka ilah yok" dememişler, kendilerini, nefislerini, birilerini veya bir şeyleri Allah'a şirk koşmuşlardır. Şirk koşarken de "bu, Allah gibidir" dememişler putları Allah'ın altında görmüşlerdir; çünkü Allah

[11] Lokmân /25, Ankebût /61- 63, Yunus /31

ayet-i kerimede **Vettehazû min dûnillâhi âliheten:**[12] "(Onlar) Allah'ın berisinde (Allah'ın altında) ilah edinirler" buyurmuştur. "Dûn" dünya demek aşağıdaki yer demektir.

Onlar putu veya kendilerini, nefislerini ilah edinirler. Bunun için Allah ayet-i kerimede; **"nefsini ilah edineni gördün mü"**[13] buyurur. Bundan dolayı gerçek mü'min, sahte mü'min diye bir ayrım olmaz. Mü'min, Allah'ı seven, Allah'ın da kendisini sevmesini isteyendir ve insan ya mü'mindir ya da kâfirdir.

Evet, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; "sizden biri kendisine tanıdığı hakkı, mü'min kardeşine tanımadıkça mü'min olmaz" buyurmuştur. Kendimize tanıdığımız hakkı karşımızdakine tanımazsak mü'min olmayız; yani Allah bizi mü'min olarak kabul etmez. Herkes karşısındakine bu hakkı tanırsa asr-ı saadet olur, dolayısıyla herkes birbirine ikram eder, birbirine iyilik yapar, güzellik yapar, birbirine karşı edepli olur, saygılı olur. Herkes birbirine yardım eder, kimse kimseyi eleştirmez, çekiştirmez, kuyusunu kazmaz, düşmesini istemez. Asr-ı saadet bu şekildedir.

Zaten mü'minler de böyledir; çünkü Allah'ı her şeyden çok, canlarından çok severler. Mü'min, Allah'ı sever, Allah için kullarını da sever. Allah yarattığı her kulunu sever, sevmediği bir kul yaratmamıştır. Kul, çamura düşmüş, kendini kirletmiş, kendine zulmetmiş olabilir, bu ayrı şey; ama Allah, kulunu sevmiş öyle yaratmıştır. Allah'ın, her bir kulu üzerinde bir muradı vardır; o da Hz. İnsan olmasıdır.

Bu yüzden biri bir kula yardım ettiğinde Allah'ın rahmetini, ikramını kazanır. Bırak bir insanı, bir hayvana yardım etse bile Allah'ın rahmetini kazanır; çünkü o mü'mindir, rabbini seviyor, hem de her şeyden çok seviyor, dolayısıyla o her şeyi rabbi için

[12] Yâsîn /74, Meryem /81
[13] Furkân /43

sever. O, Allah'ın kullarını, mahlûkatı sevdikçe, sevgisini ortaya koyup gereğini yaptıkça Allah'ın da onu sevdiğini bilir.

Mesela; bir genç, birine âşık olsa sevdiğinin de kendisini sevmesini ister, hatta onu sevmesi için ne gerekirse yapar. Sırf onu sevdiği için onun annesini, babasını, kardeşini, hatta köpeğini bile sever. Niye? -Sevdiği onu sevsin diye. Böyle olmayan bir sevgi iddiadan ibaret kalır. Böyle bir sevgi kabul görmeyen, hak olmayan bir sevgidir; yani yalandır.

Allah ayet-i kerimede; **"(imanda bellidir, küfür de bellidir) dileyen iman etsin, dileyen kâfir olsun"**[14] buyurmuştur; yani sen "bütün kâfirleri ortadan kaldıracağım" diye bir şey söyleyemezsin. Çünkü kâfirin kâfir olma, müşrikin de müşrik olma hakkı vardır. Bu hakkı onlara Allah tanımış, "kâfir olmayı dileyen kullarıma karışma" demiştir. Bu yüzden bize düşen; mü'min olmak, imana davet etmek ve bu daveti de en güzel şekilde yapmaktır; çünkü Allah ayet-i kerimede; **"rabbinin yoluna hikmetle davet et, en güzel söz neyse onu söyle"**[15] buyurmuştur. Bu yüzden Allah'ın davetine icabet etmeyen birine karışamaz, bir şey söyleyemezsin.

Dinimizi Allah'ın kitabından öğrenmezsek birileri bize din üretir. Mesela; "kâfirden nefret et" der. Oysaki Allah "kâfirlerden nefret et" dememiştir. Kâfirden değil kâfirin küfründen nefret etmen gerekir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in geldiği toplum müşrik bir toplumdu. Eğer Resulullah (s.a.v.) Efendimiz onlardan nefret etseydi onlara imanı getirebilir miydi? -Elbette ki getiremezdi.

Allah ayet-i kerimede Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e; **"sen sevdiklerine hidayeti veremezsin"**[16] yani "sevdiğin, hidayette değilse, kâfirse müşrikse sevdiğin için ona hidayeti veremezsin.

[14] Kehf /29
[15] Nahl /125
[16] Kasas /56

Eğer o sevdiğin Allah'a döner, seni kabul ederse o zaman ona hidayeti ben veririm" buyurmuştur. Allah'ın bunda bir muradı vardır. Bize düşen; dünyayı değiştirmeye çalışmak ya da birilerine düşmanlık yapmak değil, Allah'ın muradını anlamaya çalışıp kulluğumuzu yapmak ve Allah'ın rızasını kazanmaya çalışmaktır.

Allah ayet-i kerimelerde; **"Allah dileseydi insanlar tek bir ümmet olurdu."**[17] **"Allah dileseydi insanların hepsi iman ederdi"**[18] yani "kuluma irade vermiş, tercih hakkı tanımışım, ben onların zorla iman etmelerini istemediysem o halde sen de bunu isteyemezsin" buyurmuştur. İmtihanın sırrı budur, imtihan bunu gerektirir. Bu yüzden birine yardım edecek, hidayetine vesile olacaksak önce kul olarak, insan kardeşimiz olarak Allah'ın onun üzerindeki muradını görüp onu Allah için sevmemiz gerekir; çünkü o kirlenmiştir. Eğer kirlenmişse bu durumda ondan nefret etmememiz, onu yıkamamız, yıkamamız için de ona sarılmamız gerekir.

Şimdi de Allah'ın El Hakk isminin geçtiği ayetleri öğrenmeye çalışalım hep beraber. Öyle ki rabbimizi, onun kendini tanıttığı gibi tanımış, anlamış olabilelim.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Summe ruddû ilâllâh: "Sonra Allah'a döndürülürler." **Mevlâhumul hakk:** "Hakk olan mevlalarına." Hakk olan mevla Allah'tır. Ölenler hakk olan mevlalarına döndürülürler. **E lâ lehul hukmu ve huve esraul hâsibîn:**[19] "Dikkat edin (burayı iyi anlayın ki) hüküm onundur ve o, hesabı seri görendir (çabuk görendir)." Yani mutlak dönüş Allah'adır, hakk olan mevlanız da odur.

[17] Nahl /93, Şûrâ /8, Mâide /48
[18] Yunus /99
[19] En'âm /62

Hunâlike teblû kullu nefsin mâ eslefet: "İşte burada herkes geçmişte ne yaptığını görecek." **Ve ruddû ilâllâhi mevlâhumul hakk:** "Bir de hakk olan mevlalarına dönmüş olacaklar." **Ve dalle anhum mâ kânû yefterûn:**[20] "Bir de o uydurdukları (kendi kendilerine ilah zannettikleri) kendilerinden kaybolup gitmiştir."

Fe zâlikumullâhu rabbukumul hakk: "İşte Allah odur ki o sizin hakk olan rabbinizdir." **Fe mâzâ ba'del hakkı illâd dalâl:** "Hakkı çekip çıkarınca (hak olmayınca) batıldan başka ne kalır?" Hakkı çekip çıkarınca delaletten başka bir şey kalmaz. **Fe ennâ tusrafûn:**[21] "Nasıl döndürülüyorsunuz!" Bunu nasıl anlamıyorsunuz! Demek ki hak olmayınca geriye sadece batıl kalıyormuş.

Peki, hak nedir?

Biraz önce Allah'ın nelere "hak" dediğini söylemiştik. Allah; kelamına, Kur'an'a "hakk" demiş Kur'an için **Bil hakk:** "(Kur'an'ı) Hak ile (indirdik)"[22] buyurmuştur. Bu durumda Kur'an'dan ayrılırsak geriye batıldan başka bir şey kalmaz. Dinimizi, imanımızı, rabbimizi Kur'an'dan, Allah'ın kelamından öğrenmezsek batıldan öğreniriz. Allah da batıl için "o, hiçbir şeydir" buyurmuştur.

Zâlike bi ennallâhe huvel hakk: "İşte böyle, muhakkak ki o Allah Hakk'tır." **Ve ennehu yuhyil mevtâ:** "Ve muhakkak ki ölüyü dirilten odur." Dirilten de, öldüren de odur. **Ve ennehu alâ kulli şey'in kadîr:**[23] "Ve muhakkak ki o her şeye kadirdir." İşte, hakk olan Allah budur.

Zâlike bi ennallâhe huvel hakk: "İşte böyle, muhakkak ki o Allah Hakk'tır." **Ve enne mâ yed'ûne min dûnihî huvel bâtıl:**

[20] Yunus /30
[21] Yunus /32
[22] Zumer /2, Nisa /105
[23] Hac /6

"Ondan (Allah'tan) başka kim neye dua ediyorsa (kimden istiyorsa, neye âbd oluyor, kulluk ediyorsa) hepsi batıldır." **Ve ennallâhe huvel aliyyul kebîr:**[24] "Muhakkak ki Allah yüceler yücesidir, tek büyüktür."

El hakku min rabbik: "Hak senin rabbindendir." **Fe lâ tekûnenne minel mumterîn:**[25] "Sakın şüphe edenlerden olma." Hakk olan Allah'tır, hak olan senin rabbindendir. Ben sana neyi vahyetmişsem hak odur, sen beni rabbin olarak kabul etmişsen bu böyledir. Bir de sakın şüphe edenlerden olma, aklına, gönlüne başka bir şüphe gelmesin, şeytan sana başka bir vesvese vermesin, acaba şu da doğru mudur demeyesin, buyurdu Allah.

Yevme izin yuveffîhimullâhu dînehumul hakk: "Allah o gün (Kıyamet günü) onlara hak ettiklerini tamamen verecek (cezalarını verecek)." **Ve ya'lemûne ennallâhe huvel hakkul mubîn:**[26] "Ve bilecekler ki Allah gerçekten apaçık hakmış." Görmek isteyen, bakmak isteyen hakkı görür, anlamak isteyen hakkı anlar.

El mulku yevme izinil hakku lir rahmân: "O gün hüküm (hükümranlık) hakk olan rahmanındır." **Ve kâne yevmen alâl kâfirîne asîrâ:**[27] "O gün kâfirler için (hakkı inkâr edenler için, hakkı örtenler için) çok zor bir gündür." Hesap günü çok zor bir gündür.

Zâlike bi ennallâhe huvel hakk: "İşte böyle, muhakkak ki o Allah Hakk'tır." **Ve enne mâ yed'ûne min dûnihil bâtıl:** "Ondan başka dua ettiklerinizin (davet ettiklerinizin) hepsi batıldır." **Ve ennallâhe huvel aliyyul kebîr:**[28] "Muhakkak ki Allah âliyydir (yüceler yücesidir), kebirdir (tek büyüktür)."

[24] Hac /62
[25] Bakara /147
[26] Nûr /25
[27] Furkân /26
[28] Lokmân /30

Ve kezzebe bihî kavmuke: "Hal böyleyken kavmin onu yalanladı." **Ve huvel hakk:** "O haktır." Kavmin, Kur'an'ı yalanladı; ama o haktır. Allah bu ayette Kur'an'a "hak" dedi. **Kul lestu aleykum bi vekîl:**[29] "De ki: Ben sizin vekiliniz değilim." Sizin hesabınızı ben vermeyeceğim, her biriniz kendi hesabınızı kendiniz vereceksiniz, hakkı inkâr etmenin cezasını siz çekeceksiniz.

Ve huvellezî halakas semâvâti vel arda bil hakk: "O ki gökleri ve yeri hak ile yaratmıştır." Yani Allah'ın bunda bir muradı vardır. Allah'ın yeri, göğü, yarattığı her şeyi yaratmasında bir amacı vardır. **Ve yevme yekûlu kun fe yekûn:** "O günde (Allah, kıyameti kopardıktan sonra bir daha) 'ol' der, o da hemen olur." **Kavluhul hakk:** "Onun sözü haktır." O bir şeye "ol" dedi mi o hak olarak olur. **Ve lehul mulku yevme yunfehu fîs sûr:** "Aynı şekilde sura üflenildiğinde de mülk ona aittir." **Âlimul ğaybi veş şehâdeh:**[30] "O görüneni de görünmeyeni de bilir." **Ve huvel hakîmul habîr:** "Ve o, hakimdir (her işi bir hikmetle yapar, her işte bir muradı vardır) ve habirdir (her şeyden haberdar olandır)."

Ve mâ yettebiu ekseruhum illâ zannâ: "Onların (insanların) birçoğu ancak zanna uyar." **İnnez zanne lâ yugnî minel hakkı şey'â:** "Ama zan haktan hiçbir şey ifade etmez." Yani "böyle zannettim, böyle anladım, böyle söylediler" deyip bu zanlarına uyanlar hakka uymamıştır. Zan, haktan hiçbir şey ifade etmez; ama insanların çoğu zannına uyar. **İnnallâhe alîmun bimâ yef'alûn:**[31] "Allah âlimdir (her şeyi bilendir, bununla beraber) onların yaptıklarını bilendir." Yani Allah, kimin hakkı aradığını, kimin hakkın peşinde olduğunu, kimin hakta olmak istediğini ve kimin hak ile olmak istediğini bilir. Hak ile olmak isteyenlerin Allah'ın "hak" dediğiyle beraber olması gerekir.

[29] En'âm /66
[30] En'âm /73
[31] Yunus /36

Summe nuneccî rusulenâ vellezîne âmenû: "Sonra resullerimizi ve onlara iman edenleri kurtarırız." **Kezâlike hakkan aleynâ**: "İşte bu bizim üzerimize bir haktır." Mü'minleri ve resulleri kurtarmak, onlara yardım etmek bizim üzerimizde bir haktır. **Nuncil mu'minîn:**[32] "Mü'minleri kurtarmak da böyledir." Nasıl ki resullerimizi kurtarıyor, onlara yardım ediyorsak mü'minlere de aynı şekilde yardım etmek bizim üzerimize bir haktır. Eğer biri mü'minse korkmamalı, endişe etmemelidir; çünkü Allah ona yardımını va'd etmiş, "sana yardım etmek, seni sıkıntıdan, düşmandan, kendi nefsinden, her şeyden kurtarmak benim üzerimde bir haktır" buyurmuştur.

Kul yâ eyyuhân nâs: "De ki: Ey insanlar!" **Kad câekumul hakku min rabbikum:** "Size rabbinizden hak gelmiştir." **Fe men ihtedâ fe innemâ yehtedî li nefsih:** "Her kim ki (bu hak ile Kur'an ile) hidayete ererse kendi nefsi için hidayete ermiştir." **Ve men dalle:** "Her kim de delalette (kalırsa)." **Fe innemâ yadıllu aleyhâ:** "Delalette kalması onun aleyhinedir." **Ve mâ ene aleykum bi vekîl:**[33] "Ve ben sizin üzerinize vekil değilim." Ben sizin vekiliniz değilim, sizden sorumlu değilim. Ben size Allah'ın ayetlerini, hakkı tebliğ ediyorum. İman ederseniz kendi nefsiniz için iman edersiniz, etmezseniz de bu sizin aleyhinizedir.

Ellezîne yezkurûnallâhe kıyâmen ve kuûden ve alâ cunûbihim: "O kimseler ki ayaktayken, otururken, yan üzeri yatarken Allah'ı zikreder." **Ve yetefekkerûne fî halkıs semâvâti vel ard:** "Bir de göklerin ve yerin yaratılışını tefekkür ederler." Derler ki: **Rabbenâ:** "Rabbimiz!" **Mâ halakte hâzâ bâtılâ:** "Sen bunları boşuna yaratmadın." Demek ki tefekkür eden insan böyle söylüyormuş. Tabi insan göklerin ve yerin yaratılışını tefekkür etmeye, hikmetini düşünmeye tenezzül ederse böyle söyleyebilir. **Subhâneke:** "Sen subhansın." Senin her işin eksiksiz, noksansız,

[32] Yunus /103
[33] Yunus /108

hatasız ve kusursuzdur. **Fekınâ azâben nâr:**[34] "Bizi ateş azabından koru, muhafaza eyle!" Biri ayaktayken, otururken, yan üzeri yatarken Allah'ı zikretmiyor, göklerin ve yerin yaratılışını tefekkür etmiyorsa azaptan korksun, buyurdu Allah. Böyle olanlar Allah'ın kendisine verdiği aklı kullanmamıştır.

Ve kulil hakku min rabbikum: "Ve (onlara) de ki: Hak size rabbinizdendir." **Fe men şâe felyu'min:** "Dileyen iman etsin." **Ve men şâe felyekfur:** "Kim de dilerse kâfir olsun." Hak size rabbinizdendir, Allah kitabını indirmiştir; hak budur, dileyen iman etsin, dileyen kâfir olsun, yok saysın, yokmuş gibi muamele etsin veya inkâr etsin. **İnnâ a'tednâ liz zâlimîne nâran:** "Muhakkak ki o zalimler için (kâfirler için) ateş hazırlamışız." Ateşten perdeler hazırlamışız. **Ehâta bihim surâdikuhâ ve in yestegîsû yugâsû:** "O ateşten perdeler onları kuşatır. Eğer yardım isterlerse." **Bi mâin kel muhli yeşvîl vucûhe:** "(Eğer yardım isterlerse) Yüzleri geriye çeviren (tersine çeviren) maden eriği gibi bir su ile (onlara yardım edilir)." Yani onlara maden eriğinden iç yakan su ikram edilir. **Bi'seş şerâbu ve sâet murtefekâ:**[35] "O ne fena içecek ve o ne kötü refakat yeridir (varış yeridir)."

Ellezîne âteynâhumul kitâb: "Kendilerine kitap verdiklerimiz." **Yetlûnehu hakka tilâvetih:** "Onu hakkını vererek okurlar." **Ulâike yu'minûne bihî:** "Onlar ona iman etmişlerdir." Hakkını vererek okumak; anlamak ve iman edip amele dönüştürmektir. Onlar indirdiğimiz kitabın hakkını vererek okur ve ona iman ederler. **Ve men yekfur bihî:** "Kim de onu inkâr ederse." **Fe ulâike humul hâsirûn:**[36] "Onlar hüsrana uğrayanlardır."

[34] Ali İmran /191
[35] Kehf /29
[36] Bakara /121

El hakku min rabbik: "Hak, rabbindendir." **Fe lâ tekûnenne minel mumterîn:**[37] "Sakın şüphe edenlerden olma!"

Zâlike bi ennellâhe nezzelel kitâbe bil hakk: "Şüphesiz ki Allah kitabı hak bir sebeple indirmiştir." **Ve innellezînahtelefû fîl kitâb:** "O kimseler ki kitapta ihtilaf ederler." Yani "yok, Allah ayette böyle söyledi. Yok, öyle söylemedi şöyle söyledi" deyip kitabı ihtilaf konusu yaparlar. **Le fî şikâkin baîd:**[38] "(Onlar) Haktan uzak bir ayrılık içindedirler." Kelamımı tartışma konusu yapmayın; çünkü o sizin oyuncağınız değildir. Onu anlamaya, ona iman etmeye, amel etmeye çalışın, buyurdu Allah. Eğer biri ayetleri tartışma konusu yapmadan anlamaya, iman edip amel etmeye çalışırsa Allah ona mutlaka öğretir.

Allah'ın kelamını tartışma konusu yapanlar Allah'tan haşyet duymamıştır ve onlar mü'min değildir. Allah'ın kitabı sonsuz bir deryadır. Herkes kendine göre ondan bir şeyler içer. Sana düşen; bu sonsuz deryadan içip onunla büyümeye çalışmaktır. "Ben onu anladım, her şeyi biliyorum, en doğrusunu biliyorum, doğruyu bir tek ben biliyorum" demekle deryayı anlamış olmazsın; çünkü hiç kimse Allah'ın vahyini ihata edemez. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"yeryüzündeki ağaçlar kalem olsa, denizler mürekkep olsa ve yedi deniz daha ona katılsa rabbinin kelamı yine bitmez"**[39] buyurmuştur; yani sen onu izah edemezsin. Bu yüzden o deryadan içmeye, içip büyümeye bak. Bazıları kendilerini sanki dinin sahibiymiş gibi zannedip hakkın sadece kendilerinde olduğunu zanneder. Oysaki bu, doğru değildir.

Ya ehlel kitâbi lime telbisûnel hakka bil bâtıl: "Ey ehli kitap! Niye hakkı batılla karıştırıyorsunuz?" **Ve tektumûnel hakka:** "Ve hakkı ketmediyorsunuz (gizliyorsunuz)." **Ve entum**

[37] Bakara /147
[38] Bakara /176
[39] Lokmân /27

ta'lemûn:[40] "Bir de siz bunu biliyorsunuz (bunu bile bile yapıyorsunuz)." Hakkı batılla karıştırmayın, bile bile hakkı gizlemeyin, ketmetmeyin. Allah, hakkı indirmiştir ve herkes hakkı bilir. Hiç kimsenin bunu gizlemeye ve hakkı batılla karıştırmaya hakkı yoktur. Zaten hakkı çekip çıkarınca geriye batıl kalır; yani hakta olmazsan mutlaka batıla bulaşırsın.

O halde imanımızın sahih olup olmadığını, Allah'ın kitabından geçer not alıp almayacağını anlamak için imanımızı Allah'ın kitabına, Kur'an'ına arz etmemiz gerekir. Aynı şekilde dinimizin, ibadetimizin de hak olup olmadığını anlamamız için onları yine Kur'an'a arz etmemiz gerekir; çünkü dinimiz Kur'an'a göre hak değilse o halde batıldır. Hakkı batılla karıştırırsak o hak da batıl olur ve Allah böyle bir imanı bizden kabul etmez.

Yâ eyyuhâllezîne âmenûttekullâhe hakka tukâtihî: "Ey iman edenler (iman ettiğini iddia edenler)! Allah'tan gerektiği gibi (nasıl gerekiyorsa Allah'a karşı öyle) takva sahibi olun." Allah'a karşı nasıl korunmanız gerekiyorsa öyle korunun, hak ile korunun, Allah'tan gerçekten korunun. **Ve lâ temûtunne illâ ve entum muslimûn:**[41] "Sakın Müslüman olmadan ölmeyin." Müslüman olarak, Allah'a teslim olmuş olarak can verin, ölün.

Tilke âyâtullâh: "İşte bunlar Allah'ın ayetleridir." **Netlûhâ aleyke bil hakk:** "Biz onları sana hak ile okuyoruz." **Ve mâllâhu yurîdu zulmen lil âlemin:**[42] "Yoksa, Allah âlemlere zulmetmek istemez." Allah âlemlere zulmetmez, haksızlık etmez. Allah bunları vahyetmişse zulüm olsun, sıkıntı çekilsin diye değil insanlar hakkı bulsunlar, hak ile olsunlar diyedir.

Vellezîne âmenû ve amilûs sâlihât: "O kimseler ki iman eder ve salih amel işlerler." **Se nudhiluhum cennâtin tecrî min**

[40] Ali İmran /71
[41] Ali İmran /102
[42] Ali İmran /108

tahtihâl enhâru hâlidîne fîhâ ebedâ: "Onları altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacağız, onlar orada ebedi olarak kalırlar." **Va'dallâhi hakkâ:** "Allah'ın va'di haktır." **Ve men asdaku minallâhi kîlâ:**[43] "Allah'tan daha doğru (daha güzel) sözlü kim vardır?" Allah kendisinden daha güzel, daha doğru sözlü kim olduğunu soruyor.

Hâşâ, hiç kimse yoktur! Bazen şeytan; "acaba cennet ebedi midir değil midir" diye vesvese verir. Bu vesveseye karşı Allah'ın "onlar cennette ebedi olarak kalırlar ve sözüne Allah'tan daha sadık kim vardır" ayetini unutmamamız lazım.

Ulâike humul kâfirûne hakkâ: "İşte onlar hakiki kâfirdirler." Demek ki bir de hakiki kâfirler varmış. **Ve a'tednâ lil kâfirîne azâben muhînâ:**[44] "(Gerçek) Kâfirler için muhin (alçaltıcı) bir azap hazırlamışızdır." Demek ki Allah'ı, resullerini veya resullerin bir kısmını inkâr edip yok sayanlar gerçek kâfirmiş.

Ferîkan hadâ: "Onların bir kısmını hidayete erdirdi." **Ve ferîkan hakka aleyhimud dalâleh:** "Onların bir kısmının üzerine de delalet hak oldu." Çünkü onlar hidayette olmak istemediler, hidayete ermek için çaba, gayret sarf etmediler. Bu yüzden delalet onların üzerine hak oldu. **İnnehumuttehazûş şeyâtîne evliyâe:** "Çünkü onlar şeytanı dost edindiler." Onların velisi şeytan oldu. Onlar Allah'ın vahyine, hakka uyacağına zanna ve şeytanın verdiği vesveseye uydular, dolayısıyla şeytanı veli edindiler. **Min dûnillâh:** "Allah'ın berisinde." Mü'min olduğunu iddia edip "ben mü'minim, Allah'a iman etmişim" demişler; ama Allah'ın berisinde şeytana dost olmuş, şeytanı veli edinmişler, şeytana uymuşlar. **Ve yahsebûne ennehum muhtedûn:**[45] "(Onlar) Bir de hidayette olduklarını hesap ediyorlar (böyle düşünüyorlar)." Allah'ın berisinde şeytanı veli edinmiş, şeytanın

[43] Nisa /122
[44] Nisa /151
[45] Araf /30

peşine takılmış, şeytana uymuş, şeytana arkadaş olmuşlar, bir de kendilerini hidayette zannediyor, öyle hesap ediyorlar. Allah da böyle yapanlara; "onların üzerine delalet hak oldu; yani böyle yapanları uçuruma bırakırım" buyurdu.

Fe vakaal hakku: "Hak ortaya çıktığı zaman." **Ve batale mâ kânû ya'melûn:**[46] "Onların bütün yaptıkları boşa gitti (hiçe gitti)."

Burası çok önemlidir. **Se asrifu an âyâti:** "Onları ayetlerimden uzaklaştıracağım." Ayetlerimden uzaklaştıracağım demek; onlar ayetleri dinlese de anlamayacaklar demektir. Evet, onları ayetlerimden, kendi kelamımdan mahrum edeceğim, buyurdu Allah. Kimleri? **Ellezîne yetekebberûne fîl ardı bi gayril hakk:** "Yeryüzünde haksız yere kibirlenmiş olanları." Biri kibirliyse Allah'ın ayetlerinden mahrum kaldığı için kibirlidir. Bununla beraber Allah da onu kendinden, ayetlerinden mahrum bırakır. Bu yüzden cehenneme gidenler kibirlerinden dolayı cehenneme gider; çünkü kibirli olanlar ayetleri dinlese bile anlamazlar.

Ve in yerev kulle âyetin lâ yu'minu bihâ: "Onlar bütün ayetlerimizi görseler yine de iman etmezler." Bununla beraber bütün mucizeleri görseler yine iman etmezler. Neden? -Çünkü kibirlenmişlerdir. **Ve in yerev sebîler ruşdi lâ yettehızûhu sebîlâ:** "Eğer onlar rüşd yolunu (reşid olma yolunu, mürşid yolunu, mürşid ile beraber rüştüne erme yolunu) görseler onu yol edinmezler." Yani Mürşid-i kâmili kabul etmezler, rüştlerine ermek için ona uymazlar. **Ve in yerev sebilel gayyi yettehızûhu sebîlâ:** "Eğer delalet yolunu (sapıklık yolunu, başka bir yolu) görseler onu hemen yol edinirler (o yolu kabul ederler)." Delalet yolunu görseler kabul ederler; ama kemale ermek, reşid olmak için rüşt yolunu bulduklarında onu yol edinmezler.

Neden böyle yaparlar?

[46] Araf /118

Zâlike bi ennehum kezzebû bi âyâtinâ: "Çünkü onlar ayetlerimizi yalan sayıyorlar." İnkâr etmek farklı yalan saymak farklıdır. Yalan saymak; yok saymaktır, gerekeni yapmamak, dinler gibi yapıp dinlememek ve işine geleni kabul edip gelmeyeni kabul etmemektir. **Ve kânû anhâ gâfilîn:**[47] "Ve onlar gaflet içindedirler." Böyle olanlar, başlarını kuma gömüp hayatlarını öyle yaşarlar, başını kuma gömenlerle beraber başlarını kuma gömerler.

Ve mimmen halâknâ ummetun: "Yarattıklarımızdan öyle bir ümmet vardır ki." İnsanlar içinden öyle bir cemaat, öyle bir ümmet vardır ki. **Yehdûne bil hakk:** "Hakka hidayet ederler." Hakka davet eder, hakka hidayet ederler. **Ve bihî ya'dilûn:**[48] "Ve onlar adaleti de yerine getirirler." Yani her şeyin, herkesin hakkını, manevi hakkını teslim ederler; çünkü hakka davet ederler.

Yes'elûneke anil enfâl: "Onlar sana enfali sorarlar." Ganimet ve enfal farklıdır. Enfal; hiçbir savaş olmadan, bir emek sarf edilmeden kazanılmış mal demektir. Sana enfali sorarlar. **Kulil enfâlu lillâhi ver resûl:** "De ki: O mal (enfal) Allah'ın ve resulünündür." Allah ve resulünündür demek; o malın (enfalin) Allah'ın resulüne teslim edilmesi gerekir manasına gelir. Bu durumda ne yapılması lazım? **Fettekullâh:** "(Bunun için) Allah'tan sakının." Yani sorumluluğunuzu yerine getirin ve onun üzerinde başka hesap yapmayın. Bu ganimet, Allah'a ve resulüne ait olduğu için onun taksimi de Allah'a ve resulüne aittir. **Ve aslihû zâte beynikum:** "Birbirinizin arasını düzeltin." **Ve etîûllâhe ve resûleh:** "Allah'a ve resulüne itaat edin." **İn kuntum mu'minîn:**[49] "Eğer siz mü'min iseniz." Yani mü'minseniz böyle yapın, değilseniz bildiğiniz gibi yapın.

[47] Araf /146
[48] Araf /181
[49] Enfâl /1

Allah bu ayette de mü'minin tarifini yapar. **İnnemâl mu'minûnellezîne:** "Mü'minler o kimselerdir ki." Dikkat edilirse Allah "gerçek mü'minler şu kimselerdir ki" demedi "mü'minler o kimselerdir ki" buyurdu. Demek ki gerçek mü'min, sahte mü'min diye bir şey yokmuş. Bunun dışında kalanlar mü'min olmuyormuş. **İzâ zukirallâhu vecilet kulûbuhum:** "(Mü'minler o kimselerdir ki) Allah zikredildiğinde kalpleri ürperir." **Ve izâ tuliyet aleyhim âyâtuhu:** "Ve onlara onun (Allah'ın) ayetleri okunduğunda." **Zâdethum îmânen:** "İmanlarını ziyadeleştirirler (arttırırlar)." **Ve alâ rabbihim yetevekkelûn:**[50] "Ve onlar rablerine güvenirler (bütünüyle tevekkül ederler)." Allah böyle olmayanların mü'min olmadığını söyledi. Mü'min olan birinin yanında Allah zikredildiğinde veya o "Allah" dediğinde, "rabbim" dediğinde kalbinin ürpermesi gerekir; çünkü maşuku, kendisini yaratan rabbi zikredilmiştir.

Ellezîne yukîmûnes salâte: "O kimseler ki namazı ikame ederler." **Ve mimmâ razaknâhum yunfikûn:**[51] "Kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden infak ederler." Demek ki mü'minler bir de namazı ikame edip Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiğinden infak ediyormuş.

Ulâike humul mu'minûne hakkâ: "İşte onlar hakk olan mü'minlerdir." Bunlar gerçekten hak üzere olan hakiki mü'minlerdir. **Lehum deracâtun inde rabbihim:** "Onlar için rableri katında dereceler vardır." **Ve mağfiratun ve rızkun kerîm:**[52] "Bir de onlar için mağfiret ve kerim bir rızık vardır." Yani Allah onların günahlarını mağfiret edecek, onlara hiç günah işlememişler gibi muamele edecek. Bir de kerim olan Allah'tan onlara ikram vardır.

[50] Enfâl /2
[51] Enfâl /3
[52] Enfâl /4

Vellezîne âmenû ve hâcerû ve câhedû fî sebîlillâh: "O kimseler ki iman etmişlerdir ve (Allah yolunda) hicret etmişlerdir, cihad etmişlerdir." **Vellezîne âvev ve nasarû:** "Bir de (o hicret edenleri) barındıranlar ve onlara yardım edenler." **Ulâike humul mu'minûne hakkâ:** "İşte onlar hakk olan mü'minlerdir." **Lehum magfiratun ve rızkun kerîm:**[53] "Onlar için mağfiret ve kerim bir rızık vardır."

Huvellezî ersele resûlehu bil hudâ: "O (Allah) resulünü hidayetle gönderendir." **Ve dînil hakk:** "Hak olan diniyle (gönderendir)." **Li yuzhirahu alâd dîni kullihî:** "Dinini bütün dinlerden üstün kılmak için (bütün dinlerin üzerine çıkarmak için)." **Ve lev kerihel muşrikûn:**[54] "Müşrikler bunu kerih görseler de." Müşrikler bundan hoşlanmasalar da Allah, dinini bütün dinlerden üstün kılar.

Din, yaşam tarzı demektir. Kim nasıl yaşıyorsa onun dini odur. Birinin hayatında ya İslam vardır din olarak İslamı yaşar ya da seçmiş olduğu hayat tarzı onun dini olur. Bu yüzden "benim dinim İslamdır" demekle kimsenin dini İslam olmaz. Dini, insanın imanına, konuşmasına, düşünmesine, ihlâsına, samimiyetine ve ameline göre Allah ortaya koyar. Biri de hayatını Allah'a göre bu şekilde yaşarsa dini İslam olur, yoksa hayatını Allah'a göre yaşamıyorsa onun dini İslam olmaz.

Yahlifûne billâhi lekum li yurdûkum: "Sizin rızanızı kazanmak için Allah'a yemin ederler." Yani biri gelip bizi razı etmek için Allah'a yemin ederek bir şey söylerse. **Vallâhu ve resûluhû ehakku en yurdûhu:** "(Onların) Allah'ın ve resulünün rızasını gözetlemeleri gerekmez miydi?" **İn kânû mu'minîn:**[55] "Eğer mü'minlerse." Mü'minler, Allah ve resulünün rızasını

[53] Enfâl /74
[54] Saff /9
[55] Tevbe /62

gözetir; ama biri bir başkasının rızasını gözetiyorsa, hem de bunun için yemin ediyorsa o kişi mü'min değildir.

Evet, Allah'ın El Hakk ismini anlamaya bunun için de Allah'ın hakkı anlattığı ayetleri öğrenmeye çalışıyorduk. Allah bir de Güneş'i, Ay'ı hak ile yarattığını beyan etmiştir.[56]

Kezâlike hakkat kelimetu rabbik: "Senin rabbinin sözü şöylesine hak oldu." **Alâllezîne fesekû ennehum lâ yu'minûn:**[57] "Fasıklar iman etmezler." Allah'ın sözü hak oldu demek; onlar azabı hak etti, kalpleri mühürlendi manasına gelir.

Ve kâleş şeytânu lemmâ kudıyel emr: "İş bittiğinde (hesap görüldüğünde) şeytan der ki." Kıyamet günü kaybeden herkesin şeytanı kendisine der ki: **İnnallâhe vaadekum va'del hakk:** "Allah sana vaatte bulundu ve (Allah'ın) va'di haktır." Allah vahyiyle, Kur'an'ı ile sana vaatte bulunmuştu ve onun bütün vaatleri haktır. Şeytan bunu beraber olduğu arkadaşına söyler. **Ve vaadtukum fe ahleftukum ve mâ kâne liye aleykum min sultân:** "Ben de sana vaatte bulundum; ama va'dimde yalancı çıktım. Bununla beraber senin üzerinde benim hiçbir sultanlığım (gücüm) yoktu." Ben sana hükmetme yetkisine sahip değilim.

İllâ en deavtukum festecebtum lî: "Ben sadece seni davet ettim, sen de bana hemen icabet ettin." Allah'a icabet eder gibi benim davetime icabet ettin. **Fe lâ telûmûnî ve lûmû enfusekum:** "Artık beni kınama, kendini kına." **Mâ ene bi musrihikum ve mâ entum bi musrihiyy:** "Bir de (bugün) ben seni kurtaramam, sen de beni kurtaramazsın." **İnnî kefertu bi mâ eşraktumûni min kabl:** "Senin beni (Allah'a) şirk koşmanı daha önce inkâr etmiştim." Şeytan böyle olanlara "senin beni, Allah'a şirk koşmanı

[56] Yunus /5
[57] Yunus /33

kabul etmiyorum" der. Demek ki böyleleri şeytanı, Allah'a şirk koşmuşlar, yoksa şeytan böyle söylemezdi.

Şeytanı, Allah'a nasıl şirk koşmuşlar?

Allah'ı dinlemek, kelamını anlamak, Allah'a ve resulüne uymak yerine şeytana uymuşlar. Bu yüzden şeytanı Allah'a şirk koşmuşlardır. Şeytan da böylelerine kendisini Allah'a şirk koşmalarını kabul etmeyeceğini söylüyor.

İnnez zâlimîne lehum azâbun elîm:[58] "Zalimler için elim (iç yakan) bir azap vardır. Bu azap, şeytana uyanlar içindir. Şeytana uymak; sadece yanlış yapmak, günah işlemek demek değildir. Allah burada başka bir şey anlatıyor.

Allah mutlak haktır, mutlak hakikattir. Yarattıkları da mukayyet haktır, mukayyet hakikattir. İnsanın Allah ile, hak ile olması lazım ki haktan, Allah'ın Hakk isminin tecellisinden nasibini alabilsin. Bu mutlaka safha safhadır. Mesela; Hallacı Mansur enel hak; yani "ben hakkım" demişti. Mesele; bu söze nerden bakıp onu nasıl anladığımızdır. Buna birkaç yerden bakabiliriz. Bir taraftan baktığımızda bu kelime küfür bir kelime gibi görünür. Başka bir taraftan baktığımızda sarhoşluk haliyle söylenmiş bir kelime gibi görünür. Başka bir taraftan baktığımızda ise eksik gibi görünür; yani yolu tamamlamadığı için kelimeyi böyle kullanmıştır. Bu yüzden mesele bu söze nerden baktığımızdadır.

Sonuç itibariyle birinin "ben hakkım" demesi doğru olur mu?

İnsan, Allah'ın yeryüzündeki tecellisidir, Allah'ın nurudur, Allah'ın kendisinden nefhettiği ruha sahip olan Hz. İnsandır, onun halifesidir. Eğer biri "ben hakkım" dediğinde mutlak hakkı değil de

[58] İbrahim /22

mukayyet hakkı kastederse doğru söylemiş olur; çünkü ben batılım derse asıl o zaman söylediği yanlıştır.

Bu yüzden; "ben hak ile varım, benim bütün varlığım Allah'a aittir, bendeki güzellik Allah'ın güzelliğidir" dememiz lazım. Öyle ki hak bizde tecelli etsin. Eğer böyle söylemezsek o zaman "ben batılım" demiş ve kendimizi haktan ayırmış oluruz. Bu durumda şeytana arkadaş olur, dost oluruz. Hâlbuki hak ile hak olmamız ve haklı olmamız lazım.

Bu yüzden ne diyoruz?

"Hak olan sensin ya rabbi! Bizi de hakta olanlardan, Kıyamet günü huzura aldığında haklı olanlardan eyle. Kendini haklı zannedip haktan ayrılanlardan eyleme. Bizi bize bırakma ya rabbi" diyoruz.

Evet, Allah'ın Hakk ismini ayetlerde Allah'ın beyan ettiği gibi anlamaya öğrenmeye çalıştık. Kardeşlerimiz inşallah bu sohbet vesilesiyle neye hak neye batıl diyeceklerini ve neyin hak neyin batıl olduğunu öğrenmişlerdir. Bir şeyin hak olabilmesi için Allah'ın ona hak demesi gerekir. Allah'ın hak olarak göstermediği her ne varsa batıldır. Hak sadece Allah'tır ve Allah'ın hak dedikleridir.

Allah hepimizi sorumluluğunu kabul edip takva sahibi olanlardan eylesin. Hakkı önce Allah'a verenlerden, Allah'ın hakkını teslim edenlerden eylesin. Allah bizi batıla bakanlardan, batılda kalanlardan eylemesin. Allah bizi Hakk ismiyle tecelli ettiği, hakta kıldığı kullarından eylesin. Allah bizi hak üzere indirdiği kitabına sarılanlardan, ona iman edip hayatına geçirenlerden eylesin.

Allah hepinizden razı olsun.

EL ÂZİM

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Evet, Allah'ı nüzul sırasına göre isimlerinden anlamaya, tanımaya çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde Allah'ın El Hakk ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya çalıştık bu sohbetimizde ise Allah'ın El Âzim ismini öğrenmeye çalışacağız inşallah.

Âzim kelime itibariyle; azametli ve büyüklüğü anlaşılamayacak derecede olan demektir. Allah Âzim ismiyle ilgili ayetlerde örnek verirken; **Ve huvel aliyyul azîm:**[1] "Ve o âliyydir (yüceler yücesidir), âzimdir (azamet sahibidir)" buyurur. Allah Âzim ismini bir tek kendisi için kullanmamış, aynı zamanda **Kur'ânel azîm:**[2] "Âzim Kur'an." **Arşil azîm:**[3] "Âzim arş." **Ulûl azmi miner rusul:**[4] "Âzim olan resuller." **Fevzul azîm:**[5] "Âzim kurtuluş." **Nebeil azîm:**[6] "Âzim haber." **Lehum azâbun azîm:**[7] "Onlara âzim bir azap vardır" şeklinde bunlar için de kullanmıştır. Ancak azapla ilgili özel bir durum vardır; Allah âzim kelimesini azap için kullanırken azabı kendine nispet edip; "ben onlara azap ederim" dememiş, azabı onların kendi kendilerine yaptığını ve başlarına âzim bir azap getirdiklerini söylemiştir. Bu yüzden Allah "lehum azâbun azîm" buyurmuştur.

[1] Bakara /255, Şûrâ /4
[2] Hicr /87
[3] Tevbe /129, Neml /26
[4] Ahkâf /35
[5] Duhân /57, Sâffât /60, Tevbe /100-111, Saff /12, Hadîd /12, Nisa /13
[6] Nebe /2
[7] Nûr /23, Bakara /7, Câsiye /10

İsterseniz öncelikle Allah'ın Âzim isminin geçtiği ayetleri hep beraber anlamaya çalışalım, sonra Allah'ın Âzim isminin bizde nasıl tecelli edeceğini, bu ismin bizde tecelli etmediği takdirde nasıl bir halde olacağımızı öğrenelim inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Allâhu lâ ilâhe illâ huvel hayyul kayyûm: "Allah odur ki kendisinden başka ilah olmayandır. O, hayy ve kayyumdur." Allah hayydır; yani diridir, bir de kayyumdur; her anda her işi yapan, sevk ve idare eden ve varlığı varlıkta tutandır. **Lâ te'huzuhu sinetun ve lâ nevm:** "Onu ne bir uyuklama (ne bir gaflet) ne de bir uyku tutar." **Lehu mâ fîs semâvâti ve mâ fil ard:** "Göklerde ve yerde olan her şey ona aittir (onundur)." **Menzellezî yeşfeu indehû illâ bi iznih:** "Onun katında onun izni olmadan kim şefaat edebilir!" **Ya'lemu mâ beyne eydîhim ve mâ halfehum:** "O, önünüzdekini de arkanızdakini de (yaptıklarınızı da, yapacaklarınızı da) bilir (bilendir)."

Ve lâ yuhîtûne bi şey'in min ilmihî illâ bi mâ şâe: "Hiç kimse onun ilminden hiçbir şeyi ihata edemez (onun ilmini tamamıyla, bütünüyle bilemez, öğrenemez, anlayamaz) ancak onun dilediği kadarıyla." Allah, kullarının ne kadar bilmesini, öğrenmesini dilerse kulları da ancak o kadar bilebilir, öğrenebilir. **Vesia kursiyyuhus semâvâti vel ard:** "Onun kürsüsü (saltanatı) gökleri ve yeri kaplamıştır." Hepsinden geniştir. **Ve lâ yeûduhu hıfzuhumâ:** "Bütün bunları korumak (gözetmek, sevk ve idare etmek) ona ağır gelmez." Ona herhangi bir şekilde bir ağırlık vermez. **Ve huvel aliyyul azîm:**[8] "Çünkü o âliyy ve âzimdir."

O halde birinin âliyy ve âzim olması için bütün bu vasıflara sahip olması gerekir. İnsan, Allah'ın yeryüzündeki halifesi olarak

[8] Bakara /255

Allah'ın bütün isimlerinden nasibini alır; ama Allah'ın kula tecelli eden isimleri kulda Allah'taki gibi olmaz. Allah'ın isimleri Allah'a yakışır şekildedir, ancak Allah bu isimlerle kula tecelli edince de kâmil manada kula yakışır şekilde tecelli eder.

Fe sebbih bismi rabbikel azîm:[9] "Âzim olan rabbinin ismini tesbih et." Arapçada "sebehe" aktı, yüzdü demektir. Bu durumda tesbih et demek; âzim olan rabbinin yolunda onun adıyla, onun adına yürü, onunla beraber âzim ol, manasına gelir. Rabbinin ismini tesbih etmen; yani onun yolunda akman, yürümen ve rabbinin ismini, güzelliğini, noksansızlığını, kusursuzluğunu üzerinde göstermek için çaba, gayret sarf edip âzim sahibi olman gerekir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz **Fe sebbih bismi rabbikel azîm:** "Âzim olan rabbinin ismini tesbih et" ayetini hayatına geçirmek için her namazın rükûsunda **Subhane rabbiyel âzim:** "Âzim olan rabbim subhandır" deyip âzim olan rabbinin ismini sözlü olarak tesbih etmiştir. Aynı şey bizim için de geçerlidir. Biz de rükûda "subhane rabbiyel âzim" dediğimizde "âzim olan sensin, subhan olan sensin, sen benim rabbimsin ve ben senin önünde eğiliyorum" demiş oluruz. Tabi, bunun sadece namazda olması yetmez, hayatı yaşarken de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz gibi her anda rabbimizin önünde manevi olarak rükû etmemiz, rabbimizin huzurunda, onun vahyine, emrine karşı eğilmemiz gerekir; çünkü rabbimizin emrettiklerini yapmaya çalışırsak "subhane rabbiyel âzim" deyip rükûmuzu yapmış oluruz. Aksi halde tesbihimiz sadece dilimizde kalır, dolayısıyla rükû etmiş olmayız.

Allâhu lâ ilâhe illâ huv: "Allah odur ki ondan başka ilah yoktur." **Rabbul arşil azîm:**[10] "(O) Âzim olan arşın rabbidir (sahibidir)." O, âzim olan arşın rabbidir, sahibidir. Allah'a herhangi

[9] Vâkıa /96
[10] Neml /26

bir şekilde şirk koşup başka bir şeye ilahlık vasfı verirsek imanımız, Allah'a iman olmaktan çıkar; yani Allah'a iman etmemiş oluruz ve gönlümüzdeki Allah olmaktan çıkar, bizim putumuz olur.

Arş; saltanat, hüküm makamı ve taht demektir. Kralların oturduğu koltuğa da taht denir. Mesela Allah, Sebe melikesinin tahtına "arş" demiş, ayet-i kerimede; **"Hüdhüd kuşu: "Gerçekten ben, memleketi idare eden, ona her şeyden verilmiş ve büyük, âzim bir tahta sahip olan bir kadın buldum, der"**[11] buyurmuştur. Tahtın arş olması kralların o taht üzerinde hükümdarlık vazifesini yapmasıdır. Bu yüzden biri kral olunca onun için 'tahta çıktı' krallıktan düşürülünce de 'tahttan indirildi' denilir. Bu yüzden Allah'ın arşı, tahtı demek; Allah'ın, Rab ismiyle tecelli edip rabliğini oradan yapması, sevk ve idare etmesi, bununla beraber bütün varlığın, mahlûkatın mürebbisi olup onları oradan terbiye etmesi, eğitmesi, büyütüp kemale erdirmesi demektir.

Aynı şekilde insanın da bir arşı vardır. İnsanın arşı, kendi gönlüdür. Kalbin yedi mertebesi vardır, en sondaki mertebeye arş, "arş-ı rahman" denir. Rahman oraya tecelli eder. Kul da her anda kendi gönlünde, o arşta, Allah ile muhataptır. Bu gönül arşında Allah'ın ayet-i kerimede; **Nefahtu fîhi min rûhî:**[12] "Ona kendi ruhumdan nefhettim" buyurduğu ruh vardır. Allah onu muhatap alıp ona vahyeder, hem de bu vahiy devamlıdır.

Anlaşılması için bir örnek vereyim, devamlı; "gönlüme şöyle geldi, aklıma şöyle geldi, içimden şöyle yapmak geçti" deriz. Bu durumda gönlümüze gelenlerin hayırsa mutlak surette onun Allah'tan gelmiş bir vahiy olduğunu, eğer şerse bu durumda da ya kendi nefsimizden ya da şeytandan olduğunu bilmemiz gerekir. Mesela; yardıma muhtaç birini gördüğümüzde gönlümüze "ona yardım edeyim" veya aç birini gördüğümüzde "onu doyurayım"

[11] Neml /23
[12] Hicr /29, Sâd /72

düşmüş birini gördüğümüzde "onun elinden tutayım, kaldırayım" diye içimizden bir ses gelirse bunu gönlümüze Allah vahyetmiştir; çünkü imtihan, kazanma imkânı demektir. Allah da bunları gönlümüze vahyederek bize; "haydi, kuluma yardım et ve kazan. Kuluma merhamet edip yardım et ki Rahim ismim sende tecelli etsin. İkram et ki Kerim ismim sende tecelli etsin ve bu güzelliğimi üzerinde göreyim" der.

Gönlümüze gelen bu sesten sonra bir de hemen peşinden; "yardım edecek bir tek ben mi kaldım, niye ben yardım edeyim. Ya yardım ettikten sonra bir zarar görürsem" veya "belki ikram ettiğim kişi zengin biridir, belki benden daha zengindir" diye vesveseler gelir. Bu vesveseleri veren de şeytan ve nefistir. Kul da kendi iradesini kullanıp tercihini yaparak ya, Allah'ın vahyine uyar ya da nefsine, şeytana uyar. Allah'ın vahyine uyarsa mutlak surette kazanır; ama nefsine veya şeytana uyarsa Allah'ın kendisine tanıdığı imkânı kullanmamış olur, dolayısıyla kaybeder.

Allah ayet-i kerimede; **"kıyamet günü yapıp gönderdiklerinizi bir de yapmayıp geride bıraktıklarınızı göreceksiniz"**[13] buyurur. Yani bir tek yaptıklarımızdan hesaba çekilmeyeceğiz bir de yapmayıp geride bıraktıklarımızdan hesaba çekileceğiz. Demek ki Allah bize kazanma imkânı tanıdığında gerekeni yapmayışımızdan da hesaba çekiliyormuşuz.

Evet, Allah gönül arşımıza tecelli eder. **"Biz ona (insana) şah damarından daha yakınız"**[14] ayetini böyle anlamamız gerekir. Allah bizim gönlümüze tecelli etmiştir ve bize bizden, şah damarımızdan daha yakındır. Eğer biraz azmedip kendimize dönsek; yani âzim olup gönlümüzün üzerindeki perdeleri kaldırsak Allah'ın gönlümüze nasıl tecelli ettiğini, oraya nasıl vahyettiğini, hitap ettiğini görür, bunu tadıp yaşarız. Bu istisnasız

[13] Kıyamet /13
[14] Kaf /16

herkes için böyledir. Herkeste böyle bir gönül mevcuttur ve herkes rabbinin kendisine hitap etmesi imkânına sahiptir; ama insan kendi tercihini kendisi yapar.

Bu nimeti kazanmak azmetmeyi, âzimli olmayı gerektirir. Biri âzimli olmazsa bu nimete sahip olmak için yolda biraz yürür ya da birkaç adım atıp bir süreliğine yürür; ama sonra yorulur, azmedemez. Azmedemediği zaman da olduğu yerde kalır, maksuda ulaşamaz. Maksut; Allah'tır, dolayısıyla maksuttan kasıt insanın kendisini yaratanı bilmesi, bulması ve onu tanımasıdır. Bunun için olması gereken şey de insanın kendini tanıması ve bu gaye doğrultusunda azmetmesidir.

Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; **Men arafe nefsehu fekad arefe rabbehu:** *"Nefsini (kendini) tanıyan, rabbini tanır"*[15] buyurmuştur. İnsan kendi gönlünü, iç âlemini tanırsa, kendi gönlünde Allah'ın ona Esmau'l Husna'sıyla nasıl tecelli ettiğini görür, tadarsa kendini tanır. Bunun birinci şartı Allah'ı sevmektir; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"Allah kendini sevdiklerine tanıtır"* buyurmuştur. Bu yüzden eğer Allah'ı seversen Allah da seni sever; ama Allah'ı sevmezsen Allah sana kendini tanıtmaz, dolayısıyla kendini de tanıyamazsın ve rabbinin senin gönlünde sana nasıl tecelli ettiğini anlayamaz, sana her anda yaptığı hitap nimetini de azmetmediğin için alamazsın.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir hadis-i şerifinde buyurur; *"Allah buyurdu ki: kulum kendine farz kıldığım ibadetlerle en güzel şekilde bana yaklaşır. Diğerleriyle bana yaklaşmaya devam eder. Kulum bana yaklaştıkça beni sever, o beni sevince ben de onu severim. Ben bir kulumu sevdiğimde ise onun gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olurum."*[16] Resulullah (s.a.v.) Efendimiz kelimeleri nasıl kulanmışsa öyle kullandım. Kul, farz ibadetlerle

[15] El-Aclunî, Keşfu'l-Hafâ 2, 262; Ayrıca BKZ. Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili, 8, 5817, Sadeleştirme, 9, 205
[16] Buhârî, Rikak, 38

Allah'a yaklaşır sonra sünnet dediğimiz, nafile değimiz, zikir dediğimiz ibadetlerle; yani geriye kalan Allah için yapılabilecek her şeyle ona yaklaşmaya devam eder. Demek ki bu nimeti kazanmak için sadece farzlar yetmiyormuş; çünkü bu nimeti kazananlar sıradan bir şey istememiş, rabbini istemiştir.

Bu hadis-i kutsi; "kuluma ondan sonra öyle bir tecelli ederim ki o artık bütünüyle benimle vardır" manasına gelir; yani kul bu ikramdan sonra Allah'ın saf nuru olur. Yalnız bu nimet öyle bir iki çabayla kazanılmamış, Allah'ın kendisine farz kıldıklarını yerine getirip nafilelere, sünnetlere devam etmesiyle Allah'ın sevgisini kazanma karşılığında kula verilmiştir. Bu yüzden ibadetlerimiz bize Allah'ın sevgisini kazandırmıyorsa bir sorun vardır; çünkü ibadetlerimiz meyvesini vermemiş, ibadetlerimizin bize faydası olmamıştır.

Allah'ı sevmek imandır. İbadetlerimiz imanımızı artırmamışsa o halde ibadetlerimiz Allah'ın kabul etmediği bir amel olmuştur; çünkü Allah amelimizi kabul etseydi onunla bizi severdi.

Allah'ın bizi sevdiğini nasıl anlarız?

Allah'ın bizi sevdiğini onun bizim gönlümüzde tecelli eden sevgisinden ve ona olan sevgimizden anlarız. Allah'ın sevgisini kendi gönlümüzde tattıysak, ona her gün biraz daha yaklaştığımızı, onu biraz daha sevdiğimizi hissettiysek bir şeyler yapmışız, Allah da bunu kabul etmiş demektir.

Allah, gönül arşımıza tecelli eder; yani her an Allah ile beraberiz, Allah her anda bizimle beraberdir. Ne yapmamız gerektiğini anlayabilmek için sadece gönlümüze dönüp bakmamız yeterlidir. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"fetva verenler sana fetva verse de sen fetvayı gönlünden iste"*[17] buyurmuştur.

[17] Ahmed B. Hanbel, I, 194

Bu nedenle devamlı; 'şöyle rahatsızlığım var, bu durumda benim orucumu yemem doğru mudur' diye soran arkadaşlara "bu soru yanlış bir sorudur, bu soruya fetva vermek yanlıştır. Sizin bu fetvayı kendi gönlünüze sormanız gerekir. Eğer gerçekten orucunuzu tutamıyorsanız bunu bilirsiniz; ama mazeret arıyorsanız bu sizin için fetva olmaz, mazeret olmaz; çünkü bunun hesabını Allah'a siz vereceksiniz. Fetvayı gönlünüze tecelli eden Allah'a; yani gönlünüze dönün, oraya sorun. Böyle yaparsanız size cevabı gelir" diyoruz.

Evet, hep beraber Allah'ın Âzim isminin geçtiği ayetleri anlamaya çalışıyorduk, devam edelim.

Kul: "De ki." **Men rabbus semâvâtis seb'ı:** "Yedi kat göklerin rabbi (sahibi) kimdir?" **Ve rabbul arşil azîm:**[18] "Ve âzim olan arşın rabbi (sahibi kimdir)?" -Allah'tır. Göklerin de, arşın da sahibi Allah'tır. Bizim gönlümüzün de, arşımızın da sahibi Allah'tır.

Allah, azametini anlatır. **Ve mâ kaderûllâhe hakka kadrihî:** "(Onlar) Allah'ın hakkını gerektiği gibi takdir edemediler." Yani Allah'ı tanımadılar, bilmediler, onun gücünü, kuvvetini, azametini anlayamadılar. Anlamayınca da iman olmaz; yani onlar Allah'a gerektiği gibi iman edemediler. Allah ayetin devamında, hakkının nasıl takdir edilmesi gerektiğini beyan eder; **Vel ardu cemîan kabdatuhu yevmel kıyâmeti:** "Kıyamet günü bütün yerler onun kudret elinde (avucunda) olacak." **Ves semâvâtu matviyyâtun bi yemînihi:** "Gökler de dürülmüş (katlanmış) olarak onun sağ elinde olacak." Yeryüzü onun sol elinde, gökler de katlanmış ve dürülmüş olarak onun sağ elinde olacak. **Subhânehu ve teâlâ ammâ yuşrikûn:**[19] "Allah subhandır, onların şirk koşmalarından münezzehtir." Allah onların zannından münezzehtir.

[18] Mu'minûn /86
[19] Zumer /67

Evet, demek ki Allah'ın hakkını takdir etmek için Allah'a şirk koşmamak ve onu kendi zannımıza göre bilmemek gerekiyormuş. Eğer Allah'ı Esmau'l Husnası'yla bilmezsek bu defa kendi zannımıza göre bilmiş oluruz. Böyle olunca da imanımız Allah'a iman olmaz, dolayısıyla iman ettiğimiz de Allah olmaz, bizim kendi putumuz olur. Böylelikle Allah'ın hakkını takdir edemeyiz. Bilelim ki Allah bizim zannettiklerimizden münezzehtir ve o subhandır. Allah bu ayette kendini ve hakkının nasıl takdir edilmesi gerektiğini öğretir.

Ve lâ ted'u meallâhi ilâhen âhar: "Allah ile beraber başka bir ilahı davet etmeyin (başka bir ilaha dua etmeyin)." **Lâ ilâhe illâ huv:** "Ondan başka ilah yoktur." Hem Allah'ı hem de onunla beraber başka ilahları davet etmeyin ya da onlara dua etmeyin. Bir tek Allah'tan isteyin. **Kullu şey'in hâlikun illâ vechehu:** "Her şey helak olucudur (her şey yok olucudur, her şey fanidir) onun vechi müstesna." Baki olan bir tek Allah'ın zatıdır. **Lehul hukmu ve ileyhi turceûn:**[20] "Hüküm onundur ve dönüş de onadır (ona döndürüleceksiniz)." Allah bu ayette de kendisine şirk koşulmasını men etmiştir. Demek ki Allah'tan başka ilahlar davet etmek şirkmiş, dolayısıyla Allah'ın hakkını takdir edememekmiş.

Allah'ın hiçbir şekilde kabul etmediği tek şey kendisine şirk koşulmasıdır. Allah bunu asla affetmez ve buna asla rıza göstermez. Bu yüzden bilerek veya bilmeyerek şirke düşen birinin yeri kesinlikle ebedi cehennemdir; isterse o gece gündüz ibadet halinde olsun, Allah onu yine de affetmez, "ben bilmiyordum, anlamadım" mazeretini de ondan kabul etmez; çünkü Allah, kuluna kendisini bilme, tanıma imkânı vermiştir. Biri bunu anladığı halde şirk koşmaya devam ederse ebediyen kaybeder, "bilmeden şirke düştüm" demesi de onun için mazeret olmaz; çünkü bildikten sonra azmetmesi ve şirke düşmemek için dikkatli olup çabasını, gayretini sarf etmesi gerekirdi. Allah, kullarından âzim

[20] Kasas /88

olmalarını, azmetmelerini ister. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede Hz. Âdem (a.s.) için; **"onda âzim bulmadık"**[21] Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e de; **"ulûl azm resuller gibi sabret"**[22] yani "çabanı, gayretini bütünüyle ortaya koy" buyurmuştur.

Le tublevunne: "Sizi imtihan edeceğiz." Sizi imtihana tabi tutacağımızı bilin ve âzim sahibi olun. **Fî emvâlikum:** "Mallarınızla (sizi imtihana tabi tutacağız)." Malınızı verip almakla, "Allah yolunda zekâtı verin, infakı yapın, sadaka verin" deyip sizi imtihana tabi tutacağız. **Ve enfusikum:** "Nefislerinizle de (kendinizle de sizi imtihana tabi tutacağız)." Allah'ın önümüze koyduğu her imkân imtihandır. Yani hastalıkla, musibetle, belayla, bununla beraber Allah yolunda cihadla, zamanı, hayatı Allah yolunda sarf etmekle sizi imtihana tabi tutacağız, buyuruyor Allah.

Ve le tesmeunne minellezîne ûtûl kitâbe min kablikum: "Ve sizden önce kitap verdiklerimizden sözler işiteceksiniz." **Ve minellezîne eşrakû ezen kesîrâ:** "Bir de müşriklerden (Allah'a şirk koşanlardan) eziyet göreceksiniz." Çokça eziyet göreceksiniz. Allah bunun bir imtihan olduğunu söylüyor. **Ve in tasbirû ve tettekû:** "Eğer buna karşılık sabreder ve takva sahibi olursanız (Allah'a karşı sorumluluğunuzu bilip yerine getirirseniz)." Bunun bir imtihan olduğunu kabul edip sabrederseniz. **Fe inne zâlike min azmil umûr:**[23] "İşte bu azmedilmesi gereken işlerdendir." Yani bunun için azmedin ve âzim sahibi olun, büyük olun. Öyle küçük bir sorunda, ufak bir sıkıntıda yere yuvarlanmayın, azmedin. Bu, azmedilmesi gereken, çaba, gayret sarf edilmesi gereken işlerdendir, buyurdu Allah.

Ve le men sabere: "Her kim ki sabrederse." **Ve ğafere:** "Ve mağfiret ederse." Yanlış yapanları affeder, ona sanki yanlış

[21] Tâhâ /115
[22] Ahkâf /35
[23] Ali İmran /186

yapmamış gibi muamele ederse. **İnne zâlike le min azmil umûr:**[24] "İşte bu, azmedilmesi gereken işlerdendir." Yani bunu yapanlar âzim olanlardır, büyük olanlardır, büyük olmak isteyenlerdir, Allah'ın rızasını, cemalini, dostluğunu isterken bedelini ödemeyi kabul edenlerdir. Böyle olmayanlar azmedemez, azmedemediği için de sabredemez, affedemez, mağfiret edemez, dolayısıyla; "şu bana şöyle söyledi, ben ona iki katını söyleyeyim, şu bana şöyle bir yanlış yaptı, ben ona iki sefer yanlış yapayım" der.

Allah, Hz. Lokman (a.s.)'ın, oğluna olan nasihatini beyan eder. **Yâ buneyye:** "Yavrucuğum (evladım)!" **Ekımıs salâte:** "Namazı ikame et." **Ve'mur bil ma'rûf:** "Ma'rufu (iyiliği, güzelliği) tavsiye et (bunu iş olarak yap)." Ve'mur, emr; "emret" manasına gelmez iş manasına gelir. Bu yüzden ayet; iyilik yapmak, güzellik yapmak ve iyiliğe, güzelliğe davet etmek senin işin olsun anlamındadır. **Venhe anil munker:** "Münkeri de (kötülüğü de, yanlışı da) men etmeye (ortadan kaldırmaya) çalış." **Vasbir alâ mâ esâbeke:** "Bir de sana isabet edene sabret." Musibetten, hastalıktan, beladan, dedikodudan, iftiradan sana isabet eden her şeye sabret. **İnne zâlike min azmil umûr:**[25] "İşte bu, azmedilmesi gereken işlerdendir." Yani çaba, gayret sarf edip azmederek bunu yapman gerekir.

Allah, bu hitabı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e yapar. **Fasbir kemâ sabera ulûl azmi miner rusul:**[26] "O âzim resuller gibi sen de sabret." O azmetmiş resuller gibi sen de azmet. Allah başka bir ayet-i kerimede; **"rabbinin hükmüne sabret. Balık sahibi (Yunus) gibi olma"**[27] buyurmuştur. Yani "Hz. Yunus sabredememiş, kavmini bırakıp gitmişti; ama sen onun gibi olma, azmeden resuller gibi yap, onlar gibi ol, onlar gibi sabret, azmet." Allah azmi

[24] Şûrâ /43
[25] Lokmân /17
[26] Ahkaf /35
[27] Kalem /48

ve sabrı, resulüne tavsiye eder, emreder. Demek ki azmetmeyen ve sabretmeyen resuller de varmış.

Ve lâ testa'cil lehum: "Onlar için acele etme." Onlardan duyduğun sıkıntıdan dolayı onlara gazap gelmesi için, onların helak olmaları için veya hemen iman etmeleri için acele etme, sabret. **Ke ennehum yevme yeravne mâ yûadûn:** "Onlar o gün kendilerine va'dedilen şeyi gördüklerinde." Yani azabı gördüklerinde. **Lem yelbesû illâ sâaten min nehâr:** "Zannederler ki (dünyada) gündüzün bir saatinde kalmışlar." Yani sanki dünyada sadece günün bir saati kadar kaldıklarını zannederler, dünya hayatı onlara bir saat gibi gelir. **Belâgun:** "Bu bir tebliğdir."

Bu tebliği kim yapar?

Allah yapar. Allah, resulüne ve bütün kullarına böyle tebliğ eder. Ahirete geldiğinizde, azabı gördüğünüzde dünya hayatı size bir saat gibi gelir, sanki dünyada bir saat kalmış gibi olursunuz, buyurur. Allah bunun bir tebliğ olduğunu söylüyor. **Fe hel yuhleku illâl kavmul fâsikûn:**[28] "Hiç fasık kavimden başkası helak edilir mi?" Helak olacak olanlar fasık olanlardır.

Ve lekad ahidnâ ilâ âdeme min kabl: "Bundan önce Âdem'den söz almıştık (ahid almıştık, onunla ahidleşmiştik)." Ona; 'şu ağaca yaklaşma' diye emir vermiştik (o da yaklaşmayacağına dair söz vermişti)."[29] **Fe nesîye:** "(Ama o verdiği sözü) Unuttu." Allah, Hz. Âdem (a.s.)'ı savunup unuttuğu için ağaca yaklaştığını buyuruyor. **Ve lem necid lehu azmâ:**[30] "Onda (Âdem'de) âzim de bulmadık."

Hz. Âdem (a.s.) niye azmetmemiştir?

[28] Ahkâf /35
[29] Araf /19
[30] Tâhâ /115

Allah, Hz. Âdem (a.s.)'a; "bütün nimetler senindir, cennet senindir; ama şu ağaca yaklaşma" buyurdu. Şeytan da Hz. Âdem (a.s.)'a "eğer bu ağacın meyvesinden yerseniz ikiniz ya melek olursunuz ya da ebediyen burada kalırsınız. Allah onun için size bunu yasaklamış." "Ben sizi düşünüyorum, bunu sizin için söylüyorum"[31] diye yemin edip vesvese verdi. Hz. Âdem (a.s.) da buna kanarak meyveyi yedi, kendini tutamadı, direnemedi, azmetmedi, o meyveyi yememek için sabretmedi. Onda âzim bulmadık demek; emri çiğnememek için azmedemedi, âzim sahibi olmadı demektir. O halde sadece sıkıntıya, dedikoduya, belaya, musibete sabretmek yokmuş, bir de yanlış yapmamak, Allah'ın emrini çiğnememek için sabretmek; yani azmetmek varmış.

Allah, Hz. Âdem (a.s.)'ı bize örnek gösterip "o azmedemedi; ama siz yanlışa düşmemek için azmedin" buyurmuştur. Hal böyleyken bile kendimize baktığımızda âzim bulamıyoruz. Hz. Âdem (a.s.) babamız bir defa yanlış yapmış, biz ise her gün onlarca yanlış yapıyoruz ve yanlışa düşmemek için de azmedemiyoruz. Hâlbuki öyle bir sabretmemiz ve azmetmemiz; yani bütün çabamızı, gayretimizi, direncimizi ortaya koymamız lazım ki rabbimiz bizde âzim bulsun.

E lâ inne evlîyâallâhi lâ havfun aleyhim ve lâ hum yahzenûn:[32] "Şunu bilmeniz lazım ki (bunu iyice anlamanız lazım ki) Allah'ın velilerine hiçbir şekilde korku yoktur, onlar mahzun da olmazlar." Allah önce dikkati çekip; "burayı iyi anlayın, Allah'ın velilerine korku yoktur, onlara mahzun olmak yoktur" buyurdu. Bu sadece ahiret için değil dünya için de geçerlidir. Veli, dünyada da korkmaz ve mahzun olmaz; ama bu bizim anladığımız şekilde değildir.

Veli neden korkup endişe duymaz?

[31] Araf /20-21
[32] Yunus /62

Çünkü veli, rabbine tevekkül eder, rabbinden emindir. Emin olduğu, kendi gönlündeki Allah'a olan imanıdır. O, rabbini sevdiğini, rabbinin de onu sevdiğini bilir. O, rabbine bütünüyle tevekkül etmiştir ve rabbinin rahman, rahim, vedud ve kerim olduğunu bilir. Bu yüzden korkmaz ve endişe duymaz, hiçbir şekilde hiçbir şeyden dolayı da mahzun olmaz. İşte veli budur!

Yoksa "bu ne olacak, şu ne olacak" diyenler velayetin; yani mü'min olmanın kokusunu bile almamıştır; çünkü daha rabbine güvenmemiş, tevekkül edememiştir. Hala bir endişesi, korkusu vardır. Böyleleri dünyaya ait bir sorunu, sıkıntısı olduğunda mahzun olur, hüzne boğulur ve "acaba ne olacak" diye endişe eder.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah, mü'minlerin velisidir"**[33] buyurur. Mü'minler; yani iman edenler velidir. Velayet karşılıklıdır, eğer Allah mü'minlerin velisiyse o halde mü'minler de Allah'ın velisidir. Allah, mü'minlerin kim olduğunu tarif eder; **"mü'minler o kimselerdir ki Allah zikredilince (Allah'ı hatırladığında) kalbi ürperen, Allah'ın ayetlerini dinlediğinde Allah'a olan imanı (muhabbeti) artan, Allah'a bütünüyle güvenenlerdir (tevekkül edenlerdir)."**[34] O halde birinin mü'min olabilmesi ve mü'minliğiyle Allah'a dostluğu kazanabilmesi için Allah deyince kalbinin titremesi, yanında Allah'ın ayetleri okunduğunda imanını artırması ve rabbine tevekkül etmesi gerekiyormuş. Allah'ın mü'min tarifi böyledir. Biri, Allah'a güvenip tevekkül ederse neden korksun, neden mahzun olsun! Hz. İbrahim (a.s.) ateşe atılırken **Hasbunâllâhu ve ni'mel vekîl**: "Allah benim vekilimdir (o ne güzel vekildir, vekil olarak o yeter)" demedi mi! O halde Allah'a güvenip tevekkül edenler başlarına gelen her şeyde devamlı "hasbunâllâhu ve ni'mel vekîl" derler.

[33] Âli İmrân /68, Bakara /257
[34] Enfâl /2

Peki, veliler kimdir, vasıfları nelerdir?

Ellezîne âmenû ve kânû yettekûn:[35] "Onlar ki iman ederler ve takva sahibidirler." Demek ki iman edenler veliymiş. Veliler imanla beraber bir de takva sahibidir; yani kıvamındadır. Allah'a karşı sorumluluğunu bilip kabul eder ve bu sorumluluğu üstlenip yerine getirmeye çalışır. Yoksa veli olan; "ben zaten iman etmişim, Allah'ı seviyorum" deyip yatmaz, sorumluluktan kaçmaz. Gereğini yapmaya çalışarak çabasını, gayretini sarf eder.

Lehumul buşrâ fîl hayâtid dunyâ: "Onlara dünya hayatında müjde vardır." **Ve fîl âhırah:** "Ve ahirette de müjde vardır." Onlara dünya hayatında da ahiret hayatında da müjde vardır. Bu ayete dikkat etmemiz gerekir. Ahireti zaten herkes biliyor. Allah, kullarını cennetle, cemaliyle, mağfiretiyle, rahmetiyle müjdeler.

Peki, dünya hayatındaki müjde nedir?

Allah önce "onlara dünya hayatında müjde vardır" buyurdu. Demek ki mü'mine; yani veliye, Allah'ı her şeyden çok sevene, takva sahibi olana, Allah'a karşı sorumluluğunu kabul edip, üstlenip kulluğunu yerine getirmeye çalışana, kulluğun ve imanın bedelini ödeyene dünya hayatında müjde varmış. Peki, bu müjdeyi kim verir. -Elbette ki Allah verir. Sohbetimizin başında "kulun gönlü, Allah'ın arşıdır" derken aslında bunu söylemiştim. Allah, kulun gönlüne tecelli edip müjdeyi verir. Allah'ın, bir kuluna; "kulum ben senden razı oldum, senin yaptığını beğendim, seni seviyorum" demesinden daha büyük bir müjde var mıdır! Mü'mine; yani veliye dünya hayatında verilen müjde işte budur.

Lâ tebdîle li kelimâtillâh: "Allah'ın kelimelerinde değişiklik yoktur." Allah'ın kelimelerinde, va'dinde değişiklik olmaz. Allah "benim va'dim budur" demişse bu böyledir. Birileri bunu kabul

[35] Yunus /63

etmeyip; "ben bunu anlamadım, bilemedim, bunu kabul etmiyorum" dedi diye Allah'ın va'di, kelimesi değişmez. **Zâlike huvel fevzul azîm:**[36] "İşte en büyük kurtuluş budur." Âzim olan kurtuluş, âzim nimet budur.

Ve lâ yahzunke kavluhum: "Onların (ötekilerin, bunun dışında bir şey söyleyenlerin) sözleri seni üzmesin." Onların sözüyle üzülme, mahzun olma. Allah bunu veliye, mü'mine söylüyor. Onların bunu kabul etmemesi seni üzmesin, mahzun etmesin. **İnnel izzete lillâhi cemîâ:** "Muhakkak ki bütün izzet (bütün şeref) Allah'a aittir." Onların konuşması seni üzmesin, sen onların konuşmasını ciddiye alma. Ben seni ciddiye alıyor, seni muhatap alıyorum ya, ben sana "sen benim velimsin" diyorum ya, bu yeterdir. Onların sözü seni mahzun etmesin, seni üzmesin, şeref bütünüyle bana aittir, buyurdu Allah. **Huves semîul alîm:**[37] "O her şeyi işiten ve her şeyi bilendir." Onların ne söylediğini işiten ve bilendir; yani Allah "onları bana bırak" buyurdu.

Bir de Allah'ın Âzim isminin kulda nasıl tecelli ettiğine bakalım?

Öncelikle kulun, Allah'ı âzim olarak; yani en büyük, tek büyük, azametli olarak bilmesi gerekir. "Büyük" kelimesi bu manayı karşılamaz; çünkü azamet, kebirden daha farklı bir manaya gelir. Kebir, ekber; büyük, tek büyük demektir; ama âzim daha farklıdır. Âzim; onun azameti karşısında küçüklüğünü anlamak, azameti karşısında titremek, daha doğrusu azameti, büyüklüğü karşısında hayran kalmaktır. Bu yüzden Allah'ın azameti karşısında hayran kalmak, bununla beraber Allah'ı her bir ismiyle âzim bilmek gerekir.

Allah'ın her bir ismi, esması aynı zamanda âzimdir; yani Allah'ın rahman oluşu, rahim oluşu, kerim oluşu, afuvv oluşu

[36] Yunus /64
[37] Yunus /65

âzimdir. Bu, Allah'ın bütün isimleri için böyledir. Allah'ın her bir ismi Âzim ismiyle beraber tecelli eder. Bu yüzden Allah'ın bütün esması âzimdir, Allah bütün Esmau'l Husna'sıyla âzimdir. İnsanın da aynı şekilde âzim olmaya çalışması gerekir ki Allah'ın Âzim ismi onda tecelli etsin, eğer bu isim insanda tecelli etmezse insan, Allah'ın esmasını ahlaka dönüştürmede eksik kalır.

Peki, kul neye karşı âzim olmalıdır?

Kul, dünyanın karşısında âzim olmalı; yani büyük durmalıdır. Yoksa üç kuruşluk dünyaya mağlup olur, onun karşısında küçülür, dolayısıyla dünya onun için âzim olur, o da dünyanın kulu; yani kölesi olur. Baktığımızda böyle olduğunu rahatlıkla anlarız. Mevkinin karşısında âzim olmalıdır, eğer mevkinin karşısında âzim olmazsa bu defa mevki onun karşısında âzim olur ve onun gözünde o kadar büyür ki kendisi mevkinin karşısında küçülür, mevkinin kölesi olur. İnsanın aynı zamanda nefsinin arzuları, istekleri karşısında da âzim olması gerekir. Eğer âzim olmazsa nefsi onun için âzim olur ve o da nefsinin, isteklerinin altında küçülür, ezilir sonra ona karşı köle durumuna düşer; çünkü nefsini büyük, âzim kabul etmiştir. Bu, Allah'ın Âzim ismi böyle bir kulda tecelli etmediği içindir.

Âzim olmak için azmetmek; yani çaba, gayret sarf etmek gerekir. Allah, kuluna bu gücü vermiştir. Yeter ki kul azmedip çabasını, gayretini sarf etsin ve gönlünü, aklını, fikrini kullanmaya azmetsin. Eğer gönlünü, aklını, fikrini kullanabilirse Allah'ın kendisine emanet olarak teslim ettiklerinin karşısında âzim olarak durur ve onları kullanır. Yoksa o, emanetleri kullanmak yerine Allah'ın kendine emanet verdikleri onu kullanır.

Söyledim, Allah ayet-i kerimede; **"onlar Allah'ın hakkını takdir edemediler"**[38] buyurmuştur. İnsan, Allah'ın hakkını takdir edemeyince kendi hakkını da takdir edemez; yani durması

[38] Zumer /67, Hac /74, En'âm /91

gereken yerde duramaz, Allah'ın kendisine bahşettiği şerefi taşıyamaz, âzim olamaz ve küçücük şeylere boğulup onun karşısında küçülür. Oysaki insan bir silkelense, Allah'ın "dur" dediği yerde bir dursa; "ben, Allah'ın yeryüzündeki halifesiyim, Allah beni dostluğuna, halifeliğine, beni kendisiyle muhatap olmaya, zatıyla, sıfatıyla tecellisine layık görmüş. Ben nasıl böyle üç kuruşa tenezzül eder, onun altında ezilir, boğulurum, onu âzim zannedip karşısında küçülürüm" der ve buna tenezzül etmez.

Kendisinde Allah'ın Âzim isminin tecelli etmediği herkesin mutlaka karşısında küçüldüğü şeyler vardır. Kiminin "âzim" diye on tane, kiminin beş tane, kiminin de bir tane putu vardır. Mesela; öyle putlar var ki hiçbir şey değildir, gerçekten hiçbir şey değildir; ama kişi onun karşısında ezilip küçülmüştür.

Şu an aramızda bu putlara sahip olan çok sayıda kardeşimiz var. Bu yüzden bu kadar açık ve net anlatıyorum ki herkes kendini kontrol etsin ve kendinde böyle bir hal görürse azmedip çaba, gayret göstererek bu putunu kırsın. Mesela öyleleri var ki; sıkıntısı küçücük bir sıkıntı olduğu halde onun için âzim bir sıkıntı haline gelmiştir. İster o bunu bilsin, ister bilmesin, bu onun Âzim ismini verdiği putudur. Bu herkes için böyledir.

Biri herhangi bir sıkıntı karşısında eziliyor, o sıkıntıyı büyük görüyorsa sıkıntsını Âzim ismini verdiği putu haline getirmiştir. Mesela ona; "Allah şöyle emretmiş" dersen "ben bunu yapamam, gücüm buna yetmez, benden bu kadar" diye cevap verir. Yazık, gerçekten yazık! Bu nasıl âbddır. Bu, nasıl kulluktur, Böyle biri nasıl Allah'ın yeryüzündeki halifesi olsun, halifelik böyle mi yapılır! Halifelik "ben yapamam, ben edemem" deyip kaçmakla olur mu! Allah "azmet, sabret"[39] buyurmadı mı! Bu durumda senin de âzimli olman gerekmez mi!

[39] Lokmân /17

Allah nasıl ki Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e; "sen de sabret ve o ulûl azm resuller gibi ol"[40] dediyse o halde hepimize düşen ulûl azm sahibi olmaya, âzim sahibi olmaya çalışmaktır. Başta sabretmek gelir; ama sabır, öyle tembel tembel oturmak, pinti pinti yatmak değildir. Sabır; hakta durmaktır, hakta durup hakkı kazanmak için direnmek, dimdik durabilmek ve haktan vazgeçmemektir. Hatta nasıl bir fırtına koparsa kopsun haktan vazgeçmemek, hak üzerinde "Allah" deyip durmak, "benim rabbim Allah'tır" deyip direnmektir. Ancak böyle yaparsak âzim sahibi, azamet sahibi olur, büyür, Allah'a halife olur, dost oluruz. Dolayısıyla dünya, dünyalıklar kaşımızda küçülür.

Eğer azmeder, âzim sahibi olursak âzim olanı bulur, âzim olanı bulmaya layık olur, hak kazanmış oluruz; ama bunun için önce azmetmemiz gerekir. Tabi, bunu söylemek kolaydır. İnsan hayatı yaşarken dört tarafından da başka tarafa davet edilirse adeta sersemleşir ve ne yapacağını bilemez hale gelir. İnsanın annesi, babası, arkadaşı, eşi her biri insana farklı bir şey söyler, dolayısıyla her biri onu bir tarafa davet etmeye çalışır. O da bunun sonucunda sersemler ve ne yapacağını bilemez hale gelir. Tabi, böyle olunca da hedefini, ne yapması gerektiğini şaşırır.

Bunun tek bir çaresi vardır, o da; "Allah" demektir, her birine dönüp; "sen benim rabbim değilsin, bana ilahlık taslama, rabbim bunu böyle söylüyor, bana böyle emretmiş, benden kendisinden başka ilah tanımamamı istiyor, benim rabbim Allah'tır, beni yaratan odur, beni huzuruna alacak olan, hesaba çekecek olan odur, ancak o bana nasıl yaşamam, nasıl yapmam gerektiğini söyleyebilir, sen benim rabbim değilsin, bana rablik taslama" demektir.

Kim birine bilerek veya bilmeyerek rablik taslıyorsa kendini, nefsini Allah'a şirk koştuğunu bilmelidir. İsterse rablik tasladığı kişi

[40] Ahkâf /35

onun kendi evladı olsun, hanımı olsun veya kocası olsun hiç fark etmez, biri başka birine; "benim gibi yap" dediğinde ona rablik taslamış olur. Oysaki onun; "hep beraber Allah'ın emrettiği gibi, sevdiği gibi, resulünün yaptığı gibi yapalım, şeytana uymayalım" demesi gerekirdi; ama bunun yerine herhangi birini kendine veya başka şeylere davet ediyorsa o davet ettiği kişiye karşı rablik taslamıştır. Bu her konuda böyledir. Bu yüzden biri "rabbim Allah'tır" der ve bir olan, tek olan Allah'ı razı etmeye çalışırsa kazanır ve rabbini razı eder; ama yok, bir sürü rabbi olursa bu durumda iki tanesini razı eder, on tanesini razı edemez, dolayısıyla kaybeder ve o rab edindikleriyle birlikte rezil rüsva olur.

Zaten Allah'ın rızasını kazanmak bu yüzden insan için bu kadar zordur; çünkü insan, Allah'a başkalarını ortak koşar. Dikkat edersek bunu görürüz. Kiminle muhatap olursak olalım, her biri bizden "beni razı et" diye bir şeyler bekler. Eğer biz rabbimizi razı edersek gerisi bizden razı olur; ama şeytan boş durmaz bizi dürtüp başka şeyler önümüze koyarak bizi ters tarafa sürüklemeye çalışır.

Peki, nasıl âzim sahibi olabiliriz?

Allah, Kur'an'a "âzim"[41] demiştir. Eğer Allah'ın kitabıyla, Kur'an'ıyla beraber olursak âzim olmayı hak ederiz, âzim sahibi oluruz; yani çaba, gayret sahibi oluruz, Kur'an bizim gücümüz olur.

Allah arşa "âzim"[42] demiştir. Eğer biz de kendi gönlümüzle olursak, gönlümüze Allah'ın tecelli ettiğini bilir, bunun farkına varırsak âzim olur, Allah'ın azametini üzerimizde tadarız.

Allah, resullerine "ulûl azm"[43] demiştir, dolayısıyla Allah'ın resulleriyle beraber olursak âzim sahibi oluruz.

[41] Hicr /87
[42] Tevbe /129, Neml /26
[43] Ahkâf /35

Allah ahiret günündeki büyük habere, Kıyamet gününün haberine; "âzim haber"[44] demiştir. Bu durumda eğer kıyameti, hesabı unutmadan hayatımızı yaşarsak âzim sahibi oluruz.

Böyle yapmazsak ne olur?

Allah bir de **Ve lehum azâbun âzim**: "Ve onlar için âzim bir azap vardır"[45] buyurmuştu. Âzim bir azap; âzim bir rahmet, âzim bir ikram olmayınca, insanın azameti olmayınca, Allah'ın Âzim ismi, güzelliği, büyüklüğü insanda tecelli etmeyince, insan, Allah'ın büyüklüğünü, güzelliğini kaybedince olur. İnsan bunu kendisi yapmıştır; yani âzim olmayınca bu defa âzim bir azabı hak etmiştir.

Azabın kelime manası; nimetin yokluğunda ve nimet kaybedilince duyulan şiddetli sıkıntıdır. Rabbini kaybeden birinin duyacağı azap, âzim bir azaptır. En büyük azap da budur; yani âzim azap, cehennem azabı değil rabbini, Hz. İnsan olmayı kaybetme azabıdır.

Evet, Allah'ın Âzim ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya, nasıl âzim olabileceğimizi Allah'ın kitabından öğrenmeye çalıştık. Allah'ın neye, kimlere âzim dediğini ve bu ismin tecelli etmediği takdirde insanın her şey karşısında nasıl küçüldüğünü, sıkıntılar karşısında nasıl ezildiğini öğrendik.

Allah hepimizi Âzim isminin tecellisine mazhar eylesin inşallah. Allah bize Âzim ismiyle tecelli etsin ve bizi azmeden, kendi âzimliğinin, büyüklüğünün, Allah'tan aldığı şerefinin farkında olan kullarından eylesin inşallah! Allah hepimize Allah'ın azametini bilmeyi, iman etmeyi, tatmayı, müşahede etmeyi nasip etsin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

[44] Nebe /2
[45] Nûr /23, Bakara /7, Câsiye /10

EL KERİM

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini, güzelliğini anlamaya, tanımaya çalışıyorduk. Elbette ki Allah'ın isimlerini sadece öğrenmek, anlamak yetmez. Bir de bildiğimizi, öğrendiğimizi, anladığımızı imana, ahlaka ve amele dönüştürmeye çalışmamız lazım. Öyle ki Allah'ın yeryüzündeki halifesi olabilelim, Hz. İnsan olabilelim, Allah'a yakın, resulüne yakın olabilelim. Böyle olmazsa kendi kendimizden, insanlığımızdan, Hz. İnsan olmaktan, dolayısıyla Allah'tan mahrum kalırız.

El Esmau'l Husna kitabımızın 4. Cildindeki sohbetlerimiz ramazan ayına denk geldi. Hiçbir şey tesadüf değildir. Allah'ın bunda mutlaka bir muradı vardır. Ramazan ayına girerken önce Allah'ın Hayy ve Kayyum ismini, peşinden Hakk ismini, sonrasında da Allah'ın Âzim ismini öğrenmeye çalıştık. Bu sohbetimizde de Allah'ın Kerim ismini öğrenmeye çalışacağız inşallah.

Allah'ın Hayy ismini öğrenirken Allah ile diri olduğumuzu, diri olmamız gerektiğini, Allah'tan bağımsız bir varlık olmadığımızı, Allah'ın Hayy isminin tecellisini; yani diriliğini tatmamız gerektiğini anlattık.

Allah'ın bir "ölü" dedikleri, bir de "diri" dedikleri vardır. Allah'a göre Allah'ın ayetlerini işitmeyen, aklını kullanmayan, Allah ile beraber olmayan, ona iman etmeyen herkes ölüdür. Allah, kendilerine ayetler okunduğunda bu ayetleri dinlemeyen, anlamayan ya da dinlemek, anlamak istemeyen, böyle bir dertleri

olmayanlara "ölü"[1] demiştir. Bununla ilgili olarak Allah ayet-i kerimede; **"onların kalpleri vardır, onunla anlamazlar, (fehmetmezler), gözleri vardır, onunla görmezler, kulakları vardır, onunla işitmezler. Onlar hayvan gibidirler, hatta hayvandan daha aşağıdırlar"**[2] buyurmuştur.

Bu yüzden dünyadayken insan suretinde gördüklerimizin Kıyamet günü hayvana dönmesine hiç şaşırmamamız gerekir. Devamlı söylüyoruz; insanlar cehenneme gitmez, cehenneme gidecek olanlar hayvan gibi olanlardır; yani cehenneme hayvanlaşmış insanlar gider. İnsanlığını kaybedip hayvanlaşanlar; rablerini dinlemedikleri, onu anlamak, tanımak gibi bir dertleri olmadığı için hayvanlaşmıştır.

Allah'ın Hayy isminden sonra Kayyum ismini öğrenmiştik. Eğer Allah'ın Hayy ismini anladıysak bu durumda Allah ile dirilmeye çalışmamız, Allah'tan yana, kendi kendimizden yana durmamız, kendi manevi hayatımızı korumaya çalışmamız gerekir.

Allah kayyumdur; bütün varlığı varlıkta tutup onu her anda sevk ve idare edendir. Kayyum isminin bizde tecelli etmesi için bizim de kıyamda, ayakta durmamız lazım. Aynı şekilde hayatımızı, kendimizi, nefsimizi, gönlümüzü, gözümüzü, kulağımızı, elimizi, ayağımızı, dilimizi, Allah'ın rızasını kazanma yolunda, Hz. İnsan olma yolunda kullanıp sevk ve idare etmemiz lazım. Öyle ki Allah'ın Kayyum ismi bizde tecelli etsin, yoksa bu isim bizde tecelli etmiş olmaz.

Allah'ın Kayyum isminden sonra Hakk ve Âzim ismini öğrenmeye çalıştık. "Allah âzimdir, azamet sahibidir, azmedendir" dedik. Bu ismin kulda tecelli edebilmesi için kulun âzimli olması ve azmetmesi gerekir. Bir şeyi kazanmak için

[1] Neml /80, Rûm /52
[2] Araf /179

azmetmeyen birinde Allah'ın Âzim ismi tecelli etmez. Kulun ebedi hayatını kazanırken, Hz. İnsan olmaya çalışırken azmetmesi; yani çaba, gayret sarf etmesi gerekir.

Ramazan ayının başında "arkadaşlar gönlünü açıp bizi dinlerse manevi olarak kazanmadığı takdirde hesabını bize sorsun" diye arkadaşlara söz vermiştik. Allah'ın her bir ismini anlatırken gönlünü açıp bizi dinleyen kardeşlerimiz vardır. Eğer biri gönlünü açar, dinler, öğrendiği esmayı hemen gönlüne alıp uygularsa Allah'ın o ismi onda tecelli eder.

Biri, Allah ile dirilmeye, Allah ile kıyamda durup kendini sevk ve idare etmeye çalışıyor, güzel olmak için, doğru yapmak için, Allah'ın rızasını kazanmak için azmedip çabasını, gayretini sarf ediyorsa öğrendiği o isim onda tecelli etmeye başlamış demektir. O bir adım atarsa Allah da ona on adım ikram eder. Bu yüzden "acaba Allah'ın bu isimleri üzerimizde tecelli ediyor mu etmiyor mu" deyip kendimize bakmamız gerekir.

Her sohbetimizde Allah'ın bir ismini anlatıyoruz. Kardeşlerimizin sohbetleri dinledikten veya okuduktan sonra gün boyunca anlattığımız o ismi zikretmesi gerekir. Mesela; kardeşlerimizin, geçen sohbetimizde Allah'ın Âzim ismini anlattığımız için Kerim ismine geçinceye kadar Allah'ın Âzim ismini zikretmeleri gerekirdi. Tabi, kardeşlerimiz bu ismi zikrederken sadece diliyle değil doğru olmak, güzel olmak, hakta olmak, Allah'ın rızasını kazanmak, Hz. İnsan olmak için "benim nasıl azmetmem, nasıl bir çaba, gayret sarf etmem lazım" deyip gönlüyle de zikretmeleri gerekirdi.

Allah'ın isimlerini anlatırken rabbimizi, bununla beraber Allah'ın yeryüzündeki halifesi olan insanı; yani kendimizi tanımaya, nasıl olmamız gerektiğini anlamaya, bununla beraber Allah'ın ismini öğrenince Hz. İnsan olmak için o ismi gönlümüze nasıl uygulamamız gerektiğini öğrenmeye çalışıyoruz.

Bütün isimler aklımızda kalmayabilir, kısaca Fatiha'daki isimleri bilir, öğrenir, onları kendimize uygularsak bu bizim için yeterli olur. Fatiha yedi ayettir, bununla beraber Fatiha'da Allah'ın yedi tane de ismi vardır. Bu yüzden "Allah" deyince bir kere bu yedi ismi hatırlamamız gerekir. "Allah" deyince sadece bu yedi ismi hatırlarsak rabbimize karşı kulluk halini, âbdiyet halini alırız, dolayısıyla rabbimizi sever, ona boyun büker ve ona güveniriz.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Fatiha, Kur'an'ın özüdür, özetidir"*[3] buyurmuştur. O halde Fatiha'yı biliyorsak Kur'an'ı biliyoruz demektir; ama Fatiha'yı anlamıyla beraber, tefsiriyle beraber bilmemiz lazım ki okuduğumuz Fatiha Kur'an'a özet olmuş olsun.

İsterseniz şimdi Allah'ın Fatiha'daki isimlerinin hangileri olduğunu öğrenelim.

"Elhamdu lillâhi rabbil âlemîn" ayetinde Allah ismi, Hamid ismi ve Rab ismi vardır. "Errahmanir rahîm" ayetinde Rahman ve Rahim ismi, "Mâliki yevmid dîn" ayetinde Malik ismi, "iyyâke na'budu ve iyyâke nestaîn" ayetinde âbdiyeti gerektiren İlah ismi, "İhdinâs sırat-el mustakîm" ayetinde ise Allah'ın hidayeti veren Hâdi ismi vardır.

Allah; saf muhabbet, saf aşk demektir. Bunu daha önce "Allah" ismini anlatırken genişçe izah etmeye çalışmıştık. Allah ismi; saf seven, karşılıksız seven, sevdiği için yaratan, sevdiği için ikram eden demekti. Allah'ın bütün isimleri onun Allah ismine döner. Örnek vereyim; Allah sevdiği için rahmet eden, sevdiği için affeden, mağfiret eden, sevdiği için ikram eden, sevdiği için terbiye edendir, rab olandır. Bütün isimler bu şekilde "Allah"

[3] Darekutni, Salat, Babu vucubi Kıraati Bismillah, Buhârî, Tefsîrü'l-Kur'ân, 1; Fezâilu'l-Kur'ân, 9

ismine döner ve bunların hepsi aşkla, muhabbetle, sevmekle ilgilidir.

Er rahmânir rahîm; Allah rahmandır, rahimdir, rahmetiyle muamele edendir. Allah, zatında rahmandır, sıfatlarında, fiillerinde ise rahimdir. Bu yüzden Allah bize nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun Allah olduğu için, rahman ve rahim olduğu için; yani sevdiği için, merhamet ettiği için bu muameleyi yapmıştır. Allah mutlak hayrdır. Allah'ın Hayr ismini anlamaya çalışırken onun her işinin hayr olduğunu hep beraber ayetlerle öğrenmiştik.

Mâliki yevmid dîn; Allah maliktir. Mülkün sahibidir, bizim sahibimizdir. Hiç kimse kendini ne kendisine, ne başkalarına, ne de başka bir şeye sahip görmelidir. Kulda olan her şey kendisine bir emanettir ve bu emanetin bir hikmeti vardır. Bu da kul o emanetlerle Hz. İnsan olsun diyedir.

İyyâke na'budu ve iyyâke nestaîn; Allah ilahtır, öyle subhandır ki eşi ve benzeri yoktur. Kullarını sevdiği için onlara rab olarak, rahman ve rahim olarak muamele eder. Allah mabuddur ve kullarından kendisine âbd olmalarını ister; çünkü o ilahtır, kendisine hayran olunacak ve bu hayranlıkla aklın baştan gideceği kadar güzeldir. Ona olan âbdiyet de bu güzelliğin hayranlığına kapılarak yapılan âbdliktir, kulluktur. Bu yüzden istenilmeye tek layık olan Allah'tır.

İhdinâs sırat-el mustakim; Allah, hâdidir. Hidayeti, hidayetçiyi veren, kulunu hidayete, sırat-el mustakime erdirendir, kullarını hidayetçiyle beraber sırat-el mustakime koyup kendisine davet eden, kendisine çekendir.

Sırâtallezîne en'amte aleyhim; kendisine âbd olmaya çalışan kullarını sırat-el mustakime erdirerek onlara, rızasını, cemalini ve mağfiretini ikram eden, onlara bu nimetleri ihsan edendir.

Bunun dışında ne kalır?

Ğayril mağdûbi aleyhim ve laddâllîn; bunun dışında gazaba uğramak ve delalette kalmak kalır.

Gazaba uğrayanlar; Allah'a şirk koşanlardır. Biri Allah'a şirk koşarsa Allah da ismini ondan çeker alır, o da böylelikle gazaba uğramış olur; çünkü Allah, vahid ve kahhardır. Allah, ismini ondan alır, ismini ondan aldığında o kişi gazaba uğramış olur. Bu, o kişi Allah'ın ismini, güzelliğini, Allah'ı kaybetti demektir. Allah'ı kaybedince de gazaba uğrar. Allah'ın bunun dışında ona muamelede bulunup gazap etmesine gerek yoktur.

Delalette kalanlar da Allah'ı ciddiye almayanlardır, hakkı, doğruyu aramayanlar, doğrunun peşinde koşmayanlar, böyle bir derdi olmayanlar ve bunun için çaba, gayret sarf etmeyenlerdir.

Kısaca Fatiha'yı öğrendiğimizde rabbimizi Esmau'l Husna'sından tanımış, Kur'an'ı, kendimizi, hayatı, imtihanı anlamış oluruz. Ben Fatiha'daki isimleri öğrenmemiz açısından konumuz gereği Fatiha'yı kısaca anlattım. Kardeşlerimiz Fatiha'yı daha geniş öğrenmek isterlerse internet adresimizde kayıtlı olan "Fatiha'yla Esmau'l Husna" sohbetini dinleyebilir yahut "Kur'an'ın Özü, Kapısı, Fatiha Suresi'nin Tefsiri" kitabımızı alıp okuyabilirler. Böyle yaparlarsa bunu daha geniş bir şekilde öğrenmiş olurlar inşallah.

İnsanın, Allah'ı bilmeden, tanımadan ona iman etmesi mümkün değildir. Bu yüzden önce Allah hakkında doğru bir bilgiye sahip olması gerekir; çünkü insanın imanı, Allah'ı bilmesi, tanıması, yakınlığı, sevmesi ancak bilgisi kadardır. İnsan, Allah'ı bilmeden, anlamadan, tanımadan ona ne iman edebilir, ne âbd olabilir ne de onu sevebilir.

Mesela; dört, beş veya yedi yaşındaki bir çocuğun aklı biraz ermeye başlayınca anası, babası ve çevresindekiler "Allah"

dediğinde onlara "Allah nerdedir, Allah kimdir, Allah büyük müdür" diye soru sormaya başlar. Hatta babasına; "Allah senden daha mı büyüktür" diye sorar. Bir çocuğun sorusu böyle olur. Bu soru çok normal bir sorudur; ama çocuğun bu soruyu sormasının bir sebebi vardır. Çocuk sadece gördüğünü anlar; yani somut olanı, gözü önündekini anlar. Ona söylenenleri mutlaka bir şeye benzetip öyle anlar. Onun gözünde en büyük babası olduğu için babasına; "Allah senden daha mı büyüktür" diye sorar. Bu akıl, çocuğun aklıdır, büyümemiş akıldır.

Aynı şekilde yetmiş yaşındaki biri de böyle bir soru sorabilir. Böyle bir akıl da gelişmemiş bir akıldır. Kendisi yetmiş yaşındadır; ama aklı büyümemiştir, Allah hakkında kulaktan dolma bir bilgisi vardır; yani Allah'ın kendisini tanıttığı gibi, kitabında vahyettiği gibi Allah'ı tanımamış, bilmemiş, sadece çevresinden "Allah büyüktür" sözünü duymuştur. Ona "Allah ne kadar büyüktür" diye sorsak buna cevap bile veremez. Böyle biri günde en az 50 sefer kendini, nefsini Allah'a şirk koşup; "ben Allah'tan daha büyüğüm" der.

Peki, bunu nasıl söyler?

Mesela; Allah'ın her konu hakkında "bu senin için hayırdır, bu yüzden böyle yapman gerekir" diye her anda bir hitabı vardır ama o "hayır, böyle yapamam, bunu kabul edemem" der. Bu durumda Allah'ı hayr olarak, rahim olarak, kerim olarak, vehhab olarak, mülkün sahibi olarak, malik olarak, melik olarak kabul etmemiş olur. Dolayısıyla Allah'ın on tane ismini birden inkâr edip yok sayar. Aynı şekilde "Allah bilmiyor, ben daha iyi biliyorum" demiş olur ki bu defa Allah'ın Âlim ismini inkâr etmiş olur.

Bu yüzden mü'min olmak bambaşka bir şeydir. Allah ayet-i kerimede; **"mü'minler, Allah'ın velisidir. Allah, mü'minlerin velisidir"**[4] Başka bir ayet-i kerimede de; **"Allah, muttakilerin**

[4] Bakara /257, Ali İmran /68

velisidir"[5] buyurur. Mü'min ve muttaki; Allah'a iman etmiş, Allah'ı her şeyden çok seven, bununla beraber takva sahibi; yani Allah'a kendisine, hayata, insana karşı sorumluluğunu bilip kabul eden, gereğini yerine getirmeye çalışandır. Allah mü'minlerin velisi, dostu olduğunu söylemişse o halde iman edip Allah'ın velim dediği kullardan olmak, bunun için de Allah'ı bilmek, öğrenmek, tanımak gerekir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Kur'an'daki en büyük ayet, ayet-el kursidir*[6]*, Allah'ı anlatan sure ise İhlâs Suresi'dir"* buyurmuştur. En büyük ilim, en büyük ayet; Allah'ın kendini anlattığı ayettir. Bu yüzden en büyüğe ait olan ilim de en büyük ilimdir. Dolayısıyla en büyük ilim; Esmau'l Husna ilmidir. Eğer biri Esmau'l Husna'yı anlar, iman eder, ahlaka ve amele dönüştürürse kâmil insan, Hz. İnsan olur. Onunla Allah'a iman eder, Allah'a yakın, Allah'a dost, Allah'a âşık olur. O, Allah'ı sever, Allah da onu sever ve o her türlü ikrama nail olur; ama bunun olabilmesi için kulun aklını kullanması gerekir. Yoksa kuru bir bilgiyle "Allah büyüktür, Allah kerimdir, Allah rahimdir, Allah afuvvdur" demek olmaz; çünkü Allah'ın her bir ismine tek tek iman etmek gerekir.

Peki, nasıl iman etmek gerekir ya da iman edenler nasıldır?

İman sevmek demektir. Biri, Allah'ın rahim olduğuna iman etmişse Allah'ın rahim oluşunu, merhamet edişini sever, o isme bürünür, dolayısıyla o isim onun gönlünü kaplar. Bu yüzden o da önce kendine, sonra etrafındakilere merhamet eder, cehenneme sürüklenmez, şeytanın peşine takılmaz. İşte böyle birinde Allah'ın Rahim ismi tecelli eder. Aynı şekilde Allah'ın Kerim ismini severse Allah'ın ikram etmesini sever ve bu isme iman eder. Sonra o, Allah'ın kullarına, mahlûkata ikram edince Allah'ın Kerim ismi onda tecelli eder.

[5] Câsiye /19

[6] Ebu Davud, Sünen 1460; Ahmed Bin Hanbel, Müsned, 5 /142

Ben anlaşılsın diye kısaca izah ediyorum. Kardeşlerimizin her sohbetten sonra Allah'ın isimleri üzerinde tefekkür etmeleri, onları detaylı olarak anlamaya çalışmaları gerekir. Böyle yaparlarsa Allah'ın isimleri onların gönlünde açılır, genişler; yani Allah'ın kendilerine nasıl rahmet ettiğini, nasıl ikram ettiğini, yanlışlarını, hatalarını, günahlarını nasıl mağfiret edip sildiğini, onları nasıl cezalandırmadığını, Allah'ın onlara Rezzak ismiyle nasıl tecelli edip rızıklarını verdiğini anlarlar. Kardeşlerimiz, bunu tefekkür edip anlamaya çalıştıklarında, aynı şekilde her "Allah" deyişlerinde, Allah'ın ayetlerini her dinleyişlerinde rablerini bir daha severler. Allah'ın ayet-i kerimede; **"mü'minler o kimselerdir ki onlara Allah'ın ayetleri okunduğunda imanlarını artırırlar"** buyurduğu gibi imanları, Allah'a olan muhabbetleri bir daha artar.

Kardeşlerimiz Esmau'l Husna sohbetlerimizi okur, dinler ve çaba, gayret gösterip anlamaya çalışırsa bunun sonucunda Allah'ın sevgisini, yakınlığını, güzelliğini kazanmaz, Allah'ın güzelliğiyle güzel olmazsa hesabını bize sorsun. Biri rabbini severse rabbi de onu sever, dolayısıyla kardeşlerimiz bu sohbetleri anlamaya, iman etmeye çalışıp gerekeni yaptığında Allah'ın sevgisini kazanır. Bunun için istediğimiz tek şey; kardeşlerimizin gönlünü açıp bizi dinlemesidir. Eğer gönüllerini açıp bizi dinlerlerse sohbetlerin sonunda "Allah" deyince akılları başlarından gitmezse sorumlusu biziz!

Allah, mü'minleri tarif ederken; **"mü'minler o kimselerdir ki Allah zikredildiğinde kalpleri ürperir, titrer"** buyurur. Neden kalpleri titrer? -Çünkü o anda maşukunun, sevdiğinin ismi söylenmiş, kendisini yaratan, kendisine zatıyla, sıfatıyla tecelli eden rabbinin ismi zikredilmiştir. Bu yüzden rabbini bütün güzelliğiyle üzerinde, gönlünde tadar ve kalbi ürperir, titrer. Allah ayetin devamında; **"onlara Allah'ın ayetleri okunduğunda imanlarını artırırlar"** buyurur. Neden? -Çünkü onları yaratan rabbi konuşmuştur, bu yüzden imanlarını artırırlar. Ayetleri

dinlerken böyle dinlemek gerekir. Burada sadece Allah'ın ismini anlatmıyoruz, aynı zamanda hep beraber anlattığımız ismin geçtiği ayetleri dinliyoruz.

"Bir de onlar rablerine bütünüyle tevekkül ederler."[7] Onların Allah'a tevekkül etmelerinin sebebi nedir ve başkalarının tevekkülüyle Allah'ın mü'min dediği kulların tevekkülü arasında nasıl bir fark vardır?

İnsan sadece kendisini sevene, sevgisinden emin olduğuna güvenir. Eğer kul, Allah'ı seviyorsa Allah'ın da onu sevdiğini bilir. Allah'ın kendisini sevdiğini bilirse Allah'a tevekkül eder, güvenir; çünkü sevgisinden emindir ama sevgisinde emin değilse, yalancıysa ona güvenmez. Ya da Allah'ı seviyor ama Allah'ı tanımıyorsa; yani Allah'ın rahman oluşunu, kerim oluşunu, afuvv oluşunu, vedud oluşunu bilmiyor, onun esmasına, isimlerine iman etmemişse yine tevekkül edemez. Biri, Allah'a isimleriyle iman etmezse hayalinde kendi kendine bir put icat etmiş olur, dolayısıyla Allah diye taptığı, Esmau'l Husna'ya sahip olan Allah olmaz, onun kendi kendine ürettiği putu olur, Allah da böyle bir imanı kabul etmez.

Rabbimizi tanıdıkça kavrayacağımız tek şey; Allah'a hayran olmaktır. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"ya rabbi! Hayretimi artır"* buyurmuştur. Bu; hayranlığımı artır, bir perde daha aç, kendini bana biraz daha tanıt, sana biraz daha hayran olayım, demektir. Bizim de rabbimizi tanıdıkça hayretimizin artması gerekir. Eğer bizim de hayretimiz, hayranlığımız, Allah'a karşı muhabbetimiz artmıyorsa bir sorun var demektir.

Evet, Allah'ın Esmau'l Husnasını, güzel isimlerini anlamaya, Allah'ı isimlerinden tanımaya çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde

[7] Enfâl /2

Allah'ın El Âzim ismini öğrenmiştik. Bu sohbetimizde Allah'ın Kerim ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Allah'ın yolunu, sırat-el mustakimi, İslam'ı, kulluğu, âbdiyeti, Allah'a iman etmeyi anlatırken Kerim ismini çokça anlatmış, mutlaka "Allah kerimdir" demişizdir. Allah'ın Kerim ismi genel itibariyle en çok kullanılan isimlerden biridir. Örneğin; bir sorun, sıkıntı olduğunda "Allah kerimdir" denilir. Hepimizin kerim denince aklına bir şeyler gelir; ama Allah'ın Kerim ismini bir de ayetlerde Allah'ın anlattığı gibi anlamamız gerekir; çünkü Allah'ın kendini anlatması, tanıtması bambaşka bir şeydir.

Kerim demek; değerli, şerefli, kaliteli, üstün demektir. Allah ayet-i kerimede; **Kerremnâ benî âdem:**[8] "Biz benî Âdem'i (insanı) mükerrem kıldık (ona kat kat, tekrar tekrar ikram da bulunduk" buyurur. Yani onu değerli, şerefli, üstün kıldık.

Peki, Allah'ın Kerim ismi insanda nasıl tecelli eder?

Allah'ın kendisine bahşettiği değeri taşıyan, Allah ile şeref bulmuş, değerini, kıymetini, üstünlüğünü Allah'tan, Allah'a olan yakınlığından alan bir kul kerim bir kuldur. Bu kerim vasfının bir de kul üzerinde tecellisi vardır. Allah'ın Kerim ismi kul üzerinde tecelli edince kul ikram etmeye başlar ama bu ikram, Allah'ın ikramına benzemez; çünkü Allah'ın ikram etmesi kulun ikramı gibi değildir. Allah hem ikram eder, hem de affedip mağfiret eder; çünkü Kerim isminin manası bir de; ikram eden ve affeden demektir. Bu yüzden Allah kerimdir, bununla beraber mağfiret sahibidir.

Peki, kerim olup affeden bir kulun hali nasıldır?

Böyle bir kul, ikram ederken ikram ettiği kişiden bir karşılık, bir teşekkür beklemez; yani o karşılığı affeder. Aynı şekilde ikram ederken herhangi bir ağırlık da duymaz; yani hem ikram eder,

[8] İsrâ /70

hem de ikram ettiğinden dolayı muhabbet alır, sevinir. Ayrıca "ben sana ikram ettim" deyip ikram ettiği şeyi karşısındakinin başına kakmaz, onu küçümsemez, aşağılamaz, ona karşı büyüklenmez. Kerim biri böyledir. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"peşinden eziyet gelecek bir sadakadansa güzel bir söz, bir mağfiret daha hayırlıdır (daha güzeldir)"**[9] buyurmuştur. Dikkat edilirse bu ayette de yine ikramın peşinden mağfiret gelmiştir.

Mağfiret; karşıdakinin hatasını, kusurunu, eksiğini, yanlışını görmemek, onu yok saymaktır. Kişinin hali ne olursa olsun, onu bir suçlu gibi görmek değil onu Hz. İnsan olarak görmek, güzel görmektir. Önemli olan karşımızdakine bu şekilde bakabilmektir. Bu yüzden Allah "karşındakine sadaka verip peşinden eziyet edeceksen bunu yapma, güzel bir söz ve mağfiret senin o sadakandan daha hayırlıdır" buyurur.

Kerim demek; hem ikram eden hem de mağfiret edip çokça affeden demektir. Kur'an-ı Kerim'deki ayetlere göre üç türlü bağışlama vardır; birincisi affetmek, ikincisi safh etmek, üçüncüsü de mağfiret etmektir.

Affetmek; Allah'ın, bir kulun günahını affettiğinde ona "şu günahı işledin, şu yanlışı yaptın; ama seni affettim" deyip ona suçunu söyleyerek affetmesidir.

Safh etmek; Affetmenin daha ilerisinde bir af şeklidir. Allah bir kulunu safh ile affettiğinde ona suçunu, ayıbını söylemez, yüzüne vurmaz, direkt "seni affettim" der.

Mağfiret etmek ise; Allah'ın, kulunu affettiğinde ona ne suçunu, ne de mağfiret ettiğini söylemesi, ona sanki hiç o günahı işlememiş gibi muamele etmesidir. Allah'tan mağfiret isterken işte bu şekilde bir af dileriz.

[9] Bakara /263

Mağfiretin üzerinde de başka bir mağfiret türü vardır. O da Allah'ın; **"Allah onların günahlarını sevaba çevirir"**[10] ayetinde buyurduğu gibi affettiği kulun günahlarını sevaba çevirmesidir. Bu başka bir mağfirettir. Biri elli sene boyunca günah işlemiştir; ama tövbe edip Allah'a öyle bir döner ki Allah onun günahlarını mağfiret edip siler, üstüne bir de işlediği günah kadar ona sevap verir. Bunu Allah söylüyor; ama bunun şartları vardır. Hep beraber Allah'ın isimlerini öğrenirken bunun hangi şartlar olduğunu öğrenmiştik. Kul tövbe eder, bir de Allah'a dönerse; yani hem yanlışı bırakır, hem de güzele döner, Allah yoluna girip bu defa yaptığı yanlışlarının tam tersini yaparsa Allah buna karşılık o kul manevi güç kazansın diye ona ikramda bulunur. Zaten sevap demek ödül demektir; yani bunun karşılığında Allah ona muhabbeti, manevi gücü verir ve kulu kendisine gelsin diye onun günahını sevaba çevirir.

Allah, Kerim ismini ayet-i kerimelerde hem kendisi için, hem arş için, hem Kur'an için, hem makam hem de daha farklı şeyler için kullanmıştır. Mesela **Fe inne rabbî ganiyyun kerîm:**[11] "Benim rabbim ğaniyy ve kerimdir" ayetinde kendisi için kullanmıştır. Rabbim ğaniyy ve kerimdir; yani hiçbir şeye ihtiyacı olmayandır. Ğaniyy; en zengin demektir. Allah ğaniyydir, hiçbir şeye ihtiyacı yoktur, bununla beraber kerimdir, ikram eder; yani Allah ihtiyacı olduğu için sana ikram etmez, ğaniyy olduğu için, senin rabbin olduğu için sana ikram eder, sana karşı kerimdir.

Şimdi, Allah'ın Kerim ismini başka ne için kullandığını öğrenelim inşallah.

Allah, Kerim ismini arş için kullanıp **Arşil kerîm:**[12] "(Allah'ın) Kerim arşı" buyurmuştur. Arş; saltanat makamı demektir. Allah, arştan Kerim ismiyle tecelli eder. Allah'ın arşından her ne gelirse

[10] Furkân /70
[11] Neml /40
[12] Mu'minûn /116

gelsin o mutlaka kullarına, mahlûkata ikramıdır; yani Allah arştan ne hüküm verirse versin verdiği her hüküm kerim olan Allah'ın ikramıdır.

Allah'ın Kur'an'da sana vahyettikleri onun ikramıdır. Allah'ın kelamını dinlersen Allah'ın ikramına nail olursun. Allah'ın kitabı bütünüyle kerimdir. Bu yüzden "Kur'an-ı kerim" diyoruz. Evet, Allah, arşının, kitabının kerim olduğunu beyan etmiştir. Allah bir de **Makâmin kerim:**[13] "Kerim bir makam" buyurur. İkrama nail olanlar kerim bir makam da olurlar. Allah, cennetin nimetleri için de **"kerim nimet"**[14] demiştir. Bir de **"Resûlin kerîm"**[15] demiş, vahyi getiren Cebrail için kerim (resul, elçi) buyurmuştur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için de **"Resûlun kerîm"**[16] kerim resul buyurmuştur. Allah bir de **Kavlen kerîm:**[17] "Kerim söz" buyurmuştur. Bu da kullara ait olan kerim sözdür. Allah, kulun güzel konuşmasına "kerim söz" demiştir.

Bir de herkes ölmeden evvel gideceği yeri görür. **"Eğer ölen cennetlik olanlardansa ona selam vardır."**[18] Melekler ona; "Allah'ın sana selamı var, Allah seni cennetle müjdeliyor" deyip kula Allah'ın selamını iletir ve onu cennetle müjdelerler. **"Eğer ölen, cehennemlikse ona da kaynar sudan ziyafet vardır."**[19] Bu kaynar su zahiri değil manevidir. Mesela; şok bir haber işiten biri için "başından kaynar sular döküldü" deriz ya işte cehennemlik olan birine; "ebediyen kaybettin" denilir ve bu şok haber karşısında onun da başından aşağı kaynar sular dökülür.

[13] Şuarâ /58, Duhân /26
[14] Enfal /4
[15] Tekvir /19
[16] Hakka /40
[17] İsrâ /23
[18] Vâkıa /90-91
[19] Vâkıa /92-93

Allah; kullarını cennetlik, cehennemlik bir de Allah'a yakın olanlar (mukarrebun) olarak üç sınıfa ayırır.[20] **"Eğer ölen, Allah'a yakın olanlardan biriyse ona özel ikram vardır, hemen cennet vardır."**[21] O kul için kıyameti beklemeden cennet, cenneti beklemeden de cemalullah nimeti vardır.

Ebediyen kaybedenler nasıl ölür?

Allah, onların ruhlarını nasıl teslim ettiklerini beyan eder. **"Eğer onlar cehennemlikse melekler onların yüzlerine ve sırtlarına vurup 'haydi ruhunuzu teslim edin' derler."**[22] Yani "haydi geberin" derler. Allah onların ne mazerette bulunacaklarını da beyan etmiştir. **"Melekler onların ruhlarını alırken "siz ne işteydiniz" diye onlara sorar**. **Onlar da 'biz mazlum kimselerdik' derler."** Yani; "gücümüz yetmedi, yapamadık, içinde bulunduğumuz toplum Allah'ın rızasını, ebedi hayatımızı kazanmamıza müsait değildi, kulluğumuzu yapmamıza mani oldular" ya da "rabbimize kul olmamızı zoraki olarak engellediler" diye cevap verirler. **"Melekler de onlara 'Allah'ın arzı geniş değil miydi, hicret etseydiniz ya' derler."**[23] Yani kulluğunuzu nerde yapabiliyorduysanız, ebedi hayatınızı nerde kazanma imkânınız vardıysa oraya gitseydiniz derler ve onlardan bu mazeretleri kabul edilmez.

Allah bizi dünyaya ebedi hayatımızı kazanmaya, Hz. İnsan olmaya göndermişse o halde nerde kazanabiliyorsak oraya gitmemiz, orda olmamız gerekir.

Allah ayet-i kerimede; **"öldüğünüzde varacağınız yer Allah'ın huzurudur"**[24] buyurur. Melekler, ruhu alır almaz; yani beden daha kabre girmeden ruhu direkt olarak Allah'ın huzuruna

[20] Vâkıa /7
[21] Vâkıa /88-89
[22] Enfâl /50
[23] Nisa /97
[24] Yunus /56, Mu'min /43

götürürler. Ruhları Allah'ın huzuruna götüren melekler içerisinde Hz. Azrail (a.s.) ve bir de o ruhla sorumlu melekler vardır. Her bir insan için sorumlu onun ruhunu teslim alıp götürecek iki tane özel melek vardır.

Peki, mü'minler, ebediyyen kaybedenler ve Allah'a yakın olanlar ruhlarını nasıl teslim eder?

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bununla ilgili hadis-i şerifinde buyurur; *"eğer ölen cehennemlikse sanki bir dikeni yünün içine koyup çeker gibi ölenin içi parça parça olur. Ruhla beden birbirinden ayrılmak istemez, ölen, ruhunu teslim etmek istemez; çünkü gideceği yeri bilir."* Bu parçalanış, zahiri değil manevidir. Biz ölüm anını bir an olarak görürüz; ama Allah için zaman ve mekân söz konusu değildir. Allah isterse o bir anı bizim için bir sene yapar.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hadisin devamında; *"ölecek olan eğer mü'minse, Allah'ın selamıyla selamlanmışsa tereyağından çekilen kılın rahat bir şekilde gelmesi gibi o da ruhunu öyle teslim eder; ama ölen, Allah'a yakın olanlardan biriyse o zaman Allah meleklere; 'kuluma dokunmayın' deyip ona dokundurtmaz. Allah ona bir perde açar ve kul, rabbinin cemalini müşahede eder. O perde açılır açılmaz, ruh, bedeni terk edip hemen ona uçar ve o kişinin öldüğünden haberi bile olmaz"* buyurur. O kul sadece perdenin açıldığını bilir o kadar; yani hiçbir şey hissetmez. Allah'a yakın olanlar da ruhlarını bu şekilde teslim ederler.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz anlatmaya devam eder;

"Eğer ölen kişi cehennemlikse o kadar pis kokar ki huzura götürüldüğünde her bir gök katından geçerken, melekler onun kokusundan rahatsız olur. Melekler, cehennemlik olan o ruhu götüren meleklere; 'bu kimdir' derler. Onlar da; 'falancadır' derler. (Demek ki melekler herkesi tanıyormuş, biliyormuş, meleklerle

tanışıyormuşuz) Melekler; 'çabuk onu götürün, onun kokusundan rahatsız olduk' derler. Her bir kat gökte melekler o ruhu taşıyan meleklere böyle söylerler. Bu ruh, daha huzura varmadan Allah; 'onu huzuruma getirmeyin, geri götürün' buyurur ve o ruh huzura kabul edilmez. Dolayısıyla geri getirilip cesedinin başında bırakılır; ama eğer ölen, mü'minse melekler onu huzura götürmek için her bir kattan geçerken diğer melekler 'kimdir bu, durun onun kokusundan biz de biraz istifade edelim' derler ve o ruh huzura kabul edilir." Cehennemlik olanlar kendini öyle bir kirletmiştir ki Allah'ın kendilerine nefhettiği ruhu kaybetmiştir ve ruhtan geriye onlarda sadece nefis kalmıştır.

Küfrün ve şirkin pis bir kokusu vardır. Melekler manevi varlıklar olduğu için onlardaki bu şirk ve küfür kokusunu hissederler. Aynı şekilde mü'minlerden gelen güzel kokuyu da hissederler. Demek ki mü'min, meleklerin koklamak isteyeceği kadar güzel kokuyormuş; ama bu koku manevi bir kokudur.

Sonra Allah vefat eden mü'mini huzuruna alır ve hesap başlar. Bu hesap, amel hesabı değil iman hesabıdır. Allah onu huzura kabul ettiğine, cennetle müjdelediğine göre zaten kurtulmuş demektir ama yine de hesap vardır. Mü'minin, iman hesabını vermesi gerekir.

Nimeti, ikramı, Allah'ın Kerim ismiyle tecelli etmesini ekmek olarak anlamamalı; yani sadece dünya hayatına göre anlamamalıyız. Allah'ın, kullarına verdiği her şey saf ikramdır. Zaten Allah saf ikram olarak önce kulunu yaratmıştır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ölümden sonra huzura götürülüşü ve huzuru anlatmaya devam eder;

"Allah huzura aldığı kuluna önce nimetlerini bir bir sayıp; 'seni kendi nurumdan yarattım. Sana ruhumdan nefhettim, zatımla ve sıfatımla tecelli edip seni yarattım. Bütün güzelliğimi sana ikram ettim. Manevi olarak büyüyesin, Hz. İnsan olasın diye

sana bir imtihan sahnesi hazırladım. Dünyada sana bir beden ihsan ettim. Kazanman için her türlü imkânı, imtihanı senin için yarattım' buyurur. Kul da her defasında 'evet, ya rabbi' der."

Artık perde açılmıştır, kul bunların böyle olduğunu bilir; çünkü Allah bir şeyi söylediğinde onu göstererek söyler. Allah'ın sözü sadece bir sözden ibaret değildir. Allah bir kelime söyler; ama bin şeyi birden anlatır. Mesela bir örnek vereyim; Allah bir kulu huzura alıp ona "kâinatı nasıl yarattığımı bilmek ister misin ya da görmek ister misin" diye sorsa o anda kâinatı nasıl yarattığını baştan sona bir anda, bir saniye içinde ona gösterir. Tek kelimeyle o kul bütün kâinatın yaratılışına âlim olmuş olur. Allah'ın, kulunu hesaba çekmesi de böyledir.

Allah, nimetlerini kuluna bir bir sayarken onu nerede, nasıl imtihana tabi tuttuğunu, ona nasıl bir kazanma imkânı tanıdığını tek tek göstererek sayar. Kul da bütün bu imkânları görür ve her defasında; *"evet, ya rabbi"* der. Allah'ın, kuluna söylediği son söz; *"buna karşılık sen ne yaptın"* sorusudur; yani Hz. İnsan, kâmil insan olmak için, benim güzelliğimin üzerinde görünmesi, bana halife olmak için sen ne yaptın, diye ona sorar.

Allah bu soruyu sana sorduğunda Allah'a "namaz kıldım, oruç tuttum, hacca gittim" demekle cevap vermiş olmazsın. Bunları yapmakla Allah için bir şey yapmış olmuyorsun, bunları geç! Allah için ne yaptığını söyle! Namaz da, oruç da, hac da, zekât da, yaptığın bütün iyilikler de zaten Allah'ın sana bir ikramıdır. Mesele; bunlarla ne yaptığın, ne olduğun, Allah'ın huzuruna ne olarak gittiğindir. Bu yüzden Hz. İnsan olmak öyle basit bir şey değildir. Taklidi olarak ibadet yapıp; "ibadet ettim, cenneti hak ettim" demek insanın kendi kendini kandırmasıdır. Herkes ne olduğunu, ne yaptığını, Allah'ın güzelliğinin üzerinde ne kadar tecelli ettiğini bilir, bunu bilmeyen hiç kimse yoktur. İnsan samimi olarak kendisine bakıp Kur'an'a göre kendi hesabını görmeye

çalıştığında bunu görür ve anlar, bunu görmemesi, anlamaması mümkün değildir.

Allah bu soruyu bize sormadan bizim bu soruyu kendimize sorup cevaplandırmamız gerekir. Şu anda sohbet ediyorsak bunun bir sebebi vardır. Bir derdimiz var ki sohbet ediyoruz. Derdimiz; rabbimizi El Esmau'l Husna'sından tanımak, dolayısıyla kendimizi tanıyıp Allah'ın güzelliğine bürünerek Hz. İnsan olmaktır. Önce bunu böyle bilip böyle anlamamız gerekir.

Demek ki Allah yaptığı bütün ikramları bir bir sayıp sonra bize; "buna karşılık sen ne yaptın" diye soruyormuş. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Allah her nimetin hesabını mutlaka sorar"* buyurmuştur. Kul vefat edince daha kabre girmeden huzura gidip hesap verir; yani onun kıyameti kopmuştur. Bununla beraber kabri ya cennet bahçelerinden bir bahçe ya da cehennem çukurundan bir çukur olur.

Peki, nasıl?

Berzah âlemi denilen bir âlem vardır. Berzah iki âlem arasında bir âlemdir. Herkesin orada bir yeri vardır; ama insan bu yeri kendisi kazanır. Berzah âlemi yukarıdan aşağıya doğrudur. Bu âlem dünyayı içine alacak kadar büyük bir âlemdir. Burası aynı zamanda Hz. İsrafil (a.s.)'ın üfüreceği Sur'dur. Hz. İsrafil (a.s.)'ın üfüreceği boru, bu kadar büyük bir borudur. Bu âlemde bir, âlâyı iliyin "en yukarı" bir de esfeli safilin "en aşağı" vardır. Ölen kişi cehennemlikse berzah âleminin aşağısında kalır; çünkü yukarıya yükselememiştir. En aşağıdakiler cehennemi görür, en yukarıdakiler ise cenneti görür; ama kul bu tercihi kendisi yapmıştır. Çabasını, gayretini sarf etmediği için yukarı çıkmamıştır.

Allah'ın Âzim ismini anlatırken kulun azmetmesi gerektiğini, Kayyum ismini anlatırken de kıyamda durup kendini, nefsini, gözünü, kulağını, elini, ayağını, dilini, dudağını Allah adına

kullanıp idare etmesi gerektiğini söylemiştik. Kime göre? -Elbette ki Allah'a göre. Kul böyle yaparsa o berzah âleminde yukarı çıkar, yoksa aşağıda kalır.

Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"hepiniz genişliği yerler ve gökler kadar olan cennete koşun"**[25] buyurmuştur. Koşmayanlar, yolda kalanlar cennete varamaz, cennete varamayınca da cehenneme yuvarlanırlar. Yoksa insanlar cenneti ahirette kazanır diye düşünmek yanlıştır. Herkes kazandığını dünyadayken kazanır. Sırat buradadır, kendi gönlümüzdedir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bunu izah ederken; *"kimisi sıratı geçtiğinde cennete bir adım kalacakken cehenneme yuvarlanır"*[26] buyurmuştur. Böyle birinin çabası, gayreti olmuştur ama orayı geçememiştir; yani cennete yetişememiştir. Bu yüzden her zaman "ya cennete varamazsam" deyip böyle bir korkumuzun, endişemizin olması gerekir.

Cennete nasıl varılır?

Herkes kendini bilir. Bunun bizim bilmediğimiz, anlamadığımız bir şey olması bize zulüm olur. Biri; "ben, cennete ya da cehenneme gideceğimi bilmiyorum" derse Allah'ı zalimlikle itham etmiş olur; çünkü herkes cennetlik mi yoksa cehennemlik mi olduğunu bilir. Senin gönlün, Allah'ın esmasıyla, güzelliğiyle güzelleşip cennet olmuşsa cennetliksin; ama gönlün, cehenneme dönmüşse sen cehennemliksin. Bu yüzden bunu bu kadar izah ediyor ve anlatıyorum.

Tabi ki bunun bir ölçüsü vardır. Bunun ölçüsü; Allah'ın kitabı, Kur'an'dır. Kur'an aynı zamanda hesap kitabıdır; çünkü Kıyamet gününde Kur'an'a göre hesaba çekileceğiz, dolayısıyla dinimizi, imanımızı, ibadetimizi, islamımızı, Müslümanlığımızı, mü'minliğimizi Kur'an'ın ölçüsüne vurup Kur'an'a arz etmemiz

[25] Ali İmran /133, Hadîd /21
[26] Buhari, Müslim, Tirmizi'den naklen Mansur Ali Nasıf, Tâc, V, 394-395

gerekir. “Ben kendime göre ya da birilerine göre Müslümanım, benim kalbim temizdir” demekle kalbimiz temiz olmaz. Böyle bir şey yoktur. Kendimize göre değil Allah’a göre kalbimizin temiz olup olmadığına bakmamız gerekir. Eğer samimiysek, Allah’a göre bakar bunu anlarız. Bu yüzden herkes kendini, hatta aşağı yukarı birbirini bilir; çünkü bu bellidir, insanın üzerinde görünür.

Mesela; etrafındakileri rahatsız edip çevresinin kendisinden rahatsız olduğu birinin gönlü cehenneme dönmüş bir gönüldür. Bunu anlamayacak ne var! Eğer birinden de etrafındakiler razı olmuşsa ondan hayır bekliyor, hayır umuyorsa onun gönlü de imanla beraber cennete dönmüş bir gönüldür. Bütün ibadetler de Allah’tan kuluna bir ikramdır; yani kulun gönlünün cennete dönmesi, imanının kemale ermesi içindir.

Herkes, Allah’a karşı imanının olup olmadığını ya da imanının ne kadar olduğunu bilir. Peki, bunun ölçüsü nedir?

Birine; “seni seviyorum” dediğimizde bize “benim için neler yapabilirsin, hangi fedakârlığı yapabilirsin, neyini feda edebilirsin” derse biz de ona “hiçbir şey” dersek bu durumda yalan söylemiş oluruz; çünkü uğruna fedakârlık yapamayacağımız bir sevgi sevgi değildir. Sadece kendimizi kandırıyoruz demektir. İşte imanın ölçüsü budur; yani Allah’ı sevdiğimiz için yapabildiklerimizdir.

Kul da Allah’a; “ben sana iman etmişim” dediğinde Allah’tan alacağı hitap; “benim için ne yapabilirsin? Haydi, malını ve canını ver” hitabıdır. Kul eğer “malımı veririm; ama canımı verememem” derse olmaz. Bu durumda Allah, kuluna; “sevgini kabul etmiyorum. O can sana mı ait ki veremiyorsun! Bana ait değil mi! Sen daha beni tanımadın mı, sen daha bütünüyle bana ait olduğunu anlamadın mı! Benimle varlıkta durduğunu, benimle hayatta olduğunu, her şeyinin bana ait olduğunu anlamadın mı! Sen bana güvenmiyor musun! Sen hiçbir şey değilken bu canı sana

veren benim, sen ise bu canı bana teslim etmeye korkuyorsun, demek ki bana güvenmiyorsun" der ve onun imanını kabul etmez.

Evet, hep beraber Allah'ın Kerim ismini anlamaya çalışıyorduk. İsterseniz şimdi de Allah'ın Kerim isminin geçtiği ayetleri anlamaya çalışalım. Öyle ki rabbimizi onun kendini tanıttığı gibi tanımış, öğrenmiş olalım.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Hz. Süleyman (a.s.) bütün hayvanların dilini biliyordu. Bir gün Hz. Süleyman (a.s.) hayvanları, kuşları teftiş ederken içlerinde Hüdhüd kuşunu göremeyince "Hüdhüd nerede" diye diğer kuşlara sorar, onlar da "bilmiyoruz" diye cevap verir. Bunun üzerine Hz. Süleyman (a.s.) "Hüdhüd geldiğinde doğru dürüst bir mazeret beyan etmezse ya ona azap ederim ya da onun başını keserim. Benden izin almadan nasıl gider" buyurur. Sonra Hüdhüd kuşu gelir ve Hz. Süleyman (a.s.)'a; "senin bilmediğin bir şey öğrendim. Ben, Sebe memleketi denen bir yere gittim. Orda büyük bir tahtı olan saltanat sahibi bir melike (kraliçe) gördüm. Onlar rahman olan Allah'ı bırakıp Güneş'e tapıyorlardı. Şeytan onlara bu yaptıklarını süsleyip güzel göstermişti"[27] der. Hüdhüd kuşu, serçeden biraz daha büyük bir kuştur ve bütün bunları bir kuş anlatıyor. Demek ki kuşlar da, diğer hayvanlar da Allah'ı, Allah'a kulluk yapılması gerektiğini biliyormuş, aynı şekilde şeytanı da biliyormuş. Bu yüzden bir kuşa bakarken bunu asla unutmamak gerekir.

Bu melikenin ismi Belkıs'tır. Demek ki o dönemde Sebe memleketini kral değil kraliçe idare ediyormuş. Hüdhüd'ün anlattıkları üzerine Hz. Süleyman (a.s.) bir mektup yazar ve o mektubu kuşa verip; "bunu o melikenin tahtının üstüne bırak"

[27] Neml /24

der. Hüdhüd de Hz. Süleyman'ın dediğini yapar ve mektubu götürüp tahtın üzerine bırakır. "Bismillahirrahmanirrahim" ayeti ilk olarak Hz. Süleyman (a.s.)'ın bu mektubunda geçer.[28]

Daha sonra Hz. Süleyman (a.s.) yanındakilere; "Belkıs'ın tahtını bana kim getirebilir" diye sorar. Yanında bulunan cinlerden bir ifrit; yani güçlü, kuvvetli cinlerden bir tanesi; "sen yerinden kalkmadan ben o tahtı sana getiririm" der. Yanında kitaptan ilim verilen bir kul da; "sen gözünü kırpmadan sana onu getiririm" der ve bunun üzerine Hz. Süleyman, Belkıs'ın tahtını hemen yanında hazır bulur. Allah'ın kitaptan ilim verdiği bu zat, keramet sahibi bir zattır. İsterseniz bu olayın geçtiği ayetleri okuyalım hep beraber.

Kâlellezî indehu ilmun minel kitâb: "Kendisine kitaptan ilim verilen kimse dedi ki." **Ene âtîke bihî kable en yertedde ileyke tarfuk:** "Sen gözünü kırpmadan ben onu sana getiririm." **Fe lemmâ raâhu mustekırran indehu:** "(Süleyman) Onu yanında hazır buldu." **Kâle:** "(Süleyman) Dedi ki." **Hâzâ min fadlı rabbî:** "Bu benim rabbimin fazlıdır (ihsanıdır)." **Li yebluvenî:** "(Rabbim) Beni imtihan ediyor." **E eşkur em ekfur:** "Şükür mü yapacağım yoksa nankörlük mü yapacağım (diye rabbim beni imtihan ediyor)." **Ve men şekere fe innemâ yeşkuru li nefsih:** "Kim şükrederse kendisi için şükretmiş olur." **Ve men kefere:** "Her kim de nankörlük yaparsa (kendisi için nankörlük yapmış olur)." **Fe inne rabbî ganiyyun kerîm:**[29] "Benim rabbim ğaniyy ve kerimdir." Allah'ın, nankörlük yapanların şükretmesine ihtiyacı yoktur. Biri nankörlük yaparsa kendisi kaybeder.

Allah bu ayetle aynı zamanda kerameti nasıl anlamamız gerektiğini beyan eder. Eğer Hz. Süleyman (a.s.) tahtın yanında hazır bulunması kerametine "bu bir imtihandır" buyurduysa o halde kerameti bir imtihan olarak görmemiz gerekir.

[28] Neml /30
[29] Neml /40

Allah bazı kullarına kerameti ihsan edip ikram edebilir, zaten Allah da böyle buyurmuştur. Diyelim ki kardeşlerimizden birinin elinden veya dilinden herhangi bir şekilde bir keramet zuhur etse bu ayette Allah'ın öğrettiği gibi onun bundan korkması ve "bu bir imtihandır. Buna şükür mü edeceğim yoksa nankörlük yaparak büyüklenecek, kibirlenecek, kendimi bir şey mi zannedeceğim? Bu beni, rabbime bir kat daha yaklaştıracak mı yoksa uzaklaştıracak mı" demesi gerekir. Eğer şükrederse imtihanı kazanır ve rabbine yaklaşır ama nankörlük yaparsa; yani nimeti, Allah'tan bilmeyip "bunu ben yaptım, ben kazandım, ben bu keramete layığım" derse imtihanı kaybeder ve rabbinden uzaklaşır. Bu bir imtihan olduğu için bütün veliler kerametten korkar.

Fe teâlallâhul melikul hakk: "Allah hakk olan, yüceler yücesi olan meliktir." Mülkün sahibidir, mülkü idare edendir. **Lâ ilâhe illâ huv:** "Ondan başka ilah yoktur." İlah sadece Allah'tır. **Rabbul arşil kerîm:**[30] "(O) Kerim olan arşın rabbidir." Allah, arştan Rab isminin tecellisiyle ikramda bulunur ve onun arşı bizatihi kerimdir.

Peki, bizim de bir arşımız var mıdır?

Allah'ın Kayyum ve Âzim ismini anlatırken söylemiştim; insanın arşı gönlüdür. İnsanın gönlü Allah'ın tecelli ettiği arşıdır. Aynı şekilde bizim arşımızın da kerim olması gerekir; yani gönlümüzden sevgimizi, muhabbetimizi, yakınlığımızı ikram etmemiz gerekir.

Sevmekten korkmamalıyız; çünkü sevgi en büyük nimettir, bize en büyük nimeti kazandıracak olan nimettir. Allah bizi sevmiş yaratmış, sevmeyi, sevgiyi bize ikram etmiştir. Öyleyse bizim de bu sevgiyi doğru kullanmamız; yani sevgimizi Allah için kullanmamız gerekir ve sevgi kullanıldıkça çoğalır. Allah için

[30] Mu'minûn /116

sevgimizi bir verirsek ondan on alırız. Allah'ın bir kulunu menfaat için değil Allah için bir kat seversek o muhabbeti Allah'tan on kat alırız ve gönlümüz bu muhabbetle genişleyip Allah'ın tecellisine layık hale gelir. Arşımız; yani gönlümüz kerim olsun ki biz de Allah'ın Kerim ismiyle kerim olabilelim. Öyle ki Allah'a halife olmaya, dost olmaya, yakın olmaya layık olalım.

Allah kerimdir, onun kitabı da kerimdir. Allah ayet-i kerimede kitabı için **"Kur'an-ı Kerim"**[31] buyurur. Allah, kerim olan kitabıyla ikram eder. Allah'ın emrettiği bütün emirlerinde onun ikramı vardır. Kullarını sakındırdığı, men ettiği, nehyettiği aynı şekilde kullarına "bunu yapın, buna sarılın" dediği her şeyde de ikramı vardır; yani Allah'ın bütün ayetleri ikramdır.

Allah bir de **"insan kerimdir"**[32] buyurur.

İnnemâ tunziru menittebeaz zikre ve haşiyer rahmâne bil gayb: "Sen ancak zikre tabi olanı ve Rahman'dan (rahman olan Allah'tan) gaybı görmeden haşyet duyanları uyarabilirsin." Ancak bu kimseleri uyarabilirsin, bunlar Allah'ın ayetlerinin uyarısını, ikazını alır. **Fe beşşirhu bi magfiratin ve ecrin kerîm:**[33] "Onları mağfiretle ve kerim bir ecir ile müjdele." Yani biri gaybı görmeden rahman olan Allah'tan haşyet duyuyorsa onu mağfiret ederim. Sen de onu mağfiretimle müjdele, ona kerim bir ecir, kerim bir ücret, kerim bir karşılık vardır. Bu karşılık onun haşyetine, Allah'a karşı saygısına, edebine, rabbini dinlemesine, uyarıyı almasına karşılıktır, buyurdu Allah.

Ve men yaknut min kunne lillâhi ve resûlihi: "Ve her kim ki (rabbinin huzurunda) divan dururs a, Allah ve resulüne karşı edepli olursa." **Ve ta'mel sâliha:** "Ve salih amel işlerse." **Nu'tihâ ecrahâ merrateyni:** "Ona iki kat ecir veririz." **Ve a'tednâ lehâ rızkan**

[31] Vâkıa /77
[32] İsra /70
[33] Yâsin /11

kerîmâ:[34] "Bir de ona kerim bir rızık hazırlamışızdır." Her kim ki Allah'a ve resulüne karşı edepli olur, huzurda, divanda dururs a ona hem iki kat ecir veririz hem de ona kerim bir rızık hazırlamışızdır.

Tahiyyetuhum yevme yelkavnehu selâmun: "Ona kavuşacakları gün (Allah'a kavuşacakları, cennete girecekleri gün) onlara selam vardır. **Ve eadde lehum ecran kerîmâ:**[35] "Bir de onlara kerim bir ecir hazırlamışızdır."

Ve kadâ rabbuke: "Rabbin şunu emretmiştir." Şunu takdir etmiştir, şuna hükmetmiştir. **Ellâ ta'budû illâ iyyâhu:** "Sadece (yalnız) ona âbd olun." Âbd olunmak bir tek Allah'a layıktır. **Ve bil vâlideyni ihsânâ:** "Anaya, babaya da ihsan edin." Onlara âbd olmayın; çünkü âbd olmak sadece Allah'a aittir, Allah'ın hakkıdır. Yalnız anne, babaya ihsanda bulunun. **İmmâ yebluganne indekel kibere ehaduhumâ ev kilâ humâ:** "İkisi ya da ikisinden biri senin yanında yaşlanırsa (yaşlılık haline gelirse)." **Fe lâ tekul lehumâ uffin:** "Sakın onlara öf deme!" Anne, babanın ikisi veya ikisinden biri yaşlanıp sana muhtaç hale gelirse onlara "öf" bile deme. **Ve lâ tenher humâ:** "Onları sakın azarlama."

Onlar yaşlandıklarında çocuk gibi olabilir; yani senin hakkında ileri geri konuşabilir, sana sıkıntı vermeye çalışıyor olabilir. Onların bu yaptıklarından dolayı onlara "öf" bile deme ve onları sakın azarlama, buyurdu Allah. Bu yüzden hiç kimse bahane üretip; "benim babam şöyle yaptı, anam şöyle yaptı" dememelidir. İsterse onlar gayr-i müslim olsun bu fark etmez. Onlar senin annen ve babansa onlara karşı kerim olman gerekir. Onlar sana ikram etmiş miydi, etmişti, sen küçükken seni büyütmüş müydü, büyütmüştü, sana bakmış mıydı, bakmıştı o halde senin de buna karşılık vermen; yani nankörlük yapmaman,

[34] Ahzâb /31
[35] Ahzâb /44

şükreden bir kul ve kerim bir kul olarak onlara muamele etmen gerekir.

Ayet devam eder; **Ve kul lehumâ kavlen kerîmâ:**[36] "Bir de onlara kerim söz söyle." Allah, anne, babaya karşı nasıl konuşmamız gerektiğini beyan edip sözümüzün kerim olması gerektiğini söylüyor. Demek ki söz de kerim oluyormuş. İnsan kerim olduğu gibi sözü de kerim olabilir. Hem ikram olan söz vardır, hem de eziyet veren söz vardır. Mesela; birinden işittiğin ferahlatıcı, rahatlatıcı, sevindirici bir söz kerim bir sözdür. İşittiğinde sıkıntıya boğulduğun söz veya birinden "falan kişi senin için böyle söyledi" diye işittiğin söz de eziyet veren bir sözdür; çünkü o gün akşama kadar onunla meşgul olursun. Sadece bir sözle! Bu durumda işittiğinde gönlünün genişlediği, ferahladığı bir söz, ikram değil midir, nimet değil midir, sadaka değil midir!

Bu ayet Firavun ve arkadaşlarıyla ilgilidir. **Ve kunûzin ve makâmin kerîm:**[37] "Ve (onları) hazinelerden, kerim makamlardan (çıkardık)." Onlar o makamı kaybetti. Demek ki bir de makamı kaybetmek varmış. **E ve lem yerav ilâl ardı kem enbetnâ fîhâ min kulli zevcin kerîm:**[38] "Onlar yeryüzüne bakmadılar mı? Orada kerim olan çiftlerden bitkiler bitirmişiz." Kerim olan çift; sürekli çoğalan, tekrar tekrar gelen demektir.

İn tectenibû kebâira mâ tunhevne anhu: "Eğer onların (günahların) büyüklerinden içtinap eder, sakınırsanız." **Nukeffir ankum seyyiâtikum:** "Biz de sizin seyyielerinizi (yani diğer küçük günahlarınızı) örteriz (inkâr ederiz)." **Ve nudhılkum mudhalen kerîmâ:**[39] "Bir de sizi kerim bir yere koyarız." Koyduğumuz yerde ikrama nail olursunuz. Demek ki Allah büyük günahlardan sakınan

[36] İsrâ /23
[37] Şuarâ /58
[38] Şuarâ /7
[39] Nisa /31

birinin küçük günahlarını örtüyormuş. Hatta örtüyor değil inkâr ediyormuş; yani olmamış gibi muamele ediyormuş.

Mesela; biri büyük bir yanlıştan sakınsa Allah da o yanlışla ilgili onun küçük yanlışlarını siler. Diyelim ki zinadan sakınsa Allah da onun gözünün harama kaymasıyla ya da kulağının haramı işitmesiyle ilgili yaptığı yanlışlarını siler. Eğer Allah, küçük günahların, yanlışların üstünü örtmeseydi kimse dışarıda dolaşamazdı.

Fe emmâl insânu izâ mâbtelâhu rabbuhu fe ekramehu ve na'amehu fe yekûlu rabbî ekrameni:[40] "İnsan ne zaman rabbi onu imtihana tabi tutup ikramda bulunursa 'rabbim bana ikram etti' der." Allah, kuluna ikram etmesine de "imtihan" dedi. **Ve emmâ izâ mâbtelâhu fe kadera aleyhi rızkahu:** "Ne zaman ki onu imtihan edip rızkını takdire bağladığında (kısıtladığında, belirli bir ölçüye göre rızkını ayarladığında, azalttığında)." **Fe yekûlu rabbî ehâneni:**[41] "Der ki: Rabbim bana ihanet etti." Allah, rızkı bol verdiğinde de kıstığında da, daralttığında da kulunu imtihana tabi tutar. Allah, insana ikram edince insan; "rabbim bana ikram etti" der, rızkını daraltınca da "ben bunu hak etmemiştim, bunu hak edecek ne yapmıştım, bu musibet bir tek beni mi buldu" deyip "rabbim bana ihanet etti" der. Allah eğer böyle uyarıyorsa o halde bize düşen buna dikkat etmektir.

Allah bu ayette de bütün insanlara birden hitap eder. Ben bundan daha şiddetli bir ayet bilmiyorum; **Yâ eyyuhâl insân:** "Ey insan!" **Mâ garrake bi rabbikel kerîm:** "Seni kerim olan rabbine karşı böyle mağrur eden nedir?" Sen rabbinin kerimliğini görmüyor musun, bunu görmek için hiç kendine bakmadın mı, kerim olan rabbine karşı nasıl mağrur olabiliyorsun?

[40] Fecr /15
[41] Fecr /16

Allah, keremini anlatır. **Ellezî halakake:** "Seni o yarattı." Seni o yaratmışken ona karşı nasıl böyle mağrur oluyorsun, büyükleniyor, kibirleniyor, onu dinlemiyorsun. **Fe sevvâke:** "Seni düzene koydu (düzenledi)." Bak, seni nasıl düzenlemişim, seni nasıl yaratmışım! Bir içine, bir dışına bak, seni nasıl düzene koymuşum! Sen buna bakmıyor musun, nasıl böyle mağrur oluyorsun! **Fe adelek:** "Seni dengeli yaptı." Aklınla, iradenle, gönlünle, zahirinle, batınınla seni dengeye koymuşum. Sen buna bakmadın mı, bakmıyor musun?

Rabbin seni yaratmış, düzenlemiş, dengeye koymuş; ama sen ona karşı mağrur oluyorsun. Senin neyin var, neyinle mağrur oluyorsun!

Fî eyyi sûratin mâ şâe rakkebek: "Bir de seni dilediği gibi şekillendirdi, (biçimlendirdi)." Sen "beni böyle yarat" demedin, seni o dilemiş ve seni dilediği gibi yaratmış. **Kellâ:**[42] "Hayır." Hayır, öyle değil, senin bu yaptığın iş değil, bu sana yakışmadı, yakışmıyor. Bunu nasıl yapabiliyor, kerim olan rabbine karşı mağrur olmayı nasıl beceriyorsun. Bunu hangi akılla, mantıkla, hangi imanla yapıyorsun! Bu olmadı, buyurdu Allah.

Kerremnâ benî âdem:[43] "Biz benî Âdem'i (tekrar tekrar) ikrama nail kıldık."

Yâ eyyuhân nâs: "Ey insanlar!" Ey bütün insanlar! **İnnâ halaknâkum min zekerin ve unsâ:** "Sizi bir erkekle bir dişiden yarattık." **Ve cealnâkum şuûben ve kabâil:** "Sizi şubelere ve kabilelere ayırdık." Yani diliniz, renginiz, kabileniz ayrı oldu, farklı oldu. Niye böyle yaptık? **Li teârafû:** "Birbirinizle tanışasınız diye." Birbirinizi Allah'ın kitabı gibi, ayeti gibi okuyasınız, birbirinizle tanışasınız, birbirinize arif olasınız, arkadaş olasınız diye. Arif

[42] İnfitâr /6-9
[43] İsrâ /70

olmak; bilmek değil tanımaktır. Bu yüzden birbirimizi tanıma derdimiz olmalıdır.

İnne ekramekum indallâhi etkâkum: "Allah katında en ekrem olanınız (en ikrama nail olmuş olanınız) en takvalı olanınızdır." Yani en üstününüz, en şerefliniz, en değerliniz, Allah'a en yakın, en sevgili olanınız; en takvalı olanınızdır. Takva; Allah'a karşı sorumluluğunu bilip, anlayıp, iman edip bu sorumluluğun gereğini yerine getirmeye çalışmaktır. Allah' a karşı sorumluluk; Allah'a âbd olmak, Allah'a yeryüzünde halife olmak, Allah'ı temsil etmek, Allah'a ayna olmaktır. Yoksa büyüklük renginle, kabilenle, ırkınla, milletinle övünmek değildir. Hepiniz bir erkekle bir kadından yaratıldınız ve sizi yaratan da Allah'tır. Üstünlük, şeref, kıymet, değer, sadece takvayladır, buyurdu Allah. **İnnallâhe alîmun habîr:**[44] "Allah her şeyi bilen ve her şeyden haberdar olandır."

Takvayla ilgili bir ayet daha okuyayım. **Ve mâ yezkurûne illâ en yeşâallâh:** "Ve Allah dilemeyince onlar zikredemezler (anlayamazlar, düşünemezler)." Kul kendini bütünüyle Allah'a ait görmelidir. **Huve ehlut takvâ:** "O (Allah), takva ehlidir." **Ve ehlul mağfirah:**[45] "Ve mağfiret ehlidir." Demek ki Allah, takva sahibiymiş, mağfiret sahibiymiş. Allah, takvalıdan yanaymış, takvalılar ve mağfiret edenler onun ehliymiş, ehlibeytiymiş. Bir de takvalı olabilmek için mağfiret sahibi olmak gerekiyormuş. Takvamız da; mağfiretimiz, hoşgörümüz, affetmemiz kadarmış.

Evet, hep beraber Allah'ın Kerim ismini onun kendini tanıttığı, anlattığı gibi ayetlerinden öğrenmeye çalıştık. İnşallah, Allah'ın Kerim ismine iman eder ve Allah'ın her anda bize ne büyük ikramlarda, ihsanlarda bulunduğunu görür ve kerim olan rabbimize karşı mağrur olmaz, aksine rabbimize, onun her türlü

[44] Hucurât /13
[45] Muddessir /56

ikramına şükrederiz ve bir âbd olarak, halife olarak biz de Allah'ın Kerim ismiyle etrafımıza muamele eder, Allah'ın kullarına ikram ederiz.

Allah sonsuz kerem sahibidir. Allah bizi de Kerim ismiyle isimlenmiş olan kullarından eylesin inşallah! Allah bizi kerim kılsın, ikram ehli, takva sahibi, mağfiret sahibi kılsın inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

ES SEMİ’

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini anlamaya, dolayısıyla Hz. İnsanı, Allah'ın yeryüzündeki halifesini; yani kendimizi tanımaya, öğrenmeye çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde Allah'ın Kerim ismini ayetlerde geçtiği şekilde öğrenmeye çalışmıştık, bu sohbetimizde ise Allah'ın Semi' ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Semi'; işiten, duyan ve duyduğunu anlayan demektir. Duymak ayrı, işitmek ayrı şeydir. Mesela; kalabalık bir yerde olduğumuzu farz edelim. O kalabalıkta herkesi duyarız ama kimsenin ne söylediğini anlayamayız; ama o kalabalıkta sadece bir kişiyi işitmek istediğimizde herkesin sesini duysak bile gönlümüzü sadece dinlemek istediğimiz kişiye odakladığımız için onu işitir ve ne dediğini anlarız. Yoksa dinlemek istediğimiz kişiye kulak vermedikçe onu işitmemiz mümkün olmaz.

Mesela; sohbet ettiğimizde kardeşlerimiz bizi duyar; ama duymaları yetmez bir de ne dediğimizi işitmeleri gerekir. İşitebilmek için de gönlün devrede olması lazım. Bu yüzden devamlı "kulağınızı açıp bizi dinleyin" demek yerine "gönlünüzü açıp bizi dinleyin" diyoruz; çünkü gönlümüzü açarsak işitmiş oluruz. Yoksa sadece duyarız, böyle olunca da gönlümüze hiçbir şey inmez. Bir kulağımızdan girip öbür kulağımızdan çıkar, dolayısıyla duyduklarımız bize hiçbir fayda vermez.

Evet, Allah semi' olandır. Allah Semi' ismini Kur'an-ı Kerim'de kendisi için kırk beş defa kullanmıştır. Ayetlerin hepsini

zamanımız yeterli olmadığı için okuyamayız; ama Allah'ın kendini bu isimle tanıttığı her ayette bir muradının, anlamamızı istediği şeylerin olduğunu bilmemiz gerekir. Mesela; "semîun alîm" olarak geçen ayetlerde Allah'ın muradı farklı "semîun basîr" olarak geçen ayetlerde farklıdır.

Üç türlü dinlemek vardır. Anlamak için dinlemek, ön yargıyla dinlemek, bir de dinler gibi yapıp dinlememek; yani sadece dinler gibi yapmak vardır.

Ön yargıyla dinlemek nasıldır?

Bu şekilde dinleyen birinin kendisine ait bir bilgisi vardır ve bu bilgisini kendi kendisine veya karşısındakine tasdik ettirmeye çalışır; ama karşısındaki kişiye karşı ön yargılıdır. Eğer konuşan kişi onun istediği gibi konuşursa onu dinler ve söylediklerini alır; ama onun istediği gibi konuşmazsa onu dinlemez ve söylediğini kabul etmez.

Dinlemek çok önemli bir meseledir; çünkü insanın birbirini anlaması, karşısındakiyle bir muhabbetinin olabilmesi için mutlaka karşısındakini dinlemesi gerekir. Yapılan bir araştırmaya göre insanlar konuşan kişinin söylediklerinin sadece yüzde kırkını anlayabiliyor, yüzde altmışını anlayamıyormuş; yani en çok dinlemeye çalışan biri bile dinlediklerinin sadece yüzde kırkını anlayabiliyormuş. Bu, insanın dinlemesiyle ilgili bir durumdur. Eğer bir sohbette anlatılanın sadece yüzde kırkı anlaşılıyorsa bu durumda bir sorun var demektir. Bu sorun, gönülle alakalı bir sorundur. Gönül, kalabalığa öyle bir boğulmuştur ki artık dinlediğinin yarısını bile anlayamaz hale gelmiştir.

Mesela; sohbetimizde Allah'ın isimlerini anlatıyor, bununla ilgili ayetleri okuyoruz. Bu durumda bizi dinleyen arkadaşların kendi kendine; "bu ismi ne kadar aldım, ne kadar anladım, ne kadar öğrendim" deyip kendilerini mutlaka kontrol etmeleri, bunun için de kulağını, aklını, gönlünü eğitmeye çalışıp

söylediklerimizi anlamak için çaba, gayret sarf ederek azmetmeleri gerekir. Anlamamanın da Allah'ın esmasından birinin tecellisinin olmamasından kaynaklandığını unutmamamız gerekir.

Bir şeyi ne kadar çok ciddiye alırsak o şeyi o kadar dinler, anlar, dinlemeye o kadar dikkat ederiz. Diyelim ki hayatımızla ilgili bir durum olsa ya da çok büyük miktarda para kazanmak söz konusu olsa bununla ilgili on dakika konuşan birinin her sözünü kelimesi kelimesine hatırlarız; çünkü bizim için önemlidir, onu ciddiye almışız; ama ciddiye almadığımız, önemsemediğimiz bir konu konuşulduğunda hiç umursamaz onu dinlemek için kulak vermeyiz, bu yüzden de konuşulanlar aklımızda kalmaz, hemen unuturuz. O halde Allah'ın ayeti okunduğunda ayetleri anlamıyor, gönlümüzde tutmuyorsak bir yerde bir sorun var demektir.

Dinlemekle ilgili kendi dervişliğimden bir örnek vereyim; ben de kardeşlerimiz gibi bir Mürşid-i kâmile tabi oldum ve manevi olarak yolu öyle yürüdüm. Mesela; mürşidimin bir saat boyunca hiç durmadan konuştuğu sohbetlerinde bile yeminle söylüyorum, mürşidimin anlattıklarının tek bir kelimesini bile kaçırmamışımdır. Sonra dinlediklerimi birine anlatmam gerektiğinde ise mürşidimin sözlerini kelimesi kelimesine eksiksiz anlatmışımdır. Neden? -Çünkü mürşidimin, o sözleri bana söylediğini biliyordum. Aynı şekilde o anda mürşidimi benimle beraber dinleyen derviş kardeşlerime bakıyordum, kelimelerin beş tanesini bir araya getiremiyorlar, araya mutlaka farklı kelimeler sıkıştırıyorlardı. Ben de "bu nasıl dinlemektir" deyip onların bu haline şaşırıyordum. Bu yüzden bir Mürşid-i kâmile tabi olan her vuslat yolcusunun mürşidini dinlerken "mürşidim bana söylüyor, onun söylediği her kelime benim Allah'a vasıl olmamla, vuslat yolculuğumla ilgilidir. Bir kelimeyi bile kaçırmam benim için bir eksik olur. Mürşidimin bir sözünü bile kaçırmak gibi bir lüksüm olamaz" deyip böyle dinlemesi gerekir.

Evet, dinlemek çok önemlidir. Allah ayet-i kerimede; **"onlar sözün tamamını dinlerler; ama sözün en güzeline tabi olurlar"**[1] buyurur. Konuşan kim olursa olsun, onu dinlemekten korkmamak gerekir. Mesele; her dinlediğimize tabi olmak değildir, biri bir şey anlatıyorsa hepsini, tamamını dinlememiz; ama sözün en güzeline tabi olup uymamızdır. Bunun için de aklımızı kullanıp en güzeli seçmemiz; ama seçerken de mutlaka Allah'ın vahyine göre seçmemizdir. Kısacası işimiz çok, sorumluluğumuz da büyüktür!

Biri anlatılan bir konu hakkında önceden bir fikre sahipse ve konuşanı sırf bu fikirlerini tasdik ettirmek ve doğruluğunu kendi kendine kabul ettirmeye çalışıp; "ben doğru yapıyorum, güzel yapıyorum, acaba kim beni tasdik eder" diye dinlerse önyargıyla dinlemiş olur, böylelikle bir şey öğrenemez, dolayısıyla manevi olarak da büyüyemez; çünkü insanın mutlaka doğrunun, hakkın ve onu dinlemenin, anlamanın peşinde olması, böyle bir derdinin olması gerekir.

Birini önyargıyla, herhangi bir fikre sahip şekilde dinleyen birine Allah'ın ayetleri bile okunsa yüz taraftan itiraz eder. Allah'ın ayetini anlamaya, Allah'ın vahyini nefsine kabul ettirmeye çalışmak yerine kendi bilgisine sarılıp; "ben biliyorum, benim bildiğim doğrudur, bu ayet de benim dediğim gibi olmalıdır; yani Allah beni tasdik etmelidir" deyip itiraz eder. Allah onu tasdik etmezse ayeti kabul etmez, ayeti de Allah'ın kelamı gibi değil herhangi birinin konuşması gibi dinler. Eğer ayet, tabi olduğu hocasının, şeyhinin, âliminin, partisinin söylediğine, fikrine ters düşüyorsa onu kabul etmez. Böyle yapanlar mü'min değildir, Allah'a, Allah'ın kitabına iman böyle değildir; çünkü mü'min böyle olmaz, iman böyle olmaz.

Bununla beraber işitmek, işitip anlamak görmekten önce gelir. İslam fıkhına göre herhangi bir konuda şahitlik gerektiğinde

[1] Zumer /18

görene değil, işitene öncelik tanınır; yani işiten kişi görenden önce gelir; çünkü göz yanılabilir. Mesela; göz, suyun içindeki bir kalemi kırık olarak görür, dolayısıyla yanılır. Bir de göz, arkasını görmez; ama kulak, arkadan gelen veya bir tepenin, bir duvarın arkasındaki sesi de işitir; ama göz, o sesin geldiği yeri görmez. Bu yüzden işitmek, görmekten önce gelir.

Allah, vahyini yapmıştır. Vahiy, semiat demek; yani işitilen şey demektir. Vahiy; Allah'ın, kuluna gösterdiği şey değil işittirdiği şeydir. Bütün varlık, bütün kâinat, Allah'ın görülen ayetidir; ama Allah'ın Lehv-i Mahfuz'dan, katından inzal ettiği vahyi, işitilen vahiydir. Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e bunu vahyetmiş ve onun gönlüne, kulağına bunu işittirmiştir. Bununla beraber Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de Allah'ın ayetlerini tebliğ ederken ayeti göstermemiş, işittirmiştir. Bu yüzden işitmek çok önemli bir meseledir. Dinlemeyi bilmeyenler için "kulağı pas tuttu" denilir, dolayısıyla böyleleri cahil kalır ve hiçbir şey de öğrenemez.

Genel itibariyle şu andaki duruma baktığımızda çocuklarımız duymaya değil görmeye yönelik yetiştiriliyor. Mesela televizyon bunu güzel yapıyor. Öyle ki artık çocuklarımız sohbet etmekten ve görmeye yönelik olmayan bir şeyden sıkılır hale gelmiş. Kulakları duyuyor; ama işitmiyor, çocuklarımız işitmeye çalışmıyor. Küçük çocuklar üzerinden anlamaya çalışırsak bunu çok daha rahat bir şekilde anlarız. Mesela; televizyon seyreden bir çocuğu üç-dört sefer çağırırsın ama seni duymaz; çünkü kendini televizyona öyle bir kaptırmış ki işitme özelliği bozulmuş, kulağı tahrif olmuş. Çizgi film seyrettikten sonra ona bir şeyi on defa söylesen bile seni duyar ama işitmez; yani ona ne söylediğini anlamaz.

Peki, büyükler çocuklardan farksız mıdır? -Elbette ki değil, büyüklerin de onlardan hiçbir farkı yoktur. Sadece bu durum çocuklarda daha iyi anlaşılır, hepsi bu kadar. Bu yüzden mutlaka kendi kendimize bakıp; "acaba dinlemeyi ne kadar biliyorum" diye

kendimize sormamız gerekir. Dinlemek konuşmaktan daha önce gelir, daha önemlidir, dedik. Peki, dinlemeyen nasıl konuşabilir, anlamayan nasıl konuşsun!

Allah ayet-i kerimede Semi' ismini anlatırken; **"Allah semi'dir"**[2] **"Allah, nefsinizin size neler fısıldadığını bilir (bunu işitir)"**[3] **"Allah gönlünüzden geçirdiklerinizi de işitir ve bilir"**[4] buyurur. Yani Allah'ın işitmesi için konuşmamız bile gerekmez.

Müşriklerin Allah'a iman ile ilgili bir sorunları yoktu, hepsi Allah'a inanıyordu. Bununla ilgili bir örnek vereyim. Sahabeden İbn-i Mesud anlatır;

"Allah semi' ve âlimdir" ayeti indiğinde iki tane Kureyşli, bir tane de Taifli, Kâbe'nin duvarı dibinde konuşuyordu. Kureyş'li müşrikten biri öteki Kureyş'liye; "Allah her işittiğimizi duyuyor mu" diye sordu. O da; "sadece sesli olarak söylediklerimizi duyar ama fısıltı halinde söylediklerimizi işitmez" diye cevap verdi. O Taifli olan da bunun üzerine onlara; "olur mu öyle şey, Allah sesli olarak konuşulanı işitiyorsa o halde kısık sesle konuşulanları da işitir" dedi.

Demek ki müşriklerin Allah'a imanla ilgili sorunları yokmuş. Onların sorunu Allah'ın isimleriyleydi.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah her şeyi işitendir, bilendir, nefsinizin size neler fısıldadığını da işitip bilendir. Allah sizin gönlünüzden geçirdiklerinizi de işitendir bilendir"** buyurur.

Evet, Allah'ın Semi' ismini anlamaya çalışıyorduk. İsterseniz hep beraber Allah'ın Semi' isminin geçtiği ayetleri öğrenmeye, anlamaya çalışalım.

[2] Hucurât /1, Bakara /181
[3] Kaf /16
[4] Ali İmran /29

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

İnnehu semîun alîm:[5] "Muhakkak ki o (Allah) semi'dir, âlimdir." Allah her şeyi işitendir. Allah'ın işitmesi kulların ya da mahlûkatın işitmesi gibi değildir. Allah her şeyi işitir, bilir, görür. Allah bütün varlığa zatıyla, sıfatıyla tecelli etmiştir. Hakikatte Allah'ın nurundan başka hiçbir şey yoktur. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Ya rabbi! Bana eşyanın hakikatini olduğu gibi göster"*[6] buyurmuştur. Bütün varlık, onun esmasının, isimlerinin nurundan, tecellisinden ibarettir. Dolayısıyla Allah her şeyle her şeyi işitir, görür ve bilir. Allah'ın işitmesini böyle anlamak gerekir.

Allah'ın Semi' ismiyle tecelli ettiği bir kul nasıl bir hal alır?

Diyelim ki biri Allah'ın Semi' ismini merak etse, Allah da o kulun merakını gidermek için Semi' ismiyle ona tecelli etse o kul o anda bütün kâinatı, yerde olsun, gökte olsun kâinattaki her varlığın; meleklerin, cinlerin, okyanusun dibindeki balıkların kısacası kâinatın kendisi de dâhil olmak üzere her şeyin sesini bir anda işitir ve her birinin ne söylediğini, ne istediğini birbirine karıştırmadan bütünüyle bir kişiyi dinler gibi anlar. Allah, kul üzerinden kendi esmasını tanıtır. Aynı şekilde Allah, bir kula Basir ismiyle tecelli ederse o kul da kâinattaki her şeyi birbirine karıştırmadan olduğu gibi görür.

Bu mesele; velilerin bir şey bilip bilmeme yahut görüp görmeme meselesi değildir. Bu söylediğim başka bir şeydir; Allah'ın, kuluna kendini tanıtırken tecelli etmesidir. Bu yüzden velilerin bir şey bilip bilmediğini düşünmek doğru değildir. Veli bir şey bilmez, bildiği nedir! Taşı, toprağı, iki adım ötesini bilmek de

[5] Araf / 200
[6] Hadimi, Berika 2, 33; Aliyyu'l-Kari, Mirkat 8, 3453

iş midir, marifet midir! Böyle şeyleri düşünmek bir mü'mine yakışmaz.

Veli odur ki Allah'ı bilsin, Allah onu sevsin ve kendini ona tanıtsın. Bu yüzden derdimiz; rabbimizi bilmek, rabbimizi bulmak olmalıdır. Yoksa zahiri bir şeyin peşindeysek ve "şu olsun, bu olsun" diyorsak hâlâ yerde, toprakta sürünüyoruz, yukarı çıkamıyoruz demektir. Hiç kimse gönlünü böyle zahiri şeylerle meşgul etmemelidir; çünkü bu, Allah'a âbd olmaya, kulluğa yakışmayan bir durumdur.

Lâ ikrâhe fîd dîn: "Dinde zorlama (tiksindirme) yoktur." Dinden uzaklaştırmak, soğutmak, nefret ettirmek yoktur. **Kad tebeyyener ruşdu minel gayy:** "Delaletle (sapıklıkla) rüşt (reşit olmak, kemale ermek, insan olmak) birbirinden ayrılmıştır." Küçük olmakla, küçük kalmakla, şeytanın peşine takılıp hayvan gibi olmakla büyük olmak, Hz. İnsan olmak birbirinden ayrılmıştır.

Rüşt; reşit olmak demektir. Reşit olmak için de bir mürşid gerekir; çünkü insanı rüştüne erdiren mürşittir. Allah kelimeyi böyle kullanmıştır. Hal böyleyken birileri çıkıp bunun yerine başka bir kelime kullanmaya kalkışırsa "Allah yanlış söylemiş, aslında böyle söylemeliydi, dur ben bunu kendime uydurayım" demiş olur. Mesela bu ayet meallerde; "delaletle (sapıklıkla) rüşt birbirinden ayrılmıştır" yerine "doğrulukla sapıklık birbirinden ayrılmıştır" diye yazılır. Hâlbuki bu doğru değildir, rüştün doğrulukla alakası yoktur. Allah ayette "hak ve batıl" diye buyurmadı ki meali doğrulukla sapıklık olsun. Allah "gayy ve rüşt" dedi. Bu iki kelime bir birini karşılayan zıt kelimelerdir ve mürşid olmadan da rüşt olmaz.

Fe men yekfur bit tâgûti ve yu'min billâh: "Kim ki tağutu (yani haktan başka her şeyi) inkâr eder ve Allah'a iman ederse." **Fe kadistemseke bil urvetil vuskâ:** "O, sapasağlam bir kulpa yapışmıştır." **Lânfisâme lehâ:** "Kopmayacak (bir kulp)." Neye

sarılmıştır? -Allah'a imana ve gerisini de inkâra, reddetmeye sarılmıştır. **Vallâhu semîun alîm:**[7] "Allah semi' ve âlimdir." Her şeyi işiten ve her şeyi bilendir; yani Allah senin ne yaptığını işitir, bilir, bununla beraber neyi söylediğini, gönlünden ne geçirdiğini de işitir, bilir. Bu; herkesi, kendini kandırabilirsin ama Allah'ı kandıramazsın demektir. Allah senin hangi yolu tercih ettiğini, nerde durduğunu bilir.

Âmener resûlu bimâ unzile ileyhi min rabbihî vel mu'minûn: "Allah'ın resulü kendine indirilene iman etti, mü'minler de (iman etti)." Mü'minler de onun iman ettiği gibi iman etti. **Kullun âmene billâhi ve melâiketihî ve kutubihî ve rusulih:** "Hepsi Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve resullerine iman etti." **Lâ nuferriku beyne ehadin min rusulih:** "(Onlar) Biz (Allah'ın) resulleri arasında fark gözetmeyiz (derler)." Onların imanları böyledir.

Allah'ın resulleri herkes gibi Allah'ın kullarıdır, beşerdir. Allah onlar arasında fark gözetmez; çünkü her birinin söylediği Allah'ın ayetidir. Hepsi de kendi kafasına göre değil Allah'tan aldığı emre göre Allah'ın ayetini okuyup tebliğ eder. Bu yüzden aralarında hiçbir fark yoktur.

Bunu hem Allah'ın resulleri, hem de ona iman edenler söyler. **Ve kâlû semi'nâ ve ata'nâ:** "Derler ki: İşittik ve itaat ettik." İşitmeden olmaz. Allah'ın resulleri ve mü'minler Allah'ın ayetini dinler, işitir, anlar ve peşinden "işittik ve itaat ettik" derler. Bunun peşinden ne derler? **Ğufrâneke rabbenâ ve ileykel masîr:**[8] "Rabbimiz! Bizi mağfiret et (senden mağfiret diliyoruz). Dönüş sanadır." Onlar Allah'a dönüşe, ebedi hayata, hesaba iman etmişlerdir. Bu yüzden işitmek ve anlamak için çabalarını, gayretlerini sarf ederler.

[7] Bakara /256
[8] Bakara /285

Ve izâ kuriel kur'ânu festemiû leh: "Kur'an okunduğu zaman onu hemen dinleyin." Festemiû, hemen manasına gelir; yani onu kaçırmadan dinleyin. **Ve ensitû:** "Ve susun!" **Leallekum turhamûn:**[9] "(Eğer böyle yaparsanız) Umulur ki rahmete erersiniz." Ancak böyle yaparsanız Allah'ın rahmetini umabilir, rahmete erersiniz.

Demek ki Allah'ın kelamı, Kur'an okununca onu dinlemek, bununla beraber dinlemeden önce susmak gerekiyormuş. Eğer dinlemek sadece kulağın fiili değil, bir de gönlün, aklın fiiliyse bu durumda sadece kulağımızla değil hem aklımızla, hem de gönlümüzle dinlememiz gerekir. Allah'ın kelamını duyuyorsak; ama aklımız, gönlümüz başka yerdeyse, Allah'ın kelamını aklımızla dinlemiyorsak, gönlümüz başka yere gitmişse; yani o sırada gönül itibariyle evde çoluk çocukla kavga ediyorsak ya da işimizle, ticaretimizle uğraşıyorsak Allah'ın kelamını dinlemiş, anlamış olmayız; çünkü kulağımız dinlese de gerçekte susmamışız, aklımız, gönlümüz konuşmuştur.

Peki, dinlemek için ne yapmamız gerekir?

Allah, Kur'an okunurken onu dinleyin **Ve ensitû:** "Ve susun" buyurdu. O halde Kur'an'ı dinleyebilmek için kendimizi, nefsimizi, aklımızı, hayalimizi, düşüncemizi, dünyayı susturmamız gerekir. O anda rabbimizin huzurundayız, rabbimizi dinliyoruz. Bu durumda konuşmak edebe aykırı olur. Öyleyse Allah'ın ayetleri okunduğu zaman susup susmadığımıza dikkat etmemiz gerekir. Susarsak dinlersek rahmete ereriz; çünkü Kur'an rahmettir. Susup dinlersek Allah'tan hayatı nasıl yaşayacağımızı, ona nasıl iman etmemiz, onu nasıl sevmemiz, nasıl âbd olmamız, ebedi hayatımızı nasıl kazanmamız gerektiğini anlarız. Eğer dinlersek böyledir; ama dinlemezsek rabbimizi ciddiye almamış oluruz.

[9] Araf /204

Ve ulâike hum ulûl elbâb:[10] "İşte gönül sahipleri (gönlünü kullanmış olanlar) bunlardır." Lub; gönül demektir. Gönül sahipleri bunlardır. Bunlar, Allah'ı dinlerler, sözün tamamını dinleyip en güzeline tabi olurlar. Bunlar gönül sahibi oldukları için gönüllerini açıp dinlemiştir.

Kul huvellezî enşeekum ve ceale lekumus sem'a vel ebsâr: "De ki: Sizi yaratan, size kulaklar, gözler veren odur (Allah'tır)." Allah ayet-i kerimede kulağı her zaman gözden önce zikretmiştir. **Vel ef'ideh:** "Size gönüller de (veren odur)." **Kalîlen mâ teşkurûn:**[11] "Ne de az şükrediyorsunuz." Şükür, nimetin cinsi ile yapılır. Şükretmek istiyorsan Allah'ın sana verdiklerini kullanılmasını istediği yerde kullanman gerekir. Ancak öyle yaparsan şükretmiş olursun.

Hunâlike deâ zekeriyyâ rabbehu: "Zekeriya orada rabbine dua etti." **Kâle rabbi heblî min ledunke zurriyyeten tayyibeh:** "Dedi ki: Rabbim! Bana katından temiz bir evlat ver (temiz bir soy nasip et)." **İnneke semîud duâ':**[12] "Sen duayı işitensin." Demek ki dua ederken rabbimizin bizi işittiğine iman ederek dua etmemiz gerekiyormuş. Bunu böyle söylememiz lazımmış.

Lekad semiallâhu kavlellezîne kâlû innallâhe fakîrun ve nahnu agniyâu: "Muhakkak ki 'Allah fakirdir, biz zenginiz' diyen şu kimselerin sözünü Allah işitmiştir." Yahudiler "Allah'ın resulü bize muhtaç oluyor, bizden borç alıyor, bu durumda Allah fakirdir, biz zenginiz" demişlerdi. Allah da onların sözünü işittiğini söyledi. **Se nektubu mâ kâlû:** "Onların bu söylediklerini yazacağız." Neyle beraber yazacağız? **Ve katlehumul enbiyâe bi gayri hakk:** "Peygamberlerini haksız yere öldürmeleriyle (beraber yazacağız)." Demek ki böyle söylemek de peygamberi öldürmek

[10] Zumer/18
[11] Mulk/23
[12] Ali İmran /38

gibi ağır bir suçmuş. **Ve nekûlu zûkû azâbel harîk:**[13] "Onlara 'tadın yangın azabını' diyeceğiz." Demek ki ağzımızdan çıkan bir kelime, bir söz, gazaba sebep oluyormuş.

Allah hakkında söylenen kötü bir söz gayretullaha dokunur. Mesela; bir anne, baba kendi evladına Allah'ın rahmetiyle, sevgisiyle, en güzel şekilde muamele etsin, sonra o evlat da kalkıp anne ve babası hakkında hoş olmayan sözler söylesin. Bu durumda onlar acaba nasıl kırılırlar! Bir de biri kendisini yaratan rabbi hakkında kötü bir söz söylerse acaba bu nasıl bir durumdur!

Rabbenâ innenâ semi'nâ munâdiyen yunâdî lil îmâni en âminû bi rabbikum fe âmennâ: "Rabbimiz! Biz, 'rabbinize iman edin' diye imana davet eden bir davetçi işittik. Biz de hemen onu işittik ve iman ettik." Bu da işitmekle ilgilidir. İşitmeyenler, işitmek istemeyenler işitmez, duymak istemeyenler duymaz. Aynı dua devam eder. **Rabbenâ fagfir lenâ zunûbenâ:** "Rabbimiz! Bizi mağfiret et, günahlarımızı mağfiret et." **Ve keffir annâ seyyiâtinâ:** "(Va'd ettiğin gibi) Seyyielerimizi de (küçük günahlarımızı da) ört." **Ve teveffenâ meal ebrâr:**[14] "Bizim ruhlarımızı ebrarla (iyi olanlarla) beraber al." Bizi onlarla beraber öldür, iyilerin arasındayken ruhumuzu al.

Men kâne yurîdu sevâbed dunyâ fe indallâhi sevâbud dunyâ vel âhirah" "Her kim ki dünya saadetini, ödülünü isterse bilsin ki dünya sevabı da, ahiret sevabı da Allah katındadır." **Ve kânallâhu semîan basîrâ:**[15] "Muhakkak ki Allah her şeyi işitendir ve her şeyi görendir." Allah kimin ne istediğini işiten ve bilendir. Dünyayı da, ahireti de istiyorsanız Allah'tan isteyin; çünkü ikisi de Allah'a aittir, Allah katındadır.

[13] Ali İmran /181
[14] Ali İmran /193
[15] Nisa /134

Lâ yuhibbullâhul cehra bis sûi minel kavl: "Allah kötü sözün (çirkin sözün) açıkça söylenmesini sevmez." **İllâ men zulim:** "Ancak biri zulme uğramışsa (bu müstesnadır)." Zulme uğrayan birinin dayanamadığı için birine açıktan kötü söz söylemesi affa, mağfirete girer; ama zulme uğramayan birinin açıktan çirkin bir söz söylemesini Allah sevmez. Bu; Allah'ın bu sözü söyleyeni sevmemesi, o kötü söz söyleyenin Allah'ın sevgisini kaybetmesi manasına gelir. **Ve kanallâhu semîan alîmâ:**[16] "Allah semi' ve âlimdir." Allah her şeyi işiten ve bilendir; yani rabbine karşı edepli ol, rabbin senin sözünü işitir.

Namaz kıldığımızda rükû edip doğrulurken "semi' allahu li men hamideh" deriz. Bu, "Allah hamd edenin hamdini işitti" manasına gelir. Bir de hemen ardından "rabbenâ ve lekel hamd" deriz. Bu söz de "rabbim! Hamd sanadır" anlamına gelir.

Peki, böyle söylememizin hikmeti nedir?

Namazda Fatiha'yı okuduğumuzda Allah'a hamd ederiz; ama rükûdan doğrulup **Rabbenâ ve lekel hamd:** "Rabbim benim hamdimi işitti" derken bunun sıradan bir işitme olmadığını bilir ve "hamd senin içindir, hamd sanadır, övülmeye bir tek sen layıksın ya rabbi" demiş oluruz. Sonra secdeye gidip bütün övgümüzle rabbimizi överiz.

Kul e ta'budûne min dûnillâhi mâ lâ yemliku lekum darran ve lâ nef'â: "De ki: Allah'tan başka kendilerinden ne bir zarar ne bir fayda gelen, hiçbir gücü olmayan şeylere mi âbd oluyorsunuz (tapıyorsunuz, onları mı seviyorsunuz)" **Vallâhu huves semîul alîm:**[17] "Allah semi' ve âlimdir."

Ve lehu mâ sekene fîl leyli ven nehâri ve huves semîul alîm:[18] "Gecede ve gündüzde her ne varsa hepsi onundur. O,

[16] Nisa /148
[17] Mâide /76
[18] En'âm /13

semi' ve âlimdir." Yani hiçbir şeyden korkma, endişe etme! Gördüğün görmediğin, bildiğin bilmediğin, karanlık olsun, aydınlık olsun, var olan her şey Allah'a aittir. Rabbine güven, ona tevekkül et. O, semi' ve âlimdir; işitir ve bilir.

Ve temmet kelimetu rabbike sıdkan ve adlâ, lâ mubeddile li kelimâtihî, ve huves semîul alîm:[19] "Rabbinin sözü doğrulukça, adaletçe tam ve kemalindedir. Onun kelimelerini değiştirebilecek yoktur. O, semi' ve âlimdir."

Ve immâ yenzeganneke mineş şeytâni nezgun: "Eğer şeytan seni dürterse (seni kandırmaya çalışırsa)." **Festeiz billâh:** "Hemen Allah'a sığın." **İnnehu semîun alîm:**[20] "Muhakkak ki o (Allah) semi' ve âlimdir." Allah senin sığınmanı işitir, bilir, dolayısıyla seni şeytandan korur.

Ve lâ tekûnû kellezîne kâlû semi'nâ ve hum lâ yesmeûn:[21] "İşitmedikleri halde 'işittik' diyen kimseler gibi olmayın." Bir şeyi anlamadıysak onu işitmemişiz demektir. Duymuş olabiliriz; ama anlamış olmayız. Söylemiştim; duymak ayrı, işitmek ayrıdır, duyduğumuzu anlamamız için onu işitmemiz gerekir. Allah'ın ayetlerini de dinlerken anlamadığımız halde "anladık" demeyelim. Anlamamışsak bir daha dinleyelim ve anlamaya çalışalım. Böyle yapmazsak işitmedikleri halde "işittik" diyenler gibi oluruz ve kendi kendimizi kandırırız. Böyle söyleyenler bilmediği halde bilmiş, anlamadığı halde anlamış gibi yapar. Aynı şekilde mü'min olmadığı halde mü'minmiş gibi davranır.

Zâlike biennallâhe lem yeku mugayyiren ni'meten en'amehâ alâ kavmin: "Allah bir kavme (bir cemaate, bir topluluğa) bir nimeti verdiği zaman onu değiştirmez (o nimeti onlardan almaz)." **Hattâ yugayyirû mâ bi enfusihim:** "Onlar kendi

[19] En'âm /115
[20] Araf /200
[21] Enfâl /21

nefislerindekini değiştirmedikçe." Kendileri değişmedikçe Allah o nimeti onlardan almaz. **Ve ennallâhe semîun alîm:**[22] "Muhakkak ki Allah semi' ve âlimdir." Kimin ne yaptığını görür ve bilir.

Bu, kavimler için geçerli olduğu gibi aynı zamanda her bir insan için de geçerlidir. Mesela; Allah, bir kula manevi nimet ikram eder sonra o kul nimeti kaybeder. Hal böyle olunca kendi kendine "neden bu nimeti kaybettim" diye feryat eder. Oysaki bunu kendisi yapmıştır. O kendi nefsinde bu nimeti değiştirmiştir; yani hedefini, gayesini, amacını değiştirmiştir. O kendisi için nimete vesile olan, nimet olan amacını, hedefini değiştirdiği için Allah da o nimeti değiştirmiştir. Eğer nefsinde bu değişikliği yapmasaydı Allah onu değiştirmezdi. Bunu Allah söylüyor. Bu yüzden suçu kimseye, tesadüflere atmayalım; çünkü onu biz kendimiz yapmışız.

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Huz min emvâlihim sadakaten tutahhiruhum ve tuzekkîhim:** "Onların mallarından sadaka al. Bununla onları (mallarını) temizler, tezkiye edersin." **Bihâ ve salli aleyhim:** "Onlara salavat et." Onlara dua et, onlara manevi olarak destek ol. **İnne salâteke sekenun lehum:** "Çünkü senin salatın (duan, desteğin) onlar için sekinettir." Sekinet bir nurdur ve Allah onu kalbe indirir. Sekinet, imanı artırır. **Vallâhu semîun alîm:**[23] "Allah, semi' ve âlimdir." Yani Allah senin onlara salavatını, duanı, desteğini işiten ve bilendir.

Kul: "De ki (onlara)." **Men yerzukukum mines semâi vel ard:** "Göklerden ve yerlerden sizi kim rızıklandırıyor?" **Em men yemlikus sem'a vel ebsâr:** "Kulaklara ve gözlere kim maliktir?" Onlara; kulaklarınızın, gözlerinizin sahibi, maliki kimdir, de. **Ve men yuhricul hayye minel meyyiti ve yuhricul meyyite minel hayy:** "Ölüden diriyi, diriden ölüyü kim çıkarıyor? **Ve men**

[22] Enfâl /53
[23] Tevbe /103

yudebbirul emr: "İşleri kim yürütüyor?" Kim tedbir ediyor? **Fe se yekûlûnallâh:** "(Onlar) 'Allah' diyecekler." **Fe kul e fe lâ tettekûn:**[24] "De ki: (Allah'a karşı) takva sahibi olmayacak mısınız?" Sorumluluğunuzu kabul edip yerine getirmeyecek misiniz? Eğer bu şekilde bilip kabul ettiyseniz gereğini yapmayacak mısınız?

Ve lâ yahzunke kavluhum, innel izzete lillâhi cemîâ: "Onların sözleri seni üzmesin. Muhakkak ki bütün izzet (bütün şeref) Allah'a aittir." **Huves semîul alîm:**[25] "O, semi' ve âlimdir."

Meselul ferîkayni kel a'mâ vel esammi vel basîri ves semî', hel yesteviyâni meselâ e fe lâ tezekkerûn:[26] "Şu iki gurubun (iki kısım insanın) durumu bir olur mu (bunlar hiç eşit olurlar mı)? Kör ve sağırın, gören ve işitenin. Artık düşünmez misiniz?" Bunların durumu bir midir, tezekkür etmez misiniz, anlamaya çalışmaz mısınız? Biri gözünü kullanmıyor, görmeye çalışmıyorsa kördür, kulağını kullanmıyor, anlamaya, dinlemeye çalışmıyorsa sağırdır. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede **"sağırlara sen mi işittireceksin yahut körleri ve apaçık delalette olanları sen mi hidayete erdireceksin"**[27] buyurur.

Bu, Hz. İbrahim (a.s.)'ın duasıdır. **El hamdulillâhillezî vehebe lî alâ kiberi ismâîle ve ishâk inne rabbî le semîud duâi:**[28] "Yaşlılık halinde İsmail'i ve İshak'ı bana ihsan eden Allah'a hamdolsun. Muhakkak ki rabbim duayı işitendir (semi'dir)." Bu; "rabbinizden isteyin" demektir.

Vallâhu ahracekum min butûni ummehâtikum: "Allah sizi annelerinizin karnından çıkardı." **Lâ ta'lemûne şey'a:** "Siz hiçbir şey bilmezken." Allah, siz bir şey bilmediğiniz halde sizi annelerinizin karnından çıkardı. **Ve ceale lekumus sem'a vel**

[24] Yunus /31
[25] Yunus /65
[26] Hud /24
[27] Zuhruf /40
[28] İbrahîm /39

ebsâre vel ef'ideh: "Allah size kulaklar, gözler ve gönüller verdi." **Leallekum teşkurûn:**[29] "Umulur ki şükredersiniz."

Ve kâtilû fî sebîlillâh: "Allah yolunda savaşın." **Va'lemû ennallâhe semîun alîm:**[30] "Bilin ki Allah semi' ve âlimdir." Her şeyi işiten ve bilendir.

Ve lâ takfu mâ leyse leke bihî ilmun: "Bilgin olmayan bir konuda bilmediğin bir şeyin ardına (peşine) düşme." **İnnes sem'a vel basara vel fuâd:** "Muhakkak ki kulaklar da, gözler de, gönül de." **Kullu ulâike kâne anhu mes'ûlâ:**[31] "Bunların her biri tek tek bundan sorumludur."

Mesela öyleleri var ki; "falanca şöyle yaptı, falanca şöyle söyledi, acaba falanca niye böyle söyledi" deyip onun ardına düşer. Böylelerine; "kimin ne yaptığından sana ne, Allah; 'bilmediğin, sana lazım olmayan, gerekli olmayan şeyin ardına, peşine düşme, öyle yaparsan kulak, göz ve gönül bundan sorumlu olur; yani bunların her biri hesaba çekilecek' buyurmadı mı! Senin işin bu değil, senin işin; rabbini aramaktır. Niye kardeşinin kusurunu arıyorsun, niye başkasının ne yaptığının peşine düşüyorsun" diye söylemek gerekir. Evet, kulak, göz ve gönül bundan sorumludur, dolayısıyla böyle yaparsan bunların her biri bundan zarar görür.

Bu yüzden her şeyi araştırıp peşine düşersek hem gözümüz, hem kulağımız, hem de gönlümüz katılaşır; yani görürüz ama buna görmek denmez, aynı şekilde duyarız ama işitemeyiz, gönül itibariyle de anlayamayız. Neden? -Çünkü o kadar çok şeyin peşine düşüp gözümüzü, kulağımızı, gönlümüzü o kadar çok lekelemişizdir ki artık, Allah'ın ayetleri okunduğunda onları anlayamayız. Uzuvlarımızın yanlışlarımızdan sorumlu olması

[29] Nahl /78
[30] Bakara /244
[31] İsrâ /36

demek; Allah seriul hisâbdır, hesabı anında gördüğü için bütün uzuvlarımızın da yanlışlarımızın sonuçlarından payını almasıdır. Bu yüzden gözümüzü, kulağımızı, gönlümüzü şerde kullanırsak tahrif olurlar ve artık göremez, işitemez, anlayamaz hale gelirler.

Evet, Allah'ın Semi' isminin geçtiği ayetleri anlamaya çalışıyorduk, devam edelim.

Ellezîne kânet a'yunuhum fî gıtâin an zikrî ve kânû lâ yestetîûne sem'â:[32] "Onlar ki gözleri beni hatırlatan (ayetlerin) karşısında perdelidir (örtülüdür). Onlar (Allah'ın ayetlerini) İşitmeye tahammül etmiyorlar." Var olan her şey Allah'ın ayetidir. Böyle olanlar Allah'ın kuvvetini, kudretini, ikramını görmezler. Kâinatı, varlığı bir ayet gibi okumadıkları için de Allah'ın ayetlerini işitmeye tahammül etmezler, işitmeye dayanamazlar.

Kâle rabbî ya'lemul kavle fîs semâi vel ard: "(Allah'ın resulü) Dedi ki: Benim rabbim, göklerde ve yerde her ne söylenirse onu bilir." **Ve huves semîul alîm:**[33] "O semi' ve âlimdir."

Kul huvellezî enşeekum ve ceale lekumus sem'a vel ebsâra vel ef'ideh, kalîlen mâ teşkurûn:[34] "Allah odur ki size kulaklar, gözler, gönüller vermiştir. Ne de az şükrediyorsunuz."

Allah bir de mü'minlerin Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in, hanımına atılan iftira ile ilgili nasıl davranmaları gerektiğini beyan etmiştir. **Lev lâ iz semi'tumûhu zannel mu'minûne vel mu'minâtu bi enfusihim hayran ve kâlû hâzâ ifkun mubîn:**[35] "Mü'min erkeklerle mü'min kadınların onu (o iftirayı) işittikleri zaman kendi nefislerinde hayırla bakıp (hüsn-ü zanda bulunup) 'bu apaçık bir iftiradır' demeleri gerekmez miydi?"

[32] Kehf /101
[33] Enbiyâ /4
[34] Mülk /23
[35] Nûr /12

Ve lev lâ iz semi'tumûhu kultum mâ yekûnu lenâ en netekelleme bi hâzâ subhâneke hâzâ buhtânun azîm:[36] "Ya da bunu işittiklerinde 'bunu söylemek bize yakışmaz, sen subhansın, bu büyük bir iftiradır' demeleri gerekmez miydi?" Demek ki herhangi biri hakkında yanımızda konuşulduğunda anlatılanları nefsimizde hayırla, hüsn-ü zanla düşünmemiz, konuşanlara katılıp; "sen doğru söylüyorsun, seni tasdik ediyorum" demememiz gerekiyormuş.

Peki, böyle bir durumda ne yapmamız gerekir?

Önce anlatılan şeyi beyan ettirmemiz gerekir. Allah ayet-i kerimede; **"bir fasık size bir haber getirdiğinde onu beyan ettirin"**[37] buyurur. Beyan ettirmek araştırmak değildir; çünkü araştırırsan **"kulaklar, gözler ve gönül bundan sorumlu olur"**[38] buyurdu Allah. Yani birinin yanlış yaptığını duyduğunda onu araştırırsan bundan sorumlu olur, çamura, araştırdığın kişinin günahına batmış olursun.

Fe tebeyyenu demek gidip o günahı araştırın demek değildir. Size bu haberi ulaştıran münafıkı sorgulayın demektir; yani ona "bunu neden söylüyorsun, bana bunu söylemekle ne kazanıyorsun, neyin peşindesin" diye sormamız gerekir. Sormamız gereken ilk şey budur; çünkü Allah bu şekilde haber getirenlere "fasık" demiştir.

Bu yüzden mü'minleri, cemaatleri eleştirip çekiştirenlerin fasık olduğunu bilelim. Eğer biri mü'minlere taş atıyor, çamur atıyor, şeytandan yana duruyor, şeytana arkadaş olmuşsa o kişi fasıktır. Bir de **Fe tebeyyenu:** "Onu beyan ettir" ayetine uyup onlara "senin bundan faydan nedir, neden böyle yapıyorsun, böyle yaparken ne kazanıyorsun? Gıybet yapmakla, dedikodu

[36] Nûr /16
[37] Hucurât /6
[38] İsrâ /36

yapmakla önce mü'min kardeşinin etini yiyip Allah'ın emrine karşı geldin, Bir kere bu yaptığın mü'mince, Müslümanca bir tavır değildir" dediğimizde o haber getiren, bahsettiği kişi için "o mü'min değil" veya bahsettiği cemaat için "onlar mü'min değildir" der. Zaten mü'min olanlar için "mü'min değil" dediğinde kendisi kâfir olur. Evet, Allah bu ayetle işittiğimiz sözlere karşı nasıl muamele etmemiz gerektiğini söyledi.

Yâ eyyuhâllezîne âmenû lâ tettebiû hutuvâtiş şeytân: "Ey iman edenler (ey iman ettiğini iddia edenler)! Şeytanın adımlarına uymayın." **Ve men yettebi' hutuvâtiş şeytân:** "Her kim ki şeytanın adımlarına uyarsa." Şeytana tabi olur, şeytanın peşinden giderse. **Fe innehu ye'muru bil fahşâi vel munker:** "O şeytan size fahşayı (aşırılığı), yanlışı emreder (tavsiye eder)." Size yanlışın yolunu gösterir. **Ve lev lâ fadlullâhi aleykum ve rahmetuhu:** "Allah'ın fazlı ve rahmeti sizin üzerinizde olmasaydı." Yani yanlış yaptınız, şeytanın peşinden gittiniz; ama Allah size fazlı ve rahmetiyle muamele etmeseydi. **Mâ zekâ minkum min ehadin ebedâ:** "Sizden hiç kimse ebediyen temize çıkamazdı." Bu; o çamur, bela size yeterdi, manasına gelir. **Ve lâkinnallâhe yuzekkî men yeşâu, vallâhu semî'un alîm:**[39] "Ama Allah dilediklerini temizler. Allah her şeyi işiten ve bilendir."

Allah bilmeden, anlamadan çamura düşmüş olanları temizledi; ama Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in, hanımına bile bile iftira atan münafıkları temizlemedi, çamurdan çıkarmadı; çünkü Allah herkesin niyetini bilir. Bilmeden çamura düşenler ayrı, bile bile iftiraya katılanlar ayrıdır, Allah hepsine aynı muameleyi yapmaz.

İnnemâ kâne kavlel mu'minîn: "Mü'minlerin sözü ancak şudur." **İzâ duû ilâllâhi ve resûlih:** "Allah'a ve resulüne davet edildiklerinde." **Li yahkume beynehum:** "Aralarında hüküm

[39] Nûr /21

vermesi için (davet edildiklerinde).” **En yekûlû semi'nâ ve ata'nâ:** “Onların sözü 'işittik ve itaat ettik' demektir.” **Ve ulâike humul muflihûn:**[40] “İşte kurtuluşa erenler de bunlardır.” Yani bir konu hakkında Allah ve resulünün hükmüne davet edilen biri mü'minse “işittik ve itaat ettik” der ve kurtuluşa erer; ama mü'min değilse davete icabet etmez, kendi bildiğini yapar. Dolayısıyla biri Allah ve resulünün hükmüne davet edildiğinde “işittik ve itaat ettik” demiyorsa o mü'min değildir.

Herhangi bir konuda anlaşmazlığa düşüldüğünde onu Allah'a ve resulüne götürmek demek Kur'an'a ve sünnete götürmek demektir. Bu yüzden ısrarla; “Allah'ın ayetleri okununca bilginiz ne olursa olsun onu bırakmanız ve Allah'ın ayetine sarılmanız gerekir” diyoruz.

“Cehennemlikler de cehennemi görmeden önce cehennemin uğultusunu işitirler.”[41] **“Bunlar vahyi işitmekten mahrum kalmış olanlardır.”**[42]

Yulkûnes sem'a ve ekseruhum kâzibûn:[43] “Onların çoğu yalana kulak verirler.” Yani şeytana kulak verirler, dolayısıyla yalan söylerler; çünkü yalan dinleyen, yalan konuşur.

Bir de atalarının dinine uyanlar vardır. Onlar da Allah'ın ayetini dinlemek yerine; **“biz atalarımızdan böyle bir şey duymadık”**[44] derler. Kendilerine anlatılanları atalarından duymamışlarsa kabul etmezler.

Allah, mü'minleri tarif eder. **Ve izâ semiûl lagve a'radû anhu:** “Onlar boş söz işittiklerinde ondan yüz çevirirler.” **Ve kâlû lenâ a'mâlunâ ve lekum a'mâlukum:** “Onlara derler ki: Bizim

[40] Nûr /51
[41] Furkân /12
[42] Şuarâ /212
[43] Şuarâ /223
[44] Kasas /36

amellerimiz bize, sizin amelleriniz sizedir." **Selâmun aleykum:** "Size selam olsun." **Lâ nebtegîl câhilîn:**[45] "Biz cahillerle beraber olmayız." Bizim cahillerle, cahillikle işimiz yoktur; yani "bizim işimiz var, hayatımızı, vaktimizi boşa geçiremeyiz" deyip size "selam olsun" derler ve onlardan yüz çevirir, onlara kötü söz söylemezler.

Men kâne yercû likâallâh: "Her kim ki Allah'a kavuşmayı arzu ederse." **Fe inne ecelallâhi le âtin ve huves semîul alîm:**[46] "Bilsin ki o ecel (o an, o vakit, o zaman) mutlaka gelecek. Allah semi' ve âlimdir." Allah işiten ve bilendir. Demek ki Allah'a kavuşmak isteyenlere Allah cevap veriyormuş. Bana kavuşmak istiyorsan korkma, merak etme, o kavuşma anı mutlaka gelecek, Allah, semi' ve âlimdir. Yani Allah senin ne istediğini bilir, duanı, feryadını işitir. Dikkat edilirse Allah bu konuda hiç istisna yapmadı ve **Men kâne yercû likâallâh:** "Her kim ki ona kavuşmayı istiyorsa" buyurdu. Bu durumda her kim olursa olsun Allah'a kavuşmayı istediğinde mutlaka Allah'a kavuşacağı o gün gelir.

Summe sevvâhu ve nefeha fîhi min rûhihî: "Sonra onu (insanı) düzenledi ve ona ruhundan nefhetti." **Ve ceale lekumus sem'a vel ebsâra vel ef'ideh:** "Size kulaklar, gözler ve gönül verdi." **Kalîlen mâ teşkurûn:**[47] "Ne de az şükrediyorsunuz." Yani Allah'ın verdiği kulağa, göze, gönüle, nefhettiği ruha ne de az şükrediyorsunuz.

Yâ eyyuhâllezîne âmenû lâ tukaddimû beyne yedeyillâhi ve resûlihî vettekûllâh, innallâhe semîun alîm:[48] "Ey iman edenler (ey iman ettiğini iddia edenler)! Allah ve resulünün önüne

[45] Kasas /55
[46] Ankebût /5
[47] Secde /9
[48] Hucurât /1

geçmeyin. Allah'a karşı takva sahibi olun (sorumluluğunuzu yerine getirin). Allah semi' ve âlimdir."

İnne fî zâlike le zikrâ li men kâne lehu kalbun ev elkâs sem'a ve huve şehîd:[49] "Muhakkak ki bunda (bu söylenende) kalbi olan (gönlü olan), şuurla kulak veren kimseler için onu uyandıracak ihtar vardır (uyarı vardır)."

Sadakallahulâzim

Allah'ın her şeyi işittiğini biliyor ve iman ediyoruz; ama bunu sadece bilmek yetmez. Bir de nasıl işitmemiz gerektiğini, Allah'ın bizden nasıl işitmemizi, neyi işitmemizi istediğini anlamamız gerekir. Evet, Allah önce kendisini işitmemizi istiyor. Biri Allah'ın vahyini, Kur'an'ını dinlememişse Allah'ı işitmemiştir. Mü'minler; "işittik ve itaat ettik" derler. Bu durumda mü'minin itaat etmesi için işitmesi gerekir yoksa neye itaat edecek! Bu yüzden hayatında bir sefer dahi olsa Kur'an'ın mealini baştan sona okuyup anlamak her bir mü'min için farzdır. İster okuyarak, ister dinleyerek anlasın, bu fark etmez. Okuma yazması olmayanlar dinleyerek anlar. Herkesin böyle bir imkânı vardır.

Bu yüzden bizim için Allah önemliyse, ebedi hayatımız önemliyse, Allah'ı dinlemek önemliyse mutlaka Allah'ın vahyini dinlememiz gerekir; ama bizim için Allah'ın sözü önemli değilse bu durumda Allah'ı dinlemek de önemli olmaz. Bu da Allah'ın bizim için önemli olmadığını gösterir. Bunun başka bir manası yoktur.

Allah'ın kelamını dinlememiş biri, Allah'a hesap veremez, isterse hafız olsun; çünkü Allah **"onlar sözün tamamını dinlerler ve en güzeline tabi olurlar"** buyurmuştur. İnsanın, sözün en güzeline tabi olması için onun ne olduğunu anlaması gerekir, yoksa tabiyet olmaz, insan anlamadan neye tabi olacak! İnsan

[49] Kaf /37

sözün en güzelini anlamadan duyduğuna tabi olursa kendi kendini kandırmış olur ve yarın Allah'ın huzuruna gittiğinde bunun hesabını veremez.

Sohbetin başında "mürşidimi dinlediğimde onun bir kelimesini bile atlamaksızın olduğu gibi gönlüme alıyordum" dedim ve yemin ettim. Bu durumda sen beni dinlemeden, anlamaya çalışmadan benimle beraber Allah'a nasıl geleceksin! Eğer söylediklerimi sen biliyorsan burada ne işin var, neden buraya geliyorsun ya da senin beni dinlemeye ihtiyacın yoksa, öyle düşünüyor, öyle zannediyorsan neden dergâha geliyorsun! Allah bunun hesabını sana sormaz mı! "Oraya gittin, kulum beni sana anlatıyor, sana ayetlerimi okuyordu. Peki, sen ne yaptın, dinledin mi yoksa aklın bir karış havada mıydı, neden benim ayetlerimi dinlemedin, beni böyle mi ciddiye aldın" demez mi!

Allah'a karşı takva sahibi olmak; yani Allah'a karşı sorumluluğumuzu yerine getirmek; Allah'a karşı edepli olmak demektir. Bu yüzden sohbetleri dinlemek için elimizden gelen çabamızı, gayretimizi sarf etmemiz gerekir. Sohbetleri dinlerken çevrendekiler seni meşgul edebilir; ama onlara takılmaman sohbetleri dinlemeye devam etmen gerekir. Yeter ki sen dinlemeye çalış, dinlemeye çalışırsan Allah sana isimleriyle, El Esmau'l Husna'sıyla tecelli eder ve sana imanı verir; çünkü Allah seni görür, bilir, işitir. Allah senin dinlemeye, anlamaya çalışıp çalışmadığını da, onu ciddiye alıp almadığını da bilir.

Hep beraber çaba, gayret sarf edip, bir emek harcıyorsak bunun karşılığını da almamız gerekir. Söyledim, otuz gün boyunca kardeşlerimiz her gün bir sohbetimizi dinler veya okursa bu, toplamda daha altmış saat; yani iki buçuk gün yapar. Hayatımızın iki buçuk günü Allah'a ait olsun, her gün o iki saatte sadece Allah ile meşgul olalım. Ben vuslat yolculuğunu iki buçuk senede tamamladım, hatta iki buçuk senede değil iki sene dört ayda tamamladım. Kardeşlerimize va'd ediyorum; eğer ben sizi bu

hesapla iki buçuk günde Allah'a vasıl etmezsem kabul etmeyin. Ebedi hayatımız buna değmez mi?

Allah bizi ayetlerini gerçek manada işitenlerden eylesin. Allah bizi ayetlerine karşı kör ve sağır olanlardan eylemesin. Allah bizi Allah ve resulünün hükmüne davet edildiğinde bu davete icabet edenlerden, Allah'ın vahyi karşısında "işittik ve itaat ettik" diyenlerden eylesin. Allah bizi sadece duyanlardan değil işitenlerden eylesin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

EL MUKTEDİR

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Kur'an'daki nüzul sırasına göre Allah'ın isimlerini öğreniyorduk. Bu sohbetimizde ise Allah'ın El Muktedir ismini ve insanın nasıl muktedir olması gerektiğini yine Allah'ın ayetlerinden öğrenmeye, anlamaya çalışacağız inşallah.

Muktedir, Allah'a isim olunca; mutlak iktidar sahibi, iktidarı sonsuz ve sınırsız olan, eşsiz ve benzersiz olan, kemâli ile iktidara sahip olan manasına gelir. Allah'ın iktidarı, muktedir oluşu onun rahmet ve muhabbetiyle, kerem ve ihsanı iledir. Aynı şekilde Allah'ın yeryüzündeki halifesi olan insan da muktedir olur. İnsanın muktedir oluşu da kendine, kulluğuna göredir; yani insanı Allah muktedir kıllar.

Allah'ın iktidarının, muktedir oluşunun tecelli etmesi için mahlûkata ihtiyaç vardır. Halık ismi gibi Allah'ın isimlerinin bir kısmı, mahlûkata gerek olmadan tecelli eder; ama Allah'ın isimlerinden bir kısmının da mahlûkatla beraber tecelli ettiğinden dolayı o isimlerin tecellisi için insanın var olması gerekir. Örnek vermek gerekirse; eğer mülk olmazsa iktidar olmaz; yani muktedir olunmaz. Aynı şekilde rahmet edilmeye layık biri yoksa rahmete de ihtiyaç olmaz, rahmet tecelli etmez. Sevilmeye layık bir kul olmazsa Allah'ın Vedud ismi tecelli etmez. Bu yüzden Allah, güzelliğinin, isimlerinin tecelli etmesi için mahlûkatı yaratmıştır ve Allah bu isimlerini Hz. İnsan olan insanın üzerinde görmek ister; çünkü sevdiği odur.

EL MUKTEDİR

Allah, kullarına irade verip muktedir olmaları için onlara Muktedir ismiyle tecelli etmiştir. Kul önce kendine muktedir olmalı; yani kendi üzerinde iktidar sahibi olup kendi kendini yönetmeli, idare etmelidir. Kul kendini yönetmez, kendi kendini Allah ile idare etmezse bu durumda şeytan onu idare eder, dolayısıyla onun muktediri şeytan olur.

Mesela etrafımızda; "şeytana güç yetiremedim, güç yetiremiyorum" ya da "nefsime güç yetiremedim" gibi sözlerin kullanıldığını sıkça işitmişizdir. Şeytana, nefse güç yetirememek; nefsin ve şeytanın, insanın gönlünde iktidar sahibi olması, şeytanın ve nefsin insan üzerinde muktedir olması, muktedir olan Allah'ın insanda tecelli etmemesi demektir; çünkü Allah böyle söyleyen birine Muktedir ismiyle tecelli etmiş olsaydı o kişi "şeytana, nefse güç yetiremiyorum" demez, aksine o kendini Allah ile, Allah'ın isimleriyle, El Esmau'l Husna'sıyla idare ederdi.

Peki, Allah'ın Muktedir isminin kendisinde tecelli etmediği, bu isimden mahrum kalan birine şeytan ne yapar?

Böyle birinin gönlünde muktedir olarak şeytan onun yerini doldurur; yani şeytan onun gönlünde, nefsi üzerinde iktidar sahibi olur. Daha iyi anlaşılması için bir örnek vereyim;

İnsanda bir gönül vardır. Bu gönlü bir taht olarak kabul etsek ve o tahta Allah'ın insana nefhettiği ruh otursa bu durumda o gönülde, o insan üzerinde Allah muktedir olmuş olur, dolayısıyla onu Allah idare eder, Allah orada iktidar sahibi olur. Eğer gönül tahtına Allah'ın nefhettiği ruh değil de nefis oturur, insanın vehmi, hayali olan benliği, varlığı otururşa oraya şeytan oturmuş olur; çünkü şeytan, nefsin akıl hocasıdır, dolayısıyla o kişiyi şeytan idare eder, onun üzerinde muktedir olur; ama Allah muktedir olursa, o gönülde iktidar sahibi Allah olursa; yani kul kendi iradesiyle rabbini kendi gönlünde iktidar sahibi yaparsa bu defa o kul Hz. İnsan olur, onun üzerinde sadece Allah'ın isimleri görünür ve Allah

onu hangi imtihana tabi tutarsa tutsun mutlaka Allah'ın güzel bir ismi onun üzerinde tecelli eder.

Mesela; merhamet etmesi gerektiğinde merhamet eder ve onda Allah'ın Rahim ismi tecelli eder. Aynı şekilde insanı terbiye etmesi gerektiğinde Allah ile onu terbiye eder ve onda Rabb ismi tecelli eder. Bununla beraber bütün insanları, bütün varlığı, bütün mahlûkatı Allah için sever, Allah'ın Vedud ismi, İlah ismi onda tecelli eder. Yeri geldiğinde ikram eder, Allah'ın Kerim ismi onda tecelli eder. Gerekirse ikram etmeyi öğretir, bu sefer de onda Ekrem ismi tecelli eder. Kendisine karşı yanlış yapıldığında affeder ve kendisinde Afuvv ismi tecelli eder. Aynı şekilde ona yanlış yapanın, hata yapanın hatasını, kusurunu örter ve ona sanki hiç yanlış yapmamış, hiçbir şey olmamış gibi muamele eder, bu defa Ğafur ismi, Ğaffar ismi onda tecelli eder. Karşılıksız ikramda bulunur, Allah'ın Vehhab ismi onda tecelli eder. Bu, Allah'ın her bir ismi için böyledir. Gönlünde Allah'ın muktedir olduğu biri kiminle ve neyle muhatap olursa olsun mutlaka Allah'ın isimleriyle ona karşılık verir.

Bununla beraber böyle bir kul gerektiğinde Allah için de kızar. Kendi şerefine sahip çıkmayan, şeytanın elinde oyuncak olup şeytanın peşinden giden, Allah'ın ayet-i kerimede buyurduğu gibi şeytanın adımlarına uyan[1], şeytana tapıp ona âbd olan birine kızar. Bu sefer onun üzerinde Allah'ın Kahhar ismi tecelli eder. Kahhar isminin içinde rahmet vardır; dolayısıyla onun bu kızması kulu kurtarması, ona ikram etmesi, şerefini bahşetmesi içindir.

Bütün bunların olabilmesi için de Allah'a, Allah'ın El Esmau'l Husna'sına iman etmek gerekir. Kul, Allah'ın isimlerine iman eder, Allah'ın isimlerini severse bu isimler onun üzerinde tecelli eder, dolayısıyla o da Hz. İnsan olur ve Allah onun gönlünde muktedir olur, onu idare eden; Allah'ın güzelliği, El Esmau'l Husnası olur,

[1] Nur /21

Allah'ın kendisine nefhettiği o ruh onun gönlünde iktidar sahibi olur, muktedir olur ve o bütünüyle Allah'ın güzelliğini, Esmau'l Husna'sını üzerinde gösterir; yani Allah'a ayna olur. İşte, böyle biri Hz. İnsandır.

Kul bundan mahrum kalırsa, şeytan ve nefis onun gönlünü boş bulursa oraya kurulur ve onu idare etmeye başlar. O, Allah'ın yeryüzündeki halifesiyken şeytana halife olur, şeytanı temsil eder; çünkü artık şeytan onu kullanıyor, onun üzerinde muktedir olmuş, iktidar sahibi olmuştur. Böyle biri Allah'ın güzelliği onda tecelli etmediği için de kendine zulmedip haksızlık eder.

Kul geriye gidip bütünüyle kaybettiğinde, şeytan ona bütünüyle hükmettiğinde o artık en son şeytan olur, şeytanlaşır. Allah ayet-i kerimede **Minel cinneti ven nâs:**[2] "(O şeytanlar) Cinlerden de olur, insanlardan da" buyurmuştur. Allah, insanları Allah'tan başka tarafa davet edenlere "şeytan" demiştir; yani cinlerden veya insanlardan olması fark etmez, Allah insanları Allah'tan başka tarafa davet edenlerin "şeytan" olduğunu söylemiştir.

Bu yüzden kendi gönlümüzü kontrol edip kendimizi tanımamız ve Allah'a ne kadar halife olduğumuza, yeryüzünde rabbimizi ne kadar temsil ettiğimize onun adına ne kadar yaşadığımıza, düşündüğümüze, konuştuğumuza, işi yaptığımıza bununla beraber şeytanın bizi ne kadar kullandığına bakmamız gerekir.

Hak, varlığı gerçek olandır. Bir yerde hak yoksa orada batıldan başka bir şey kalmaz. Nurun olmadığı yerde karanlık vardır. Bir yer karanlıksa nur olmadığı için kararmıştır. Bu yüzden karanlığın, küfrün bizatihi varlığı yoktur; ama imanın, hakkın varlığı vardır. Kul; Allah'tan, imandan, haktan, hakikatten mahrum kalınca şeytanla beraber olur, şeytanın arkadaşı olur,

[2] Nâs /6

şeytana dost olur, şeytana tapar, ona âbd olur, dolayısıyla bir de şeytan olur. En son olacak olan şey budur!

İnsan, şeytanın elinde oyuncak olmuş mudur, olmuştur. Acaba günün kaç saatinde şeytana, kaç saatinde Allah'a uyuyoruz! Eğer bunu samimi olarak tefekkür edersek anlarız. Elbette ki bunları genel anlamda söylüyorum, yoksa buradaki kardeşlerimiz için söylemiyor, onları tenzih ediyorum. Zaten dergâha gelen kardeşlerimizin şeytana uyması, hâşâ ona tapması, âbd olması kardeşlerimize yakışmaz. Böyle bir şeyi zaten düşünemiyorum. Ancak bilmeyen, anlamayan insan bu hale düşer; yani bilmeden, farkında olmadan böyle yapar. Bu duruma düşmemek için mutlaka öğrenmek gerekir.

Allah ayet-i kerimede; **Yâ benî âdeme en lâ ta'budûş şeytân:** "(Ey insanlar) Ey ben-i âdem! Şeytana âbd olmayın" buyurur. Âbd olmak, sevmek demektir. Bu durumda ayet; "ey ben-i âdem! Şeytanın size verdiği vesveseyi, gösterdiği yolu, yaptığı tavsiyeyi sevmeyin, onun peşinden gitmeyin" manasına gelir. Eğer onun verdiği tavsiyeyi seversen onun peşinden gidersin. **İnnehu lekum aduvvun mubîn:**[3] "Kesinlikle (muhakkak ki) o sizin apaçık düşmanınızdır." Yani "ben bunu anlamadım" demeyin; çünkü şeytanın düşmanlığı apaçıktır, görünür, ortadadır. Ona uyduğunuzda insanlığınızı, rabbinizi, ebedi hayatınızı, dünyadaki huzurunuzu kaybedersiniz.

Allah ayet-i kerimenin devamında; **Ve eni'budûnî, hâzâ sırâtun mustakîm:**[4] "Bana âbd olun, sırat-el mustakim budur (istikamet üzere olmak budur)" buyurur. Yani "beni sevin ama beni kuru kuruya bir sevgiyle değil isimlerimle sevin ve bana itaat edin, bana itaati, imanı sevin, benim için sevin. Eğer şeytana âbd olursanız nefsiniz için seversiniz.

[3] Yâsîn /60
[4] Yâsîn /61

Allah ayet-i kerimede; **“onlar başka şeye tapmıyorlar (putlara tapmıyorlar) hatta hiç kimse bir şeye tapmıyor (âbd olmuyor). Herkes kendi nefsine âbd oluyor”**[5] buyurur. Herkes kendi işine geldiği, nefsine güzel geldiği, süslü geldiği için şeytana uyar, tabi olur, âbd olur. İnsan sevmese böyle yapmaz, sevdiği için böyle yapar. İnsan ya, Allah için ya da nefsi için sever; yani ya, Allah’a âbd olur ya da nefsine âbd olur, nefsini ilah edinir. Bu, ikisinden biridir.

Zaman sorunundan dolayı her defasında ayetlerin tamamını okuyamasak da bunları bütünüyle Allah’ın ayetlerine göre söylüyoruz. Bizi dinleyen kardeşlerimizin her sözümüzün mutlaka bir ayete dayandığını ya ayetin meali ya da tefsiri olduğunu bilmeleri gerekir.

Evet, Allah’ın Muktedir ismini anlamaya çalışıyorduk.

İnsanın önce kendine, kendi gönlüne muktedir olması gerekir. Eğer gönlüne muktedir olursa aklına da muktedir olur; yani aklını idare eder, aklı üzerinde iktidar sahibi olur. Eğer biri aklı üzerinde iktidar sahibi değilse; istediğini düşünüp istemediğini düşünemiyorsa, aklını kontrol edemiyorsa, dilini kontrol edemiyor, neyi söyleyip neyi söylememesi gerektiğini bilmiyorsa, ağzından çıkan kelimeler onun kontrolünde değilse, gözünü, kulağını, elini, ayağını kontrol edemiyorsa o halde kendi, bedeni, organları, aklı ve gönlü üzerinde iktidar sahibi değildir, dolayısıyla muktedir değildir.

Bu durumda hür değildir, şeytana esir olmuştur, artık kul değil köledir. Şeytanın tuzağına düşmüştür ve şeytan onu kullanıyor demektir. Allah ayet-i kerimede şeytanın, insanı uçuruma sürüklemesiyle ilgili; **“şeytan, insanı kandırır (peşinden sürükler, sonra onu uçurumun kenarına götürüp) inkâr et, kâfir ol (Allah’a isyan et, hakkı ve hakikati inkâr et, ört, nankörlük**

[5] Kasas /63

yap) der. (Onu uçuruma götürüp aşağı atarken) Der ki: Ya rabbi ben bundan uzağım (ben bu haddini bilmez adamdan uzağım), ben âlemlerin rabbinden korkarım, ben böyle yapamam"[6] buyurur. Şeytan, insanı öyle bir safhaya getirir ki şeytan bile artık ondan euzu besmele çeker. Zaten okuduğumuz ayette de şeytan, uçurumdan aşağı attıklarının hakkında "ya rabbi! Beni onunla beraber etme, ben ondan uzağım. Eğer ben, insanları yoldan çıkarmaya çalışıyorsam bir gayem olduğu içindir" demiştir.

Peki, şeytanın gayesi nedir?

Allah, iblise "secde et" deyince iblis secde etmez, kâfirlerden olur ve Âdem'den; yani insandan hayırlı olduğunu iddia eder. Sonra da Allah'a "insanların tekrar dirileceği güne kadar bana müsaade edersen insandan daha hayırlı olduğumu ispatlarım" der. Allah da "sen izin verilenlerdensin" deyince; yani "bunu nasıl yapacaksın diye" buyurunca o da "senin sırat-el mustakimin üzerine oturacağım. Onların önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından gelip onları şaşırtacağım, kendime bağlayacağım, kendime tabi ettireceğim ve sen onların çoğunu şükreder bulmayacaksın"[7] der. Eğer biri haline, işine, rızkına, kendine, ailesine, hayatına şükretmezse zaten nankör olur, küfür sahibi olur; yani Allah'ı beğenmeyi kabul etmemiş olur.

Allah da iblise; "haydi, git, sana mühlet verdim ama and olsun ki sana uyup nankörlük yapanların, şükürsüzlük yapanların hepsini seninle beraber cehenneme dolduracağım"[8] buyurur. Allah başka bir ayet-i kerimede de; **"and olsun ki iblis, sözünü doğru çıkarmıştır"**[9] buyurmuştur. Allah böyle söyledi. Bu yüzden

[6] Haşr /16
[7] Araf /11-17
[8] Araf /18
[9] Sebe /20

insanların çoğu iman etmez[10]; yani çoğunluk şeytana tabi olur, şeytana uyar, çoğunluk nankör olur, şükürsüz olur.[11]

İşin ilginç olan, kötü olan, vahim olan tarafı da mü'min olanların şeytanın bu tuzağına düşmesidir. Öyleleri var ki mü'min olduğu, ibadet ehli olduğu halde rabbine karşı nankördür, şükürsüzdür; yani iblise tabi olmuş, uymuş, iblisin peşinden gider ve bundan haberi de yoktur. Bu gerçekten ağlanacak bir durumdur. Hem de bunlar en önde olması gereken mü'minler, Müslümanlardır. Şeytan mutlaka bir yerde hile yapıp onları bir taraftan şükürsüz bir hale, nankör bir hale getirir, dolayısıyla onlar da hiç farkında olmadan rablerine karşı nankörlük yapar ama kendisinden haberi bile yoktur.

Bunun olmaması için insan kendi üzerinde muktedir olmalıdır. Kendi üzerinde muktedir olması yetmez bir de Allah kendisine zahiri olarak nasıl bir yetki vermişse o yetkiyle bulunduğu yerde Allah ile muktedir olmalıdır.

Herkes ya ev hanımıdır ya da ailenin reisidir. İnsanın önce evinde muktedir olması; yani, evinde Allah'ın hükmüyle hükmetmesi gerekir. Allah ayet-i kerimede; **"Allah'ın hükmüyle hükmetmeyenler kâfirlerin ta kendileridir"**[12] buyurmuştur. Allah'ın hükmüyle hükmetmek için devlet başkanı ya da padişah olmak gerekmez. İnsan önce kendine sonra ev halkına, çocuklarına Allah'ın hükmüyle hükmetmeli, Allah'ın Muktedir isminin tecellisiyle muktedir olmalıdır.

İnsanın aynı şekilde iş yerinde sorumlu olduğu kişilere karşı muktedir olması, çalıştığı iş yerinde bir yetkisi varsa yanındakilere Allah'ın Muktedir isminin tecellisiyle muamele etmesi gerekir.

[10] Ra'd /1
[11] Neml /73
[12] Mâide /44

Allah'ın bütün isimleri her bir kulda mutlaka tek tek tecelli eder. Yoksa insanın Hz. İnsan olması mümkün olmaz. Allah, isimleri kulda tecelli etsin diye ona imkân tanır, zaten imtihan budur. İmtihan; Allah'ın isimlerinin kulda tecelli edebilmesi için imkândır.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah muhsinleri sever"**[13] buyurur. Yani, Allah kendi huzurundaymış gibi bir hayat yaşayanları, kendi huzurundaymış gibi düşünen, konuşan, hareket eden muhsinleri, güzel yapanları sever. Eğer insan, Allah'ın huzurundaymış gibi yaşarsa güzel yapar, Allah da o güzel yapanları, kendi kafasına göre; şeytanla, nefisle değil de Allah'ın El Muktedir ismiyle, Allah ile muamele edenleri sever. Muhsin aynı zamanda güzel demektir, dolayısıyla biri Allah'ın huzurundaymış gibi bir hayat yaşarsa Allah'ın isimleriyle güzelleşir, güzel olur.

İsterseniz, şimdi de Allah'ın El Muktedir ismiyle ilgili ayetleri öğrenmeye çalışalım hep beraber.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Ve lekad câe âle fir'avnen nuzur:[14] "And olsun ki Firavun ve onun ailesine (taraftarlarına) nezirler (uyarıcılar) gelmişti." **Kezzebû bi âyâtinâ kullihâ:** "Onlar bütün ayetlerimizi yalanladılar (yok saydılar)." Oysaki o ayetlerin Allah'tan olduğunu biliyorlardı; ama yalanladılar. **Fe ehaznâhum ahze azîzin muktedir:**[15] "Biz de onları iktidar sahibi olarak yakaladık." Bütün gücün, kuvvetin, iktidarın biz de olduğunu tattıracak şekilde onları yakaladık.

[13] Ali İmran /134, 148, Mâide /93, Bakara /195
[14] Kamer /41
[15] Kamer /42

Evet, Allah onları helak etti; çünkü Allah muktedirdir, dolayısıyla biri, Allah'ın ayetlerini yalanlarsa Allah muktedir olarak onu yakalar.

Firavun derken sadece tarihte kalmış birini anlamamalıyız. Herkesin bir firavunu vardır ve bu istisnasızdır. Bu firavun, insanın vehmi ve hayali olan kendi nefsidir. İnsanın kesinlikle nefsini iman etmeye davet etmesi, ona iman ettirmesi gerekir. Bunun için de yapması gereken şey; nefse Allah'ın ayetlerini okumak ve onu uyarmaktır.

Kendisine ayetler okunduğunda o ayetleri yalanlayan; yani ayetleri kabul ettiğini söylediği halde etrafına muamele ederken sanki o ayetleri hiç dinlememiş, anlamamış gibi muamele eden nefis Firavun bir nefistir. Zaten firavun böyleydi. Allah, ayetlerinde Firavunu onun gibi yapmayalım, ayetleri yalanlamayalım diye bize ibret olarak gösterir.

İnkâr etmek farklı yalanlamak farklıdır. Yalanlamak; ayetleri dinlediğinde kabul edip "doğrudur, bunlar, Allah'ın ayetidir" deyip gerekeni yapmamaktır.

Peki, ruh kimi temsil eder, kimin gibidir?

Ruhun karşısındaki nefis firavundur. Ruh da peygamberi temsil eder, Hz. Musa (a.s.) gibidir. İnsan, Allah'ın kendisinden yana olduğunu bilmelidir, yeter ki kendisi Allah'tan yana tavrını koysun. Allah muktedirdir, nasıl ki muktedire yakışır şekilde Firavun'u ve ehlini yakaladığını söylediyse aynı şekilde sen de nefsini Firavun olarak bilir, onu ilah edinmez, ona uymaz, ona tapmazsan Allah seni muktedir yapar ve sana, nefsine hükmetme imkânı tanır, bu yetkiyi, bu hükmü sana verir. Bunu Allah söylüyor.

Sadece nefis, Firavun değildir. Ayrıca herkesin bir firavunu vardır. Birileri bir yerlerde insana firavunluk yapar. Genel itibariyle bu firavun insanın en yakınındakidir. Mesela; bazen

insanın eşi, bazen evladı, bazen annesi, babası, bazen amcası veya dayısıdır. Örneğin; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in amcası Ebu Leheb onun firavunuydu. Bununla beraber Hz. İbrahim (a.s.)'ın babası da Hz. İbrahim (a.s.)'ın firavunuydu.

Hayata bakarken Kur'an ile bakmak gerekir. Eğer hayata Allah'ın ayetleriyle bakarsak hayatı doğru anlarız, dolayısıyla ne yapmamız gerektiğini anlar, yaşarken etrafımıza ona göre muamele ederiz. Bir, Firavun vardır bir de Firavun'un taraftarları vardır. Onun taraftarları ona yardım edenlerdir. Allah ayette Firavun'u taraftarlarıyla beraber anlatmıştır, dolayısıyla onun taraftarları da Firavun gibi kaybetmiştir.

Fî mak'adi sıdkın inde melîkin muktedir:[16] "(O cennettekiler gücünde, kuvvetinde) İktidarında sınır olmayan yüceler yücesi padişahın huzurundadırlar (doğruların has meclisindedirler)."

Vadrıb lehum meselel hayâtid dunyâ: "Onlara dünya hayatının misalini ver." Onlara dünya hayatının ne olduğunu bir misal olarak anlat. Kim anlatacak? -Allah anlatacak, Allah misal veriyor. **Ke mâin enzelnâhu mines semâi:** "O, gökten inen bir suya (bir yağmura) benzer ki." **Fahteleta bihî nebâtul ard:** "Onunla yeryüzündeki nebatlar biter." Bu nebatlar; ağaçtır, ottur, sebzedir, meyvedir. Bu yağmurla her taraf yeşerir, otlar büyür, yemyeşil olur, ağaçlar meyvesini vermeye başlar. Sonra ne olur? **Fe asbeha heşîmen tezrûhur riyâh:** "Sonra rüzgârın savurup çer çöp haline getirdiği bir çöp kırıntısı olur." Bahar gelir, yağmur yağar, her yer yeşerir, ağaçlar meyve, bitkiler sebze verir, her taraf yemyeşil olur, bahçe olur. Sonra sonbahar gelir, her taraf kurur, çer çöp haline gelir, sonra rüzgâr o çer çöpü savurur. **Ve kânallâhu alâ kulli şey'in muktedir:**[17] "Allah her şeyin üzerinde

[16] Kamer /55
[17] Kehf /45

muktedirdir.” Allah her şey üzerinde muktedir olduğu gibi sizin üzerinizde de muktedirdir.

Dünya hayatı budur; yani bir mevsimliktir, buyurdu Allah. Allah önce rahmetini indirir, insana rahmetiyle ihsanda, ikramda bulunur, böylece her taraf yeşil görünür, sebze, meyve verir. Sonra sonbahar; yani ölüm vakti gelir, artık hayat çer çöp haline gelir, kurur.

İnsan yaşlanınca zaten hayatı, rüzgârın savurduğu çer çöp haline gelir. Dünya hayatı yaşlanınca biter; ama mesele senin bu dünya hayatında ne kazandığındır. Hayatını yaşarken manevi olarak büyüyüp Hz. İnsan oldun mu olmadın mı! Rabbinin rızasını, sevgisini, dostluğunu kazandın mı kazanmadın mı, mesele budur! Allah; dünya hayatının işte bu kadar olduğunu, bu yüzden dünya hayatına kıymet, değer vermememizi sadece kazanmaya bakmamızı, bizi kazanmamız için dünyaya gönderdiğini söyleyip misal verir.

Biri, Allah’a iman etmişse dünya hayatına böyle bakar; yani dünya hayatını sevmez, onu ebedi hayata tercih etmez, ebedi hayatın önüne koymaz, Allah’ın hesabını yaparak yaşar. Derdi; “Allah’a nasıl dost olurum, nasıl halife olurum, nasıl Hz. İnsan olurum, rabbim beni huzuruna aldığında ona nasıl cevap veririm, huzurda nasıl dururum, rabbim beni huzurunda nasıl karşılar, bana nasıl muamele eder” demek olur. Diliyle istediğini söylese bile derdi bu olmayanlar kul değildir. Allah, insanın gönlüne bakar. Bu yüzden “amellerinizden önce niyetleriniz Allah’a ulaşır”[18] buyurur Allah.

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’edir. **Fe immâ nezhebenne bike fe innâ minhum muntekımûn:**[19] “Eğer biz seni

[18] Hacc /37
[19] Zuhrûf /41

alıp götürsek de onların bu yaptıklarından dolayı onlardan yine intikam alırız (Allah muntakimdir).”

İntikam; kendisine haksızlık eden birinden hakkını almaktır. Mesela; biri namaz kılmazsa Allah ondan intikam alır mı? -Elbette ki almaz. Aynı şekilde oruç tutmazsa ondan intikam alır mı? -Yine almaz. Peki, Allah neyden intikamı alır, intikam almak ne demektir?

Biri Allah’a şirk koşarsa Allah ondan intikam alır; çünkü bu onun hakkıdır. Eğer biri, Allah’ın Rahim ismine iman etmezse, Rahim ismini Allah’a vermemiş, Allah’a ait kılmamış, rahmeti başka bir yerden beklemişse Allah rahmeti ondan çeker alır, dolayısıyla o kul azaba uğrar, zulme uğrar ve o rahim gördüklerinin aslında rahim olmadığını Allah ona gösterir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz anlatır; *“Kıyamet günü Allah kıyamet yerindekilerine hitap eder. Herkes haşyet içinde, dehşet içinde kıyamet yerinde diz çökmüştür. Hiç kimse yerinden kalkmaya kendinde güç bulamaz (herkesin dizlerinin bağı çözülmüş, herkes diz üstü yere çökmüştür). Allah hitap eder buyurur ki: ‘Bugün mülk kimindir (bugün mülkün üzerinde muktedir olan, mülkün maliki, meliki kimdir)?’ Hiç kimse cevap vermeye, konuşmaya güç yetiremez.”* Allah zaten buna izin vermemiştir. Cevabı Allah verir; **“bugün mülk, vahid ve kahhar olan Allah’ındır.”**[20]

Vahid; isimlerinde, sıfatlarında, Esmau’l Husna’sında tek olan demektir. Ehad ise; zatında tek olandır. Bütün Esmau’l Husna Allah’a aittir. Biri, Allah’ın esmasına sahip çıkıp; “ben böyleyim” der, kendindeki güzelliği Allah’tan bilmezse onunla övünüp büyüklük taslarsa Allah o gün o ismini ondan alır. Allah o gün insanı kahreder. Neye karşılık? -Vahdaniyetine karşılık. Bu yüzden

[20] Mü’min /16

Allah, isimlerine sahip çıkıp kendisini veya bir başkasını Allah'a şirk koşanları o gün kahreder. İntikam budur, muntakim olmak budur.

Ev nuriyennekellezî vaadnâhum: "Ya da onlara va'dettiğimizi (yaptığımız o tehdidi) sana gösteririz." Onlara yaptığımız tehdidi, azabı sana gösteririz. **Fe innâ aleyhim muktedirûn:**[21] "Biz bunları yapmaya muktediriz."

Anlamamız gereken ilk şey; Allah'ın Muktedir ismiyle kendi kendimize muktedir olmak, kendi hayatımız üzerinde, evimizin içinde, ailemizde, yuvamızda; yani kısaca hayatı yaşarken Allah ile muktedir olmaktır.

Peki, muktedir olmazsak ne olur?

Şeytan bizim üzerimizde muktedir olur. Allah ayet-i kerimede; **Ve lâ yasuddennekumuş şeytân, innehu lekum aduvvun mubîn:**[22] "Şeytan sizi saptırmasın (size hile yapmasın, sizi ters tarafa döndürmesin) çünkü o size apaçık düşmandır (düşmanınızı bilin, tanıyın, insan sizin düşmanınız değildir)" buyurmuştur. Eğer biri şeytanı düşman olarak bilmezse kendine düşman arar, daha doğrusu şeytan ona başka düşmanlar gösterir.

Böyle olanlara şeytan ne der?

"Bu sizin ırkınızdan, kabilenizden değildir, bu nedenle sizden değildir, sizin düşmanınızdır, sizin dostlarınız ancak sizin ırkınızdan, kabilenizden olanlardır, gerisi düşmanınızdır, rakibinizdir" der. Şeytan nerde bir açık bulursa oradan gelir. Bir de "bu senin dininden değil onun için bu senin düşmanındır" der, yetmez, Müslümanlar arasında da; "bu senin cemaatinden, tarikatından, mezhebinden değil bu yüzden bu senin düşmanındır" deyip bu düşmanlığı sana bütün şiddetiyle yaptırır.

[21] Zuhrûf /42
[22] Zuhrûf /62

Mesela; canlı bombaların gidip onlarca, yüzlerce insanın bir anda ölümüne sebep olduğunu görüyoruz. Sırf karşısındakilerin mezhebi farklı olduğu için onlara saldırırlar. Oysaki öldürülenler Müslümandır. Biri "onlar Sünni'dir" diyor, öteki "onlar Şii'dir" diyor ve birbirlerine saldırıyorlar. İşte, şeytan işi yapıyor, beceriyor! Bir cemaat, bir tarikat, bir mezhep eğer "lâ ilâhe illallah muhammedun resulullah" diyeni kardeşi olarak bilmiyorsa adı her ne olursa olsun o şeytana uymuş, şeytana tapmış, şeytana âbd olmuş, şeytan olmuştur; çünkü böyle bir cinayeti insana ancak düşman olan, insanın cehenneme gitmesini isteyen şeytan işletebilir!

Diyelim ki bir yerde ölümü hak etmiş yüz tane insan olsun ama aralarında bir tane de masum olsun. Orada ölümü hak etmiş yüz tane insan var diye o bir masumun ölümüne hükmedebilir misin, Allah böyle bir hükmü kabul eder mi? -Elbette ki etmez. Hal böyleyken, bu cinayeti nasıl yapabilirsin, sen kime uyuyor, kime göre hareket ediyorsun! Cinayeti işlerken bunu bir de Allah adına işliyor, masum insanların ölümüne Allah adına sebep oluyorsun! Senin inandığın Allah değil senin putundur!

Allah, Hz. İbrahim (a.s.)'ın babasına söylediği sözü anlatır. **Yâ ebeti lâ ta'budiş şeytân, inneş şeytâne kâne lir rahmâni asıyyâ:**[23] "Ey babacığım! Şeytana âbd olma. Muhakkak ki şeytan, Rahman'a asi olmuştur." Hz. İbrahim (a.s.)'ın, babasına "şeytan, Allah'a asi oldu" değil de "Rahman'a asi oldu" demesinin hikmeti nedir? -Çünkü ona Rahman'ı, Rahman olan rabbini hatırlatıyor. Birinin sıradan birine karşı nankörlük yapması farklı kendisine merhametle muamele eden birine nankörlük yapması farklıdır. Bu; "insan bu kadar da aşağılık olmaz" demektir.

[23] Meryem /44

Eğer şeytan, rahman olan rabbine asi olduysa ona uyanlar da Rahman'a asi olmuş olmaz mı, onun nimetlerini yok saymış olmaz mı!

Ve izâ kîle lehumuttebiû mâ enzelallâh: "Onlara (Allah'a iman etmeyenlere) Allah'ın indirdiğine tabi olun denildiğinde." **Kâlû bel nettebiu mâ vecednâ aleyhi âbâenâ:** "Onlar derler ki: Hayır, biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz dine uyarız (yola uyarız)." Yani bizim büyüklerimiz nasıl yapıyorsa biz de öyle yaparız. Biri; "Ben, Allah'ın indirdiğini anlamam, benim ilmim, bilgim yok, âlimlerimiz böyle söylemiş, büyüklerimiz de böyle yapıyor, onun için ben de böyle yapıyorum" derse Allah'ın ayetlerine değil atalarının dinine, yoluna uymuş olur.

Atalarının dinine uymakla ilgili ayetleri Allah Yahudiler veya Hristiyanlar için söylemiyor. Bu, Kur'an'ın ayetidir. Bu yüzden "Allah bunu müşriklere, Yahudilere, Hristiyanlara söylüyor" demekle kimse kendini kandırmasın. Böyle bir şey yoktur. Bir ayet ki varsa, Allah onu indirmişse o halde onu bize söylüyor demektir. Biz de "ben bilmiyorum, benim ilmim yok, Kur'an'ı okumamışım, âlim değilim. Büyüklerimiz böyle yapıyordu, ben babamdan, atamdan böyle gördüm, âlimler böyle söylemişler" dersek Allah'ın ayetlerine tabi olmamış, büyüklerimize, kendimizden öncekilere tabi olmuş oluruz.

E ve lev kâneş şeytânu yed'ûhum ilâ azâbis saîr:[24] "(Allah buyurdu ki) Ya şeytan sizi o alevli ateşin azabına davet ediyorsa (yine onlara mı uyacaksınız)?" Onlar şeytana uymuş, şeytanın peşinden gitmiştir. Eğer onların peşinden gidersen sen de şeytana uymuş olursun. Niye aklını kullanıp rabbini dinlemiyor, Allah'ın sana vahyettiğine tabi olmuyor, onu anlamaya çalışmıyorsun! Bu herkes için böyledir. "Annem, babam böyle söyledi, büyüklerimiz

[24] Lokmân /21

böyle söylemiş, cemaatim böyle söylüyor, tarikatım böyle söylüyor" diye bir şey yoktur.

Allah'a kul olmak, âbd olmak büyük iştir, hem de dünyadaki en büyük iştir. Âbd olmak emek ister, çaba, gayret ister, ilim ister, bilgi ister. Bilmeden, anlamadan kulluk olmaz. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz durmadan konuşmuş, bütün hayatı boyunca durmadan anlatmış, insanları davet etmiştir.

Allah ayet-i kerimede; **"ister Allah deyin, ister Rahman deyin fark etmez (Allah'ı zikredin). Esmau'l Husna, Allah'a aittir"**[25] buyurmuştur. Rahman'ı zikretmek; bir de Allah'ı Rahman olarak tanımak, bilmek, iman etmektir. Bu yüzden "Allah" deyince akla Rahman gelmeli, Allah'ın rahmeti gelmelidir.

Ve men ya'şu an zikrir rahmân: "Kim, Rahman'ın zikrinden yüz çevirirse." Rahman'ın zikri önce Kur'an'dır. Kim, Rahman'ın zikrinden, rahman olan rabbini zikretmekten, "Allah, Allah" demekten, "Rahman, Rahman" demekten yüz çevirirse. **Nukayyid lehu şeytân:** "Biz bir şeytanı ona bağlarız." Bir şeytan ona musallat olur, şeytan ona sarılır. Nukayyid; şeytanın kaydı altına girer, şeytanın uydusu olur, şeytanın etrafında döner; yani şeytana âbd olur, demektir. **Fe huve lehu karîn**:[26] "O ona artık yakındır." Onun yakını şeytandır, arkadaşı şeytandır, artık şeytan onu idare eder, şeytan onun üzerinde muktedirdir. Buna sebep olan şey ise onun ayetleri görmezden gelmesidir. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede **Ve men ya'şu an zikrir rahmân** buyurdu; yani biri Allah'ın zikrine karşı gözünü kapatıp Allah'ın, Rahman'ın zikrini, ayetlerini görmezden gelirse şeytan onun üzerinde muktedir olur.

Ve kul li ibâdî: "Kullarıma söyle." Bana âbd olmuş, âbd olmak isteyen, beni şeytana tercih etmek isteyen kullarıma söyle. **Yekûlûlletî hiye ahsen:** "En güzel söz neyse onu söylesinler."

[25] İsrâ /110
[26] Zuhrûf /36

Birbirlerine güzel söz söylesinler, sözün en güzelini söylesinler. Bizim de dilimizi, gönlümüzü, aklımızı kullanarak birbirimize güzel söz söylemeyi alışkanlık haline getirmemiz lazım. Birbirimize kızmakla, bağırmakla, çağırmakla, hakaret etmekle, birbirimizi küçümsemekle bir şey kazanamayız. Böyle yaparsak şeytan kazanır, nefsimiz kazanır. Oysaki Allah birbirimize sözün en güzelini söylememizi emretmiştir.

Allah'a âbd olanların neden birbirlerine sözün en güzelini söylemeleri gerekiyor?

İnneş şeytâne yenzegu beynehum: "Çünkü şeytan onların aralarını bozmak ister." Şeytan onların yanlış konuşmasını, boş konuşmasını ya da birbirlerini incitecek şekilde konuşup aralarının bozulmasını ister. Bunu yapan, böyle olmasını isteyen şeytandır, dolayısıyla biri böyle yapıyorsa şeytana uymuş, şeytana "haydi, gel bunu yap" demiştir. **İnneş şeytâne kâne lil insâni aduvven mubînâ:**[27] "Muhakkak ki şeytan, insanların apaçık düşmanıdır." Yani şeytana bu tavizi vermeyin, en güzel söz neyse onu söyleyin.

Bir Mürşid-i kâmile tabi olan bir insan için örnek onun mürşididir. Derviş, mürşidini örnek almalı, onun gibi olmaya, onun gibi yapmaya çalışmalı, onun yapmadığı şeyden sakınmalı, her konuda "mürşidim olsa bu konuda nasıl yapardı" demelidir. Yoksa dervişin kendi kafasına göre konuşması, hareket etmesi, davranması doğru değildir. Böyle yaparsa mürşidine tabi olmamıştır, tabi olmak bu değildir. Mürşid, peygamberi temsil ettiği, peygamber varisi olduğu için bu durumda derviş, mürşidine uyarken peygambere uymuş olur; çünkü peygamberini görmemiş, tanımamış, anlamamıştır ama peygamberini tanıyan bir varisine uyunca peygamberine uymuş olur. Zaten mürşidin

[27] İsra /53

herhangi bir hali, tavrı, konuşması, sözü, herhangi bir muamelesi peygambere uymuyorsa ona uyulmaz, o zaten mürşit olamaz.

Eğer kardeşlerimiz de bizden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e uymayan bir tavır, bir söz, bir hal görürlerse "şurası yanlış" deyip mutlaka bizi uyarmalı, bize yardım etmelidir. Bunu kesinlikle söylemelidir. Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini, Allah'ın yeryüzündeki halifesini, peygamberi, Hz. İnsanı, örnek olan insanı anlatıyoruz. Bu yüzden Allah için kardeşlerimizden herhangi biri, Allah'ın bir isminin üzerimizde tecelli etmediğini görürse bunu söylemeli, "bu isim sizin üzerinizde tecelli etmemiş" demelidir; çünkü mürşid de örnek olmazsa kim örnek olacak! Yoksa "tarikata gittik, tesbih aldık, zikir çekiyoruz, işte biz de yola girdik" demekle yola girmiş olunmaz, böyle bir şey yoktur! Sahabe, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le beraber nasıl yetişmişse öyle yetişmemiz gerekir. Başka yol yok, kestirme yol budur, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in sahabeyi yetiştirdiği yoldan başka kestirme yol olmaz.

Her şeyin en güzelini yapan, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz davetin, örnek olmanın da en güzelini yapmıştır; ama onun daveti yerine "yok, ben daha iyi biliyorum" diyorsan sen bilirsin. Eğer sen biliyorsan kendin olmaktan kurtulamazsın. Bununla beraber biri bizi "her yaptığı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in yaptığıdır, her sözü Allah'ın ayetidir" şeklinde görmemişse, görmüyorsa zaten bize tabi olmamıştır, dolayısıyla o kendine başka bir mürşid aramalıdır. Onun mutlaka gidip örnek alabileceği, yolunda yürüyebileceği, halini üzerine bir elbise gibi giyebileceği birine uyması gerekir. Herkesin rüştüne, kemâline ermesi, Hz. İnsan olması için bir Mürşid-i kâmile ihtiyacı vardır; çünkü Allah'ın isimleri havadan yağmaz, kitaptan okunmaz, alınmaz, anlaşılmaz. Allah'ın isimleri nurdur ve onu mutlaka bir gönülden almak gerekir.

Rabıta da bunun içindir; yani insanın mürşidine benzeyip onun üzerinde tecelli eden Allah'ın isimlerini kazanması içindir. Hal böyleyken cahil insanlar; "kul ile Allah arasına kimse girer mi, girmez mi" diye anlamadan konuşur. Zaten Mürşid-i kâmil kul ile Allah arasına giren değildir; kul ile Allah'ın arasını yapandır, insanı rabbine layık âbd, kul olması için onu Allah'ın vahyiyle yetiştiren, terbiye edendir. Peki, kul ile Allah arasına şeytan girer mi? -Cevap, elbette ki girer.

Nasıl?

Şeytan, Allah'tan mühlet isterken **"senin sırat-el mustakimin üzerine oturacağım"**[28] demişti. Sırat-el müstakim; Allah'a giden yol demektir. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"rabbim, sırat-el mustakim üzeredir"**[29] buyurmuştur. Bu durumda şeytan sırat-el mustakimin üzerinde oturarak kul ile Allah'ın arasına girmiş olmaz mı! Eğer şeytan seninle rabbin arasına giriyorsa o halde müsaade et, peygamber de senin önünde yürüsün ki şeytan sana musallat olmasın, şeytan seni yoldan çıkarmasın.

Öğretmek, örnek olmak, önder olmak farklı, kul ile Allah arasına girmek farklı bir şeydir. Kul ile Allah arasına şeytan girer. Eğer biri bizi Allah'tan ayırmış, alıkoymuşsa Allah ile aramıza girmiştir. Aynı şekilde biri bizi Allah'a davet ediyorsa, Allah'a taşıyor hatta bizi sırtında taşıyorsa bize kulluk yolunda yardımcı oluyor demektir; ama şeytan, insanı Allah'tan başka tarafa çevirmek için; "bak, bu kul ile Allah arasına giriyor" diye insanlara vesvese verir, hile yapar.

Yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman ettiğini iddia edenler!" Allah bir ayette; "ya eyyuhâl mü'minûn" derse "ey iman edenler" demiş; ama "ya eyyuhâllezîne âmenû" deyince "ey iman ettiğini

[28] Araf /16
[29] Hûd /56

iddia edenler" demiş olur. Allah bu ayette de; "ey iman ettiğini iddia edenler" buyurdu; yani "mü'minler" demedi "sen, mü'min olduğunu, iman ettiğini söylüyorsan hitabım sanadır" buyurdu. **Udhulû fîs silmi kâffeh:** "Hep beraber silme (barışa) girin." Mü'minseniz, mü'min olduğunuzu iddia ediyorsanız hep beraber barışa girin, barışta olun, selamette olun. Kaffeh; bütünüyle, topluca, hep beraber demektir; yani "sen şucusun, falan kişi bucudur, dininiz şudur, mezhebiniz şudur, ırkınız şudur, cemaatiniz şudur" deyip ayrım yapmadan hep beraber, toptan, barışa girin, buyurdu Allah. **Ve lâ tettebiû hutuvâtiş şeytân:** "Şeytanın adımlarına uymayın." Böyle yapmazsanız şeytana uymuş, tabi olmuş, onu adım adım takip etmiş olursunuz. **İnnehu lekum aduvvun mubîn:**[30] "Muhakkak ki o sizin apaçık düşmanınızdır." Siz bunu görüyorsunuz.

Şeytan sizi birbirinize düşman ettiyse, aranızdaki muhabbeti kaldırdıysa bu apaçık görünen bir şeydir, bunu şeytan yapar. Allah böyle mi istiyor! Allah; "mü'minler kardeştir"[31] demedi mi! Öyleyse barışa girmediyseniz bu durumda şeytana uydunuz demektir ve bu da apaçık görünür.

İnnemâ yurîduş şeytânu en yûkia beynekumul adâvete vel bagdâe: "Şeytan sizin aranıza kini ve düşmanlığı sokmak ister." Şeytan bunu nasıl yapar ya da neyle yapar? **Fîl hamri vel meysir:** "İçki ve kumarla." Şeytan, içki ve kumarla aranıza kini ve düşmanlığı sokmak ister. Bu durumda bunlar şeytanın kullandığı iki tane silahtır. Buna taviz vermeyin, şeytana bu silahı vermeyin, buyurdu Allah. Şeytan başka ne yapar? **Ve yasuddekum an zikrillâh:** "(Bununla beraber) Sizi Allah'ı zikretmekten (Allah'ın zikrinden) alıkoymak ister." İnsan, Allah'ın zikrinden; yani Allah'ın ayetlerinden, "Allah, Allah" demekten mahrum kalınca şeytan ona biner, onu kullanır, ona düşmanlık yaptırır. Kime karşı? -Tabi

[30] Bakara /208
[31] Hucurât /10

ki Allah'ı zikredenlere karşı düşmanlık yaptırır. **Ve anis salât:** "(Bir de) Sizi namazdan alıkoyar." **Fe hel entum muntehûn:**[32] "Siz bunlardan (içkiden, kumardan) vazgeçiyorsunuz değil mi?"

Şeytanın size düşmanlık yaptırmasından, düşmanlık yapmaktan vazgeçiyorsunuz değil mi! Allah'ın zikrinden, Allah'ın vahyinden yüz çevirmekten, namazı ihmal etmekten vazgeçtiniz, vazgeçiyorsunuz değil mi! Artık böyle yapmayacaksınız değil mi!

Evet, Allah'ın Muktedir ismini öğrenmeye, şeytanın üzerimizde iktidar olmaması için Allah'ın bizi nasıl uyardığını anlamaya çalışıyoruz. Zaten Allah gönlümüzde muktedir olsun diye bunları öğreniyoruz.

İnneş şeytâne lekum aduvvun: "Muhakkak ki şeytan sizin için düşmandır." **Fettehızûhu aduvvâ:** "Onu düşman bilin." Onu düşman kabul edin, onun düşman olduğunu asla unutmayın. **İnnemâ yed'û hızbehu:** "O kendi taraftarlarını davet eder." Şeytan kendi taraftarlarını davet eder. Neye davet eder? **Li yekûnû min ashâbis saîr:**[33] "Ateş ehli olmaya (cehennemlik olmaya) davet eder."

Şeytanın davetine icabet ederseniz cehennemlik olursunuz, ateş ehli olursunuz, dünyadayken ateşle oynarsınız, ahirette de ateş ehli olursunuz. Ateşle oynamak, ateş ehli olmak ateşin ashabı, arkadaşı olmak ne demektir?

Biri kin, nefret saçıp düşmanlık yaparsa ateş saçar. Onun kini, nefreti, hasedi, buğzu kendisine cehennem ateşi olur ve ölürken ateşini de beraberinde götürür; çünkü ateşi burada onun gönlündeydi, oraya da bu ateşi kendi gönlünden götürmüştür. Eğer biri barışa, selamete, Allah'ın emrine itaat edip toptan barışa

[32] Mâide /91
[33] Fâtır /6

girmemişse kin saçar, düşmanlık saçar, nefret saçar, ateş saçar. İşte ateş ehli, ashabı olanlar, ateşle oynayanlar bunlardır.

Vetlu aleyhim nebeellezî âteynâhu âyâtinâ: "Onlara ayetlerimizi verdiğimiz kimsenin (şu adamın) haberini de söyle (anlat)." Bu kişi özel bir adamdır ki Allah onun hakkında Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e; "onu anlat" diyor. Eğer Allah "ayetlerimizi verdiğimiz kişi" buyurduysa o halde bu kişi âlimdir, Allah'ın ayetleriyle muhatap olmuş, ayetleri anlamış, inkâr etmemiş, kâfir olmamış, mü'min ve Müslüman olmuş biridir. **Fenseleha minhâ:** "Çıktı oradan." Fenseleha; neshetti, yok saydı, birden sildi, manasına gelir. Ayetlerimizden, ayetlerimizin nurundan çıktı, ayetlerimizi gönlünden çıkardı, unuttu. **Fe etbeahuş şeytân:** "Sonra şeytana tabi oldu." Ayetlerimizi bıraktı, ayetlerimizden çıktı, şeytana tabi oldu. **Fe kâne minel gâvîn:**[34] "Akabinde o şaşırmışlardan oldu (yolu şaşırdı)."

Allah'ın "bu adamın halini, kıssasını anlat" diye buyurmasının sebebi nedir?

Sebebi; "ben mü'minim diye kendinden emin olma, dikkat et şeytan, ayağını kaydırmasın. Ayetleri biliyorum diye, Allah bana ayetleri vermiş diye, ayetlerle nurlanmışım diye emin olma. Şeytandan, düşmanından emin olma, bir açığını bulursa seni tuzağa düşürür" demektir; yani Allah bizi uyarıyor.

Evet, bu adam âlim bir adamdı, gerçekten âlim biriydi. Bunun devamı da var. Allah ayet-i kerimenin devamında bu adamı yine anlatır; **"o, dünyaya saplandı, dünya hayatını tercih etti."**[35] Allah ona ayetlerini vermiş, iyice anlamış, iyice bilmiş; ama o buna rağmen dünya hayatını tercih edip dünyaya saplanmıştır.

[34] Araf /175
[35] Araf /175

Biz de görüyor, biliyoruz, öyleleri var ki; âlimdir, okumuştur, anlamıştır ama kendine göre dünyaya ait bir hesap yapar, dolayısıyla Allah'ın ayetlerine ters düşer ve Allah'ın emrinden çıkar. Bu dehşet bir şeydir! Böylelerinin yüzlercesini, binlercesini görüyoruz.

Tallahi: "Kendime yemin ederim ki!" Allah kendine yemin ediyor. Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Lekad erselnâ ilâ umemin min kablik:** "And olsun ki senden önce birçok ümmetlere resuller gönderdik." **Fe zeyyene lehumuş şeytânu a'mâlehum:** "Şeytan onlara amellerini süsleyip güzel göstermişti." **Fe huve veliyyuhumul yevm:** "O gün (Kıyamet günü) o (şeytan) yine onların dostudur." O onlara yaptıklarını güzel gösteren şeytan o gün onlara dost olmuştur. **Ve lehum âzâbun elîm:**[36] "Onlara elim (alçaltıcı, iç yakan) bir azap vardır."

Eş şeytânu yeidukumul fakra: "Şeytan sizi fakirlikle korkutup" **Ve ye'murukumbil fahşâi:** "Aşırı gitmeyi emreder (tavsiye eder, teşvik eder)." **Vallâhu yeidukum magfireten minhuve fadlâ:** "Allah ise size kendi katından bir fazilet, bir mağfiret va'd eder (ikram eder)." **Vallâhu vâsiun alîm:**[37] "Allah Vasi'dir (onun ilmi, rahmeti, fazileti, ikramı her şeyden geniştir) o her şeyi bilendir."

Yâ benî âdem: "Ey âdemoğulları!" Allah bütün insanlara hitap ediyor. **Lâ yeftinennekumuş şeytân:** "Şeytan sizi fitneye düşürmesin." Hayat bir imtihandan ibarettir, imtihana dikkat edin, şeytan sizi fitneye düşürmesin. Şeytan bizi nasıl fitneye düşürür? **Kemâ ahrace ebeveykum minel cenneh:** "Sizin ananızı, babanızı (Âdem babanızı, Havva annenizi) cennetten çıkardığı gibi (sizi de fitneye düşürmesin)."

[36] Nahl /63
[37] Bakara /268

Fitne; çeken şey demektir. Şeytan, Âdem babamıza ve Havva annemize neyi va'd etti?

"Eğer siz bu meyveden yerseniz ikiniz ya melek olursunuz ya da burada ebedi kalırsınız. Burada ebedi kalmayasınız, melek olmayasınız diye Allah bu meyveden yemeyin dedi ve ben sizin için hayır istiyorum" diye yemin etti.[38] Âdem babamız da Havva annemiz de buna meyletti; yani daha fazlasına meyletti ve "biz de burada ebedi kalalım" deyip Allah'ın kendilerine takdir ettiğine razı olmadılar.

Eğer ebedi kalmak istiyorsan rabbinden iste, niye ebedi kalmayı başka bir şeye bağlıyorsun! Tabi ki bunu Hz. Âdem (a.s.) babamıza değil kendimize söylüyoruz; çünkü her birimiz bir Âdemiz. Hz. Âdem (a.s.) bizim için örnektir. Allah onu bize örnek olarak göstermiş, "şeytan, Âdem babanız ile Havva annenize yaptığı gibi sizi de kandırmasın, fitneye düşürmesin" demiştir.

Yenziu anhumâ libâsehumâ: "(O meyveyi onlara yedirip) Elbiselerini onlardan soydu." **Li yuriyehumâ sev'âtihimâ:** "Onlara edep yerlerini gösterdi." Edep yerlerini gösterdi demek; onları utandırdı, üzerlerindeki elbiseyi soydu, demektir. Onların elbiseleri nurdandı; ama yanlış yapıp günah işledikleri zaman o nur onlardan bir anda kayboldu. Dolayısıyla kendilerini elbisesiz görünce cennetteki ağaçların yapraklarını alıp üzerlerini örtmeye çalıştılar.[39]

İnnehu yerâkum huve ve kabîluhu min haysu lâ terevnehum: "O (şeytan) ve onun kabilesi (çocukları, ailesi, sülalesi, arkadaşları) sizin görmediğiniz yerden sizi görür." Yani onlar sizi tanır, bilir, sizin zaafınızı, size nerden hile yapacağını görür ve bilir. Haberiniz olsun, bu yüzden onlara karşı dikkatli

[38] Araf /19-20
[39] Araf /22

olun. **İnnâ cealnâş şeyâtîne evliyâe lillezîne lâ yu'minûn:**[40] "Biz şeytanları iman etmeyenlerin dostları kılmışız." Yani şeytan kimin dostuysa, kime dostluk yapıyorsa o, mü'min değildir; çünkü şeytan, mü'min olmayanların dostudur, arkadaşıdır.

Allah, şeytan ile ilgili "şeytan sizin apaçık düşmanınızdır" buyurdu. Sonra "ona arkadaşlık yapar, onunla dostluk kurarsanız mü'min değilsiniz" buyurdu. Şeytan, bize vaatte bulunup bizi Allah'ın emrine karşı getirmiş ve bize yanlış yaptırıp Hz. Âdem (a.s.) babamız ve Havva annemize yaptığı gibi üzerimizdeki elbiseyi soymuştur.

İnnel mubezzirîne kânû ihvâneş şeyâtîn: "(Allah'ın kendisine ikram ettiği nimeti, imkânı) Saçıp savuranlar şeytanın kardeşleridir (arkadaşlarıdır)." İhvâneşşeytân; şeytanın kardeşleri demektir. **Ve kâneş şeytânu li rabbihî kefûrâ:**[41] "Şeytan, rabbine karşı çok nankördür." Demek ki şeytana kardeş olanlar da nankördür. Nasıl nankördür? -Kendisine ikram edilen nimeti Allah yolunda sarf edip onunla ebedi hayatını kazanmaya çalışması gerekirken saçıp savurmakla, rabbine karşı kibirlenmekle nankördür.

Ve lâ yegurrannekum billâhil garûr:[42] "O mağrur olan (Allah'a karşı gurura kapılmış olan şeytan) sizi Allah ile mağrur etmesin." O aldanmış şeytan sizi Allah ile aldatmasın. Allah ile aldanmak çok önemli bir meseledir.

Şeytan, insanı Allah ile aldatır mı?

Hem de çok! Özelikle samimi; ama cahil olan insanları Allah ile aldatır. Hatta onu öyle bir aldatır ki cehenneme gönderecek, cehennemlik yapacak kadar aldatır. Allah ile aldatmanın, Allah ile aldanmanın yüzlerce çeşidi vardır. Mesela birileri; "gelin bizim

[40] Araf /27
[41] İsrâ /27
[42] Fâtır /5, Lokmân /33

cemaate, büyüklerimiz sizi cebinde cennete taşır, sırattan geçirir. Sonra cennetin kapısına varınca dervişler büyüklerimizin cebinden dökülür ve hiç zahmet çekmeden cennetin kapısına gelir" derler. Ya da "mürşidim beni kurtarır, hesabımı verir, beni sırattan geçirip cennete götürür" derler. İşte bunlar Allah ile aldatmaktır. Bu birilerinin, şeytanın, Allah ile aldatmasıdır. Birileri bunu yapıyorsa o da şeytana arkadaş olmuş, şeytanla beraber şeytanlaşmıştır; çünkü Allah, kulundan âbdiyet ister, Hz. İnsan olmasını ister.

Bu yüzden her zaman şefaat buradadır, dünyadadır, şimdidir, diyoruz. Eğer şefaat burada yarım kalmışsa öbür tarafta tamamlanır. Ben şimdi seni şeytandan uzaklaştırıyorsam, senin gönlünde Allah'ın muktedir olmasını sağlayabiliyorsam gönlüne şifa oluyorum demektir. Elbette ki bu da karşılıklıdır. Ben bunu bana uyman, tabi olman karşılığında yapabilirim. Yoksa sen işi benden daha iyi biliyorsan kendi halinden razısın demektir.

Bir de bazıları var ki; "en doğru yolda olan biziz, kim bizden olursa kurtulur, bizim cemaatimize gelenler mü'mindir, Müslümandır, Allah dostudur, kurtulmuştur" der. Şeytan bir de böyle olanları kullanıp işini bunlara yaptırır.

Mesela; Allah adına adam öldürtür. Biraz önce söylediğim gibi; Müslüman memleketlerde yapılan cinayetlerin neredeyse hepsini Müslümanlar işliyor, daha doğrusu bu cinayetleri kendini Müslüman zannedenlere şeytan işlettiriyor. Bu cinayetler Irak'ta, Suriye'de hâlâ devam ediyor. Orada her gün yirmi kişi, eli kişi, yüz kişi, öldürülüyor. Müslümanlar birbirini öldürüyor ve hepsi de birbirini Allah adına öldürüyor. Her biri karşı tarafı küfürle itham edip bir de yanındakilere; "onlar Müslüman değil, onları öldürmek lazım, hepsinin katli helaldir, vaciptir, hatta gidin intihar edin, şehit olursunuz" diyor. Onlar da Allah adına gidip başkasını öldürüyor ve cehenneme gidiyor. Oysaki Allah; "kardeş olun, en güzel söz neyse birbirinize onu söyleyin. Hep beraber barışa,

selamete girin. Şeytana uymayın, sizin düşmanınız şeytandır" buyurmadı mı!

Şeytan, insanları Allah adına kandırır, Allah'ın ismini kullanarak kandırır. Allah ayette "kandırmak" kelimesini kullanmamış "mağrur olmak, gurura kapılmak" demiştir. Gurura kapılmak; bir başkasına karşı büyüklenmek, kibirlenmek, insanın kendisiyle, kendisindekiyle övünmesi demektir. Biri; "ben doğruyum, ben haktayım, gerisi hakta değil" derse mağrur olmuş, iblis onu mağrur etmiş, hem de Allah ile mağrur etmiş demektir. Neticesinde iblis onu; "sen, Allah'a yakınsın, dolayısıyla her zaman haklısın. Herkes senin gibi yapmalı, sana uymalıdır" deyip onu Allah ile kandırır.

Kul o dur ki, âlim o dur ki Allah'tan haşyet duysun, korksun, titresin! Hiçbir şey olmadığını, kulluğunu bilsin, rabbine karşı edepli olsun ve kul olmak için boynunu büküp çabasını, gayretini sarf etsin! Bu yüzden kul başkalarının hesabını gören değildir; Allah'a âbd olmaya çalışandır.

Hak, hakikat; Allah'ın buyurduğudur. Bize düşen de; hakkı ve hakikati olduğu gibi ortaya koyup hakka, hakikate uymaktır. Yoksa kimseye akıl vermek, kimseyi cennete ya da cehenneme göndermek değildir. Hesap, Allah'a aittir. Bu yüzden kimsenin hesabını görmek bize düşmez. Bize düşen; kendi hesabımızı görmek, kendi gönül âlemimizde Allah ile muktedir olmaktır. Aynı şekilde Allah'ın hükmüyle kendimize hükmedip mü'min olmak, Müslüman olmak, kardeş olmak, şeytana karşı bir ve beraber olmaktır. Düşmanlığı şeytana karşı yapıp şeytanın tuzağına düşenleri onun elinden kurtarmaya çalışmaktır.

Biri şeytanın tuzağına düşmüşse ister Yahudi olsun, ister Hristiyan olsun isterse de müşrik olsun bu hiç fark etmez, kim olursa olsun o bizim insan kardeşimizdir. Bu yüzden ona yardım etmemiz, ona rahmetle, merhametle, muhabbetle muamele

etmemiz gerekir; çünkü bir tek düşmanımız vardır, o da şeytandır. İnsan ona taviz verirse, onu düşman olarak anlamaz, kabul etmez, onunla gereken mücadeleyi yapmazsa sonra şeytan onun gönlünde muktedir olur, iktidar sahibi olur. Sonra bir de bakar ki kendisi şeytan olmuş. Böyleleri var mıdır? -Elbette ki vardır, hem de çok sayıda vardır.

Nasıl ki cinlerden şeytanlar varsa insanlardan da şeytanlar vardır. Önce şeytan ona hükmeder, şeytan onun gönlünde hükmettikçe ve o da şeytana uydukça artık o şeytanlaşır.

Şeytana uymak, günaha düşmek ayrı şey, şeytanlaşmak ayrı şeydir. Biri şeytanın vazifesini yapıyorsa o şeytanın ta kendisidir.

Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Ebu zer (r.a.) Hazretlerine;

-Ya Ebu Zer! Cin ve insan şeytanlarına karşı dikkatli ol, buyurur.

Ebu Zer (r.a.) de;

-Ya Resulullah, insanlardan da mı şeytanlar var, diye sorunca

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

-Evet, onlar daha tehlikelidir; çünkü cinlerden olan şeytanlar sana sadece vesvese verir, ötekiler ise seninle konuşur. En tehlikeli olanlar onlardır, onlara karşı dikkatli ol, buyurur.[43]

Eğer biri, Allah'tan başka tarafa davet ediyorsa şeytan değil de nedir! Şeytanın yaptığı bundan başka nedir!

Evet, hep beraber Allah'ın El Muktedir ismini anlamaya çalıştık. Muktedir isminin kendisinde tecelli etmediği kişilerin gönlünde nefsin ve şeytanın muktedir olduğunu, böylelerinin en

[43] Sünen'ün-Nesei, C.7-8 H. No: 5472; Nesaî, İstiaze, 48; Müsned, 5 /178-179

sonunda şeytanlaştığını, bunun olmaması için de gönül tahtımızda Allah'ın nefhettiği ruhun oturması, onun bizde muktedir olması gerektiğini öğrendik. İnşallah öncelikle kendimize sonra ev halkımıza, etrafımıza muamele ederken Allah'ın Muktedir ismiyle muamele ederiz, hayatımızı yaşarken tek muktedirin Allah olduğunu unutmayız ve gönlümüzde Allah muktedir olur.

Allah hepimizi kendi gönlüne muktedir olanlardan eylesin. Allah'ın Muktedir ismiyle çevresine muamele edenlerden eylesin. Allah'ın El Esmau'l Husna'sının tecelli ettiği Hz. İnsan olan kullarından eylesin.

Allah hepinizden razı olsun.

EL MELÎK

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Nüzul sırasına göre Allah'ın El Esmau'l Husna'sını ayetlerde geçtiği şekilde bilmeye, tanımaya rabbimize yeryüzünde nasıl halife, âbd olacağımızı öğrenmeye çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde Allah'ın El Muktedir ismini öğrenmiştik bu sohbetimizde ise Allah'ın El Melîk ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Allah'ın, bir, Melik ismi bir de Melîk ismi vardır. Melik ile Melîk ismi yazılışta her ne kadar benzerlik gösterse de Melîk isminde bir "y" harfi fazladır. Bu yüzden her iki ismin anlamları da farklıdır. Allah, Nas Suresi'nde **"melikin nâs:**[1] "İnsanların meliki" buyurur. Melîk ise; melekût âleminin meliki demektir. Bu yüzden manaları birbirinden farklıdır.

Allah'ın Melîk ismi Kuran-ı Kerim'de sadece Kamer Suresi'nin 55. Ayetinde **"melîkin muktedir"**[2] şeklinde geçer. Bu isim ahiretle, cennetle ilgilidir. Hep beraber bu sohbetimizde Allah'ın Melîk ismini ve Melîk isminin insana nasıl tecelli ettiğini anlamaya çalışacağız inşallah.

Herkes dini, kendine göre anlamıştır. Bununla beraber öğrendiğini yaşamaya, anlatmaya, öğretmeye çalışır. Eğer biri dinini Kur'an'dan, Allah'ın kitabından almamışsa onu mutlaka başka bir kitaptan veya başka birinden alır. Sonra biri çıkıp;

[1] Nas /2
[2] Kamer /55

"Allah'ın dini Allah'ın kitabından alınır, Allah'ın kitabına göre din, iman, islam, ihlâs, ibadet budur" dediğinde genel itibariyle ona; "şimdiye kadar kimse bilmiyordu da sen mi biliyorsun. Şimdiye kadar kimse bunu söylemedi, sen nasıl söylüyorsun. Herkes yanlış yapıyor da bir tek sen mi doğru yapıyorsun" denir. Genel olarak verilecek cevap budur. Herkes anlamaya, araştırmaya çalışmak, dinini, imanını, ibadetini Kur'an'ın ölçüsüne vurup Kur'an'a arz etmek yerine kendine göre bir cevap bulur.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, İslam'ı, imanı tebliğ etmeye başladığında müşrikler de ona "biz şimdiye kadar dini bilmiyorduk, Allah'ı bilmiyorduk da sen mi bize öğreteceksin! Atalarımız şimdiye kadar böyle yapmışlar, sen de çıkmış bize başka bir şey söylüyorsun" demişlerdi. Dolayısıyla birine Allah'ın ayetlerine, Allah'ın kitabına göre iman, islam anlatıldığında eğer o kişi de kendisine anlatana "şu ana kadar herkes yanlış biliyor, yanlış yapıyordu da bir tek sen mi doğru biliyor, doğru yapıyorsun" derse müşriklerin Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e söylediğini söylemiş olur.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Ve acibû en câehum munzirun minhum: "Onlara aralarından bir uyarıcının gelmesi onlara acayip mi geldi?" Bu onlara tuhaf mı geldi, garip mi geldi, buna şaşırdılar mı, bu, şaşılacak bir şey midir! **Ve kâlel kâfirûne hâzâ sâhırun kezzâb:**[3] "Kâfirler dediler ki: Bu, yalancı bir sihirbazdır." Biz dini ve imanı biliyoruz, Allah'ı biliyoruz, bu, yalancı bir sihirbazdır, dediler.

Müşrikler, insanlara Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in sihirbaz olduğunu söylediğinde insanlar onlara; "onun sihirbaz olduğuna dair sizin bir deliliniz var mı, şimdiye kadar sihir yapmış mı" diye

[3] Sâd /4

sordular. Müşrikler de "yok, sihir yapmadı; ama evladı, anne babasından, babayı evlattan, karı kocayı birbirinden ayırıyor, iman edenler onun safına geçiyor, dolayısıyla biz de birbirimizden ayrılmış oluyoruz. Sihirbaz olduğunu buradan anlıyoruz" dediler. Bu yüzden müşriklerin Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e sihirbaz demelerinin nedeni; iman edenlerle müşrikleri birbirinden ayırmasıdır.

Evet, ayet devam ediyor. **E cealel âlihete ilâhen vâhiden:** "İlahları tek bir ilah mı kılmış?" Müşrikler Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için "ilahları tek bir ilah kılmış, 'Allah birdir, diğer ilahlar yoktur' diyor" dediler. **İnne hâzâ le şey'un ucâb:**[4] "Bu gerçekten şaşılacak şey (dediler)." Bu, tuhaf bir şey; yani nasıl bir tane Allah, bir tane ilah olur! Bu putlar da onun yardımcılarıdır, dediler. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ilahı bir tek ilah, kitabı bir tek kitap kılınca onu kabul etmeyip; "bu, tuhaf bir şey" dediler.

Aslında bizim yaptığımız da Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in yaptığından başka bir şey değildir. Biz de mü'min ve Müslüman olduğunu söyleyen kardeşlerimize; "bizim tek bir kitabımız, tek bir rabbimiz, tek bir önderimiz, rehberimiz, peygamberimiz var" diyoruz; ama böyle olduğunu bildikleri halde yanlış öğrendikleri için bunu kabul edemiyorlar, kendi imanlarından, inandıklarından, kitaplarından büyük diye bildikleri âlimlerden vazgeçmeye cesaret edemiyorlar, vazgeçmekten korkuyorlar. Kitabın ismi ne olursa olsun, kimin kitabı olursa olsun, sanki o kitaplardan vazgeçerlerse imanlarını kaybedeceklermiş gibi korkup endişe ediyorlar.

Ventalekal meleu minhum: "Onların ileri gelenleri (işi bilenler) ileri atılıp şöyle dediler." **Enimşû vasbirû alâ âlihetikum:** "İlahlarınız üzerinde sabredin (direnin, ilahlarınıza sımsıkı sarılın)." Bunu o dinde ileri gelenler, kendini âlim zannedenler

[4] Sâd /5

söylüyor. İlahlarınızın üzerinde sebat edin, sabır gösterin, ilahlarınıza, putlarınıza sarılın, dediler. **İnne hâzâ le şey'un yurâd:**[5] "Sizden istenen (Allah'ın sizden istediği) budur." Bunu kim söylüyor? -Müşrikler söylüyor. Yani böyle yapmazsanız ilahlarınızı, dininizi, imanınızı kaybedersiniz, dediler. Bunu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e karşı söylüyorlar.

Mâ semi'nâ bi hâzâ fîl milletil âhirah: "Biz daha önce bunu diğer milletlerden (büyüklerimizden) işitmedik." Bizden önce gelmiş olan milletler, büyüklerimiz böyle bir şey söylemediler; yani Allah birdir, kitap birdir, demediler. **İn hâzâ illâhtilâk:**[6] "(Dediler ki) Bu bir uydurmadır." Buna "uydurma" dediler. Daha önce bunu duymadıkları için kabul etmediler ve "biz daha önce bunu duymadık" dediler. Bu söz, müşriklerin, Allah'ın kitabını, vahyini kabul etmeyenlerin sözüdür. Müşrikler de Allah'ı kabul ediyordu; ama Allah'ı isimleriyle, El Esmau'l Husna'sıyla beraber kabul etmiyordu. Bu yüzden "biz daha önce bunu duymadık" diyenler müşriklerin söylediği sözü söylemişlerdir.

Ne Yahudiler, ne Hristiyanlar, ne müşrikler, ne de Sabiiler peygamberi, peygamberliği inkâr etmiyordu, sadece Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in peygamber olduğunu kabul etmiyor, ona; "sen peygamber değilsin" diyorlardı. Yoksa peygamberlikle ilgili bir sorunları yoktu, zaten müşrikler; "biz Hz. İbrahim (a.s.)'ın torunlarıyız, bizim atamız Hz. İbrahim (a.s.)'dır" diyorlardı. Onlar her ne kadar peygamberliği kabul ettiklerini söyleseler de Allah ayet-i kerimede onlar için; **"aslında onlar seni yalanlamıyorlar, inkâr etmiyorlar, onlar Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorlar"**[7] buyurmuştur; yani onların dertleri seninle değil Allah'ın ayetleriyledir.

[5] Sâd /6
[6] Sâd /7
[7] En'âm /33

Demek ki her ne kadar peygamberlikle ilgili sorunlarının olmadıklarını söyleseler de aslında sorunları vardır ve bu sorunları Allah'ın ayetleriyledir. Her zamanda da bu sorun aynıdır. Biri, Allah'ın ayetlerine iman etmeye yanaşmayıp kendine başka bir kitap bulmuşsa, dinini başka kitaptan öğrenmeye, yaşamaya çalışıyorsa okuduğu kitabı, Allah'ın kitabının önüne koymuştur. Allah, kuluna akıl vermiştir ve bunun başka bir izahı yoktur!

E unzile aleyhiz zikru min beyninâ: "(Dediler ki): Bizim aramızda (Kur'an) zikir ona mı indirilmiş?" Allah cevap veriyor. **Bel hum fî şekkin min zikrî:** "Doğrusu onlar benim zikrimden (benim kitabımdan) şüphe içindedirler." **Bel lemmâ yezûkû azâb:**[8] "Onlar daha azabımı tatmamış." Onlar benim azabımı tatmadıkları için böyle şüphe içindedirler. Demek ki Allah'ın ayeti okunduğu halde kabul etmeyip ataların dinine uymak; Allah'ın kitabından şüphe içinde olmakmış.

Allah, kitabında hiçbir şeyi eksik bırakmamıştır. Hem de her şeyi en ince ayrıntısına kadar kitabında beyan edip misallerle tekrar tekrar açıklamıştır. Bu yüzden biri Kur'an'ı okuduğunda; "ben dinimi anlamadım, rabbimi, peygamberimi tanıyamadım, insanın ne için yaratıldığını, vazifesinin ne olduğunu, Allah'ın insan üzerindeki muradının ne olduğunu, bu hayatı nasıl yaşamam gerektiğini, yaşarken hem dünyamı hem de ahiretimi nasıl kazanmam gerektiğini, hayatın bir imtihan olduğunu, imtihanı nasıl kazanmam gerektiğini anlayamadım" diyemez.

İnsan bunları Kur'an'dan değil de başka hangi kitaptan öğrenebilir! Mesela öyleleri var ki; kenarından, köşesinden birkaç tane ayet alarak kitabında onu izah etmeye çalışıp o izahını da insanların önüne hakmış gibi koyar ve; "bunu okuyun, öğrenin" der. Böylelerine; "Allah'ın kitabı dururken neden kendi kitabını insanlara doğru olarak takdim ediyorsun! Allah anlatamadı da sen

[8] Sâd /8

ondan daha mı güzel anlatıyorsun! Neden dinin kitabı olarak Allah'ın kitabını değil de kendi kitabını takdim ediyorsun" diye söylemek lazım.

Bazıları çıkıp "işte siz de kitap yazıyorsunuz" diyebilir. Oysaki bizim bu yaptığımız kitap yazmak değildir. Biz sadece sohbetlerimizi dinleme imkânı olmayanlar için rablerini tanısınlar diye sohbetleri yazılı hale getirdik. Öyle ki hiç kimse "ben internete girmeyi bilmiyorum" veya "benim televizyonda, internette sohbetleri dinleme imkânım yok" demesin, imkânı olmayanlar da sohbetleri yazılı olarak okuyabilsin. Hal böyleyken bile hiçbir zaman "siz Allah'ın kitabını anlayamazsınız, onun için bizim kitabımızı okuyun" demedik, aksine herkesi Allah'ın kitabına, vahyine, resulüne davet edip "Allah'ın kitabına ve resulüne sarılın" dedik ve diyoruz. Bu yüzden hiç kimse bizim hakkımızda Allah'ın kitabının önüne kendi kitabımızı koyduğumuzu iddia edemez, böyle bir şey söyleyemez.

Eğer rabbimiz Allah ise o halde bize düşen onun kitabını okuyup anlamaktır. Bir kardeşimiz bu söylediklerimizden sonra merak edip hala bir Kur'an-ı Kerim meali alıp okumaya başlamıyorsa bu durumda; "benim imanımda bir sorunum mu var" deyip kendi kendine sormalıdır. Rızkımızı kazanmak için günde sekiz saat, on saat çalışmıyor muyuz! Hal böyleyken ebedi hayatımızı kazanmak için de rabbimizi dinlememiz, kelamını anlamaya çalışmamız gerekmez mi! Günde en az bir saatimizi de ona ayırmamız gerekmez mi!

Eğer "yok, bu gereksiz bir şeydir" diyorsak Allah'ı ciddiye almamış oluruz; çünkü Allah'ı ciddiye almamak; Allah'ın kelamını ciddiye almamak demektir. Kur'an'ı ya okumamız ya da dinlememiz gerekir, ikisi aynı şeydir. Okumayı bilmiyorsak o halde mutlaka dinlemeliyiz. Gönlümüzü her anda Allah'ın huzurunda tutabilmemiz için her gün mutlaka Allah'ın ayetleriyle muhatap olmamız; yani rabbimizin ayetlerini dinlememiz, okumamız,

ayetler üzerinde tefekkür etmeye çalışıp imanımızı artırmamız gerekir. Rabbimizin vahyini anlamaya çalışınca Allah'ın rahmeti, sevgisi, muhabbeti gönlümüze iner.

Allah'ın Melîk isminin sadece bir ayette geçtiğini söyledik, şimdi hep beraber bu ayeti anlamaya çalışalım inşallah.

İnnel muttakîne fî cennâtin ve neher:[9] "Muhakkak ki muttakiler cennette nur içindedirler." Muttakiler; yani takva sahipleri cennette nur içindedirler. Daha önceki sohbetlerimizde takva sahiplerini biraz izah etmeye çalışmıştım. Takva sahipleri; Allah'a karşı sorumluluğunu bilip kabul eden ve bu sorumluluğun gereğini yapmaya çalışanlardır. Allah ayet-i kerimede bir de **"takva elbisesi"**[10] buyurur. İşte, takva sahipleri bu sorumluluğu üzerlerine elbise gibi giyenlerdir. Biri gönül itibariyle sorumluluğunu kabul edip gereğini yapmaya çalışınca Allah bu takva elbisesini ona giydirir. Bu elbise nurdan bir elbisedir. Bu yüzden Allah "muttakiler cennetteyken nur içindedir" buyurmuştur. Takva sahibi olan biri nur saçar, nur içinde nur saçar. Bu onun dünyadayken giydiği takva elbisesinin, Allah'a karşı sorumluluğunu yerine getirmesinin sonucudur.

Allah'a karşı sorumluluğumuzu kabul etmenin ilk şartı; rabbimizi kabul edip onu dinlemek, dinlemeyi istemektir; yani Allah'ın ayetlerini anlamaya çalışmaktır.

Fî mak'adi sıdkın inde melîkin muktedir:[11] "(Muttakiler cennette nur içinde) Sıddıkların meclisinde, muktedir olan melikîn huzurundadırlar." Muttakiler sadakatini ispatlamış olan kullarla, sıddıklarla beraber melîk olan, muktedir olan Allah'ın huzurunda bulunurlar.

[9] Kamer /54
[10] Araf /26
[11] Kamer /55

Biri takva elbisesini giymeden; yani Allah'a karşı sorumluluğunu kabul etmeden sadakatini ispatlayamaz. Allah'ın kendisi üzerindeki muradını, Allah'ın El Esmau'l Husna'sının üzerinde tecelli ettiğini, edeceğini, etmesi gerektiğini anlamadan ve Allah'ın yeryüzündeki halifesi olduğunu, Hz. İnsan olduğunu kabul etmeden, nasıl sadık olacak, sadakati nasıl anlayacak! Anlayamaz, zaten bu yüzden ümmet bu haldedir, herkes kendine bir din üretmiş, bin türlü cemaate ayrılmıştır!

Peki, her kafadan bir ses çıkmasının, herkesin; "benim cemaatim, benim yolum doğrudur" deyip ötekini düşman bilmesinin sebebi nedir?

Bunun sebebi "lâ ilâhe illallah" diyememektir. Eğer ben mü'minim, Müslümanım diyenler "lâ ilâhe illallah" demiş olsaydı "benim cemaatim haktadır, gerisi yanlıştadır" deyip Müslüman kardeşini düşman olarak görmekten korkar, mü'mine dil uzatmaya, onu taşlamaya, mü'min kardeşini öldürüp etini yemeye cesaret edemez, onu eleştirip çekiştiremezdi. Böyle yapanlar Allah'ın kitabından mahrum kaldığı, din diye dinini başka kitaptan öğrendiği, Allah'ı bilmediği, tanımadığı, Allah'ın, kullarına ne kadar yakın olduğunu, onları ne kadar sevdiğini, bununla beraber onlar üzerinde nasıl bir hakkının olduğunu bilmediği, anlamadığı için böyle yapar, yapma cesaretini gösterir.

Allah ayet-i kerimede; **"sizden bir cemaat, başka bir cemaati çekiştirmesin. Belki çekiştirilenler o çekiştirenlerden daha hayırlıdır. Sizden bir kısım kadınlar da başka kadınları çekiştirmesin. Belki çekiştirilenler o çekiştirenlerden daha hayırlıdır. Sizden biri ölü kardeşinin etini yemek ister mi, bundan tiksindiniz değil mi"**[12] buyurur. Allah, çekiştirmeyi, gıybeti ölmüş kardeşinin etini yemek olarak beyan etmiştir. Birinin imanı varsa

[12] Hucurât /11-12

rabbini bu şekilde dinledikten sonra mü'min kardeşini çekiştirmeye hiç güç yetirebilir mi!

Biri mü'minse Allah'ın haram kıldığı gıybeti yapmaya cesaret edemez; ama gıybetin haram olduğunu bir kitaptan okursa buna cesaret eder; çünkü mutakkiler için hidayet kaynağı olan kitap Kur'an'dır. Hiç, bir şeyi Allah'ın kitabından okumakla başka bir kitaptan okumak aynı olur mu! Zaten başka kitaplarda haram olmadığı halde haram diye takdim edilen, haram olduğu halde hiç sözü bile edilmeyen şeyler vardır. Eğer dinimizi Allah'ın kitabından öğrenmezsek ne helali ne de haramı bilebiliriz. Haramı, Allah'tan, onun vahyinden dinlersek "demek rabbim böyle söyledi" deyip titreriz ve birini eleştirmeye, çekiştirmeye kalkıştığımızda hemen durur; "benim rabbim gıybet etme, eleştirip çekiştirme buyurdu" deyip haşyet duyarız. Dolayısıyla Allah'ın huzurunda onun men ettiği bir şeyi yapmayız, yapamayız.

Evet, muttakiler sadık olarak, sadakatini ispatlamış olarak, Allah'a karşı sorumluluğunun gereğini yerine getirmiş olarak cennette nur içinde nur saçarlar, bir de muktedir olan Melîk'in huzurunda meleklerle beraberdirler.

Ve men ya'mel mines sâlihât: "Her kim ki salih amel yaparsa (işlerse)." **Ve huve mu'minun:** "Ve o mü'min (olursa)." Allah, mü'min olmadan yapılan hiçbir işi kabul etmez; yani önce iman etmek gerekir. Kim mü'min olarak salih amel işlerse. **Fe lâ yehâfu zulmen ve lâ hadmâ:**[13] "O, ne zulme uğramaktan ne de hakkının çiğnenmesinden korkar (endişe eder)."

Ve kezâlike enzelnâhu kur'ânen arabîyyen: "İşte biz Kur'an'ı böyle Arapça olarak indirdik." **Ve sarrafnâ fîhi minel vaîd:** "Onda her türlü tehdidi tekrar tekrar tekrarladık ki." **Leallehum yettekûn:** "Takva sahibi olsunlar diye." İnsanlar takva elbisesini giysinler, Allah'a karşı sorumluluklarını yerine getirsinler, böyle

[13] Tâhâ /112

yapmazlarsa Allah'ın gazabına uğrayacaklarını bilsinler diye Kur'an'da her türlü tehdidi tekrar tekrar tekrarladık. **Ev yuhdisu lehum zikrâ:**[14] "Ya da onlar düşünsün, ibret alsın, akıllarını kullansınlar diye."

Fe teâlâllâhul melikul hakk: "Allah yüceler yücesidir, hakk olan melik odur." Hakiki melik odur. Hitap Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Ve lâ ta'cel bil kur'âni min kabli en yukdâ ileyke vahyuhu:** "Sana vahiy tamamlanmadan önce onu okumak için acele etme." **Ve kul rabbi zidnî ilmâ:**[15] "De ki: Rabbim! İlmimi artır." Bu bizim için de geçerlidir. Allah'ın ayetleri okunurken kıpırdamadan, hiçbir yorum yapmadan onu dinlememiz gerekir.

Ve lekad ahidnâ ilâ âdeme min kabl: "Bundan önce biz Âdem'den de ahid almıştık." Yani ona; "şu ağaca yaklaşma" demiştik. **Fe nesîye:** "Ama o bunu unuttu." Bize verdiği sözü unuttu. **Ve lem necid lehu azmâ:**[16] "Onda âzim de bulmadık." Unutmamak için azmetmedi, çaba, gayret sarf etmedi.

Evet, Allah vahyini yaparken aslında hepimize hitap eder. Eğer Allah Hz. Âdem (a.s.)'i anlatmış; "o verdiği sözü unuttu" demişse o halde kendimizi ayetin muhatabı olarak görmemiz ve Allah ile vaidleştiğimizi, ahidleştiğimizi, ona verdiğimiz sözü unutmamamız gerekir; çünkü "ben, Allah'ın kitabına iman ettim, Kur'an'ı kabul ettim" diyen herkes her bir ayet için Allah ile ahitleşmiş Allah'ın emrettiği her şey için "evet, ya rabbi! Senin emrini yerine getireceğim" demiş ve "yapma" dedikleri için de "evet, ya rabbi! Bunu yapmayacağım" diye Allah'a söz vererek ahitleşmiştir.

[14] Tâhâ /113
[15] Tâhâ /114
[16] Tâhâ /115

Fe subhânellezî: "O (Allah) subhandır." **Bi yedihî melekûtu kulli şey':** "Her şeyin melekûtu onun kudret elindedir." **Ve ileyhi turceûn:**[17] "Ona döndürüleceksiniz."

Ke meseliş şeytân: "Şeytanın misali gibidir." **İz kâle lil insânikfur:** "Ne zaman ki insana: Nankörlük yap (inkâr et) der." Bu durumda Allah'ın nimetlerini inkâr edenler Allah'ı inkâr etmiştir. Nasıl? -Müşrikler de Allah'ı inkâr etmiyordu; ama Allah'ın isimlerini inkâr ediyordu. Mesela biri, Allah'ın ikram ettiği rızkı inkâr ederse nankörlük yapmıştır; çünkü Allah'ın Rezzak ismini, Kerim ismini, Vehhab ismini inkâr etmiştir. İnkâr budur, küfre girmek budur! Şeytan, insana bu yüzden "nankörlük yap, inkâr et" der. **Fe lemmâ kefera:** "Ne zaman ki (insan da) inkâr ederse." **Kâle innî berîun minke:** "(Şeytan) Der ki: Ben senden beriyim (senden uzağım)." Şeytan o inkâr edenden "euzu besmele" okur. **İnnî ehâfullâhe rabbel âlemin:**[18] "(Şeytan der ki): Ben, âlemlerin rabbi olan Allah'tan korkarım." Yani "senin yaptığını yapamam, ben senden Allah'a sığınırım" der.

Fe kâne âkıbetehumâ ennehumâ fîn nâri hâlideyni fîhâ: "İkisinin de (hem şeytanın, hem ona uyanın) akibeti ateştir. Hem de orda ebedi olarak kalırlar." **Ve zâlike cezâuz zâlimîn:**[19] "Zalimlerin cezası böyledir." Nankörlük demek şükürsüzlük demektir. Nankörlük yapan da, nankörlüğü tavsiye eden de cehennemliktir. Bir de onlar cehennemde ebedi olarak kalırlar.

Yâ eyyuhâllezîne âmenûttekullâh: "Ey iman edenler! Allah'a karşı takva sahibi olun." Yani takva elbisenizi giyin. **Veltenzur nefsun mâ kaddemet li ğad:** "Herkes yarın için ne takdim ettiğine baksın." Ahirete ne gönderdiğine, ahiretine neyi takdim ettiğine baksın. **Vettekûllah:** "Allah'a karşı takva sahibi

[17] Yâsîn /83
[18] Haşr /16
[19] Haşr /17

olun (sorumluluğunuzu yerine getirin).” **İnnallâhe habîrun bi mâ ta’melûn:**[20] “Allah sizin yaptıklarınızdan haberdardır.”

Ve lâ tekûnû kellezîne nesûllâhe fe ensâhum enfusehum: “Allah’ı unutan kimseler gibi olmayın. Onlar Allah’ı unutunca Allah da onlara onları unutturmuştur.” Onlar gibi olmayın. **Ulâike humul fâsikûn:**[21] “İşte onlar fasıklardır.” Allah’ı unuttukları için Allah’ın da onlara kendilerini unutturduğu kimseler fasıktır, onlar gibi olmayın, buyurdu Allah.

Peki, Allah’ı unutanlar kimlerdir, Allah’ı unutup unutmadığımızı nasıl anlarız?

Kime sorsan mutlaka Allah’ı da, kendini de unutmadığını söyler ve “ben kendimi, kul olduğumu biliyorum, Allah’ı da biliyorum” cevabını verir. Hâlbuki “ben rabbimi, kendimi biliyorum” demekle bilmiş olmazsın. Eğer kendini Allah’ın bildirdiği gibi Hz. İnsan olarak, Allah’ın yeryüzündeki halifesi olarak, Allah’ın kendi ruhundan nefhedip zatıyla, sıfatıyla tecelli ettiği varlık olarak biliyorsan, Allah’ın güzelliği senin üzerinde görünüyor ve sana bakanlar Allah’ı hatırlıyorsa o halde “âmenna, doğrudur, sen rabbini unutmamışsın, Allah da sana seni unutturmamıştır” denir; ama kendini Allah’ın bildirdiği gibi bilmiyor, kendine böyle bakmıyorsan, Allah’a yemin olsun ki Allah sana kendini unutturmuştur; çünkü sen Allah’ı unutmuşsun, Allah’ı bilmemiş, tanımamış, anlamamışsın. Sen, Allah’ı unuttuğun için Allah da sana seni unutturmuştur. Bu halinle hiçbir zaman Allah’ı bulamazsın, kendini bulamazsın ve ne kendini, ne de rabbini tanıyabilirsin.

Allah ayet-i kerimede; **“Allah, Kıyamet günü onlara bakmayacak ve onlarla konuşmayacak”**[22] buyurur; çünkü onlar

[20] Haşr /18
[21] Haşr /19
[22] Ali İmran /77

da dünyadayken kendilerine, Allah'a, Allah'ın onlardan ne istediğine bakmamışlardı. Allah onlarla konuşmayacak; çünkü onlar da dünyadayken rablerinin onlara ne söylediğini dinlememişlerdi. Bu yüzden orada dinlemeye, Allah'ın hitabını işitmeye layık olmazlar. Bu, insana verilen en büyük cezadır, cehennemden daha büyük cezadır. Allah en şiddetli azap olarak bunu beyan etmiş; **"rableri o gün onlara nazar etmeyecek ve onlarla konuşmayacak"** buyurmuştur.

Böyle biri rabbini küstürmüş, rabbine nazar etmeye, rabbini dinlemeye tenezzül etmemiştir. Sen, rabbinle konuşmaya, rabbini dinlemeye tenezzül etmez, "rabbim benden ne istiyor" deyip rabbinin rızasını gözetmezsen Allah neden sana nazar etsin, neden seninle konuşsun!

Evet, Allah; "Allah'ı unuttukları için Allah'ın da onlara kendilerini unutturduğu kimseler fasıktır, onlar gibi olmayın, böyle yapmayın, böyle yapıp bir de kendi kendinizi kandırarak doğru yolda olduğunuzu zannetmeyin" buyurdu. Allah başka bir ayette buyurur; **"Kıyamet günü en çok hüsrana uğrayanlar doğru yaptığını zannedip yanlış yapanlardır."**[23] Bunlar doğruda, hakta olduğunu zannedip hakta olmayanlardır; çünkü o gün onlar yaptıklarından dolayı bir de karşılık beklerler. Bu yüzden en çok hüsrana uğrayanlar onlardır; çünkü onlar "namaz kıldık, oruç tuttuk, ibadet ettik, bunun için cenneti hak ettik" deyip Allah'ın rızasını hak ettiğini iddia ederler. Zaten müşrikler de böyle yapıyordu. Şu an bile Yahudiler, Hristiyanlar aynen böyle yapıyor. Yoksa durup dururken neden ibadet etsinler!

Ayet devam ediyor. Bu ayetlerin hepsi peş peşe gelir. **Lâ yestevî ashâbun nâri ve ashâbul cenneh:** "Ateş ehli ile cennet ehli bir olmaz." Ateşin arkadaşlarıyla cennetin arkadaşları bir olmaz.

[23] Hud /21-22

Ashâbul cenneti humul fâizûn:[24] "Cennet ashabı kurtuluşa ermiştir (muradına, istediğine kavuşmuştur)." Feyz; Allah'ın nurunun, isimlerinin tecellisidir. Cennet ehli, Allah'ın bütün isimlerinin tecellisine mazhar olmuştur. Bu yüzden Allah ateş ehliyle cennet ehlinin, ateş arkadaşlarıyla cennet arkadaşlarının bir olmadığını söyledi.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir hadis-i şerifinde; *"kişi, arkadaşının dini üzeredir"*[25] buyurmuştur. Bu durumda arkadaşın kimse, kimi seviyorsan, kiminle beraber olmak istiyorsan onun dini üzeresin. O halde arkadaşlarımızın, kardeşlerimizin kim olduğuna kimlerle kardeşlik yaptığımıza bakmamız gerekir. Mesela; mezarda telkin verilirken **Men ihvanuke, men ehavatuke:** "Kardeşlerin kimlerdir, kiminle kardeşlik yaptın" denir. Zaten kabirde sorulacak sorulardan biri de "kardeşlerin kimdir" sorusudur. Sana bu soru sorulacak ve bu soruya cevap vereceksin. Cevap olarak "kardeşlerim mü'minlerdir, Allah'ı her şeyden çok sevenlerdir" demen, diyebilmen için de mü'minlerle; yani velilerle, muttakilerle dünyadayken kardeşlik etmen gerekir. Yoksa cehennem ehliyle arkadaşlık etmiş olursun, bu durumda da cehennem seni bekler.

Lev enzelnâ hâzâl kur'âne alâ cebelin le raeytehu hâşian mutesaddian min haşyetillâh: "Eğer biz bu Kur'an'ı bir dağın üzerine indirseydik, onu Allah'a karşı olan haşyetinden dolayı baş eğmiş (boyun eğmiş), paramparça olarak görürdün." Allah onunla konuştuğu, ona vahyettiği için Allah'ın haşyetinden boyun büker, paramparça olurdu!

Bu ayetin hikmeti nedir?

Allah bu ayetle; "ey insan! Dağ kendisine indirilen vahiyle boyun bükerdi, peki, sen Allah'ın sana inen Kur'an'ına karşı baş

[24] Haşr /20
[25] Ebu Davud, Edeb, 19; Tirmizi, Zühd, 45

eğiyor, boyun büküyor, gönül itibariyle paramparça oluyor musun? Yoksa bir taş kadar, toprak kadar bile olamıyor musun" buyurur.

Ve tilkel emsâlu nadribuhâ lin nâs: "Biz, insanlara her türlü, her çeşit misali (bu Kur'an'da) verdik." Niye? **Leallehum yetefekkerûn:**[26] "Umulur ki tefekkür ederler (diye)."

Allah, Kur'an'da neyi beyan etmiştir, dağın Allah'ın haşyetinden dolayı boyun eğmesinin sebebi nedir?

Çünkü Allah ayetin devamında kendini tanıtır. **Huvallâhullezî lâ ilâhe illâ huv:** "Allah odur ki ondan başka ilah yoktur." **Âlimul gaybi veş şehâdeh:** "(Allah) Gaybı da, şehadeti de bilendir." Yani o, görüneni de görünmeyeni de bilendir. **Huver rahmânur rahîm:**[27] "O, rahman ve rahimdir." Allah kendini rahman ve rahim olarak tanıtıyor. Bu durumda "Allah" derken onu önce rahman ve rahim olarak hatırlamamız gerekir. Demek ki Allah Kur'an'da kendisinden başka ilah olmadığını, bir de rahman ve rahim olduğunu beyan etmiştir. İşte dağın Allah'ın haşyetinden boyun eğmesinin sebebi; Allah'tan başka ilah olmaması ve onun rahman ve rahim oluşuymuş.

Huvallâhullezî lâ ilâhe illâ huv: "Allah odur ki ondan başka ilah yoktur." **El melik:** "(O) Meliktir." Allah, Rahman ve Rahim isminden hemen sonra melik olduğunu söyledi. O meliktir; bütün varlığı idare edendir. **El kuddûsus selâm:** "O kuddustur, selâmdır." Kuddustur; mukaddestir, her türlü eksiklikten, kusurdan, yanlıştan beridir. Selâmdır; selamette kılandır, selam yurdu olan cenneti sizin için yaratandır. **El mu'minul muheymin:** "O mü'mindir, müheymindir." Mü'mindir; imanı bahşedendir,

[26] Haşr /21
[27] Haşr /22

kendisinden emin olunandır, emin olunması gerekendir. Müheymindir; koruyan ve gözetendir.

El azîzul cebbârul mutekebbir: "(O), Azizdir (bütün şeref ona aittir), cebbardır (dilediği şeyi zorla yaptırır, hiç kimse onun gücüne karşı duramaz), mütekebbirdir (tek büyüktür, bununla beraber büyüklüğü ihsan edendir)." Onunla beraber olanlar, ona iman edenler onunla büyük olur. **Subhânallâhi ammâ yuşrikûn:**[28] "Allah subhandır, onların şirk koştuklarından münezzehtir." O subhandır; hiçbir şeye benzemez, akıl onu idrak edemez, anlayamaz. İnsan ancak Allah'ın kendisine tecelli ettiği kadarıyla Allah'ı tanıyabilir; çünkü Allah, akla sığmaktan, tamamiyle anlaşılmaktan münezzehtir. Biri Allah'ı aklıyla, bilgisiyle, ilmiyle anlamaya çalışıyorsa Allah'a şirk koşuyordur, Allah da subhan olduğunu, onların şirk koştuklarından münezzeh olduğunu beyan ediyor.

Huvallâhul hâlik: "Allah odur ki halıktır (yaratandır)." **El bâri':** "İlk yaratandır." **El musavvir:** "Tasvir edendir (suret verendir)." **Lehul esmâul husnâ:** "Esmau'l Husna (en güzel isimler) ona aittir." Bütün güzellikler ona aittir. Eğer bir yerde, birinde bir güzellik varsa o güzelliklerini mutlaka Allah'tan almıştır. **Yusebbihu lehu mâ fîs semâvâti vel ard:** "Yerde, gökte (ikisinin arasında) ne varsa her şey onu tesbih eder." Her şey onun güzelliğini, hatasız, eksiksiz, noksansız oluşunu ortaya koyar, anlatır. **Ve huvel azîzul hakîm:**[29] "O aziz ve hakimdir." Yani Allah'ın hem yaratması, hem vahyetmesi, hem de ne yaparsa yapsın yaptığı her şey bir hikmetledir. Allah'ın yaptığı her şeyde mutlaka bir muradı vardır. Bütün şeref, bütün kuvvet, bütün kudret ona aittir. Allah bu ayetlerde kendini tanıtır ve okuduğumuz bu isimler, Allah'ın isimlerinin sadece bir kısmıdır.

[28] Haşr /23
[29] Haşr /24

Evet, Allah'ın Melîk ismini anlamaya çalışıyorduk, devam edelim.

Allah ayet-i kerimede **Melikin nâs:**[30] "İnsanların meliki" buyurur. Yani Allah bütün varlığın, bütün mahlûkatın melikidir. Bu ayette geçen Melik ismi, şu anki sohbet konumuz olan Melîk ismi değil genel itibariyle herkesin bildiği Melik ismidir. Allah sohbetimizin konusu olan Melîk ismiyle ilgili ayet-i kerimede; **"melîkin muktedir"**[31] buyurur. Yani Allah Melîk ismini; melekût âleminin, ahiretin, cennetin melîki olarak kullanmıştır.

Peki, insanın melîk olması için ne yapması gerekir ya da Allah'ın Melîk ismi insanda nasıl tecelli eder?

İnsanın gönül âlemi, Allah'ın nefhettiği ruh, melekût âleminden, hatta lâhut âlemindendir; çünkü bu ruh Allah'tandır. Bu durumda insanın Allah'ın huzurunda durabilmesi için onda Allah'ın Melîk isminin tecelli etmesi gerekir. Bunun olabilmesi için de gönlün cennete dönmesi gerekir; çünkü Allah "muttakiler, melîk ve muktedir olan Allah'ın huzurunda sadık olarak, sıdkiyetini ispatlamış olarak sadıkların meclisinde nur içinde cennettedirler" buyurmuştur. Bu durumda Melîk isminin insanda tecelli edebilmesi için insanın takva sahibi olması, gönlünün cennete dönmesi, nurlanması, Allah'ın bütün isimlerinin onda tecelli etmesi, sıdkiyetini, sadakatini Allah'a karşı ispatlamış olması gerekir. Öyle ki Allah'ın ona nefhettiği ruhla beraber olabilsin, o olsun.

İnsan, Allah'ın kendisine nefhettiği ruh olursa ne olur?

[30] Nas /2
[31] Kamer /55

Cennet, yedi kat göğün üzerindedir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"namaz mü'minin miracıdır"* buyurur.[32] Resulullah (s.a.v.) Efendimiz namaza durur durmaz miraca çıkardı.

Sahabe anlatır;

"Resulullah (s.a.v.) Efendimiz namaz kılarken elini ileri doğru uzattı, sonra geri çekti. Namazdan sonra sahabeden biri; 'ya Resulullah! Bunun hikmeti neydi' diye sordu. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; 'cennette bir salkım üzümün sarktığını gördüm ve onu alıp sizlere ikram etmek istedim; ama sonra vazgeçip elimi geri çektim; çünkü siz ondan tatsaydınız bir daha dünyadaki nimetlerin tadını alamazdınız'[33] buyurdu."

Melîk isminin kendisinde tecelli ettiği bir kul da Hz. İnsan olur, meleklerin secde ettiği varlık olur. Secde demek sadece başı yere koymak demek değildir. Secde; Allah'a boyun bükmek, teslim olmak, âşık olmaktır. Birine sevginin ispatlanması için yapılması gereken en büyük şey secde etmektir. Bu yüzden secde sadece Allah'a yapılır; çünkü secde "senin büyüklüğünü, güzelliğini, sensiz olunmayacağını, söylediğin her şeyi olduğu gibi kabul ediyorum, kendimi değil seni kabul ediyorum; yani ben yokum, sen varsın" demektir.

İblis, Hz. Âdem'e bir kez secde etmeyince kovuldu. Aslında secde Âdem'e değil Allah'ın ayet-i kerimede; **"ben ona ruhumdan nefhettiğim zaman ona secde et"**[34] buyurduğu gibi Allah'ın nefhettiği ruhaydı. Nasıl ki bütün melekler Allah'ın nefhettiği bu ruha secde ettiyse biri de Allah'ın kendisine nefhettiği ruhu bulur, onunla olur, o olursa meleklerin secdesine layık olur. Sadece melekler ona secde etmez, aynı zamanda ona secde etmeyen,

[32] El- Munavî, Feyzu'l-Kadir, 1 /497; El-Kari, Şerhu'l-Mişkat, 2 /523; El-Alusi, 6 /361; Razi 1 /226; Suyuti, (ve ğayruhu), Şerhu Süneni İbn Mace, Keratişi, Ts 1/313; Nizamuddin El-Hasen El-Kummi, En-Neysaburi, Ğaraibu'l-Kur'an ve Reğaibu'l-Furkan, Beyrut, 1416, 1/114

[33] Sahih-i İbni Huzeyme Hadis No: 892, Ebu Nuaym, Sıfat El-Cenneh, II, 196

[34] Hicr /29, Sâd /72

itaat etmeyen hiçbir şey olmaz; çünkü onda Allah'ın Melîk ismi tecelli etmiştir. O bu şerefi Allah'tan almış, Allah'ın nefhettiği ruh olmuştur.

Her insanın bu ruhu kazanma imkânı veya bütünüyle kaybetme ihtimali vardır ve bu tercih insanın kendisine aittir. İnsan isterse meleklerin secde ettiği varlık olur, isterse de en aşağıya iner ve hayvan gibi, hatta hayvandan daha aşağı olur. Allah herkese bu imkânı tanımış ve "tercih senindir" demiştir.

Allah'ın nefhettiği ruhun bizde tecelli edebilmesi için Allah'ı bilmemiz, anlamamız, ona iman etmemiz, öğrendiklerimizi amele dönüştürmemiz ve o ruh olabilmek için çabamızı ve gayretimizi sarf etmemiz gerekir. Eğer biri; "benim buna ihtiyacım yok, ben bu halimden razıyım" derse olduğu yerde kalır, dolayısıyla bir adım dahi ileri gidemez, kendi gönlünde kendi kendisine yolculuk yapamaz, kendini bulamaz ve kendini kaybeder. Kendini kaybeden de rabbini kaybeder. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"Allah'ı unutanlar gibi olmayın. Kim bizi unutursa biz de ona onu unuttururuz; çünkü böyle olanlar, (böyle yapanlar) fasıktır, cehennemliktir"**[35] buyurmuştur. Allah böyle olanların batağa battığını, işlerinin bittiğini söylüyor.

Sohbetimiz sırasında Allah'a karşı sorumluluğunu kabul edip gereğini yapmaya başlayan birinin takva elbisesini giydiğini söyledim. Biri takva elbisesini giyerse nurlanmaya, gönlü cennete dönmeye ve sadakatini ispatlamaya başlar. İşte o zaman Melîk ismi onda tecelli etmeye başlar. Yoksa Melîk ismi onda tecelli etmez.

Biri, Allah'ın bir isminden mahrum kalsa imanının doksan dokuzda biri gitmiş olur. İmanımızın eksiksiz olması için Allah'ın isimlerini bilmemiz, onlara iman etmemiz ve Allah'ın isimlerini hayatımıza geçirmemiz, bir de yaptığımız her bir güzelliği Allah'ın

[35] Haşr /19-20

hangi isminden dolayı yaptığımızı bilmemiz lazım. Nasıl ki namaz kılmaya niyet etmeyen biri namaz hareketlerini taklit ederek namaz kılmış olmuyor yahut oruç tutmaya niyet etmediği takdirde biri üç gün hiçbir şey yemese bile oruç tutmuş olmuyorsa Allah'ın isimlerinin peşinde de bilerek, niyet ederek koşmamız gerekir, yoksa Allah onu bizden kabul etmez. Öyleyse önce doğru bilmemiz, doğru öğrenmemiz, doğru anlamamız ve niyetimizin de hak olması, düzgün olması gerekir. Öyle ki bunlar bize kazandırsın.

Bu yüzden niyetimizi getirirken; "ya rabbi! Bilmiyordum öğrendim, anlamamıştım anladım. Senin benim üzerimdeki muradın; benim Hz. İnsan olmam, sana ayna olmam, güzelliğini üzerimde göstermem, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz gibi, gönderdiğin diğer peygamberler gibi olmam, olmaya çalışmammış. Bunları anladım ve artık gereken neyse yapacağım" dememiz, bunun için de bir başlangıç yapıp gönlümüzü düzelterek Allah'a dönmemiz ve yola koyulup yürümeye başlamamız gerekir.

İnşallah hep beraber takva elbisemizi giyer, Allah'a karşı sorumluluğumuzu kabul edip gereğini yerine getirmeye başlar, rabbimize, onun dostluğuna doğru yürür ve rabbimizin rızasını, dostluğunu kazanırız.

Allah hepimize Melîk isminin tecellisiyle tecelli etsin inşallah! Bizi muttakilerden, gönlü nurlanmış olanlardan, nur saçanlardan eylesin. Allah bizi sadıklardan, sıdkiyet makamında duranlardan eylesin. Allah bizi huzuruna kabul edip huzurunda durdurduklarından eylesin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

EL VEHHAB

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

El Esmau'l Husna kitaplarımızın 4. Cildinde ramazan ayına denk geldiğimizi söylemiştik. Ramazan ayı Kur'an ayıdır, Kur'an'ın indiği aydır. Kur'an baştan sona Allah'ı; yani Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzelliğini ve Allah'ın yeryüzündeki halifesini, Allah'a nasıl halife, âbd olunması, nasıl ibadet edilmesi gerektiğini bir de insanın hizmetine verilen varlığı, mahlûkatı, cenneti, cehennemi, kıyamet yerini, hesabı ve cennetin nasıl kazanıldığı ile cehennemden nasıl sakınılması gerektiğini anlatır.

Bütün işler dönüp dolaşarak mutlaka Allah'ın bir ismine gelir. Allah ister kendini, ister kulunu, ister varlıktan, mahlûkattan herhangi bir şeyi, ister imtihanı, ister kullarına yaptığı herhangi bir muameleyi, ister cenneti, cehennemi, hesabı, ister peygamberi, peygamberle beraber olanları ve peygamberin karşısında duranları anlatmış olsun, kısaca Allah her neyi anlatırsa anlatsın orda mutlaka bir ismini anlatır.

Biz de hep beraber Allah'ın isimlerini, El Esmau'l Husna'sını anlamaya, aynı şekilde rabbimizi, kendimizi tanımaya, imtihanı, Allah'ın bize yaptığı muameleyi, Allah'ın hikmetini, muradını, kısacası; işin özünü anlamaya çalışıyorduk.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah'tan layıkıyla ancak âlim kulları haşyet duyar (huşu sahibi olur)"**[1] buyurur. Bu yüzden "âlim kimdir" diye sorulursa verilmesi gereken cevap; Allah'tan en

[1] Fâtır /28

çok haşyet duyanlardır, cevabının olması gerekir. Aynı şekilde "ilim sahibi, bilgi sahibi kimdir" diye sorulursa bu defa verilmesi gereken cevap yine; "Allah'ı en güzel olarak bilenler, Allah'ı onun kendisini tanıttığı gibi; yani El Esmau'l Husna'sıyla onu en güzel şekilde tanıyanlardır" cevabı olmalıdır.

Âlim; Allah'ı tanıyandır, dolayısıyla ondan haşyet duyandır, huşu sahibi olandır. Korkmak farklı haşyet duymak farklıdır. Haşyet; büyüğün azametine karşılık duyulan huşudur. İnsan herhangi bir şeyden de korkabilir; ama haşyet duyulmak sadece Allah'a yakışır.

Geçen sohbetimizde Allah'ın El Melîk ismini anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde de Allah'ın El Vehhab ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Allah kerimdir; ikram eder, rezzaktır; rızık verir, ekremdir; insanı kerim yapar, vehhabtır; hibe eder. Hibe; karşılıksız verilen şey demektir, dolayısıyla vehhab; karşılıksız veren manasına gelir. Karşılıksız kelimesini Allah'ın verdiği şeyde sanki hiçbir muradı, hikmeti yokmuş gibi anlamak doğru değildir. Allah'ın bir şeyi hibe edip ikram etmesinde mutlaka bir muradı vardır.

Allah'ın Vehhab ismi Kur'an-ı Kerim'de 3 yerde geçer; yani Allah bu ismi kendine 3 defa isnat etmiştir. Bu isim hibe etmek olarak da toplam 22 sefer gelir. Gelen bu kelimelerin hepsi de aile ile ilgilidir. Allah, aileye hibe eder, karşılıksız ikramda bulunur; çünkü ailemiz, yuvamız, evimiz cennet gibi olursa, evimizde Allah'ın vahyi okunursa, hikmeti öğretilirse, Allah'ın hesabı yapılırsa orda yetişen evlatlarımız da Allah'a âbd olur, kul olur.

Evladın anne, baba üzerindeki hakkı; anne ve babanın, onu Allah'a layıkıyla kul yapması, âbd yapmasıdır. Evladı en güzel yetiştiren anne, babalar evladını Allah'a kul olarak, âbd olarak yetiştirenlerdir. Aynı şekilde evladını Allah'a karşı edepli bir hale getiren, rabbinden haşyet duyan, Allah'ı seven, ona itaat eden,

teslim olan bir kul olarak yetiştirenler evladını en güzel şekilde yetiştirmiş ve Allah'ın kendisine emanet ettiği evladına en büyük mirası, en büyük serveti bağışlamış, ikram etmiştir; ama evlat, rabbini bilmiyor, tanımıyor, anlamıyor, ona kul olmuyor, âbd olmuyorsa anne, baba ona bütün dünyayı miras olarak bıraksa bile evladın sonunda gideceği yer cehennemse, rabbini kaybetmekse bu durumda o anne, baba bu evlat emanetine ihanet etmiş, kendi evladına zulmetmiş olur. Kıyamet günü de o evlad anne, babasından davacı olur.

Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir hadisinde; *"Kıyamet günü kaybedenler anne ve babaları için derler ki: 'Ya rabbi! Bunlar seni bize tanıtmadı, iman etmemize, sana âbd olmamıza vesile olmadılar, bize öğretmediler, örnek olmadılar. Bu yüzden bugün bu ateş azabından onlara iki kat ver.' Allah da onlara;* ***"merak etmeyin, hepinize iki kat azap vardır"***[2] *diye cevap verir. Bir anne, baba için bundan daha acıklı, daha zor bir durum yoktur"* buyurur. Yemeyip yedirdiği, giymeyip giydirdiği, içmeyip içirdiği evlatları onlara cehennemden iki kat azap isteyip onlara bedduada bulunur. İşte, evlat yetiştirmek bu kadar önemli bir durumdur.

Hal böyleyken evlatlarımızı nasıl yetiştirdiğimize, nasıl yetiştirmeye çalıştığımıza, Allah'ın bize verdiği evlat emanetine nasıl sadakat gösterdiğimize ya da bu emanete ihanette bulunup bulunmadığımıza bakmamız gerekir. Onlar Allah'ın bize teslim ettiği kullarıdır. Allah onları bir âbd olarak, mü'min olarak yetiştirmemiz için bize teslim etmiştir. Bu durumda onlara Allah'a âbd olma dışında başka şeyler dayatıp; "senin için hayattaki en önemli şey dünyayı, okulu kazanmak, işe girmek, ticaret yapıp para kazanmaktır" dersek onlara sırat-el mustakimi değil kendimize göre başka bir yolu göstermiş oluruz.

[2] Araf /38

Bu yüzden bize düşen; evlatlarımıza "bana itaat et, beni sev, bana saygı göster" demek değil "Allah'a itaat et, Allah'ı sev, Allah'a teslim ol" demektir. Eğer biz Allah'a teslim olur, Allah'ı seversek evladımızın bizi sevmemesi, bize itaat etmemesi mümkün değildir. Evladımız o zaman bizi hem anne, babası olduğumuz için hem de Allah için sever. Bu sevgi bambaşka bir sevgidir. Evlatlarımızın bize göstereceği böyle bir saygı da bambaşka bir saygı, bambaşka bir edeptir.

Mesela; Hz. İbrahim (a.s.), Hz. İsmail (a.s.)'a **"yavrum! Ben rüyada seni kurban ettiğimi görüyorum"** der ve oğlunun buna nasıl bir tepki vereceğini bekler. Hz. İsmail (a.s.) da; **"babacığım! Sana emredileni yap, inşallah beni sabredenlerden bulursun"**[3] diye cevap verir. Hz. İsmail (a.s.) Allah'tan kurban emri geldiği sırada henüz 10 yaşlarında bir çocuktur; ama onu Hz. İbrahim (a.s.) yetiştirmiştir. Dikkat edilirse Hz. İsmail (a.s.) babasına "istediğini yap" demedi; "Allah'ın sana emrettiğini yap" dedi; yani rabbini, rabbinin subhan olduğunu, yanlış ve eksik yapmayacağını, kendisinin de bütünüyle Allah'a ait olduğunu biliyordu. Bu yüzden Allah'a teslim olmuştu, bütünüyle Allah'a tevekkül ediyordu ve Allah'a güveniyordu; yani mü'mindi. İşte, evlat böyle yetiştirilir.

Evet, vehhab; karşılıksız veren, karşılıksız ikram eden demekti; ama Allah'ın ikramında, hibesinde mutlaka bir muradı vardır. Mesela; Allah'ın, insanı yaratmış olması insana karşılıksız bir hibedir, Vehhab isminin tecellisidir; ama Allah'ın, insanı yaratmasında bir muradı vardır. Allah'ın, varlığı insanın hizmetine vermiş olması da karşılıksız bir hibedir; çünkü bunun olmasında insanın ne duası, ne isteği, ne de orda herhangi bir çabası, gayreti, emeği vardır.

Daha iyi anlaşılması için bir örnek vereyim; Allah, ısıtması ve aydınlatması için Güneş'i yaratmıştır. Eğer Güneş olmazsa

[3] Sâffât /102

hiçbir mahlûkat var olmaz, hayatını sürdüremez. Sadece Güneş değil bütün ağaçlar, bütün bitkiler ve var olan her şey insanın hizmetindedir, insana yapılmış genel bir ikramdır. O halde insan, bunlara bakıp Allah katındaki değerini görmelidir.

Bir, zahiri hibe bir de manevi hibe vardır. Allah kullarından bir kısmına özel olarak ikramda bulunur, onlara özel olarak hibe eder. Allah, ayetlerinde Hz. İbrahim (a.s.)'ın, Hz. Musa (a.s.)'ın, Hz. Zekeriya (a.s.)'ın, Hz. Meryem (a.s.)'ın, Hz. Davud (a.s.)'ın, Hz. Süleyman (a.s.)'ın, Hz. Yunus (a.s.)'ın ve Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in ailesine hibe ettiğini buyurmuş, Hz. İbrahim (a.s.)'a Hz. İsmail (a.s.) ve Hz. İshak (a.s.) ile Hz. Yakup (a.s.)'ı, Hz. Zekeriya (a.s.)'a da Hz. Yahya (a.s.)'ı hibe ettiğini beyan etmiştir. Demek ki evlat Allah'ın hibesiymiş!

Evlat, insanın aynı zamanda salih ya da salih olmayan amelidir. Bu her zaman için insanın elindeki bir şey değildir. Mesela; Allah, Hz. Nuh (a.s.) gibi bir peygamber ailesinden Kenan gibi iman etmeyen bir evlat çıkarır. Aynı şekilde Hz. İbrahim (a.s.)'ı da Azer gibi müşrik bir babadan çıkarır. Hz. Lut (a.s.)'ın hanımı da iman etmemiştir; yani iman eden birinin hanımı iman etmeyebilir. Allah, kuluna irade vermiştir; ama Allah, güzel yapanlara, kendi rızasını gözetenlere salih evlat hibe eder.

Cennete dönmüş bir evde salih evlat yetişir. Onlar kendi evlerinde Allah'ın hesabını yaptıkları, Allah'a kul olmaya, âbd olmaya, rablerini tanımaya çalıştıkları için Allah da o aileye hibe eder, ikramda bulunur. Sadece evlat hibe etmez zahiri olarak da onlara hibe eder, ikramda bulunur. Bu nedenle Allah'ın hibesini, Allah'ın Vehhab isminin tecellisini almak kulun çabasına, gayretine göredir; yani Allah, durup dururken hibe etmez. Allah'ın hibe etmesinde mutlaka bir muradı vardır.

Vehhab aynı zamanda hiçbir ödemede bulunmadan, bir bedel ödenmeden kendisinden karşılıksız istenen zat demektir;

yani “ya rabbi! Ben şunu yaptım, bana Vehhab isminle tecelli edip hibe et, ikram et” demek değil, “ya rabbi! Hiçbir şey yapmamışım; ama sen vehhabsın, karşılıksız verensin. Sen bana ikramda bulunursan ben de şunu şöyle yaparım” diye istekte bulunulan zat demektir. Böyle dersen Allah’tan Vehhab ismiyle tecelli etmesini istemiş olursun.

Baktığımızda birçok Allah dostu, Allah’ın Vehhab ismini kendisine vird edinmiş, zikir olarak almıştır. Bu isim birçok velinin diğer isimlerle beraber en çok çektiği zikirlerden bir tanesidir.

Allah’ın bütün isimleri birbiriyle bağlantılıdır, hepsi beraber tecelli eder. Mesela Allah vehhabtır; ama bununla beraber bir de hakktır; yani hibe etmesinde mutlaka bir muradı vardır, hibe edişi kesinlikle boşuna değildir, sebepsiz değildir.

Kur’an, Allah’ın gönderdiği nebiler ve bütün resuller Allah’ın hibesidir. Allah’ın, kulu bir çaba, gayret sarf etmeden ona ikram ettiği, hibe ettiği nimetlerdendir. Onlar da tıpkı güneş gibi insanların gönül âlemlerini aydınlatırlar, insanlara yol gösterirler. Bununla beraber manevi olarak onları ısıtır, iman verir, imana, muhabbete, ebedi hayatı kazanmaya vesile olurlar. Şu ana kadar gelmiş Kıyamete kadar da gelecek olan bütün Mürşid-i kâmiller de aynı konumdadır.

Mesele doğru görebilmektir, Mürşid-i kâmilin Allah’tan bir hibe olduğunu görüp anlayabilmektir. Biri Mürşid-i kâmile bakarken onu kendisi gibi zanneder ve onu Allah’tan bir hibe olarak görüp kabul etmezse, sırat-el mustakimi onunla bulmaz, onun terbiyesinde Allah’ın ayetleriyle, güzelliğiyle, El Esmau’l Husna’sıyla gönlünü aydınlatmazsa, onu kendisine örnek almaz, onun gibi yapmaya, onun gibi olmaya çalışmazsa Allah’tan gelen en büyük hibeyi kabul etmemiş olur. Biri bunları nimet olarak görmeyince, anlamayınca bu nimetlere şükretme ihtiyacı da duymaz, hissetmez; ama Mürşid-i kâmil nimetine şükretme

ihtiyacı duyar, onun nimet olduğunu anlarsa Hz. İnsan olur, ebedi hayatını, cenneti ve Allah'ın rızasını kazanır, dünyası huzurla dolar, hem kendi gönül âleminde, hem ailesinde, hem de bulunduğu yerde huzurlu olur, huzur verir. Eğer kendini bundan mahrum ederse Allah'ın hibesini kabul etmemiş, Allah'ın Vehhab isminin tecellisini anlamamış olur.

Kur'an, Allah'ın hibesidir. Bütün peygamberler ve Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de canlı Kur'an'dır. Herbiri Kur'an'ın şahsiyete dönüşmüş halidir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Kur'an ile insan ikiz gibidir"* buyurmuştur. Bu yüzden insan denince Hz. İnsanı anlamak gerekir; çünkü Kur'an ancak Hz. İnsanın üzerinde görünür, anlaşılır, tanınır.

İsterseniz şimdi Allah'ın Vehhab ismiyle ilgili ayetleri hep beraber anlamaya çalışalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Huvellezî enzele aleykel kitâb: "Kitabı sana indiren odur." Kitabı sana indiren Allah'tır. **Minhu âyâtun muhkemâtun hunne ummul kitâb:** "Onun ayetlerinden bir kısmı muhkemdir. Bunlar kitabın anasıdır (esasıdır.)" Muhkem ayet; manası apaçık belli olan, hüküm içeren ayetlerdir. **Ve uharu muteşâbihât:** "Gerisi de müteşabihattır." Yani Allah bir durumu örnek vererek, benzeterek anlatmıştır. Müteşabihat; anlaşılmayan bir şeyi insanın anlayabileceği bir örnekle anlatmak demektir. **Fe emmâllezîne fî kulûbihim zeygun:** "Kalplerinde eğrilik, hastalık bulunanlar." **Fe yettebiûne mâ teşâbehe minhubtigâel fitneti vebtigâe te'vîlih:** "Fitne çıkarmak için (muhkem olan ayetleri bırakıp) müteşabih olanlara tabi olurlar ve onun tevilini yapmaya kalkışırlar." Kalbinde hastalık olanlar fitne çıkarmak için müteşabih ayetleri alıp keyfine, kafasına, nefsine göre yorumlar ve onun tevilini yapmaya kalkışırlar.

Ve mâ ya'lemu te'vîlehû illâllâhu ver râsihûne fîl ilm: "Onun tevilini ancak Allah bilir. Bir de ilimde rasih olanlar." İlimde derinleşmiş olanlar o müteşabih olan ayetlerin manasını bilirler. **Yekûlûne âmennâ bihî kullun min indi rabbinâ:** "Derler ki: Hepsi rabbimizin katındandır ve biz iman ettik." Anlamayınca iman olmaz, ancak anlayanlar iman edebilir. Yoksa hiç kimse; "muhkem ayetleri anladık, zaten müteşabih ayetleri anlamıyoruz, bu yüzden onlara iman etmemize gerek yoktur" diyemez. Herkesin bu ayetleri ilimde derinleşmiş olan rasihun âlimlerinden öğrenmesi, anlaması sonra da; "hepsi rabbimizin katındandır ve biz iman ettik" demesi gerekir. **Ve mâ yezzekkeru illâ ulûl elbâb:**[4] "Bunu ancak gönül sahipleri anlar." Kalbi, gönlü ölmemiş, imanla diri olanlar bunu düşünüp anlar.

Rabbenâ lâ tuziğ kulûbenâ ba'de iz hedeytenâ: "Derler ki: Rabbimiz! Bize hidayet geldikten sonra kalbimizi eğriltme (kalbimizin eğrilmesine müsaade etme)!" Allah bu ayeti indirdiyse o halde mü'minlere, Müslümanlara ne yapmaları gerektiğini söylüyor demektir. Mü'min, Allah'ın ayetlerini okurken yahut ayetler okunurken kalbinin sapmasından korkar ve endişe eder. Duası da; "ya rabbi! Bize hidayet geldikten sonra kalbimizi eğriltme" duası olur. **Veheblenâ min ledunke rahmeh:** "Katından bize bir rahmet hibe et (ver)." **İnneke entel vehhâb:**[5] "Muhakkak ki sen vehhabsın."

Allah, Vehhab ismini bu ayette Kur'an ile ilgili kullanmıştır. Mü'minler Allah'a dua ederken; "ya rabbi! Bize rahmeti hibe et. Öyle ki iman edip hidayete erdikten sonra senden başka tarafa dönmeyelim, hidayeti kaybetmeyelim. Kendi kafamıza, nefsimize ya da birilerine göre ayetlerini yorumlayıp, kendimize uydurarak

[4] Ali İmran /7
[5] Ali İmran /8

sapmayalım, rahmetinden mahrum kalmayalım" deyip Allah'tan rahmeti hibe etmesini ister, istemelidir.

Müşrikler bunu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için söylüyor. **Mâ semi'nâ bi hâzâ fîl milletil âhirâh:** "Biz bundan önce bir milletten (ne başkalarından ne de büyüklerimizden) bunu işitmedik." **İn hâzâ illâhtilâk:**[6] "Bu (onun söylediği) sadece uydurmadır."

E unzile aleyhiz zikru min beyninâ: "Zikir (Kur'an) aramızdan ona mı indirilmiş?" Allah zikri ona mı vahyetmiş? **Bel hum fî şekkin min zikr:** "Hayır, onlar zikrimizden (ayetlerimiz hakkında) şüphe içindedirler." **Bel lemmâ yezûkû azâb:**[7] "Hayır, onlar daha azabımızı tatmamışlardır." Ayetlerimizi inkâr etme azabını tatmamışlardır.

Em indehum hazâinu rahmeti rabbikel azîzil vehhâb:[8] "Yoksa, aziz ve vehhab olan rabbinin rahmet hazineleri onların yanında mı?" Allah'ın kime peygamberlik vereceği, kitap indireceği, vahyedeceği onlara mı bağlıdır, bu rahmet onların mı yanındadır? -Hayır, bu, aziz ve vehhab olan Allah'a aittir. Allah bu şerefi hak edene, bu şerefi, izzeti taşıyabilecek olana hibe eder, ikram eder. Allah birine bu şerefi hibe ederse o da bunu Allah için hibe eder ve hayatını ümmet için vakfeder; ama kul hiçbir zaman Allah'ın Vehhab olması gibi vehhab olmaz.

Kul verdiği, hibe ettiği, Allah yolunda kurban ettiği her şeyde mutlaka Allah'ın rızasını, affını, mağfiretini, kendisine rahmet etmesini, cenneti ikram etmesini bekler. İstisnasız yaptığı her şeyde mutlaka karşılığını bekler, hiçbir zaman karşılıksız hibe etmez, edemez. İstediği kadar "ben hibe ettim" demiş olsun; ama hibe etmemiştir, ya dünyevi ya da ahirete ait bir karşılık

[6] Sâd /7
[7] Sâd /8
[8] Sâd /9

beklemiştir. Zaten yaratılışı gereği böyle yapması doğrudur. Bundan dolayı kul hiçbir zaman vehhab olmaz.

Allah'ın hibe etmesi kulun hibe etmesi gibi değildir. Allah hibe ederken kulundan karşılık beklemez; ama onun hibe etmesinin bir muradı, bir hikmeti vardır. Mesela; Allah'ın, insanı yaratması tamamen saf hibedir, Vehhab isminin tecellisidir; ama Vehhab ismi tek başına tecelli etmez, diğer isimlerle beraber tecelli eder. Zaten biraz önce okuduğumuz ayette de Vehhab ismi, rahmet olarak, Allah'ın vahyi olarak, Kur'an olarak, peygamberlik olarak tecelli ediyordu.

Bu, Hz. Süleyman (a.s.)'ın duasıdır. **Kâle rabbiğfirlî veheblî mulken lâ yenbağî li ehadin min ba'dî, inneke entel vehhâb:**[9] "(Süleyman) Dedi ki: Rabbim! Beni mağfiret et. Bana öyle bir mülk ihsan et ki o mülkü benden sonra hiç kimseye ihsan etmemiş olasın. Muhakkak ki sen vehhabsın." Yani "ben bu nimeti hak ettiğim için değil sen vehhab olduğun için senden istiyorum. Sen vermek istedin mi verirsin, benim duam budur" dedi. Allah da Hz. Süleyman (a.s.)'a verdiği mülkü ondan sonra hiç kimseye vermedi. Ondan sonra hiçbir nebi, hiçbir resul onun gibi hükmetmedi. Allah cinleri, şeytanları, bütün hayvanları, hatta rüzgârı onun emrine vermişti.

Hunâlike deâ zekeriyyâ rabbeh: "Zekeriya orda (Kudüs'teki mescidin mihrabında) rabbine dua etti." **Kâle rabbi heblî min ledunke zurriyyeten tayyibeh:** "Dedi ki: Rabbim! Bana katından temiz bir evlat hibe et (ihsan eyle)." Zürriyetimden temiz bir evlat ihsan eyle. **İnneke semîud duâ:**[10] "Muhakkak ki sen duayı işitensin (duaya icabet edensin)." Allah da ona evladı müjdeledi, ikram etti. **Kâle rabbi ennâ yekûnu lî gulâmun ve kad beleganiyel kiberu vemraetî âkir:**[11] "(Hz. Zekeriya) Ya rabbi! Benim evladım nasıl

[9] Sâd /35
[10] Ali İmran /38
[11] Ali İmran /40

olur! Ben yaşlanmışım, hanımım da kısırdır" dedi. Hem kendisi evlat istiyor hem de Allah verince "nasıl olur" diyor. Zaten dikkat edilirse Allah'a dua ederken "bana evlat ikram et" demiyor. "Evladı bana hibe et, sen vehhabsın, imkânsız da olsa sen yaratırsın, verebilirsin, dilersen verirsin" diyor. Allah da vehhab olduğu için ona ikram etti.

Allah başka ayette yine Hz. Zekeriya'nın bu durumunu anlatır. **Ve innî hıftul mevaliye min verâî:** "Ben arkamdan benim yerime geçecek olan akrabalarım için endişe ediyorum." **Ve kânetimreetî âkir:** "Benim hanımım da kısırdır." **Fe heblî min ledunke veliyyâ:**[12] "Bana katından bir veli hibe et (ver)." Ben senden istiyorum, bana benden sonra yerime geçecek, beni temsil edecek, benim adıma hareket edecek bir veli ver, hibe et.

Festecebnâ lehu ve vehebnâ lehu yahyâ: "Biz ona (Zekeriya'nın duasına) icabet ettik ve ona Yahya'yı hibe ettik." **Ve aslahnâ lehu zevcehu:** "Onun (kısır olan) hanımını da (çocuk yapmaya) elverişli kıldık." **İnnehum kânû yusâriûne fil hayrât:** "Onlar hayır işlerinde yarışırlardı." Allah hibe etmesinin gerekçesini onlar hayır işlerinde yarışırlardı diye beyan etti. **Ve yed'ûnenâ regaben ve rehebâ:** "Bir de umutla, korkuyla bize dua ederlerdi." **Ve kânû lenâ hâşiîn:**[13] "Onlar bize karşı haşyet içindeydiler." Allah'a karşı haşyet içindeydiler.

Allah'a Vehhab ismiyle dua edenlere baktığımızda hepsinin akılla değil aşk halinde dua ettiklerini görürüz. Hiçbiri akılları devredeyken dua etmemiştir, duaları o şekilde kabul görmüş değildir. Hepsi de aşk haline bürünüp bir anda öyle bir hal almışlardır ki sanki akılları durmuş, devreden çıkmış gibi aşkla, muhabbetle rablerinden istemişlerdir.

[12] Meryem /5
[13] Enbiyâ /90

Hz. Zekeriya (a.s.) doksan yaşındaydı, hanımı da kısırdı. Evladı olmayacağını bildiği halde "bana bir evlat ver" diye rabbine dua etti. Aklı devrede olsaydı bu duayı edemezdi. Allah onu müjdeleyince aklı başına geldi ve "ya rabbi! Ben yaşlıyım, hanımım da kısırdır, bizim çocuğumuz nasıl olur" dedi. Allah da; "evet, öyledir; ama biz bir şeye 'ol' dediğimizde o da olur. Sen bana 'vehhabsın' deyip benden bir evlat istedin, şartlar müsait olmasa da, böyle bir şey senin için mümkün olmasa da ben senin duanı kabul ettim ve sana bir evlat hibe ettim, verdim" buyurdu.

Bu ayet de Hz. İbrahim (a.s.) içindir. **Ve vehebnâ lehû ishâka ve ya'kûb:** "Biz ona İshak'ı ve Yakub'u hibe ettik." **Kullen hedeynâ:** "Hepsini hidayete erdirdik." **Ve nûhan hedeynâ min kabl:** "Ondan önce Nuh'u da hidayete erdirmiştik." **Ve min zurriyyetihî:** "Onun zürriyetini de onunla (hidayete erdirdik)." **Dâvude ve suleymâne ve eyyûbe ve yûsufe ve mûsâ ve hârûne ve kezâlike neczîl muhsinîn:**[14] "Davud'u, Süleyman'ı, Eyyub'u, Yûsuf'u, Musa'yı ve Harun'u da (hidayete erdirdik). İşte biz, muhsinleri böyle mükâfatlandırırız." Biz bu peygamberlerin, nebilerin, resullerin hepsini hidayete erdirdik, her birine evlatlar hibe ettik. Bir de bunları muhsinler, güzel yapanlar, kıldık. İşte biz, güzel yapanları böyle mükâfatlandırırız; yani onların soylarından gelecek olan evlatlar, Allah'ın hidayetine ermiş kullardır.

Rabbi innehunne adlelne kesîren minen nâs: "Rabbim! Onlar insanların birçoğunu saptırdılar (yoldan çıkardılar)." **Fe men tebianî fe innehu minnî:** "Onlardan her kim ki bana tabi olursa bendendir." **Ve men asânî:** "Her kim ki bana asi olursa." **Fe inneke ğafûrun rahîm:**[15] "Muhakkak ki sen, ğafur ve rahimsin." Onların işi sana kalmış, istersen onları mağfiret eder, onlara rahmet

[14] En'âm /84
[15] İbrahim /36

edersin; çünkü onlar senin kulundur. Onlar hakkında ben hüküm vermem, fikir beyan etmem. Bunu Hz. İbrahim (a.s.) söylüyor.

Bir peygamber böyle söylüyorsa bu durumda bir başkası çıkıp; "ya rabbi! Bana uyanlar bendendir, gerisini helak et, gerisi helak olsun" diyemez, söylemesi gereken söz; "bunlar bana uymuşlarsa bendendir, dolayısıyla hesapları bana aittir; ama bana uymayanlar için sen ğafur ve rahimsin, tercih senindir. Onlara nasıl muamele edeceğini sen bilirsin" demektir; çünkü hüküm verirse haddini aşmış ve rabbine karşı saygısızlık yapmış olur. Konuşan, Hz. İbrahim (a.s.) olunca o ne söylediğini bilir. Zaten o da; "onlar kâfirdir, müşriktir, putperesttir, onlara cezalarını ver, onları helak et" demedi; "onlar senin kullarındır. Sen ğafur ve rahimsin" dedi.

Fe lemmâ'tezelehum ve mâ ya'budûne min dûnillâh: "(İbrahim) Ne zaman ki onlardan ve Allah'tan başka taptıklarından uzaklaştığında." Hem onlardan, hem de onların taptıklarından uzaklaştığında. **Vehebnâ lehû ishâka ve ya'kûb:** "Biz ona İshak'ı ve Yakub'u hibe ettik." **Ve kullen cealnâ nebiyyâ:**[16] "Bir de onların her birini nebi kıldık." Bu da babanın kendi evlatlarına olan ikrama vesile olmasıdır.

Ve vehebnâ lehum min rahmetinâ: "Biz onlara rahmetimizden hibe ettik." **Ve cealnâ lehum lisâne sıdkın aliyyâ:**[17] "Bir de onlara yüce bir doğruluk (sıdkiyet) lisanı verdik." Onlara sadakat lisanı verdik. Onlar hem sadık oldular hem de bu sıdkiyeti anlattılar, takdim ettiler, sadık olmaya davet ettiler.

Ve vehebnâ lehu min rahmetinâ ehâhu hârûne nebiyyâ:[18] "Biz ona (Musa'ya) rahmetimizden kardeşi Harun'u nebi olarak hibe ettik." Bu da Hz. Musa (a.s.)'ın duasıdır. Hz. Musa (a.s.); **"ya**

[16] Meryem /49
[17] Meryem /50
[18] Meryem /53

rabbi! Benim dilim biraz ağırdır. Kardeşim Harun'u bana yardımcı olarak işime ortak olarak ver"[19] diye dua edince Allah da; "biz de Harun'u ona yardımcı olsun, vezir olsun diye nebi olarak hibe ettik" buyurdu.

Allah Hz. İbrahim (a.s.) için buyurur. **Ve vehebnâ lehu ishâka ve ya'kûbe nâfileten ve kullen cealnâ sâlihîn:**[20] "Biz ona İshak'ı ve Yakub'u hibe ettik ve hepsi salihlerdendi."

Vellezîne yekûlûne rabbenâ heb lenâ min ezvâcinâ ve zurriyyâtinâ kurrete a'yun: "(Mü'minler şöyle dua ederler) Derler ki: Rabbimiz! Bize lütfunla, ikramınla hibe et. Eşlerimizden ve çocuklarımızdan bizim için göz aydınlığı olacak evlatlar ihsan et." **Vec'alnâ lil muttekîne imâmâ:**[21] "Bizi (ve evlatlarımızı) muttakilere imam kıl (imam yap)." Sıradan insanlara, cemaatlere değil muttakilere imam, önder, rehber kıl. Evet, mü'minler; "muttaki yetiştiren evlatlar bize hibe et" diye dua ederler.

Bu durumda bize düşen; evlatlarımızı muttakilere imam olacak şekilde yetiştirmektir. Allah'tan duamızın bu olması, evlat isterken böyle evlat istememiz, evladımızı yetiştirirken de muttakilere imam olacakları şekilde yetiştirmemiz gerekir.

Ve vehebnâ li dâvûde suleymân: "Ve Davud'a Süleyman'ı hibe ettik." **Ni'mel abdu, innehû evvâb:** "O ne güzel kuldu. Muhakkak ki o, Allah'a yönelirdi."[22]

Allah bir de Eyüp (a.s.)'a olan ihsanını anlatır. **Ve vehebnâ lehû ehlehu ve mislehum meahum rahmeten minnâ:** "Biz, Eyyub'a tarafımızdan bir rahmet olarak hem onun ehlini bir de

[19] Tâhâ/29-30
[20] Enbiyâ /72
[21] Furkân /74
[22] Sâd /30

mislini ihsan ettik (ikram ettik).” **Ve zikrâ li ûlîl elbâb:**[23] “Gönül sahipleri için öğüt olsun (ikram olsun, ibret olsun) diye.”

Evet, hep beraber Allah’ın Vehhab isminin ve hibe etmesinin geçtiği ayetleri anlamaya çalıştık. Demek ki Allah’ın hibe etmesindeki muradı; salih evladın, muttakilere önder olacak, nebi olacak kulların yetişmesiymiş. Zaten Allah da hibeyi onlara yapıyormuş.

Her sohbetimizde Allah’ın isimlerini bilmemiz yetmez, bir de Allah’ın her bir ismine iman etmemiz ve o isimlerin üzerimizde tecelli etmesi gerekir, diyoruz. Aynı şekilde Allah’ın Vehhab isminin de üzerimizde tecelli etmesi, bizim de vehhab olmamız gerekir.

Peki, nasıl vehhab olabiliriz?

Her neyi yaparsak yapalım o mutlaka bize geri döner; çünkü Allah yapılmış zerre kadar bir hayrı boşa götürmez. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **“yaptığın iyilik zerre kadar, hardal tanesi kadar olsa bile ister göklerde, ister yerin dibinde, isterse de bir kayanın içinde olsun, Allah onu mutlaka karşına getirir”**[24] buyurmuştur. Bu durumda kulun hibe etmesi söz konusu değildir; çünkü kul hibe ederken karşılığını kat kat Allah’tan alır, hem de en az 10 kat alır. Allah başka bir ayet-i kerimede; **“Allah bir de fazlından ihsan eder”**[25] buyurur; yani ilave edip, ikram eder. Bu durumda elbette ki hibe eden kazanır.

Kul nasıl hibe etmelidir?

Öncelikle hibe ederken karşısındakinden bir teşekkür bile beklememelidir; çünkü Allah, mü’minleri anlatırken; **“onlar fakirleri doyururken derler ki: Biz sizi Allah rızası için**

[23] Sâd /43
[24] Lokmân /16
[25] Nisa /173

doyuruyoruz. Bunun karşılığında sizden herhangi bir ücret istemediğimiz, beklemediğimiz gibi herhangi bir teşekkür de beklemiyoruz"[26] buyurur. Mü'min bunu Allah için yapar, karşılığını da Allah'tan ister, bekler.

Kimse Allah'a bir şey hibe edemez. Biri herhangi bir şeyi Allah için hibe eder, feda edip kurban ederse karşılığını mutlaka yine Allah'tan ister. Dünyayı verirse ahireti alır. Aynı şekilde canını verirse; yani vaktini, zamanını Allah için, Allah yolunda sarf ederse, hayatını imanına şahit kılmış olur. Bu; her gün şehit sevabı almak demektir. Bu yüzden şehit olmak için ölmek değil yaşamak gerekir.

Allah yolunda canını vermeyi sadece ölmek olarak anlamamamız, aynı zamanda hayatı Allah yoluna vakfetmek olarak anlamamız gerekir. Sıra Allah'ın Şehid ismine geldiğinde bunu daha detaylı olarak anlatacağız ve kardeşlerimiz o zaman bunun nasıl olduğunu daha iyi anlamış olurlar inşallah.

Mesela; Allah yolunda kurban etmek deriz. Peki, kurban denince ne anlamamız gerekir?

"Kurb" yakınlık demektir. Hangi amelimiz bizi Allah'a yaklaştırıyorsa bizim için kabul olmuş kurbanımız odur. Örneğin; kestiğimiz kurbanla Allah'a yaklaşmayabiliriz; ama kıldığımız iki rekât namaz yahut çekeceğimiz zikir bizi Allah'a yaklaştırır. İşte bizim için asıl kurban budur. Aynı şekilde terk ettiğimiz bir yanlışımızdan dolayı Allah'a yaklaşırsak kurbanımız bu defa terk ettiğimiz o yanlışımız olur. Bu yüzden en büyük kurbanımız; bizi, Allah'a en çok yaklaştıran amelimizdir ya da terk ettiğimiz nefsimizin kötü ve yanlış halidir.

Hibe eden mutlaka kazanır. Biri insana hibe edip bir şey verirken karşılığını ondan değil Allah'tan beklemelidir, hem de bir

[26] İnsân /9

verince bin beklemelidir. Allah ona karşılığını verir; çünkü vehhab olan odur. Sen Allah için onun kullarına hibe edince vehhab olan Allah da senin için vehhab olarak tecelli edip sana hibe eder. Onun vermesi, hibe etmesi de kulun vermesine benzemez.

Eğer kul hiçbir karşılık beklemeden, hatta teşekkür de beklemeden hibe ederse Allah'ın Vehhab ismi onda tecelli eder. Yoksa kul; "ben şunu şöyle yaptım, o da böyle yapsın" ya da "böyle davransın" ya da Allah'a; "haydi, ben bunu yaptım, sen de bunu yap" derse hibe etmiş olmaz. Sen bu yaptığını Allah ile yap! Allah sana ikram etmeseydi sen neyi hibe edebilirdin ki! Kulun, rabbine karşı edepli olup, bir şeyi Allah için hibe etmesini kendisi için hibe olarak, ikram olarak anlaması gerekir.

Hep beraber burada toplanıp; "Allah" dedik, ibadet ettik, rabbimizin kelamını, ismini anlamaya, rabbimizi Vehhab isminden tanımaya çalıştık. Allah bize bunu hibe etti. Bir de biz "ben geldim burada seni anlamaya çalıştım, haydi, bana ikram et" dersek bu nasıl bir şey olur! Sen zaten geldin, kazandın, Allah da sana hibe etti. Dolayısıyla sen de bir adım daha Hz. İnsan olmaya yaklaştın, rabbini biraz daha tanıdın, biraz daha rabbinin sevgisini kazandın. Allah'ı tanıdığın, sevdiğin, yaklaştığın için gönlündeki bütün güzellikler bir adım daha artmış oldu. Bu durumda hibeyi de zaten almış oldun. Bunun için Allah'tan hiç karşılık istenir mi, hiç karşılık beklenir mi!

Bu, bütün ibadetler için böyledir. Hepsi Allah'ın ikramıdır, hibesidir; ama kul bunu yapınca Allah ona bir daha ikram eder. Allah vehhabtır ve bu hibesi onun isimleriyle tecelli eder; yani rahmet olarak, rızık olarak, af ve mağfiret olarak, günahını sevaba çevirerek tecelli eder, hibe eder. Bunun mutlaka bir de hikmeti vardır.

Peki, bunun hikmeti nedir?

Allah; kulu kazansın, kazanması kolay olsun diye, Hz. İnsan olsun, Allah'ın güzelliği onun üzerinde tecelli etsin diye kuluna hibe eder. Allah, kuluna hem zahiri olarak hem de manevi olarak hibe eder; ama kul bunun farkında olmaz; "tesadüfen böyle oldu, tesadüfen şuraya gittim, tesadüfen şuraya uğradım, işte şansım vardı, bu yüzden böyle oldu" ya da "şanssızlıktan böyle oldu" derse şans, şanssızlık, tesadüf, bunların her biri onun için ilah olmuş olur. Hayatta şans diye, tesadüf diye bir şey yoktur. Eğer biri buna inanırsa bunların her biri onun için bir ilah olmuş olur; yani şans ve tesadüf onun ilahı olmuş olur.

Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"hiçbir canlı varlık yoktur ki biz onu perçeminden tutup yürütmeyelim"**[27] buyurmuştur. Allah'ın seni yürütmesinde bir muradı vardır; yani Allah sana bir şey verecek, bir şey ikram edecek, hibe edecek, bir şey öğretecek ve sen bununla mutlaka kazanacaksın. Bu her anda böyledir; ama Allah'ın yürü dediği yerde olursan kazanırsın; çünkü Allah, kimsenin alnından, perçeminden tutup onu meyhaneye yürütmez, isminin zikredildiği yere yürümesini ister.

Biz de rabbimizden bize Vehhab ismiyle tecelli edip bize hibe etmesini istiyor ve dua ediyoruz.

Ne diyoruz?

Ya rabbi! Sen vehhabsın, sonsuz, sınırsız hibe edensin, sebepsiz yaratıp hibe edensin. Bizim senden istediğimiz sensin ya rabbi! Senden seni istiyoruz, rızanı istiyoruz, dostluğunu istiyoruz, cemalini istiyoruz. Senden senin sevgini istiyoruz. Bizi sevmeni istiyoruz, bizi sevgine layık kılmanı istiyoruz. İstediğimiz sensin ya rabbi! Sen vehhabsın; hibe edensin. Biz bunu hak etmiş olmasak da, buna layık amelimiz olmasa da sen vehhabsın, bu yüzden bize hibe etmeni istiyoruz ya rabbi! Bize zatınla, sıfatınla, El Esmau'l Husna'nla tecelli etmeni istiyoruz ya rabbi! Sen vehhabsın, biz

[27] Hûd /56

bunu hak etmiş olmasak da bunu bize hibe et ya rabbi! Bu mübarek ramazan ayının hürmetine bu ayda bunu bize hibe et ya rabbi; çünkü sen vehhabsın, rahimsin, kerimsin! Ente vehhabur rahim, ente vehhabul kerim.

Evet, hep beraber Allah'ın Vehhab ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya çalıştık.

Allah bizi Vehhab ismine iman edip bu ismini ahlaka dönüştüren kullarından eylesin. Allah bizi Vehhab ismiyle tecelli ettiği kullarından eylesin.

Allah hepinizden razı olsun.

EL VAHİD

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husnası'ını, güzel isimlerini Kur'an'daki nüzul sırasına göre anlamaya öğrenmeye, bununla beraber kendimizi, Allah'ın yeryüzündeki halifesini, tanımaya çalışıyorduk. Bu sohbetimizde de Allah'ın El Vahid ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Ehad; zatında bir olan, tek olan demektir. Vahid ise; sıfatlarında, isimlerinde bir olan, tek olan manasına gelir. Allah'ın, sıfatlarında ve isimlerinde tek olması; El Esmau'l Husna'nın, en güzel isimlerin Allah'a ait, Allah'a mahsus olduğu manasındadır. Her kimin üzerinde Allah'ın isimlerinden bir tane isim tecelli etmişse o kişi bu ismi Allah'tan almıştır, Allah bu ismi ona ikram etmiştir.

Allah'ın Vahid ismi Kur'an-ı Kerim'de 22 yerde geçer ve bu ayetlerin hiç birinde de Vahid ismi tek başına geçmez ya "ilahun vahid" ya da "vahidul kahhar" diye iki isimle beraber geçer; yani Allah Vahid ismini anlatırken ya "ondan başka ilah yoktur. O, vahid olan ilahtır" ya da "o, vahid ve kahhardır" buyurur.

Allah'ın İlah ismiyle Kahhar ismi birbirinin zıddıdır. İlah; bütünüyle seven, sevilmeye layık olan, sevilmeyi isteyen, sevgiyi, muhabbeti ihsan eden, sevdiği için yaratan, sevdiği için rahmet eden, sevdiği için ikram eden demektir. Kahhar ise; kuluna ihsan

ettiğini ona layık olmadığı için, nankörlük yaptığı için, küfrettiği için ondan çekip alarak kulunu kahreden demektir.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmayın"**[1] buyururken "Allah'ın Vahid isminde ona şirk koşmayın" buyurmuştur; yani El Esmau'l Husna, Allah'a ait olduğu için, Vahid ismi de sıfatlarında bir olan, tek olan olduğu için, dolayısıyla hiçbir isimde Allah'a şirk koşmayın buyurmuştur. Bu yüzden kim, Allah'ın Vahid isminin sınırını çiğnerse Allah onu kahreder; çünkü Vahid isminin sınırını çiğneyenler Esmau'l Husna'yı, güzel isimleri Allah'a ait görmemiş, Allah'ın bir ismini mutlaka başka bir şeye vermiştir.

Allah'ın bir zati olarak vahidiyeti bir de sıfatlarıyla vahidiyeti vardır. Zati vahidiyet; Allah'ın bütünüyle zatında vahid olması ve El Esmau'l Husna'ya sahip olmasıdır. Sıfati vahidiyet ise; Allah'ın vahid olarak tecelli etmesi ama bununla beraber bu ismini kullarına da ihsan etmesi, ikram etmesidir.

İnsan, sıfat itibariyle vahid olabilir. Mesela; insanlar çok çeşitlidir tek tip değildir ama Allah, insanı bir de özel olarak yaratmıştır. Örnek vermek gerekirse; insanların parmak izi de, DNA'sı da farklıdır. Aslında insanın vücudundaki her şey diğer insanlarınkinden farklıdır, dolayısıyla her bir insan, diğer insanlardan farklıdır, özeldir. Aynı şekilde insan zahiri olarak farklı olduğu gibi insanın iç âlemi, esma terkibi de farklıdır. Allah herkesi yaratılış itibariyle böylesine farklı yaratmıştır. Bu nedenle Allah, insanı bizatihi vahid olarak yaratmıştır; ama bu vahidiyet Allah'ın vahidiyeti gibi değildir. Bu, kulun vahidiyetidir; yani her bir kulun Allah katında özel olması, özel olarak yaratılmasıdır.

[1] Nisa /36

Daha iyi anlaşılması için bunu biraz izah edeyim.

Allah tektir, ondan başka ilah yoktur ama insan tek değildir; çünkü her bir kişiye benzeyen başka insanlar da vardır. Bununla beraber her kişi diğer insanlar içinde ayrıca tektir, özeldir. Mahlûkattaki teklik böyledir; yani bütün varlığın hepsi böyle ayrı ayrıdır, tektir, özeldir, hiçbir kopyası yoktur, sadece benzerlikler gösterir. Bu bütün gezegenler, bütün galaksiler, bütün âlemler, bütün melekler, bütün hayvanat için böyledir, hatta bir ağaçtan iki meyve koparsanız dahi ikisi aynı olmaz ayrı ayrı olur. Dolayısıyla her bir şey özeldir, özel yaratılmıştır, hepsi vahittir.

Allah göndermiş olduğu bütün nebilerine, bütün resullerine; **"Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmayın, yalnız Allah'a âbd olun"**[2] buyurmuştur. Hatta Allah göndermiş olduğu bütün vahiylerinde bunu böyle beyan etmiştir. Zaten kâfir; Allah'ı inkâr eden değil hakikatin üstünü örtendir ya da imanına şirki karıştırandır. Mesela; kâfirleri, Yahudileri, Hristiyan ya da müşrikleri sanki Allah'a inanmayan insanlar olarak anlıyoruz ama gerçek böyle değildir. Onlar Allah'ı inkâr etmiyor sadece Allah'ın vahidiyetini inkâr ediyorlar. Ayetleri okurken Yahudilerin, Hristiyanların Allah'ı inkâr etmediğini, aslında bunun bize yanlış öğretildiğini göreceğiz inşallah.

Allah ayet-i kerimede; **"(siz de ehli kitap gibi olmayın) onlar hahamlarını, papazlarını rabler edindiler"**[3] buyurur. Yani siz de onların yaptığı gibi âlimlerinizi, hocalarınızı, büyük bildiklerinizi ilah edinmeyin.

Onlar âlimlerini nasıl ilah ediniyorlardı?

[2] Nisa /36
[3] Tevbe /31

Bu ayet inzal olunca Yahudilerden iman etmiş bir zat Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e gelip;

-*"Ya Resulullah! Ne biz kimseyi ilah ediniyorduk ne de kavmimiz bizi ilah edinmişti. Allah bu ayette ne demek istedi"* diye sordu. Bunu söyleyen zat aynı zamanda eski bir hahamdır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

-*"Siz kendi kavminize herhangi bir konuda Allah'ın helal kıldığı bir şeye; 'bu haramdır' dediğinizde ya da Allah'ın haram kıldığı bir şeye; 'bu helaldir' dediğinizde kavminiz bunu kabul ediyor muydu"* diye sordu.

O sahabe de;

-*"Evet, kabul ediyordu"* dedi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

-*"İşte âlimlerini, hahamlarını, papazlarını ilah edinmek budur"*[4] buyurdu.

Bu durumda biri herhangi birinin sözünü Allah'ın sözünün önüne geçirip Allah'ın sözüne tercih ederse onu ilah edinmiş olur. Bundan kurtulmak için de imanımızı, dinimizi, ibadetimizi, Müslümanlığımızı, mü'minliğimizi Allah'ın kitabına arz edip birilerine göre değil, Allah'a göre mü'min olup olmadığımıza bakmamız gerekir.

Tevhid, şirkin tersidir. Eğer tevhide şirk karışırsa tevhid bozulur ve imanımız, içine şirk karışmış bir iman, tevhidimiz de içine şirk karışmış bir tevhid olur. İman, Allah'a imandır. Kul,

[4] Tirmizi K. Tefsir el-Kur'ân sure 9 bab: 10, Hadis No: 3095

Allah'ın sıfatlarından bir tanesine iman etmezse onun yerine başka bir şeyi koyar, dolayısıyla da imanına şirki karıştırmış olur.

Tevhit; Allah'ı, onun kendini Kur'an'da tanıttığı gibi tanımaktır, Allah, insanın yerini nasıl belirlemiş, onu nereye koymuşsa insanı öyle anlayıp öyle kabul etmektir. Peki, Allah, insanı nereye koymuştur? -İnsan, Allah'ın yeryüzündeki halifesidir, Hz. İnsandır, meleklerin secde ettiği varlıktır. İnsan, Allah'a âbd olmak için yaratılmıştır. İmtihan da hangimiz daha güzel yaparız diyedir; yani kazanma imkânıdır. İşte, insanı Allah'a âbd olarak kazanma imkânı içine koyduğumuzda onu Allah'ın koyduğu yere koymuş oluruz.

Peki, şirk nedir?

Şirk; Allah'ı, onun kendisini tanıttığı gibi tanımamaktır. Biri, Allah'ı onun kendisini tanıttığı gibi tanımayınca bu defa kendisi kendi ilahını belirler ve "bence Allah böyledir, bence Allah şunu şöyle yapar, bence Allah bunu bunun için yapmıştır" deyip Allah'a bir takım vasıflar verir, böyle söyleyince de kendi ilahını kendisi belirlemiş olur. Oysaki onun iman ettiği, Allah değil kendi kendine ürettiği putudur. Böyle biri aynı şekilde kendine göre bir sürü şey üreterek insanı bir yerlere koymaya çalışıp, insanı Allah'ın koyduğu yere koymaz. Zaten insan hakkında birçok şey üretilmiştir. Bu; insanı, Allah'ın koyduğu yere koymamaktan kaynaklanır. Biri insanı Allah'ın koyduğu yere koyamayınca tabi başka bir yere koyacak!

Şirk aynı zamanda Allah'ın zatına ortak koşmaktır. Mesela; Hristiyanlarda da, Yahudilerde de aynı şekilde hak olmayan bütün dinlerin nerdeyse hemen hemen hepsinde de teslis inancı vardır. Allah bununla ilgili ayet-i kerimede; **"Yahudiler 'Üzeyr, Allah'ın**

oğludur' dediler, Hristiyanlar da 'İsa, Allah'ın oğludur' dediler"[5] buyurur. Bu inanç sadece Hristiyanlıkta ya da Yahudilikte değil diğer dinlerde de vardır. Söyledim, dinlerin hemen hemen hepsinde teslis inancı vardır.

Teslis inancı Müslümanlarda da var mıdır?

Evet, insanlar kendi kendine bunu üretmeye çalıştığı için vardır. Allah ayet-i kerimede; **"Allah üçtür demeyin"**[6] **"Allah ikidir demeyin"**[7] buyurur. Allah bunları ayrı ayrı ayetlerde söylüyor. Mesela "Allah üçtür" teslis inancı aleviler tarafından İslam'a "Allah, Muhammed, Ali" denilerek sokulmaya çalışılmıştır. Daha doğrusu böyle söyleyenlere "alevi" demek doğru değildir. Bu inanç teslis inancıdır ve İslam'ın içine sokulmaya, bulaştırılmaya çalışılmıştır.

Peki, "ilah ikidir, demeyin" ayetinin hikmeti, muradı nedir?

Allah bu ayetle kullarına; "kendini Allah'a şirk koşma, kendi ilahını kendin belirleme, kendine, aklına, kafana, bilgine, öğrendiklerine, duyduklarına göre 'Allah böyledir' deme, Allah'ı, onun kendisini sana tanıttığı gibi tanı" buyurur. Allah'ı, kendisini tanıttığı gibi değil de kendi kafasına, bilgisine göre tanıyıp öyle tanıtanlar; **"haydi, siz bildiğiniz konuda konuştunuz, siz bilmediğiniz konuda da konuştunuz. Hatta siz, Allah hakkında bile konuştunuz"**[8] ayetine muhataptır ve Allah böyleleri için **"onlar fasıktır, cezaları ebedi cehennemdir"**[9] buyurmuştur.

[5] Tevbe /30
[6] Nisa /171
[7] Nahl /51
[8] Ali İmran /66, Hac /3
[9] Secde /20

Hal böyleyken kime sorsan "mü'miniz, Müslümanız, Müslüman bir memlekette yaşıyoruz" deyip Allah'ı anlatmaya başlar. Onlara "Allah'ı nerden biliyorsun" diye sorduğunda ise; "işte, büyüklerimiz böyle söyledi, böyle anlattı, falanca kişi büyük âlimdir o böyle söyledi" diye cevap verir. Hiç "falan âlim böyle söyledi, büyüklerimiz böyle anlattı" diye bir şey olur mu! Din Allah'tan, Allah'ın kitabından öğrenilir. Mü'minin, dinini öğrenme, rabbini tanıma derdi olmalıdır. Allah ayet-i kerimede; **"Allah, vahid ve kahhardır"**[10] buyurmuştur. Bu; benim isimlerimden, sıfatlarımdan birine ortak olmaya kalkışanları kahrederim, demektir. Ayetleri okuduğumuzda böyle olduğunu hep beraber göreceğiz, inşallah.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah size imanı sevdirdi"**[11] buyurur. İman, Allah'a imandır. İnsanın imanı, Allah'ı tanıdığı kadarıyladır, dolayısıyla insan tanımadığı bir Allah'ı sevemez, Allah'ı sevmek istiyorsa önce onu tanımaya çalışmalıdır. Eğer insan iman etmişse, imanı laftan, sözden ibaret değilse sevdiğini tanımaya çalışmaz mı, onu merak etmez mi! İnsan en çok sevdiğini tanımak ister; yani sevdiğinin huyunun, ahlakının ne olduğunu, onun neyi sevip neyi sevmediğini, özelliklerinin ne olduğunu bilmek ister.

Biri eğer Allah'ı bilmek istemiyor, onu araştırmıyorsa bu durumda kendisine dönüp; "ben, Allah'ı gerçekten seviyor muyum, ben gerçekten iman etmiş miyim, gerçekten Allah'ı tanıma, kendimi tanıma gibi bir derdim var mıdır" diye sormalıdır. Allah'ı sevmiyor ve tanımıyorsan ona nasıl kulluk yapacaksın, nasıl âbdiyet yapacaksın, nasıl ibadet edeceksin!

[10] Zumer /4
[11] Hucurât /7

Sorunumuz; Allah'ı bilmemek, tanımamak, dolayısıyla iman etmemektir; yani Allah'ı layıkıyla sevmemek, onun hakkını takdir edememektir. Allah'ın hakkını takdir etmiş, Allah'ı gerçekten sevmiş, tanımış, bilmiş olsaydık ona âşık olur, ondan layıkıyla haşyet duyardık. Dolayısıyla herhangi bir şeyi, nefsimizin herhangi bir halini, kendimizi ona şirk koşmazdık, imanımıza şirki karıştırmazdık.

Allah'ın birkaç ismi üzerinden kısaca Allah'ın nasıl vahid olduğunu, Allah'ın, isimlerinden birine sahip çıkmaya kalkışan birini nasıl kahredeceğini biraz izah edeyim. Hep beraber Kur'an'daki nüzul sırasına göre Esmau'l Husna'yı anlamaya çalışıyoruz. Bu yüzden Allah'ın isimlerine şirk koşmayı da bu nüzul sırasına göre anlatayım.

Allah rabdır, âlemlerin rabbidir. Allah ayet-i kerimede; **"o, sizin rabbinizdir"**[12] buyurur. Rab; terbiye eden, koruyan, eğiten, yetiştiren demektir. Dolayısıyla Allah "ben sizin rabbinizim" derken; "rab benim, sizi ben yaratmışım, bu yüzden sizi terbiye etme hakkı bana aittir. Peygamberimle, vahyimle sizi ben terbiye ederim. Hayatı nasıl yaşamanız gerektiğini ben size öğretirim. Sizi koruyan, büyüten benim" buyurmuştur.

Peki, bunu kabul ediyor muyuz?

Elbette ki ettik ve ediyoruz; ama bunu sadece kabul etmemiz yetmez. Allah'ın rabliğini kabul ettiysek rabliği ona teslim edip; "evet, ya rabbi! Sen benim rabbimsin, ben senin terbiyeni kabul ediyorum. Senin resulünle, vahyinle terbiye olmam lazım. Sen bana nasıl bir hayat tarzı emretmişsen, sen nasıl bir hayat yaşamamı sevmişsen ben onu kabul ediyor, bunun için

[12] Hûd /34

de örnek olarak resulünü kabul ediyorum; yani onun yaptığı gibi, onun olduğu gibi olmayı kabul ediyor ve bunun için bütün çabamı, gayretimi sarf ediyorum" dememiz gerekir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir hadis-i şerifinde; ***Eddebenî rabbî fe ahsene te'dîbî:*** *"Beni rabbim terbiye etti, ne güzel terbiye etti"*[13] buyurur. Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i terbiye etmiş, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de sahabeyi terbiye etmiştir. Bu terbiyeyi de elbette ki Kur'an'ın, Allah'ın terbiyesiyle yapmıştır.

Bu durumda biri bu terbiyeyi kabul etmez, ailesine, çocuklarına bu terbiyeyi vermezse; yani çocuklarına "Allah bunun böyle olmasını, senin şöyle bir âbd olmanı istiyor" demek yerine; "ben senin böyle olmanı, böyle yapmanı, şunu öğrenmeni, şunu anlamanı, şöyle yaşamanı istiyorum" derse ev halkına "sizin rabbiniz Allah'tır" demiş olmaz, bunun yerine "sizin rabbiniz benim" demiş ve ev halkına kendisi rablik yapmış olur. Bu sadece evde geçerli değil, her yerde geçerlidir.

Örnek vermek gerekirse; eğer herhangi bir şekilde ben sizden "şunu şöyle yapmanızı istiyorum" desem ve bu isteğim Allah'ın emri, Allah'ın sevdiği bir şey olmaz, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in yaptığı, beğendiği bir şey olmazsa bu durumda size rablik taslamış olurum.

Etrafındakilere rablik taslayanlar rab olmaz, ancak rab bozuntusu olur, kendi kendini şeytana oyuncak etmiş olur. Maalesef genel olarak ümmetin böyle bir sorunu vardır.

Bu, aile içindeki rablik meselesi babalar için geçerli olduğu gibi anneler için de aynen geçerlidir. Anneler de çocuklarına rablik taslayıp rab bozuntusu olurlarsa çocuklar asla terbiye olmaz. Eğer

[13] Süyûtî I, 14-15, 35, 51; Aclûnî, I, 72

bir çocuk, Allah'ın, resulünün, Allah'ın vahyinin terbiyesiyle terbiye olursa Hz. İnsan olur, yoksa onun terbiye olması söz konusu değildir. Bu yüzden bir anne tövbe edip bu halden kurtulmaz, rablik taslamaya devam ederse kendini Allah'ın Rabb ismine şirk koşmuş olur. Allah da vahid ve kahhar olduğu için onun rab olmadığını ona gösterir; "sen rab değilsin, işi yüzüne, gözüne bulaştırdın" der.

Peki, bunu nasıl yapar?

Evladı ona karşı öyle bir hal, öyle bir tavır alır ki o anne pişman olur; ama nerede yanlış yaptığını da bilmez, anlamaz. Gözünü hakka, hakikate kapatıp kulağını tıkadığı için hakikati de anlamaz. Dolayısıyla "ben, Allah'a karşı yanlış yaptım, kendimi rab olarak Allah'a şirk koştum" demez, bunun yerine kendini haklı bulup; "benim, çocuğuma yapmadığım fedakârlık kalmadı; ama o nankördür" der. Hâlbuki o, rabbine karşı nankörlük yaptığı için evladı da ona karşı nankörlük yapmış, böyle olduğu için Allah bu ismi ondan almıştır.

Allah bir de Kıyamet günü; **"bugün mülk kimindir"** buyurur; yani "bugün rab kimdir, ilah kimdir, mülkün sahibi kimdir" buyurur; ama hiç kimse bu soruya cevap veremez ve Allah; **"(bugün) mülk, vahid ve kahhar olan Allah'ındır"**[14] diye hitap eder. Böylelikle Allah, herhangi bir isminde kendini veya başkasını Allah'a şirk koşanlardan o ismini alır ve onları o gün rezil eder; yani hem onlara hem de başkalarına hiçbir şey olmadıklarını gösterir.

Allah rahman ve rahimdir. Eğer biri sorumlu olduğu kişilere karşı "rahman ve rahim olan Allah'tır" demez, onlara Allah'ın rahman ve rahim olduğunu öğretmezse, bunun yerine rahman ve

[14] Mu'min /16

rahim olarak kendini görür, onlara “size rahmet eden, merhamet eden benim” derse kendini Allah’ın Rahman ve Rahim ismine şirk koşmuş olur. Eğer “ben sizin rahman ve rahiminizim” derse bu durumda etrafındakilere “bana ilah olarak, rahman ve rahim olarak muamele edin” demiş olur.

Allah maliktir. Hal böyleyken biri hem kendisi hem de sorumlu oldukları için “sizin malikiniz benim, sahibiniz benim” derse kendini, Allah’ın Malik ismine şirk koşmuş olur. İnsanın, Allah’ın Malik ismine şirk koşmaması için “rahman ve rahim olan, malik olan Allah’tır, hepimizin sahibi sadece Allah’tır. Biz de Allah’ın kuluyuz” demesi gerekir.

Allah ilahtır; sevendir, sevdiği için yaratan, sevdiği için ikram edendir. İster anne, baba olsun, ister başkası olsun bu fark etmez eğer biri; “sizi en çok seven benim, bu yüzden sevilmeye en çok ben layığım” der ve sevilmeye layık olarak yanındakilere kendini takdim ederse kendini Allah’ın İlah ismine ortak koşmuş olur.

Peki, insanın, Allah’ın İlah ismine şirk koşmaması için ne demesi gerekir?

“En çok sevmemiz gereken Allah’tır. Bizi yaratan odur, bizim rabbimiz, bizim için rahman ve rahim olan, bizim malikimiz odur. Ona âbd olmaya çalışıp onu sevmemiz, onun rızası ve dostluğu peşinde koşmamız, hayatımızı onun rızasına göre yaşamamız lazım” demesi gerekir. Eğer böyle demezse kendini Allah’ın İlah ismine şirk koşmuş olur.

Allah vekildir; güvenilmeye, tevekkül edilmeye layık olan odur. Eğer biri kendi ailesine; “sizin vekiliniz benim, her konuda bana güvenin” derse kendini Allah’ın Vekil ismine şirk koşmuş

olur. Onun Allah'ın Vekil ismine şirk koşmaması için "bana güvenin" demek yerine "hep beraber Allah'a tevekkül edelim, Allah'a güvenelim, bizim rabbimiz odur. Fani olanın hiçbir şeyi yoktur, bu yüzden mülkün sahibi ve bizim sahibimiz Allah'tır" demesi gerekir. Bu, Allah'ın bütün isimleri için böyledir. İşte, "Allah vahiddir" demek; El Esmau'l Husna Allah'a aittir, Allah sıfatlarında, isimlerinde tek olandır, ortağı olmayandır demektir.

"Lâ ilâhe illallah" derken de "Allah vahiddir, Allah'tan başka ilah yoktur, Allah zatıyla, sıfatıyla ilahtır" demiş oluruz. Allah'ın zatını kabul edip sıfatlarını kabul etmezsek Allah'a şirk koşarız. Zaten Allah; "bana hiçbir şeyi şirk koşmayın" derken sadece "zatımda ortak koşmayın" dememiş, "isimlerimde sıfatlarımda da bana şirk koşmayın" demiştir. Bu yüzden Allah'ın her bir ismini öğrenip Allah'ı tanımaya çalışıyoruz. Öyle ki rabbimize hiçbir isminde şirk koşmayalım.

Kendimizdeki bütün güzelliklerin Allah'a ait olduğunu bilip Allah'ı bütün esmasında bir görmek, Allah'ı vahid olarak kabul edip iman etmek "ben demeyi bırakalım" demek değildir; çünkü kulun **Eşhedu enlâ ilâhe illallah:** "Ben şahitlik ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur" deyip kelime-i şehadet getirebilmesi için önce "ben" demesi gerekir. Bu yüzden ben deyip var olduğunu bilmek şirk değildir, benliğini Allah'ın isimlerinin, vahyinin önüne koyup benlik gütmek şirktir.

Allah zatıyla mutlak var olandır. Kul ise, bütün varlık ise mukayyet olarak vardır; yani onların varlığı, Allah'a bağlıdır; ama onların da varlığı hakikidir, gerçektir. Kendini bilmez, dinini, imanını Kur'an'dan öğrenmemiş bir takım kimseler kendine göre "işte varlık gerçek manada yoktur, hayalidir, zihinde, beyinde vardır" deyip hayali bir din üretmişlerdir. Bu sözleri kullananlar

Allah'ın Halık, Hallak ve Bedi' ismini, aynı şekilde hesabı inkâr etmiştir.

Mademki varlık yoksa, varlık sadece zihindeyse, beyindeyse bu durumda bu zihin, bu beyin nerden geliyor! Eğer varlık yoksa o halde beyin de yoktur! Varlık yoksa sevap ve günah da yoktur. O zaman hesaba ne gerek var! Sen, Allah'ın isimlerini niye böyle inkâr ediyorsun! Bunu söyleyenler amel işlemek işlerine gelmediği için böyle söyler. Aynı şekilde Allah'a iman etme, amel etme, imanın bedelini ödeme derdi olmayanlar da "bu doğru söylüyor" deyip onun peşinden gider. Sen nereye gidiyorsun! Senin peşinden gittiğin kişi, Allah'ın isimlerini, sıfatlarını inkâr ediyor! Allah sana bunun hesabını sormaz mı! O zaman sen nasıl "ben mü'minim" dersin! Evet, böylelerinin durumuna düşmemek için imanımızı Kur'an'a arz etmemiz gerekir.

Allah halıktır; yaratır, hallaktır; yaratmayı tekrar eder, tekrar tekrar yaratır. Sen "varlık hayalidir, yaratılmamıştır" dersen Allah'a ters düşmüş olmaz mısın? Bazen kardeşlerimiz de böyle saçmalıklarla soru sorabiliyor, böyle sorular yanlıştır.

Ağzımızdan çıkan her kelimeye dikkat edip onu Kur'an'a arz etmemiz ve Kur'an'a uygun olup olmadığına bakmamız gerekir. Mesela; "biz yokuz" diyenler vardır. Nasıl biz yokuz, biz yoksak öyleyse günah işleyen, sevap işleyen kimdir! Biz yoksak Allah neden ısrarla bize "böyle yapın" diyor! Allah vahyini olmayanlara mı indirmiş! Böyle söylemek Allah'ın bize yüklediği sorumluluktan kaçmaktır. Ne olursa olsun sorumluluğumuzu bilip Allah'ın bize yüklediği sorumluluğu kabul etmemiz gerekir.

Kelime-i şehadet getirip "eşhedu enlâ ilâhe illallah" derken "ben" diyoruz. Yani Allah bize; "önce kendi varlığını kabul et, seni ben yaratmışım, senin bana, El Esmau'l Husna'ma şahit olman

lazım; çünkü seni şahit olarak yaratmışım, şehadet et" diyor. "Ben şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur" dersek "Allah ehad ve vahiddir" demiş oluruz. Biz yoksak bunu nasıl söyleyebiliriz! Olmayan şey "ben şahidim" diyebilir mi -Elbette ki diyemez.

Bir de "ben yokum, Allah var" diyenler vardır, bu başka bir şeydir. Allah ayet-i kerimede; "**Bütün güzellikler size Allah'tan, bütün kötülükler ise kendi nefsinizdendir"**[15] buyurur. Sen "ben yokum" diyemezsin sen varsın, bu durumda meydana gelen kötülükler, yanlışlar sendendir, bütün güzellikler ise Allah'tandır. Ne zaman ki sen kendini bütünüyle Allah'a ait görürsen, kendindeki her şeyin, bütün güzelliğin Allah'a ait olduğunu bilirsen, Allah'ın güzelliği senin nefsini temizlerse, nefsin tezkiye olursa ve sen mutmain olursan, raziyeye gelip Allah'tan razı olursan, merziyeye gelip Allah senden razı olursa, kâmile, safiye mertebesinde olup saf nur olursan işte o zaman "her şey, bütün güzellik, bütünüyle Allah'a aittir" diyebilirsin. "Ben yokum, Allah vardır" demek bu demektir; ama kul bu noktaya geldiğinde yine de yok olmaz kul her zaman için kuldur, âbddir.

Bu yüzden "ben yokum, Allah var" demek "ben Allah'ım" demek değildir. Haşa "ben Allah'ım" dersen bundan daha büyük küfür olmaz. Allah'ın güzelliği sadece sonsuz bir deryadan bir katre misali senin üzerinde tecelli etmiştir. Sen, Allah'ın güzelliğisin, kulusun, âbdisin. Sen âşıksın âşık! Allah'ın muhabbetisin, Allah'ın, kendi muhabbetinden yarattığı nurusun! Bu senin için yetmez mi! Neden buna şükretmiyor, hamd etmiyor, kendine başka bir yol arıyorsun, neden böyle şeytanın tuzağına düşüyorsun! İlahlık taslamayı bırak! Allah vahid ve kahhardır, Allah'ın bir ismine bile şirk koşarsan Allah seni kahreder.

[15] Nisa /79

Evet, rabbimize karşı edepli olup bütün El Esmau'l Husna'nın, güzel isimlerin ona ait olduğunu bilmemiz ve bizdeki, kâinattaki güzelliklerin hiçbirini sahiplenmeden onların Allah'tan olduğuna iman etmemiz gerekir. Böyle yapmaz, Allah'ın isimlerini kendimize yahut başkalarına ait görürsek Allah'ın Vahid ismine karşı şirk işlemiş oluruz. Bu durumda da Allah Kahhar olarak bize tecelli eder ve şirk koştuğumuz esmaların kendisine ait olduğunu bize gösterir.

Şimdi de Allah'ın Vahid ismiyle ilgili ayetleri öğrenmeye çalışalım hep beraber.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Ve ilâhukum ilâhun vâhid: "Sizin ilahınız vahid olan ilahtır." Bütün sıfatların, bütün isimlerin, El Esmau'l Husna'nın sahibi olan Allah vahiddir, sıfatlarında tek olandır. **Lâ ilâhe illâ huver rahmânur rahîm:**[16] "Ondan başka ilah yoktur. O, rahmandır, rahimdir." Ondan başka rab yoktur, rahman yoktur, kerim yoktur, afuvv yoktur, vekil yoktur. Allah'ın her bir ismi için "lâ" deyip onu illallah'tan önce zikredebiliriz; yani "lâ rahmane illallah, lâ rabbe illallah, lâ kerime illallah" gibi her bir ismi, Allah'ın "İlah" isminin yerine koyup söyleyebiliriz, böyle söylememiz de gerekir; çünkü iman bunu gerektirir.

Bu vasıflara gerçek manada sahip olan Allah'tır. Geri kalan her şey bu sıfatları, vasıfları, güzelliği Allah'tan almıştır. Yoksa bu vasıfların, güzelliklerin hiçbiri kula veya bir varlığa ait değildir. Kul, Allah ile güzeldir. Bu yüzden durması gereken yeri bilmelidir. İnsan, Allah'ın kendisini koyduğu yerde durursa mü'min olur,

[16] Bakara /163

tevhitte olur. Yoksa kendi ilahını kendisi belirlemiş, kendine put yapmış olur ve yaptığı bu put Allah değildir. Zaten bundan dolayı sorunumuz amel sorunu değil iman sorunudur. O; vahid olan, kendisinden başka ilah olmayan Allah, rahman ve rahimdir.

Hâzâ belâgun lin nâsi ve li yunzerû bihî: "Bu (Kur'an) insanlara apaçık bir tebliğdir, onunla uyarılsınlar." Bu, Allah'ın kitabıdır, vahyidir. **Ve li ya'lemû ennemâ huve ilâhun vâhid:** "(Bununla uyarılsınlar ki) Ve bunu bilsinler ki o, vahid olan ilahtır." Bütün vasıfların, sıfatların, El Esmau'l Husna'nın kendisine ait olduğu Allah'tır. **Ve li yezzekkere ulûl elbâb:**[17] "Ve gönül sahipleri bundan öğüt alsınlar (diye)." Allah; "bu bir uyarıdır, bir tebliğdir, o vahid olan ilahtır ve gönül sahipleri; akıl sahipleri, vicdan sahipleri bundan öğüt alsınlar diye bunu size tebliğ ediyorum" buyurdu.

İnne ilâhekum le vâhid:[18] "İlahınız tek bir ilahtır, vahid olandır."

Bu hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Kul innemâ ene munzirun:** "De ki: Ben bir uyarıcıyım." **Ve mâ min ilâhin illâllâhul vâhıdul kahhâr:**[19] "Sizin ondan başka ilahınız yoktur, sadece vahid ve kahhar olan Allah vardır." Bütün isimler, El Esmau'l Husna ona aittir.

Kim haddini aşıp, saygısızlık yaparak Allah'ın isimlerinden birine ortak olmaya ya da herhangi birini, herhangi bir şeyi ona ortak koşmaya kalkışırsa Allah kahhardır, onu kahreder; yani "ismimi kimseye vermem, kudret elimle yarattığım, kendisine şeref bahşettiğim, ihsanda bulunduğum, mahlûkatın en şereflisi

[17] İbrahim /52
[18] Sâffât /4
[19] Sâd /65

kıldığım, melekleri secde ettirdiğim, yeryüzünde halife kıldığım kulum kendini bana ortak koşmaya kalkışırsa onu kahreder, onun böyle bir hakkı olmadığını ona gösterir, hem iç âleminde hem de zahiri olarak bunu ona tattırırım" buyurdu Allah.

İlâhukum ilâhun vâhid: "Sizin ilahınız (tek olan) vahid olan ilahtır." **Fellezîne lâ yu'minûne bil âhirah:** "Ahirete inanmayan o kimseler var ya." **Kulûbuhum munkiratun:** "Onların kalpleri inkârcıdır." Onlar Allah'ın vahid olduğunu inkâr ederler. Aslında bu, ahireti inkâr edip ahirete göre bir hayat yaşamayı kabul edemedikleri içindir. **Ve hum mustekbirûn:**[20] "Onlar mustekbirdir." Onlar kibirlenmiş olanlardır, hakları olmadığı halde kibirlenmek isteyenlerdir. Böyleleri Allah'ın bir ismini kendine mal ederek onunla büyüklenip insanlara "sizin rabbiniz benim" derler. Firavun da **"sizin e'âla olan rabbiniz benim"**[21] diyerek aynen böyle kibirlenmişti.

Firavun olan; insanın kendi nefsidir. Eğer insan da herhangi bir durumda Allah'ın terbiyesini kabul etmeyip etrafındakilere "ben sizi terbiye ederim, bana göre bu doğrudur, şunu şöyle yapın" derse, "Allah'a göre doğru olan, güzel olan budur, Allah'a göre hak budur, dolayısıyla Allah'ın istediği gibi yapın" demezse ister farkında olsun ister olmasın etrafındakilere "ben de rabbim" demiş ve vahid olan Allah'ı kabul etmemiştir. Dolayısıyla Allah'ın isimlerinden bir tanesinde kendini Allah'a ortak koşmuştur ya da Allah'ın vahyine uymak dururken "falanca gibi yapalım, falancaya uyalım, falancanın peşinden gidelim" derse bu defa da birilerini Allah'a ortak koşmuştur. Hâlbuki insanın Allah'a âbd olması gerekmez mi! Böyle kulluk olur mu!

[20] Nahl /22
[21] Nâziât /24

Hep beraber Allah'ın vahyine uyalım, peygamberine, nebisine, resulüne tabi olalım; ama bunu da kendimize göre değil Allah'ın emrettiği, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in yaptığı şekilde yapalım! İnsan ne yaptığını bilmelidir. Bu yüzden kim ne yapıyorsa yaptığını öğrenip bilerek yapmalıdır.

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Kul innemâ ene beşerun mislukum:** "De ki (onlara): Ben de sizin gibi bir beşerim." **Yûhâ ileyye ennemâ ilâhukum ilâhun vâhid:** "Allah bana vahyediyor ki (aramızdaki fark budur) sizin ilahınız tek olan, vahid olan bir ilahtır." Yani El Esmau'l Husna ona aittir. **Festekîmû ileyhi:** "Ona yönelin." Ona gitmek için istikamet üzere olun. **Vestagfirûhu:** "Ona istiğfar edin" mağfireti ondan isteyin. **Ve veylun lil muşrikîn:**[22] "Müşriklere (Allah'a şirk koşanlara) yazıklar olsun (veyl olsun)!" Allah'ı vahid olarak kabul etmeyenlere yazıklar olsun! Bunu Allah söylüyor.

Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e; "ben de sizin gibi bir beşerim de" buyurmuştur. Müşrikler; "Allah, bir beşeri mi peygamber olarak gönderdi; yani madem peygamber gönderecektiyse meleklerden bir tane gönderseydi ya neden bir beşeri peygamber olarak gönderdi" dediklerinde, Allah da cevap olarak; **"yeryüzünde dolaşanlar melek olsaydı biz de onlara melek bir peygamber gönderirdik"**[23] buyurdu. Yani insanlara peygamber gönderirsem o peygamberi insanlardan gönderirim, buyurdu.

Biz de aynı tehlikeyle karşı karşıyayız, bu her zaman için böyledir. Mesela; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz anlatılırken; "o çok büyüktü" denir. Hatta sözde âlimin biri bir şiirinde Resulullah

[22] Fussilet /6
[23] İsrâ /94-95

(s.a.v.) Efendimiz için; "ona ikinci Allah'tır desek yeridir" demiştir. Böyleleri Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e Allah'a ortak koşarcasına bir vasıf verir ve onu beşer olmaktan çıkarır. Mümkün olsa Allah'ın bütün vasıflarını ona verir; ama hepimiz Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in de herkes gibi bir beşer olduğunu biliyoruz.

Allah ayet-i kerimede; **"söyle onlara: Ben de sizin gibi bir beşerim. Aramızdaki fark; ilahınızın tek bir ilah olduğunu, vahid olduğunu Allah'ın bana vahyetmesidir. Bu yaptıklarınızdan dolayı Allah'a yönelip Allah'tan mağfiret dileyin, müşriklere yazıklar olsun"**[24] buyurmuştur. Bu durumda kim Allah'ın isimlerini kendine veya başkalarına ait görmeyi bırakıp Allah'a dönmez, Allah'ı vahid olarak kabul etmezse müşrik olur. Allah da böyleleri için "onlara yazıklar olsun" buyurmuştur.

Allah'ı vahid olarak kabul etmek sadece bir anlayış değildir. Allah başka bir ayet-i kerimede; **"peygamber kendisine indirilene iman etti, mü'minler de onun gibi iman etti"**[25] buyurur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hem Allah'ı vahid olarak bilip bütün vasıfların Allah'a ait olduğuna iman etmiş, hem de kendisindeki bütün güzelliğin, Allah'a ait olduğunu bilip Allah'a öyle teslim olmuştur. Mü'minler de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in iman ettiği gibi iman etmiş ve Allah'a öyle teslim olmuştur.

Peygamber de bir beşerdir. Hal böyleyken hiç kimse kendi âlimini, şeyhini, velisini, mürşidini peygamberin önüne koyamaz. Ondan Allah'a ortak olmasını isteyemez ve bekleyemez. Böyle bir şey olmaz; çünkü onlar da herkes gibi bir beşerdir; ama Hz. İnsan olan bir beşer, Allah'ın güzelliğinin, El Esmau'l Husna'nın tecelli ettiği, Allah'ın zatıyla, sıfatıyla tecelli ettiği bir beşer... Senin de

[24] Fussilet /6
[25] Bakara /285

bunu kazanman ve bu vasfa sahip olman için onlarla beraber olman gerekir.

Bir de bazıları çıkıp "işte, peygamberimiz her şeyi bilirdi" der. Oysaki peygamber her şeyi bilmez, her şeyden haberdar olmaz. Bu, her şeyden haberdar olan, habir olan Allah'ın vasfıdır, sıfatıdır. Her şeyi en ince ayrıntısına, detayına kadar bilen sadece latif ve âlim olan Allah'tır. Peygamber nasıl her şeyi bilebilir! Allah ayet-i kerimede; **"Allah, sıfatlarından hiçbirini kuluna teslim etmez"** buyurur. Bu yüzden kul ancak Allah'ın bildirdiklerini ve kendisine lazım olanı bilebilir. Bazen de Allah, kulunun bilmesi gereken şeyi o sormadan ona bildirir.

Mesela; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Mekke'yi fethetme kararı aldıktan sonra özel olarak sahabeden birkaç kişiyle istişare etmiş ve onlara; *"bundan hiç kimsenin haberi olmasın"* demiştir; ama içlerinden bir tanesinin ailesi Mekke'de oturduğu için bundan endişe edip korkmuş ve ailesine bir mektup yazarak bir kadınla Mekke'ye göndermiştir. Allah bunu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e haber vermiş, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de Hz. Ali (r.a.) Efendimiz'i çağırıp; *"git, bu kadın falan yerdedir, yetiş, onu alıp buraya getir"* buyurmuştur. Bu örnekte Resulullah (s.a.v.) Efendimiz sormadığı halde Allah ona bunu bildirmiştir; çünkü bu gerekliydi, lazımdı. Aynı şekilde bazen kul bir şeyi bilmek isteyebilir; ama Allah bunu ona bildirmeyebilir.

Misal; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, sahabeyle beraber hacca gideceği zaman Hz. Osman (r.a.)'ı; *"git Mekkelilere haber ver, savaş için gelmediğimizi ziyaret için geldiğimizi söyle"* diye Mekke'ye göndermiş, sonra da Hz. Osman (r.a.)'ın şehid edildiği haberi gelmiştir. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"kanımızın son damlasına kadar çarpışmak üzere bana biat edin,*

bana ölümüne biat edenler gelsin. Bunu yapmışlarsa ya gidip orada öleceğiz ya da orayı alacağız"[26] diye sahabeden Rıdvan Biat'ını almıştı. Üstelik hacca gitmek üzere çıktıkları için yanlarında sadece bir tek kılıçları vardır. Buna rağmen bütün sahabe eksiksiz olarak ölümüne Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e biat etmiştir.

Allah ayet-i kerimede Rıdvan Biatı'nı anlatırken; **"o sana biat edenler Allah'a biat etti, Allah onların biatını kabul etti"**[27] buyurur. Sonra haberin yalan haber olduğu ortaya çıkmış, dolayısıyla Hz. Osman (r.a.)'a bir şey olmadığı için savaş olmamıştır. Bu örnekte görüldüğü gibi Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Hz. Osman'ın şehit edilip edilmediğini bilmiyordu. Peki, bilmek istiyor muydu? -Elbette ki istiyordu; ama Allah ona bildirmeyince bilemez; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ilah değildir, Allah'ın herhangi bir sıfatına bütünüyle sahip değildir.

Aynı şekilde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in hanımı iftiraya uğramıştır ama Allah Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e bunun iftira olduğunu 50 gün boyunca bildirmemiştir. Bu yüzden Allah bildirmeyince peygamber de olsa kimse hiçbir şey bilemez; çünkü bunda bir imtihan vardır. Allah ayet-i kerimede; **"bunun sizin için şer olduğunu zannetmeyin, bu sizin için hayırdır"**[28] buyurmuş, Allah böyle vahyederek mü'minlerin gönlünü toplamıştır; çünkü kendi kendine vesveseye kapılıp konuşanlar da olmuştur. Allah ayetin devamında; **"bu durumda sizin 'bu bir iftiradır' demeniz gerekmez miydi"**[29] buyurur. Yani "hâşâ" demeniz gerekmez

[26] İbn Hişam, A.G.E., C. 3, S. 330; Taberî, Tarih, C. 3, S. 77
[27] Fetih /10
[28] Nûr /11
[29] Nûr /12

miydi, siz bunu nasıl dilinize doladınız! Bir dahaki sefere böyle yapmayın! Allah bize nasıl davranmamız gerektiğini öğretiyor.

Peygambere ilahlık vasfı vermek küfürdür, şirktir; çünkü o, Allah'ın kulu ve resulüdür. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Hristiyanların Hz. İsa (a.s)'ı uçurduğu gibi siz de beni uçurmayın. Benim için 'âbduhu ve resuluhu: O, Allah'ın kulu ve resulüdür' deyin"*[30] buyurmuştur.

Tevhid bir tek Allah içindir, bir tek, Allah'a yakışır. İmanın diğer şartları için bile tevhid söz konusu değildir.

Nasıl?

Mesela "Allah'tan başka ilah yoktur" dediğimiz gibi "kitabımızdan başka kitap yoktur" desek küfre düşeriz; çünkü diğer kitaplar da Allah'ın kitabıdır. Aynı şekilde "bizim resulümüzden başka resul yoktur" desek yine küfre düşeriz; çünkü bütün resullere, bütün nebilere iman etmemiz gerekir; yani imanın şartı olan şartlarda bile tevhid olmaz. Tevhid bütün esmasıyla beraber bir tek Allah'a aittir, Allah içindir.

Kardeşlerimiz arasında en az yirmi senedir bizimle beraber olanlar vardır ve hepsi söylediğimiz her şeyin aslında tek bir kelime; yani "lâ ilâhe illallah" olduğunu bilir. En başından beri sadece bunu söylemiş, "yalnız, Allah'a âbd olun, hep beraber Allah'a âbd olalım" demiş, başka da bir şey söylememişizdir.

Evet, Allah'ın Vahid ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya, öğrenmeye çalışıyorduk, devam edelim.

Kul innemâ ene beşerun mislukum: "De ki: Ben de sizin gibi bir beşerim." **Yûhâ ileyye ennemâ ilâhukum ilâhun vâhid:** "Bana

[30] Buhari, Hudut, 31

ilahınızın vahid olan (tek olan) ilah olduğu vahyolunuyor." **Fe men kâne yercû likâe rabbihî:** "Kim ki sizden rabbine kavuşmak istiyorsa (vasıl olmak, dost olmak istiyorsa)." Bu, kelime kelime böyledir. **Felya'mel amelen sâliha:** "Salih amel işlesin." Allah'a kavuşmak, vasıl olmak istiyorsan salih amel işlemen, nefsini ıslah etmen, bununla beraber başkalarının nefsini ıslah için çaba, gayret sarf etmen gerekir. **Ve lâ yuşrik bi ibâdeti rabbihî ehadâ:**[31] "Hiçbir şeyi, hiç kimseyi rabbine ibadette şirk koşma."

Kul innemâ yûhâ ileyye ennemâ ilâhukum ilâhun vâhid: "De ki: Bana vahyolunuyor ki sizin ilahınız vahid olan (tek olan) ilahtır." Sizin ilahınız zatıyla, sıfatlarıyla tek olan, vahid olan Allah'tır. **Fe hel entum muslimûn:**[32] "Siz Müslüman oluyor musunuz (Allah'a teslim oluyor musunuz)?" Allah'ı vahid olarak kabul ediyor musunuz, bunu kabul edip Allah'a teslim oluyor musunuz?

Ve inne hâzihî ummetukum ummeten vâhid: "Sizin bu ümmetiniz tek (vahid) bir ümmettir." Yani Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmayan, Allah'ı vahid olarak bilen bir ümmettir. **Ve ene rabbukum fettekûn:**[33] "Ben de sizin rabbinizim, bana karşı takva sahibi olun (bana karşı sorumluluğunuzu kabul edin ve bunu yerine getirin)." Bana hiçbir şeyi şirk koşmayın ve isimlerime sahip çıkmayın. Sizin ümmetiniz farklı farklı, her kafadan ayrı ses çıkan cemaatler değil, tek bir ümmettir, buyurdu Allah. Ne olursa olsun tevhitte mutlaka birleşmek gerekir, hatta Allah, ehli kitap için; **"onlara de ki: Aramızdaki tek olan kelimeye gelin, lâ ilâhe illallah demeye gelin"**[34] buyurmuştur.

[31] Kehf /110
[32] Enbiyâ /108
[33] Mu'minûn /52
[34] Ali İmran /64

Lev erâdallâhu en yettehıze veledenlestafâ mimmâ yahluku mâ yeşâu: "Allah bir çocuk edinmek isteseydi yarattıklarından dilediğini kendine seçerdi." **Subhânehu:** "O, subhandır (bundan münezzehtir)." Yani Hristiyanların ve Yahudilerin söylediklerinden münezzehtir. Allah, oğul edinmemiştir, o subhandır, bundan münezzehtir. **Huvallâhul vâhıdul kahhâr:**[35] "O Allah vahid ve kahhardır." O subhandır, böyle söyleyenleri kahreder. Böyle söyleyenler Allah'ın kahrına, gazabına uğrar.

Allah daveti nasıl yapacağımızı da beyan eder. **Ve lâ tucâdilû ehlel kitâbi illâ billetî hiye ahsen:** "Kitap ehliyle mücadele ederken (Yahudi'yle, Hristiyan'la mücadele ederken) ancak en güzel şekilde mücadele edin." **İllâllezîne zalemû minhum:** "Onlardan zulmedenler müstesna!" Eğer onlar zâlim olmuşlarsa, zulmediyorlarsa, onlardan yana zulme uğradıysanız bu müstesnadır. Yoksa hiç kimse için "bu Yahudi'dir, bu kâfirdir" diye güzellikten ayrılmayın, buyurdu Allah.

Mücadele en güzel; Allah ile, Allah'ın vahyi ile verilir. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"en güzel söz neyse onu söyle, rabbinin yoluna hikmetle davet et"**[36] buyurmuştur. Allah; "bu, kâfirdir, Yahudi'dir, Hristiyan'dır deyip kimseyi çöpe atmayın. Onlar da benim kullarımdır, onlara da kitap vermişim, onlar da kendilerine göre benim kitabıma, peygamberime uyuyor. Bu yüzden onlarla mücadelenizi, davetinizi en güzel şekilde yapın" buyurduğu halde bırakın Yahudi'yle Hristiyan'ı, mü'min olarak, Müslüman olarak birbirimizi davet ederken bile daveti en güzel şekilde yapamıyoruz.

[35] Zumer /4
[36] Nahl /125

Ve kûlû âmennâ billezî unzile ileynâ ve unzile ileykum: "Ve onlara deyin ki: Bize indirilene de size indirilene de iman ettik." Allah daveti öğretiyor. **Ve ilâhunâ ve ilâhukum vâhid:** "Ve (Allah'ın bize vahyettiğine göre) Bizim ilahımız da sizin ilahınız da vahid olan (Allah'tır)." Allah kendisine hiçbir şeyin şirk koşulmamasına davet ediyor. **Ve nahnu lehu muslimûn:**[37] "Biz ona teslim olanlarız." Yani Allah "biz, Allah'a teslim olanlarız, siz de ona teslim oluyor musunuz? Yoksa sadece dilinizle Allah'a, peygambere, kitabına iman ettiğinizi söyleyip teslim olmuyor musunuz? Teslim oluyorsanız buyrun hep beraber Allah'a teslim olalım. Biz sizin kitabınızı veya peygamberinizi inkâr etmiyoruz; çünkü biz, Allah'ın size indirdiğine iman etmişiz, deyin" buyuruyor.

Allah birliğe, beraberliğe, kardeşliğe, kendisine hiçbir şeyi şirk koşmamaya, kendisine âbd olmaya davet eder. Bize düşen; Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmadan Allah'a âbd olmaktır ve insanları âbd olmaya, hiçbir şeyi Allah'a şirk koşmamaya davet etmektir. Yoksa kibirlenip büyüklenmek ve "ben haktayım, ben doğrudayım, siz yanlıştasınız" demek değildir! Birbirimizi davet ederken bile Allah'ın emrettiği üslupla davet etmeyi beceremiyoruz. Sanki biz haktayız da gerisi komple yanlıştaymış gibi kardeşlerimize bakıyor, sanki onlara sadaka veriyormuşuz gibi onları azarlayıp davet ediyoruz. Oysaki Allah'a, hakka davet böyle değildir.

Ve mâ kânen nâsu illâ ummeten vâhideten: "İnsanlar tek bir ümmetti, vahid bir ümmetti." Allah'ın vahdaniyetine, vahid oluşuna iman etmiş bir ümmetti. **Fahtelefû:** "Sonra ayrılığa düştüler." Ne zaman ayrılığa düştüler? -Allah onlara peygamber

[37] Ankebût /46

gönderip; "Allah vahid ve kahhardır, Allah'tan başka ilah yoktur" deyince ayrılığa düştüler ve her kafadan bir ses çıkmaya başladı. **Ve lev lâ kelimetun sebekat min rabbik:** "Rabbinden bir söz geçmiş olmasaydı." Allah'ın tayin etmiş olduğu bir zaman olmasaydı, vermiş olduğu bir hüküm olmuş olmasaydı. **Le kudiye beynehum fîmâ fîhi yahtelifûn:**[38] "Kendi aralarında düştükleri ihtilaftan dolayı (Allah) emrini hemen verirdi (işlerini hemen bitirirdi)." Yani Allah hakta olanları, kendisine vahid ve kahhar olarak iman edenleri çıkarır, gerisini helak ederdi; ama Allah'ın bir va'di vardır, bu yüzden gazabını erteler.

Ve lev şâe rabbuke le cealen nâse ummeten vâhideten: "Rabbin dileseydi insanları tek bir ümmet yapardı." Dolayısıyla hepsi, Allah'a iman ederdi. Allah dileseydi böyle yapardı; ama böyle dilemedi. **Ve lâ yezâlûne muhtelifîn:**[39] "Ama (aralarındaki) ihtilaf devam edecek (ihtilaf edip duracaklar)." Bu yüzden hiçbir zaman "herkes, insanlık tek bir ümmet olsun diye bir fikrin, bir düşüncen olmasın; çünkü onlar mutlaka ihtilafa düşecekler" buyurdu Allah.

Ve lev şâallâhu le cealekum ummeten vâhideten: "Allah dileseydi sizi tek bir ümmet yapardı." **Ve lâkin yudillu men yeşâu ve yehdî men yeşâu:** "Ama (Allah) dileyeni delalete düşürür, dileyene de hidayeti verir." Tercihi kuluna yaptırır, kul dileyince Allah da diler. **Ve le tus'elunne ammâ kuntum ta'melûn:**[40] "Elbette ki yaptıklarınızdan sorumlu tutulacaksınız." Yaptıklarınızın, konuştuklarınızın, ihtilaflarınızın her birinden hesaba çekileceksiniz.

[38] Yunus /19
[39] Hûd /118
[40] Nahl /93

İttehazû ahbârahum ve ruhbânehum erbâben min dûnillâh: "Onlar papazlarını, hahamlarını (âlimlerini) Allah'ın berisinde rabler edindiler." Yani Allah'a iman ettikleri gibi ayrıca hahamlarını, papazlarını, âlimlerini rab edindiler. Dikkat edilirse Allah onlar için "hahamlarını ve papazlarını ilah edindiler" demeyip "rab edindiler" buyurdu. Burada kullanılan kelime çok önemlidir. **Vel mesîhabne Meryem:** "Bir de Meryem oğlu İsa'yı (rab edindiler)." **Ve mâ umirû illâ li ya'budû ilâhen vâhiden:** "Oysaki hepsi ancak tek olan, vahid olan Allah'a ibadet etmekle emrolunmuşlardı." **Lâ ilâhe illâ huv:** "Ondan başka ilah yoktur." **Subhânehu ammâ yuşrikûn:**[41] "O, subhandır, onların şirk koştuklarından münezzehtir." Ne âlimler, ne hahamlar, ne papazlar, ne de Hz. İsa (a.s.) rab olamaz, hepsi de vahid olan Allah'a âbd olmakla emrolunmuştur.

Ve kâlallâhu lâ tettehızû ilâheynisneyn: "Allah buyurmuştur ki iki ilah edinmeyin." **İnnemâ huve ilâhun vâhid:** "Bilin ki o ancak vahid olan (tek olan) ilahtır." **Fe iyyâye ferhebûn:**[42] "Onun için sadece ama sadece benden korkun." Eğer başka ilahlar edinirseniz benden korkun.

Allah, Hz. Yusuf (a.s)'ın, zindandaki arkadaşlarını Allah'a davet ederken onlara konuştuğu bir sözü ayet olarak vahyeder. **Yâ sâhibeyis sicni:** "(Yusuf dedi ki): Ey zindan arkadaşlarım!" **E erbâbun muteferrikûne hayrun emillâhul vâhidul kahhâr:**[43] "Çeşit çeşit, ayrı ayrı birçok ilahlar mı hayırlıdır yoksa vahid ve kahhar olan Allah mı hayırlıdır?" Hz. Yusuf (a.s), aklı kullanmaya davet ediyor.

[41] Tevbe /31
[42] Nahl /51
[43] Yûsuf /39

Allah kıyamet yerindeki hali anlatır. **Yevme tubeddelul ardu gayral ard:** "O gün (Kıyamet günü) yer başka bir yer olacak." **Ves semâvât:** "Ve gökler de (başka gök olacak)." **Ve berazû lillâhil vâhidil kahhâr:**[44] "Ve (o gün her şey) Vahid ve kahhar olan Allah'ın emrine amadedir."

Yevme hum bârizûn: "Onların (kabirlerinden) çıkarıldıkları gün." **Lâ yahfâ alâllâhi min hum şey':** "(O gün) Hiç kimseye ait hiçbir şey Allah'a gizli kalmaz." Kim ne yapmışsa hiçbir şey Allah'a gizli kalmaz ve Allah o gün o kıyamet yerinde onlara hitap edip; **Li menil mulkul yevm:** "Bugün mülk kimindir (haydi, cevap verin)" buyurur. Herkesin bütün yaptığı önündedir, herkes o gün ne yaptığını bilir; kendini Allah'a şirk koşup koşmadığını, Allah'ı vahid olarak kabul edip etmediğini bilir. Allah; "bugün mülk kimindir" diye sorar ama hiç kimseden ses çıkmaz sonra Allah **Lillâhil vâhidil kahhâr:**[45] "(Bugün mülk) Vahid ve kahhar olan Allah'ındır" diye cevap verir.

Ve lev şâallâhu le cealehum ummeten vâhideten: "Allah dileseydi onları (insanları) tek bir ümmet yapardı." Hepsi mü'min ve Müslüman olur, Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmaz, muvahhid olur, Allah'ı ehad ve vahid olarak kabul ederlerdi. **Ve lâkin yudhilu men yeşâu fî rahmetih:** "Ama Allah dileyeni (dilediğini) rahmetinin içine alır." Kim, Allah'ın rahmetini dilerse Allah da onu rahmetinin içine alır. Böylece o muvahhid olur, Allah'ın vahid oluşuna iman eder ve Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmaz. **Vez zâlimûne mâ lehum min velîyyin ve lâ nasîr:**[46] "Zâlimler için ne bir veli ne de bir dost vardır." Onlar, Allah'ın veliliğini, dostluğunu, yardımını kaybetmişlerdir.

[44] İbrahim /48
[45] Mu'min /16
[46] Şûrâ /8

Eğer biri, Allah'a şirk koşarsa Allah'ın dostluğunu da yardımını da kaybeder. Allah'ın rahmetinden mahrum kalanlar, rahmetinin içine giremeyenler, rahmeti hak etmeyenler Allah'ın dostluğunu da yardımını da kaybetmiştir ve onlar kendine zulmetmiştir.

El Esmau'l Husna; Allah'ın güzel isimleri, Allah'ın güzelliği bununla beraber Hz. İnsanın güzelliği, peygamberlerin güzelliği demektir. Zaten burada hep beraber Allah'ın güzelliğini bilip öğrenmek, anlayıp iman etmek, Allah'ın isimlerini ahlaka dönüştürüp, Allah'ın güzelliğiyle güzel olmak için El Esmau'l Husna'yı öğreniyor, öğrenmeye çalışıyoruz.

Ramazan ayı, Kur'an ayıdır, Allah kitabını bu ayda indirmiş, inzal etmiştir. Allah ayet-i kerimede; **El yevme ekmeltu lekum dînekum ve etmemtu aleykum ni'metî:**[47] "Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım" buyurur. Din kâmil oldu; ama bu nimet dünyaya gelen her insanı bekliyor ve herkes bu nimeti kendi üzerinde tamamlamalıdır. Allah vahyini tamamlamıştır; ama vahiy inzal olunmaya devam eder. Allah bu vahyi, gönüllere indirmeye, gönülden gönüle indirmeye, esmasını, isimlerini, esmasının nurunu gönülden gönüle aktarmaya devam eder ve bu nimeti havadan indirmez, sadece gönülden gönüle indirir, vahyeder, aktarır.

Allah, vahyini sahabenin gönlüne değil Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in gönlüne indirmiştir. Bunun için Allah ayet-i kerimede; **"onu senin kalbine indiren biziz, onu açıklamak da bize düşer"**[48] buyurmuştur. Allah daha sonra bu vahyi, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in gönlünden sahabenin gönlüne inzal etmiştir;

[47] Mâide /3
[48] Kıyamet /17-19

ama bu, dinlemek ve anlamak isteyenler içindir. Dinlemek, görmek, anlamak istemeyenler bu nimeti kazanamaz. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"resulüm! Sağırlara sen mi işittireceksin, körlere sen mi göstereceksin"**[49] buyurmuştur.

Allah, gönülden gönüle vahyederek bu nimeti inzal eder. Bu, kıyamete kadar böyledir. Bundan dolayı kardeşlerimize ısrarla; "burada olun ve gönlünüzü açın, gerisine karışmayın" diyoruz.

Allah ayet-i kerimede; **"şeytanlar da dostlarına vahyeder"**[50] buyurur. Dikkat edilirse Allah vesvese kelimesini değil "vahiy" kelimesini kullanmıştır. Vahiy ve vesvese birbirinden ayrıdır. Şeytanlar sadece vesvese vermez bir de dostlarına vahyeder. Bunu Allah söylüyor. Ben "Allah, vahyini gönülden gönüle aktarır" deyince bazıları çıkıp "niye böyle söyledin" diye sorun çıkarır. Hâlbuki şeytanın, insana vahyetmesine iman ediyorsun da insanın gönülden gönüle vahyetmesine niye iman etmiyorsun, inanmıyorsun, neden bunu kabul etmiyorsun! Allah, insan üzerinden insana vahyetmesin de iblise yol mu açılsın! Bunu mu söylemeye çalışıyorsun!

Ya, şeytanın vahyini ya da Allah'ın vahyini dinleriz. Buradan bir ayeti öğrenip eve götürüp Allah'ın o vahyini eve taşıdığımızda Allah'ın, Allah'ın ayetlerinin, vahyinin resullüğünü yapmış oluruz. O anda ayeti anlatırken o evde Allah'ın resulü olmuş oluruz; çünkü kendi kafamıza göre konuşmamış, Allah adına konuşmuşuz, anlattığımız, söylediğimiz, Allah'ın vahyi olmuştur. Bu durumda Allah o ayeti bizim dilimizden, gönlümüzden ev halkının gönlüne inzal eder.

[49] Zuhrûf /40
[50] En'âm /121

Bu yüzden her zaman kitabımıza, Kur'an'a sarılmamız lazım. Yoksa şeytan ya "ben biliyorum" diyenlere ya da "sen biliyorsun" dediklerimize din ürettirir. Sonra bakarız ki üretilen dinin, Allah'ın diniyle hiçbir alakası yoktur. Bir de onların, dini öyle bir takdimi, öyle bir anlatışları vardır ki kendi ürettikleri dini Allah'ın vahyettiği dinmiş gibi takdim ederler. Oysaki o din, Allah'ın resulünün getirdiği din değildir. Onlara "bu neden böyledir" diye sorulduğunda bir de "bu kolaydır, kestirme yoldur, en güzel böyle yapılır" derler. Onlara "Allah ve resulü en güzeli, en kestirmeyi bilmiyordu da sen mi biliyorsun. Bu senin yaşadığın din Allah'ın dini değildir, kendi kendine ürettiğin dindir" demek gerekir.

Bu yüzden hepimizin peşin hüküm vermeden dinimizi Kur'an'a arz edip Kur'an'dan öğrenmemiz, hiç kimsenin bize uymasını beklemeden, "ben rabbimin ne söylediğini öğreneyim de öyle yapayım" deyip kitabımıza, Kur'an'a bakmamız lazım.

Evet, Allah'ın Vahid ismini ayetlerde geçtiği şekilde öğrenmeye, anlamaya çalıştık.

Allah hepimizi Allah'ın Vahid ismine iman edenlerden eylesin. Allah'ın vahid olduğuna, El Esmau'l Husna'nın bütünüyle Allah'a ait olduğuna iman edenlerden eylesin. Allah bizi hiçbir isminde kendisine şirk koşanlardan eylemesin. Allah'ın herhangi bir isminde ona şirk koşup Allah'ın Kahhar ismiyle muhatap olanlardan eylemesin. Allah bizi kahrettiklerinlerden eylemesin. Allah bizi "bugün mülk kimindir" diye sorup "vahid ve kahhar olan Allah'ındır" diye buyurduğunda bizi bu hitaba muhatap kıldığı kullarından eylemesin. Allah bizi kendisine herhangi bir şeyi şirk koşanlardan eylemesin. Allah'ın Vahid ismine layıkıyla iman edenlerden eylesin. Ne kendini, ne başkalarını ne de başka şeyleri kendisine şirk koşanlardan eylemesin. Allah bizi kendisine

layıkıyla âbd eylesin, âşık eylesin, sevdiklerinden eylesin. Allah bizi huzura alırken bir dost gibi, bir sevgili gibi, bir âbd gibi huzura aldığı kullarından eylesin.

Allah hepinizden razı olsun.

EL KAHHAR

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Evet, Allah'ı nüzul sırasına göre El Esmau'l Husna'sından, güzel isimlerinden tanımaya, bununla beraber yeryüzünde Allah'a halife olan insanı anlamaya çalışıyorduk. Önceki Sohbetimizde El Vahid ismini öğrenmiştik. Bu sohbetimizde Allah'ın El Kahhar ismini hep beraber öğrenmeye, anlamaya çalışacağız inşallah.

Allah'ın Kahhar ismi Kur'an-ı Kerim'de altı yerde geçer ve hepsinde de Allah'ın Vahid ismiyle beraber gelir. Bunlardan biri **"Allah'tan başka ilah yoktur. O vahid ve kahhardır"**[1] ayetidir.

Allah'ın Kahhar isminden önce Vahid ismi gelir. Vahid sıfatlarında, isimlerinde tek olan, bir olan demektir. Vahid isminden önce Allah'ın Vehhab ismi gelir. Bu isim de hibe eden demektir. Allah'ın Kahhar isminden sonra ise nüzul sırasına göre Muntakim ismi gelir. Muntakim intikam alan demektir; ama Allah'ın intikamı bizim zannettiğimiz ya da anladığımız gibi bir intikam değildir. Muntakim isminden sonra Allah'ın Kebir ismi gelir. Kebir tek büyük demektir. Kebir isminden sonra Muteâl ismi gelir. Muteâl yüce, yüceler yücesi demektir. Ardından Kaim ismi gelir. Kaim kıyamda olan, her anda işi idare eden demektir. Sonra Allah'ın Şehid ismi gelir. Şehid; yaptığına, yapılana şahid olan demektir. Bu ismin hemen ardından Berr ismi gelir. Berr iyi olan, en iyi olan, tek iyi olan, bütün iyiliklere sahip olan demektir. Yani

[1] Sâd /65

EL KAHHAR

Allah Kahhar ismini; Vehhab, Vahid, Muntakim, Kebir, Muteâl, Kaim, Şehid ve Berr isimlerinin arasına koymuştur.

Şimdi hep beraber Allah'ın El Kahhar ismini anlamaya çalışalım inşallah.

Allah kahhardır, kahredendir; ama onun bu kahrı rahmetinin içinden tecelli eder. Ayetleri okurken hep beraber bunun böyle olduğunu anlayacağız inşallah.

Kahretmek; boyun eğdirmek demektir. Allah'ın birine, bir şeye boyun eğdirmesi saf hayırdır, onun rahmetidir. İnsana boyun eğdirdiyse hakka ve hakikate boyun eğdirmiştir; yani insan yanlış yaptığı, ters tarafa gittiği için Allah ona boyun eğdirir, dolayısıyla Allah onun için kahhardır.

Bütün varlık, Allah'ın Kahhar isminin tecellisine muhataptır, mazhardır; yani Allah bütün varlığa, bütün kâinata, bütün mevcudata boyun eğdirmiştir. Dolayısıyla bütün varlık onun emriyle hareket eder. Varlıktan biri Allah'ın emri dışına çıkacak olsa yok olur. Zaten böyle bir şey düşünülemez; ama Allah, kullarına irade verip tercih etme hakkı tanımış ve "tercih senindir" demiştir. Kul onun emretmediği, sevmediği, beğenmediği, onun için takdir etmediği bir yola girebilir; çünkü Allah ona iman etme ya da kâfir olma, hakta veya batılda durma hakkı vermiştir. Bununla beraber Allah ayet-i kerimede; **"Allah, kullarının küfrüne razı olmaz"**[2] buyurmuştur.

Evet, Allah, kullarının küfrü tercih etmesine razı değildir; ama bununla birlikte kulunun tercihine ne müdahale eder ne de kimseye müdahale ettirir. Bu yüzden ayet-i kerimede; **"iman da bellidir, küfür de bellidir. Dileyen iman etsin, dileyen kâfir**

[2] Zumer /7

olsun"[3] buyurmuştur. Yani kuluna müdahale etme hakkını kimseye vermemiştir. Başka bir ayette de **Lâ ikrâhe fîd dîn:**[4] "Dinde zorlama yoktur" buyurmuştur. Bu nedenle dinde zorlamak, ikrah ettirmek, tiksindirmek, sıkıntı vermek, "ille de şöyle yap" demek yoktur. Bunların dinde olmaması demek hayatımızın hiçbir anında hiçbir konu hakkında böyle yapmamalıyız, demektir.

Bununla ilgili bir örnek vereyim;

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, sahabesiyle Medine'ye hicret ettiğinde "hep beraber bu memlekette yaşayacağız. Eğer bir saldırı olursa şehrimizi, memleketimizi, devletimizi, birbirimizi hep beraber koruyacağız" diye oradaki Yahudilerle bir anlaşma yaptı; ama müşrikler Hendek Savaşı'nda Medine'ye saldırınca Yahudiler müşriklerle anlaştı ve Yahudiler de başka bir taraftan Müslümanlara saldırdı. Müşrikler dağılınca Hz. Cebrail (a.s.) gelip; "ya Resulullah, sıra ihanet edenlerdedir" buyurdu. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de o Yahudileri topladı ve; "her şeyinizi bırakıp burayı terk edin" dedi, sonra onlara şehri terk etmeleri için bir mühlet verdi. Onlar da mecburen kabul etti; çünkü yapacakları başka bir şey yoktu.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Medine'ye hicret etmeden önce özellikle çocukları olmayan müşrikler; "eğer benim bir çocuğum olursa onu Yahudilerin manastırına, ibadethanelerine hibe edeceğim, vakfedeceğim" diye vaatte bulunurdu. Müşrikler arasında böyle bir gelenek vardı. Allah onlara evlat verince de vaatlerinde durmuş ve çocuklarını onların mescidine, âlimlerine vermişlerdi. Yüzlerce çocuk bu şekilde Yahudilere teslim edilmişti.

[3] Kehf /29
[4] Bakara /256

Onlar da o çocukları Yahudi olarak yetiştiriyordu. Yahudiler Medine'den sürülünce o müşriklerden iman edip Müslüman olanlar, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e gelip; "ya Resulullah, biz iman etmeden önce Yahudileri kendimizden daha iyi biliyorduk bu yüzden 'Allah bize evlat verirse çocuklarımızı onlara teslim edeceğiz, onların ibadethanesine bağışlayacağız' diye vaatte bulunup çocuklarımızı onlara vermiştik. Şimdi çocuklarımız o Yahudilerin yanındadır; ama şu anda biz iman ettik ve onlardan üstünüz, bunu da biliyoruz. Bu yüzden çocuklarımızı onlardan geri istiyoruz" demişlerdi.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz böyle bir durumda nasıl hüküm verilmesi gerektiğini öğretir.

Çocukları Yahudilerin elinde olan sahabeler böyle söyleyince Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; "çocukların her birine tek tek; anne, babanı mı yoksa yanında büyüdüğün aileyi mi tercih ediyorsun, diye soracağız. Eğer sizi tercih ederlerse burada kalacak, onları kabul ederlerse onlarla beraber gidecekler" diye hüküm verdi. Çocuklar da kendi ailelerini değil yanlarında yetiştikleri Yahudileri tercih etti ve hiç kimse onlara dokunamadı.

Peki, bu olayın Allah'ın Kahhar ismiyle ne alakası vardır?

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz böyle hüküm vererek o anne, babalara "çocuğu kahretmeye hakkınız yoktur" demiş oldu; çünkü çocukların tercihine müdahale edip onları istemedikleri yerde barındırmak onları kahretmektir.

Bakıldığında çocuklar onlardan alınıp asıl anne, babalarına teslim edilseydi mü'min ve Müslüman olarak yetişirdi, bu da onlar için hayır olurdu diye düşünülebilir; ama demek ki ölçü Allah'ın kanunu, isteği böyle değilmiş. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz

çocukları kendi iradesine bırakıp; "tercih hakkını onlar yapacak. Burada kalmak isterlerse burada kalırlar, gitmek isterlerse giderler" buyurdu. Çocuklar da onlarla "gitmek istiyoruz" deyip Yahudileri tercih etti; çünkü Yahudiler kendilerine göre din üretip o çocukları kendilerince Allah'a, peygambere iman edenler olarak yetiştiriyordu. Çocuklar da onların kendilerine öğrettiği dini kabul etmiş, iman etmişti ve bundan dolayı Yahudileri bırakmak istemediler.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz böyle yapmışsa o halde hiç kimse başka bir kimseyi çocuk bile olsa iman etmeye zorlayamaz. Hal böyleyken; "çocuğunuz namaz kılmazsa onu dövün" diyenlere "sana bunu kim söyledi, kim öğretti, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz böyle mi yapmış" diye sormak lazım. İşte, çocuklarımıza nasıl muamele etmemiz gerektiğini buradan anlamamız gerekir.

Allah vahidul kahhardır. Vahid; sıfatlarında, isimlerinde tek olan, El Esmau'l Husna vahid olan Allah'a aittir demektir.

Allah'ın vahidul kahhar oluşunu nasıl anlamalıyız?

Allah; isimlerinden, sıfatlarından herhangi birine sahip çıkmaya kalkışan; "ben rabbim, rahimim, kerimim, rezzakım, afuvvum, kebirim" diyerek bu isimlerden herhangi birine sahip çıkan ve Allah'ın isimlerini Allah'tan bağımsız bir şekilde kendine mal edenleri kahreder. Allah, böyleleri hakka ve hakikate dönsün, hakikat karşısında boyun büksün, Allah'ın ismini Allah'a teslim etsin diye Kahhar ismiyle tecelli edip onları kahreder. Allah'ın vahidul kahhar oluşu böyledir.

Bütün varlık, Allah'ın Kahhar isminin tecellisine mazhardır ve hepsi, Allah'a boyun bükmüştür, itaat halindedir; ama iradeli varlıklar bunun dışındadır; çünkü Allah onlara tercih etme hakkı

vermiştir. Bununla beraber Allah'ın onlar üzerindeki muradı gerçekleşsin diye Allah onlara da Kahhar ismiyle tecelli eder.

Allah'ın, insana Kahhar ismi ile tecelli etmesinin sebebi nedir?

Bunun sebebi; elbette ki insanın Allah'a dönmesi, Hz. İnsan olması, Allah'a iman etmesi, halife olması, kendini Allah'tan bağımsız bir varlık olarak görmemesi, rabbine hamd etmesi, böylelikle onun da hamde, övgüye layık olmasıdır.

Bir vuslat yolcusu yol boyunca Allah'a vasıl olana kadar her zaman Allah'ın bir ismini mutlaka zikreder. Yol boyunca bu onda gönül itibariyle iradesiz olarak olur. Bu isim onun maneviyatının zikridir. Vuslat yolcusu yola başlarken istiğfarla başlar; yani onda Allah'ın Ğafur, Ğaffar, Tevvab ve Afuvv isimleri tecelli eder. "Allah" zikri, Allah'ın zat ismi olduğu için vuslat yolunun her safhasında, yolun başında da, sonunda da geçerlidir. Ruh vuslat yolculuğu boyunca hep "Allah" zikri yapar, dolayısıyla bütün isimleri birden zikretmiş olur; ama her safhada özel olarak kulun maneviyatının zikrettiği isimler de vardır.

Vuslat yolcusunun, yolculuğun en son safhasında çekeceği zikir, Allah'ın Kahhar isminin zikridir. Tabi, dervişin, Kahhar ismini zikrederken bu ismin tecellisine dayanması gerekir. Zaten bu zikri ona mürşidi yaptırır. Derviş, bu zikri yaparken Allah'a; "beni kahret" der ve Allah'tan kahrı ister. Her ne kadar kahır kelimesine Türkçede yanlış bir anlam yüklenmişse de "ya rabbi! Beni kahret" ya da "ya rabbi bunu kahret" demek aslında duadır; çünkü kahret demek; boynumu hakikate karşı büktür, ruhuma karşı nefsimin boynunu büktür, nefsim sana, vahyine ve resulüne boyun büksün demektir. Allah'ın Kahhar ismi bir kulda tecelli ederse Allah bunu ona zorla yaptırır; yani kul iyilikle, güzellikle hakka, hakikate

boyun bükmez, kabul etmez, teslim olmazsa Allah Kahhar ismiyle tecelli edip ona boyun büktürür ve ona bunu yaptırır; ama Allah'ın böyle yapmasında kulun mutlaka bir tercihi vardır.

Bir kul, Allah'a; "ya rabbi! Ben seni, senin rızanı, dostluğunu, cemalini istiyorum" dediğinde bunu samimi olarak söylediyse Allah samimi olarak yapılan duayı reddetmediği için Kahhar ismiyle mutlaka kuluna tecelli eder. Kul bunu güzellikle yaparsa bu ismin tecellisi geldiğinde hiçbir sorun, sıkıntı yaşamaz; çünkü iyilikle, güzellikle boyun bükmüş, teslim olmuştur. Güzellikle teslim olmazsa Allah onun duasını kabul ettiği için ona zorla hakka, hakikate boyun büktürür.

Bu yüzden bir sıkıntı, bir sorun yaşarken "bu niye böyle oldu" demek doğru değildir. Allah böyle yaparak nefsine boyun büktürmüştür. Hastalık, yokluk, sıkıntı, bela ve musibet Allah'ın Kahhar isminin tecellisindendir. Mesela; hapse girmek, zindana atılmak, kısacası peygamberlerin yaşadığı hallerin hepsi, Allah'ın Kahhar isminin tecellisindendir ve sonuçlarının hepsi de hayırdır; çünkü Kahhar ismi Allah'ın rahmetinin içinden tecelli eder.

Mesela öyleleri var ki; hapse girdiğinde namaz kılmaya ve Kur'an okumaya başlar; yani orda rabbine boyun büker. Oysaki hapse girmesi ona şer gibi görünür; ama bunun içinde hayır vardır. Ya da biri sağlıklıyken Allah'a dönmez; ama ciddi ve tehlikeli bir hastalığa yakalandığında hemen; "ya rabbi bu sefer iyileşirsem sana şöyle şöyle kulluk yapacağım" deyip Allah'a döner. İşte, hastalığı ona boyun büktürdü. Bu, bütün sıkıntılar, musibetler için geçerlidir. Hepsinde de Allah'ın Kahhar isminin tecellisi gizlidir ve sonuçları mutlaka hayırdır, insanı hakka, hakikate boyun büktürür. Aynı şekilde oruç da böyledir; çünkü nefis aç kalınca boyun büker.

EL KAHHAR

Kahhar ismi bir de Allah'ın gazabı olarak tecelli eder. Mesela; Allah, Firavun'a, Nemrud'a, Ebu Cehil'e ve Ebu Leheb'e Kahhar ismiyle tecelli edip onları helak etmiş, ayet-i kerimede Firavun ve ehli için; **"biz onları birçok musibetle uyardık"**[5] buyurmuştur.

Allah, Firavun ve ehlini önce birçok musibetle uyarmış; ama onlar buna rağmen boyun bükmemiştir. Bu musibetlerden bir tanesi Allah'ın, onlar üzerine kurbağa yağdırmasıdır. Öyle ki evlerinin içi kurbağa dolmuştur. Bir tanesi Nil Nehri'nin kan olarak akmasıdır. Diğeri ise memleketin çekirgelere boğulmasıdır. Firavun ve ona uyan kavmin ileri gelenleri musibete her uğrayışlarında Hz. Musa (a.s.)'a; **"rabbine dua et, bu sıkıntıyı üzerimizden kaldırsın, bu sefer iman edeceğiz"**[6] demiştir. Hz. Musa (a.s.) "ya rabbi bu sıkıntıyı kaldır" diye dua ettiğinde Allah onu kaldırmış; ama onlar küfre ve düşmanlığa yine devam etmişlerdir. En sonunda Allah'ın Kahhar ismi gazap olarak tecelli etmiş, tabir-i caizse Allah onlara "siz adam olmazsınız" deyip hepsini suda boğmuştur. Böylelikle su onlar için Kahhar isminin tecellisi olmuştur. Oysaki su haddi zatında rahmettir; ama insan ters tarafa giderse rahmet bir anda onun için gazaba dönüşebilir.

Aynı şekilde İslam'da suç işlenince verilen cezalar vardır ve hepsi de Allah'ın Kahhar isminin tecellisidir. Örneğin; sopa cezası bunlardan biridir. Bu cezalar kula ceza olsun diye değil kul haddini bilsin ve hakikate boyun büksün, hakikate, doğruya teslim olsun diye vardır. Bu yüzden birine "Allah seni kahretsin" dersek ona "Allah nefsini hakikate boyun eğdirsin" demiş oluruz ki bu onun için yapılmış bir duadır.

[5] Araf /130
[6] Araf /134

"Allah seni kahretsin" demek farklı "Allah belanı versin" demek farklıdır; çünkü dediğim gibi kahrolmak, kulun hakikate boyun bükmesidir; ama bela dilemek bedduadır. Zaten Allah'ın kahretmesi yanlış anlaşıldığı için sanki bedduaymış gibi zannedilir.

Allah'ın Kahhar ismi, Kur'an-ı Kerim'de sadece **Fe emmâl yetîme fe lâ takher:**[7] "Sakın yetimi kahretme!" ayetinde fiil olarak gelir. Yani Allah "kimsesi, bir desteği, arkasında onu savunan biri olmayanı kahretme, ezme, ona boyun büktürme, onun boynu bükük kalmasın" buyurmuştur.

Allah kendisine asi olanları, haddini aşanları kahreder; yani Kahhar ismiyle tecelli edip onları düzeltir. Bu, Allah'ın bütün kulları için geçerlidir. Allah mutlaka onlara boyun büktürür. Böyle yapması onun rahmetidir ve kulu hakikate ersin, ebediyen kaybetmesin diyedir. Bu yüzden devamlı; "biz kendimiz için dünya hayatının hesabını yaparız; ama Allah bizim ebedi hayatımızın hesabını yapar" diyoruz.

Mesela; Allah Nuh kavmi, Semud kavmi, Ad kavmi ve Eyke ahalisi gibi[8] bazı kavimleri kendi peygamberlerine iman etmedikleri, Allah'ın vahyine iman edip hakikate boyun bükmedikleri için toptan helak etmiş, sonuç itibariyle onları kahretmiştir; çünkü Allah onların hakikate boyun bükmeleri için zaten onlara tekrar tekrar Kahhar ismiyle tecelli etmişti; ama onlar buna rağmen Allah'a boyun bükmemişlerdi. Böyle olunca da Allah'ın Kahhar isminin tecellisi onlara gazap olarak gelip onları öbür tarafa almıştı. Bununla beraber bu gazabın içinde onlara yine bir hayır vardır; çünkü dünyada ne kadar kalsalar o kadar aşırı

[7] Duhâ /9
[8] Furkân/37-38, Sâd /12-14

gidecekler, azaplarını o kadar artıracaklardı. Dolayısıyla bu gazap onlar için yine bir rahmettir.

Mesela bazen bir kardeşimiz için; "Allah'ın Kahhar isminin tecellisinin sınırına gelmiş" diyoruz. Öyle bir sınıra gelmiş ki Allah'ın onu kahredeceği artık üzerinde görünür. Kendisi bunu görmediği için de bir korkusu, endişesi yoktur; ama biz bunu gördüğümüzden dolayı onun için korkar, endişe ederiz. Eğer Allah, Kahhar ismiyle ona tecelli ederse hiç kimse onu kurtaramaz, hiç kimse ona yardım edemez; çünkü Allah, bir kulu için bir yerde "artık dur, bu kadar yeter; yani senden adam olmaz" dediğinde onun için iş bitmiştir. Artık hiç kimse ne ona yardım edebilir, ne de ona yardım etmeye kalkışabilir. Bu yüzden arkadaşların bu sözlerimize, bu halimize dikkat etmeleri gerekir.

Eğer birine; "sen uçurumun kenarındasın" dediysek artık o bu tehlikeyi bilmeli, anlamalı, görmelidir. Zaten böyle söyleyip uyardığımız arkadaşlar vardır. Dolaylı yoldan anlatmadan onlara direkt "arkadaş! Bak, sen uçurumun kenarındasın" diyor, kendilerini düzeltmeleri için onları uyarıyoruz.

Allah, haddi aşan birine mutlaka bir yerde "dur" der. Dur demek; senin adam olmaya niyetin yok, adam olmayacaksan bu kadar yeter, bari azabını artırma demektir.

Allah iradeli varlıklara Kahhar ismiyle peşinen tecelli etmez. Önce onları ikna yoluna gider. Mesela; bir müşrik bir şey söylediğinde Allah ona bile cevap verir. Bunun için Allah ayet-i kerimede; **"Allah'tan başka ilahlar mı edindiniz? Haydi, delilinizi getirin bakayım"**[9] buyurur. Yani Allah kendisinden başka ilah edinenlere "sen ne saçmalıyorsun" demez; "aklını kullan, delilini

[9] Enbiyâ /24

getirip sözünü ispatla, eğer ispatlayamıyorsan o halde hakka boyun bük" der. Eğer biri de körü körüne ters tarafa gidiyorsa o zaman Allah'ın Kahhar isminin tecellisine mutlaka uğrar.

Allah'ın Kahhar ismi bütün varlığa; yani bütün kâinata, bütün gezegenlere, bütün galaksilere, atomların hepsine tecelli etmiştir. Eğer böyle olmazsa; yani Allah Kahhar ismini bir an varlıktan çekse her şey darmadağın olur, yok olur; çünkü her şey, Allah'a boyun bükmüştür, Allah'ın emrindedir ve her şeyi o idare eder.

Mesela; mevsimler birbirine karşı kahredicidir; çünkü biri gelince öteki gitmek zorunda kalır. Örneğin; yaz gelince ilkbahar gider, sonbahar gelince yaz gider, böylelikle yaz, ilkbaharı, sonbahar, yazı, kış da sonbaharı kahreder. Gece geldiğinde gündüzü kahreder, gündüz geldiğinde ise geceyi kahreder, ortadan kaldırır; yani her biri bir öncekini ortadan kaldırır. Aynı şekilde nefis, ruhu, ruh da nefsi kahredebilir. Hangisi hangisine boyun bükmek zorunda kalırsa o onu kahretmiş olur.

Peki, Allah'ın Kahhar isminin insanda nasıl tecelli etmesi gerekir?

Allah, Kahhar ismiyle insana tecelli edince insanı hakikate, doğruya, hakka boyun büktürür. İnsan da kendi nefsini, hakka, Allah'ın resulüne boyun büktürürse Allah'ın Kahhar ismi onda tecelli etmiş olur. Kul böyle yapmazsa şeytanın hükmüne girer ve ona şeytan tecelli eder. Eğer biri kendi gazabına, kızmasına sahip değilse, gazabını kahretmiyor, gazabına boyun büktüremiyorsa bu durumda gazabını kahredememiş, kontrol edememiş, gazabına hak karşısında boyun büktürememiş; yani Allah'ın Kahhar ismi onda tecelli etmemiş olur.

Yanlış yapma ve günah işleme için de aynı şey geçerlidir; yani insan, nefsinin yanlışlarını kahredebilmelidir, kahredip hakka boyun büktürebilmelidir. Eğer boyun büktürüyorsa o zaman Allah'ın Kahhar ismi onda tecelli etmiştir, Kahhar ismi onun yanlışlarını kahreder. Yoksa Kahhar isminin tecellisi birini kahretmek için değil, aksine; nefsin yanlışını, kötülüğünü, şirkini, şeytanı kahretmek içindir.

Bütün hayat, Allah'ın Kahhar isminin tecellisiyle yaşanır, devam eder. Bu, her zaman için böyledir. Mesela; hayatı yaşarken iki saat yoruluruz, beş saat dinleniriz ya da bir gün seviniriz, iki gün üzülürüz veya iki gün sevinir, bir gün üzülürüz. Önce seviniriz, sonra Allah'ın Kahhar ismi tecelli edince bu defa üzülmeye başlarız. Üzüntü gelince sevinç gider, sevinç geldiğinde de üzüntüyü giderir. Allah'ın Kahhar ismi her anda böyle tecelli etmeye devam eder; ama bu tecelli insanın hakikate boyun bükmesi içindir.

Hayat bir imtihandır, kazanma imkânıdır. Eğer insan hayata hikmetle bakar, Allah'ın muradını anlamaya çalışırsa bunu anlar. Yoksa hayata bakarken trene bakar gibi bakarsa hiçbir şey anlayamaz ve "ben üzüldüm, sıkıldım, bunaldım" der. Dolayısıyla "sıkıntı olmasın, sorun olmasın" deyince aslında "Allah, Kahhar ismiyle tecelli edip beni düzeltmesin, bana öğretmesin" demiş olur; ama bunun farkında olmadığı için, bilmediği için böyle düşünür, böyle konuşur.

Allah'ın Kahhar ismi bir kulda tecelli edince onun imanının, küfrünü kahretmesi, imanın ona hakka, hakikate, Allah'a karşı boyun büktürmesi gerekir. Eğer boyun büktürürse imanı, küfrü kahreder; ama küfre müsaade ederse bu defa küfür, imanını kahreder, dolayısıyla şeytan onun imanını giderir, bu ikisinden biri

olur. Tercih hakkı da tamamen kula aittir. Kul, Allah'ın Kahhar isminin tecellisine ya müsaade eder ya da etmez. Kul, Allah'a müsaade etmezse şeytana müsaade eder. Şeytan da onun imanı üzerinde kahhar olur ve onu kahreder, sonuçta onu yok eder.

İnsan kendi bedeni üzerinde kahhardır, ona istediğini yaptırır; yani eline, ayağına, aklına, iradesine istediğini yaptırır, gözüne istediğini baktırır, kulağına istediğini işittirir. İnsan kendi üzerinde kahhardır, kendine; Allah'ın ona yaratılışında vermiş olduğu Kahhar ismiyle muamele eder. İnsan bu muameleyi Allah'ın istediği gibi yaparsa bunu imanıyla yapar. İnsanın gönlü boşluk kabul etmez; yani sen, Allah'ın bir ismine iman etmezsen şeytan oraya yerleşir. Dolayısıyla ya, Allah'ın Kahhar ismiyle hareket edip hakka, hakikate karşı bütün organlarına, gönlüne, varlığına boyun büktürürsün ya da kendini şeytana teslim edersin, şeytan da senin elini, dilini, kulağını, gözünü, gönlünü Allah yolunda değil kendi yolunda kullanır.

O halde Allah'ın Kahhar isminin mi gönlümüzde tecelli ettiğine yoksa Allah'ın Kahhar ismi tecelli etmediği için şeytanın mı orayı boş bulup gönlümüze yerleştiğine bakmamız gerekir. Allah'ın her bir ismi için gönlümüzü böyle kontrol etmeliyiz.

Allah'ın Kahhar ismi her ne olursa olsun mutlaka tecelli eder; yani yapmayı istediğin iş her ne olursa olsun orda Allah'ın Kahhar isminin tecellisi vardır; ama mü'minsen böyledir. Eğer mü'min değilsen imanın yoksa, imanın gönlünü kaplamamışsa, Allah gönlüne tecelli etmemişse, sen bu tecelliyi kabul etmemişsen bu durumda şeytan senin gönlüne kurulmuştur. Dolayısıyla oraya Allah'ın Kahhar ismi değil şeytan tecelli eder.

Allah'ın Vahid ismini anlamaya çalışırken zaten Vahid ismiyle Kahhar ismi beraber geldiği için Allah'ın Kahhar ismini de bir parça anlamaya çalışmıştık.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Kul innemâ ene munzirun:** "De ki: Ben bir uyarıcıyım." Yani bu vazifeyi ben sana vermişim, buyurdu Allah. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bu uyarıyı kendi kendine, kafasına estiği gibi "şunu şöyle yapın, sizi uyarıyorum" demekle değil Allah'ın vahyiyle yapar. İşi, uyarıyı Allah adına, Allah'ın vahyiyle, onun uyardığı gibi yapar. **Ve mâ min ilâhin illâllâh:** "Ve Allah'tan başka ilah yoktur." **El vâhidul kahhâr:**[10] "(O) Vahid ve kahhardır."

Bütün güzellikler, Esmau'l Husna, Allah'a aittir. Bununla beraber o, kahhardır, onun esmasına sahip çıkanları kahreder. O, bütün varlığa, bütün kâinata boyun büktürür ve büktürmüştür. Hiç kimse Allah'ın kahrının dışına çıkamaz. Hiç kimse ona boyun bükmekten, itaat etmekten, teslim olmaktan çıkamaz; ama Allah, insana irade verdiği için onu uyarır, ikaz eder. Peygamber; "Allah'ın vahyine uyun, Allah'a iman edin ve bana tabi olun" deyip Allah ile, Allah'ın vahyiyle Allah'ın kullarını ikaz eder; yani onlara "bana uymazsanız haberiniz olsun Allah vahid ve kahhardır, sizi kahreder; meydanı size bırakmaz, size ilahlık yaptırmaz, sakın böyle bir şeye kalkışmayasınız, Allah sizi kahreder" diye buyurur.

Kul men rabbus semâvâti vel ard: "De ki: Göklerin ve yerin rabbi kimdir?" **Kulillâh:** "Allah de." Göklerin ve yerin rabbi Allah'tır de. Yani "onlara hem sor hem de cevap ver, öyle değilse

[10] Sâd /65

itiraz etsinler de." **Kul e fettehaztum min dûnihî evliyâe lâ yemlikûne li enfusihim nef'an ve lâ darrâ:** "De ki (onlara) Ondan (Allah'tan) başka kendilerine ne bir fayda ne de bir zarar verebilen veliler mi edindiniz?" Allah, fayda vermezse zarar görürsünüz. Bu durumda fayda, Allah'tandır. Zararı; faydayı görmeyince görürsünüz ama sizin, Allah'tan başka veli edindiklerinizin, dost edindiklerinizin, ilah edindiklerinizin ne size ne de kendilerine ne bir faydaları ne de bir zararları vardır.

Kul hel yestevil a'mâ vel basîr: "De ki: Hiç görenle görmeyen bir olur mu?" **Em hel testevîz zulumâtu ven nûr:** "Ya da karanlıklarla nur bir olur mu?" Aydınlıkla karanlık bir olur mu? **Em cealû lillâhi şurakâe halakû ke halkıhî fe teşâbehel halku aleyhim:** "(De ki onlara) Yoksa Allah'a benzettikleri onun gibi yaratan ortaklar mı buldular?" Onlar da gökleri, yeri, insanı, herhangi bir mahlûku yaratıyor mu? O ilah edindiklerini; Allah'ın sıfatlarını verdiklerini Allah'a mı benzettiler, onlar Allah'a mı benziyorlar? **Kulillâhu hâliku kulli şey:** "De ki: Her şeyin yaratıcısı (halıkı) Allah'tır." **Ve huvel vâhidul kahhâr:**[11] "Ve o vahid ve kahhardır."

Eğer böyle yaparsanız; yani Allah'ın isimlerinden birini kullarına, mahlûkata verirseniz, o her ne olursa olsun, onu Allah'a benzetmiş olursunuz. O ne kendine bir zarar, bir fayda verebilir ne de size bir fayda, bir zarar verebilir. Böyle yaparsanız Allah'ın kahrına uğrarsınız.

Yahudiler, Hristiyanlar; **"Allah çocuk edindi"**[12] deyince Allah onlara cevap verir. **Lev erâdallâhu en yettehıze veledenlestafâ mimmâ yahluku mâ yeşâu:** "Allah bir çocuk

[11] Ra'd /16
[12] Bakara /116

edinmek isteseydi yarattıklarından dilediğini seçerdi." Niye insandan seçsin ki! Belki meleklerden, belki de başka bir mahlûkattan seçerdi, size ne! Allah bunu dileseydi yapardı. **Subhânehu:** "O subhandır." Allah böyle bir şeyden, evlat edinmekten subhandır, beridir, münezzehtir. **Huvallâhul vâhidul kahhâr:**[13] "Allah vahid ve kahhardır." Eğer bunu söylemeye devam ederseniz Allah sizi kahreder.

En büyük kahır; cehennemi hak etmektir. Müşrikler Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ile alay ettiler, dalga geçtiler, Allah'ın ayetleriyle alay ettiler. Allah ayet-i kerimede; **"sonra dönüp kendi aralarında (o doğru yolda olsaydı bu durumda) bizim söylediklerimizden dolayı Allah'ın bize gazap etmesi gerekmez miydi dediler"** buyurur. Daha sonra Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e "biz bu kadar ileri gidiyoruz, o zaman Allah bize gazap etsin, madem gazap etmiyor o zaman sen doğru yolda değilsin" dediler. Allah da ayet-i kerimede; **"cehennem onlara yeter"**[14] diye cevap verdi. Cehennem onlara yeterli bir azap, bir gazap değil midir? -Elbette ki yeterlidir.

Bunu Hz. Yusuf (a.s.) zindandaki arkadaşlarına söylüyor. **Ye sahibeyissicni erbabun muteferrikune hayrun emillahul vahidul kahhar:**[15] "(Yusuf dedi ki): Ey zindan arkadaşlarım! Çeşit çeşit, ayrı ayrı birçok ilahlar mı hayırlıdır yoksa vahid ve kahhar olan Allah mı hayırlıdır?" Hz. Yusuf, oradakilere ders verip onları imana davet ediyor. Oradakiler birçok putlara tapıp onlara isimler vermişlerdi, Hz. Yusuf (a.s.) da onlara birçok putu razı etmeye çalışmak mı yoksa bütün Esmau'l Husna'ya sahip olan, bununla beraber gücüne karşı durulmayan, bütün varlığı, mahlûkatı Kahhar isminin

[13] Zumer /4
[14] Mücâdele /8
[15] Yusuf /39

tecellisiyle kontrolünde tutan mı hangisi daha hayırlıdır, diye onları aklını kullanmaya ve Allah'a iman etmeye davet etti. Allah'a davet ederken aklı kullanmaya teşvik etti, öyle kuru kuruya siz yanlış yapıyorsunuz diyerek davet etmedi.

Yevme tubeddelul ardu gayral ardı ves semâvât: "O gün (Kıyamet günü) yeryüzü başka bir yer, gökyüzü de başka bir gökyüzü olur." **Ve berazû lillâhil vâhidil kahhâr:**[16] "(O gün her şey) Vahid ve kahhar olan Allah'ın emrine amadedir." Allah'ın emrine itaat etmek için fırlayacakmış gibi durur. O gün insanın iradesi artık kâr etmez, ondan iradesini kullanması da istenmez. Artık hüküm, Vahid ve Kahhar olan Allah'a ait olmuştur; çünkü kazanma imkânı bitmiştir. Dolayısıyla tercih etme, iradeyi kullanma hakkı da bitmiştir. O gün artık hesap günüdür. Herkes iradesini nerde kullandıysa, nasıl kullandıysa, neyi kazandıysa o gün onu görür.

Yevme hum bârizûn: "Onlar (kabirlerinden) çıkarıldıkları gün." **Lâ yahfâ alâllâhi minhum şey'un:** "Onlardan hiçbir şey Allah'a gizli kalmaz." Açıktan olsun, gizliden olsun yapılan hiçbir şey, Allah'a gizli kalmaz ve Allah onlara buyurur. **Li menil mulkul yevm:** "Bugün mülk kimindir?" Daha önce anlatmıştım; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Kıyamet günündeki bu hali anlatırken; *"o gün herkes diz üstü yere çökmüştür ve hiç kimsenin ayağa kalkmaya gücü yoktur ve Allah; 'bugün mülk kimindir' diye sorar. Hiç kimse cevap verme gücünü kendinde bulamaz."* buyurur.

Allah, kullarına, bütün mahlûkata o gün bir anda "bugün mülk kimindir" diye hitap eder. Yani dünyadayken "bu benimdir, şu benimdir, ben kendime aidim dedin, mülküme sahip çıkıp sahiplik tasladın. O zaman söyle; bugün mülk kimindir." Hiç kimse

[16] İbrahim /48

bu soruya cevap veremez, Allah cevap verir; **Lillâhil vâhidil kahhâr:**[17] "(Bugün mülk) Vahid ve kahhar olan Allah'ındır."

O gün biri, Allah'ın isimlerinden birine sahip çıkmaya kalkışmışsa; yani Allah'ın vahdaniyetini zedelemeye çalışmışsa, kendi gönlünde, imanında biri için "şu da rahimdir, şu da kerimdir, şu da rezzaktır" demişse ve bu kelimeyi Allah'tan bağımsız olarak kullanmışsa Allah o gün onu kahreder. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz*; "Allah'ın, kulları üzerindeki hakkı; kulun, Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmamasıdır. Kulların, Allah üzerindeki hakkı ise; kendisine hiçbir şeyi şirk koşmayan kuluna azap etmemesidir"*[18] buyurur. Allah'ın hakkı denince önce bunu böyle anlamak gerekir.

Allah'ın üzerimizdeki hakkı; namaz kılmamız, oruç tutmamız, hacca gitmemiz değildir. Bunların hepsi kendi üzerimizdeki hakkımızdır; yani orucumuz oruç olmazsa, sadece aç kalırsak kendimize zulmetmiş oluruz. Aynı şekilde namaz kılmadığımızda Allah'ın manevi olarak bize ikram ettiğini yiyip içmemiş oluruz ve yine kendimize zulmetmiş oluruz. Allah'ın üzerimizdeki hakkı ise; ona hiçbir şeyi şirk koşmamaktır; yani kâmil manada "lâ ilâhe illallah" demektir. Bunun için de "illallah" derken ne söylediğimizi bilmemiz gerekir. Allah'ı bilmiyorsak, tanımıyorsak, Allah'ı onun kendini tanıttığı gibi El Esmau'l Husna'sından onu tanımamış, anlamamışsak o halde "la ilahe illallah" derken kast ettiğimiz nedir, bizim için Allah kimdir!

Hiç kimse Allah'ı öğrenmeyi, tanımayı, anlamayı hafife alamaz, kulsa, mü'minse Allah'ı hafife alamaz. İman sevmek demektir. "Allah'ı seviyorum" diyoruz; ama bize "onu tanıyor musun" diye sorulunca da "yok, tanımıyorum" diyoruz, bu

[17] Mu'min /16

[18] Buhârî, Cihâd 46; Müslim Îmân 48, 49. Ayrıca Bk. Buhârî, Libâs, 101, İsti'zân, 30, Tevhîd 1; Tirmizî, Îmân, 18; İbni Mâce, Zühd, 35

durumda tanımadığımızı nasıl sevebiliriz ya da tanımadığımız birini niye sevelim! Bu söylediğimiz yalan değil midir! Allah'ı seviyorsak bütün çabamız, gayretimizle sevdiğimizi tanımaya çalışmamız gerekmez mi! İnsan sevdiğini tanımaya, anlamaya, dinlemeye, onun neyi sevdiğini, neyi sevmediğini öğrenmeye çalışmaz mı!

Aynı şekilde sevdiğimizden bize bir mektup gelse onu alır, okuruz. Mesela; askerlik yapanlar bilir. Askerdeyken insanın anne, babasından, yakınından ona bir mektup gelse insan onu alıp tekrar tekrar okur, kelime kelime eksiksiz olarak, o mektup gönderenin ne dediğini anlamaya çalışır. Bir süreliğine annesinden, babasından, sevdiklerinden ayrıldığı için bunu tekrar tekrar yapar. Allah da Kur'an'ı mektup olarak her bir kuluna tek tek göndermiştir. Bu yüzden biri; "Allah bu kitabı bana indirmiş" demezse Kur'an'a iman etmiş olmaz.

Bununla beraber Kur'an'ın içinde ne varsa hepsi kulun, Allah ile yaptığı ahitleşmedir. Bu nedenle kul; "ben Kur'an'a iman ettim" derken aslında Allah'ın Kur'an'da emrettiği, kulun nasıl olması, nasıl iman etmesi gerektiğini söylediği her şey için "evet" demiş olur; çünkü "ben Kur'an'a iman ettim" derken bunların hepsine iman etmiştir. Bu durumda insanın, Allah'a neler hakkında söz verdiğini anlamaya çalışması, bunun için de kitabını öğrenip okuması gerekmez mi! Hem de bir askerin ona gönderilen mektubu en ince ayrıntısına kadar anlayarak okuduğu gibi okuması gerekmez mi! Hal böyleyken biri çıkıp "bana bu kadar yeter" derse o iman etmiş olur mu, ebedi hayatını, Allah'a kulluğu ciddiye almış olur mu!

Allah şu anda bütün imkânları kullarına vermiştir. İnsanın, rabbinin kelamını öğrenmesi için her türlü imkân vardır. Birinin

okuma yazması olmasa bile dinini öğrenmek, rabbinin kelamını dinlemek, anlamak isterse çabasını, gayretini sarf edip vesileye sarılırsa onu mutlaka öğrenir. Hiçbir şey yapamasa da evinde, oturduğu yerde televizyonda Kur'an'ın öğretildiği, Allah'ın resulünün anlatıldığı kanalları açsa bile Allah'ın kelamını, dinini, yine öğrenir. Bu herkes için geçerlidir. Bir de kitap okuma ya da bilgisayarla bunu öğrenme, imkânı varsa bu sefer bütün imkânlar onun önünde demektir.

Bu yüzden tefsir olsun ya da Esmau'l Husna sohbetlerimiz olsun hepsi internet sitemizde kayıt altındadır, mevcuttur, aynı şekilde herkes Kur'an-ı Kerim'i, Allah'ın kelamını, her bir ayetini, Allah'ın her bir ismini evinde daha rahat bir şekilde seyredip anlamaya çalışsın diye Diyar TV'de devamlı program ve sohbetler yayınlıyoruz.

Peki, niye böyle yapıyoruz?

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. Allah ayet-i kerimede; **"and olsun ki seni ve sana iman edenleri Kıyamet günü bu kitaptan sorumlu tutacağız"**[19] buyurur. Allah bizi kitabın neyinden sorumlu tutacak, kabından mı, Kur'an'ın evimizde olup olmadığından mı yoksa içindeki her bir ayetten mi sorumlu tutacak? -Elbette ki Kur'an'ın içindeki her bir ayetten, her bir emrinden, her bir hükmünden bizi sorumlu tutacak. Biz de Allah'ın emrini bilmez, Allah'ın vahyini anlamazsak nasıl sorumlu olacağız! "İşte kitaplarda okuduk, böyle böyle söylediler, biz de böyle yaptık" dersek Allah bize; "senin kitabın onların kitabı mıydı, yoksa benim kitabım mıydı" demez mi!

[19] Zuhrûf /44

Evet, Allah bizi falancanın, filancanın kitabından sorumlu tutacağını söylemedi! Bu kitaptan, kitabımdan, gönderdiğim mektuptan sorumlu tutacağım, buyurdu. Biz de arkadaşlar bu sorumluluktan kurtulsun, Allah onlara sorduğunda cevaplarını verebilsin, "ya rabbi kitabının hepsini anlamaya çalıştım" diyebilsin diye Tefsiru'l Kur'an Hikmetu'l Beyan tefsirini yaptık. Kardeşlerimiz Kur'an'ı okuyamıyorsa bari dinlesin, bari izlesin diye böyle yaptık!

Mesela; ben kardeşlerimizin hesabını bu şekilde yaparken acaba kardeşlerimiz de kendi adına hesaplarını böyle yapıyorlar mı! Bu soruyu da ben sorayım; kaç kişi kendi hesabını yapıp tefsir sohbetlerimizi dinliyor? Kardeşlerimizden kaç tanesi "ben sizin yaptığınız Kur'an tefsirinin hepsini dinledim" diyebiliyor? Ben, kardeşlerimiz, Allah'ın huzurunda cevap verebilsinler diye böylesine bir çaba, gayret sarf ederken onlar kendi cevaplarını vermek için bizi dinlemeye tenezzül etmiyorlarsa, anlamak için bir çaba, gayret sarf etiyorlarsa acaba onlar hakkında ne düşünmem gerekir! Eğer Kur'an'ı okuyamıyorsanız bari dinleyin, bari izleyin!

Aynı şekilde Allah'ın isimlerini, El Esmau'l Husna'sını anlatıyoruz. Allah'ın Kahhar ismi nüzul sırasına göre 46. isimdir. Belki Allah'ın isimleriyle ilgili her bir sohbeti bir sefer dinlemekle, okumakla o isim yeteri kadar anlaşılmaz; ama iki sefer dinlediğimizde, okuduğumuzda bir de televizyonda veya bilgisayarda izlediğimizde Allah'ın isimlerini o ayetlerle beraber çok daha güzel, çok daha rahat bir şekilde anlarız. En azından buna tenezzül edip rabbimizin bir ismini daha iyi anlamak için hayatımızın bir saatini ayırmamız gerekmez mi! Vaktimizi Allah'a ayırmazsak boşa gider, boşa harcanır! O boşa harcanan zamanımızın bir saatini, iki saatini Allah'a ayırsak Allah'ı biraz daha ciddiye almış olmaz mıyız!

Esmau'l Husna; Allah'a iman demek, Allah'ı bilmek, tanımak demektir. Allah'a iman; Esmau'l Husna'dır. Şirkten kurtulmak, tevhid, lâ ilâhe illallah; Esmau'l Husna'yı anlamaktır. Aynı zamanda en büyük ilim, en güzel ilim, en değerli ilim, en büyüğe, en güzele ait olan ilimdir. O da Allah'a ait olan El Esmau'l Husna bilgisidir. Esmau'l Husna'ya ne kadar kıymet, değer verilmesi gerektiğini anlatmaya çalışıyorum. Her birimizin Allah'ın isimlerine, vahyine ne kadar kıymet, değer verdiğimizi kendimize sormamız gerekir.

Allah bizi huzura alırken hem yaptıklarımızdan hem de yapmamız gerekip de yapmadıklarımızdan bizi hesaba çeker. Allah, benim bu sorduğum gibi bizi hesaba çekerse hesabı vermek zor olur; ama bunu da sorar. Kesinlikle sorar, yeminle söylüyorum sorar; "sen kulum olarak, âbdim olarak beni anlamaya, dinlemeye tenezzül ettin mi, etmedin mi" diye sorar.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah size imanı sevdirdi"**[20] buyurur. Şimdi ben hepinize soruyorum; "imanınızı seviyor musunuz?"

Allah'ı tanıdıkça Allah'a olan imanımızı severiz, imanımız için Allah'a hamd ederiz. Yoksa durup dururken niye imanımızı sevelim! İmanımız arttıkça imanımızı severiz. Burası imanını artırma, kemale erdirme yeridir. Bu yüzden gönlümüzü açıp dinlememiz, bir defa dinlememiz yetmez, tekrar tekrar dinlememiz gerekir. Eğer imanımızı burada öğrenemiyorsak o halde nerde öğrenebiliyorsak kesinlikle gidip orada öğrenmemiz gerekir. İmanımızı kimden daha güzel öğrenebiliyorsak gidip

[20] Hucurât /7

ondan öğrenmemiz, “ya rabbi! Seni biraz daha tanımak, anlamak istiyorum” deyip bunu kendimize dert edinmemiz gerekir.

Mesela; Allah’ın Kahhar ismini anlattık, daha önce de Allah’ın Kahhar ismini duymuştuk. Allah’ın Kahhar isminin böyle olduğunu biliyor muyduk ya da kaç kişi bunun böyle olduğunu, Kahhar isminin Vahid ismiyle beraber tecelli ettiğini biliyordu! Bununla beraber Kahhar isminin rahmet olduğunu, Allah’ın, kuluna hakikate boyun eğdirmek için Kahhar ismiyle tecelli ettiğini, birine “Allah seni kahretsin” derken ona dua ettiğimizi biliyor muyduk! Rabbimizi böyle tanıyor muyduk!

Evet, Allah’ın Kahhar ismini Allah’ın rahmeti olarak anlamazsak rabbimizi yanlış tanımış oluruz. Söyledim, Kahhar ismi nüzul sırasına göre Esmau’l Husna’da kırk altıncı isimdir, daha elliden fazla isim vardır. Rabbimizi her bir ismiyle böylesine bilmemiz ve bütün isimleriyle rabbimizi, onun kendini tanıttığı, öğrettiği gibi tanımamız gerekir.

Allah hepimizi birbirine merhamet eden kullarından eylesin. Kendi kendine zulmeden, başkalarına zulmeden zalimlerden eylemesin. Allah hepimizi Kahhar isminin tecellisine mazhar eylesin, bizi kendi nefsimiz üzerinde kahhar eylesin inşallah!

Allah hepinizden razı olsun.

EL MUNTAKİM

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Geçen sohbetimizde Allah'ın El Kahhar ismini anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde de hep beraber Allah'ın El Muntakim ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Muntakim; intikam alan demektir. Allah zulmedenlerden intikam alır. Allah ayet-i kerimede; **"şirk en büyük zulümdür"**[1] buyurmuştur. Kim şirke düşer, şirk işlerse kendine zulmetmiş, dolayısıyla zalimlerden olmuş olur. Allah da yaptığı yanlışın, günahın, suçun, zulmün cezasını ona tattırır. Bu yüzden insan kendi kendine zulmettiği için kendi zulmünün cezasını çeker.

Mesela; zahiri olarak namaz kılmayan, oruç tutmayan, hacca gitmeyen biri için İslam'a, şer'i hükme göre dünyada herhangi bir ceza yoktur. Bunları yapmaması ona ahirette de ceza getirmez, sadece bu ibadetlerin sevabından mahrum kalmış olur; ama içki içen, kumar oynayan, zina yapan birine kulların da hakkına girdiği için ceza vardır. Allah, kulların hakkını önce kendi hakkı olarak kabul eder, sonra kula ait kabul eder; çünkü mülkün sahibi olan Allah'tır.

Bu yüzden eğer lâ ilâhe illallah: "Allah'tan başka ilah yoktur" demişsek o halde Allah'ın herkesin ilahı olduğunu bilmemiz ve kime, neye muamele edersek edelim önce Allah'a

[1] Lokmân /13

karşı sorumlu olduğumuzu unutmamamız, her durumda ne yapmamız gerektiğini bilip Allah'ın hükmettiği emrettiği gibi yapmaya çalışmamız gerekir. Yoksa Allah'ı yok saymış oluruz. Allah'ı yok sayınca da kendimizi, nefsimizi, arzumuzu, isteğimizi, düşüncemizi, fikrimizi Allah'ın yerine koyar; yani Allah adına hüküm veririz. Böylelikle o muameleyi yaparken Allah'ı kabul etmemiş oluruz.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah azizdir ve intikam sahibidir"**[2] buyurur. Allah; izzet sahibidir, şeref sahibidir, bütün izzet, bütün şeref Allah'a aittir. Kim izzeti, şerefi başka yerde arar, Allah'ı aziz ve şeref sahibi olarak kabul etmezse Allah ondan intikam alır.

Nasıl?

İster aklından, ister ilminden, ister malından, mevkisinden, ister gücünden, kuvvetinden veya çevresinden kısacası neyden dolayı kendine şeref verirse versin Allah bu şerefini ondan alır ve onu şerefsiz, itibarsız, güçsüz, kuvvetsiz bırakır. Allah'ın bu muameleyi ona dünyada yapması kuluna olan rahmetindendir; ama cezasını ahirete bırakırsa bu kişiden ahirette intikam alır; yani Allah, Muntakim ismiyle ona ahirette tecelli eder.

Cehennem, Allah'ın Muntakim isminin tecellisidir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Kıyamet günü bütün insanlar kıyamet yerinde toplanır. Allah da cehennemi kıyamet yerine davet eder. Cehennem de kükreyerek gelip o kıyamet yerindeki bütün insanları çepeçevre sarar ve çemberini daraltmaya başlar. İnsanlar da ateşten uzaklaşmak için birbirinin üzerine yığılır. Cehennem de tıpkı bir insan gibi diridir ve bağırarak; 'benden intikam almak için hiçbir şeyi yaratmayan Allah'a hamd olsun.*

[2] Ali İmran /4, İbrahim /47

Beni kendisiyle intikam almak için yaratan Allah'a hamd olsun' deyip kıyamet yerinde o çemberi daraltmaya devam eder. Bütün insanlar dehşet içindedir ve hiç kimse ne yapacağını bilemez. O anda ben, Allah için dökülmüş gözyaşlarını alıp insanların etrafına serperim. O gözyaşı oraya serpilince cehennem durur, orayı geçemez"[3] buyurur. Demek ki Allah için dökülen gözyaşı bütün insanlık için rahmetmiş!

İsterseniz şimdi Allah'ın Muntakim isminin neden gerekli olduğuyla ilgili biraz örnek vereyim. O zaman Allah'ın bu isminin ne kadar büyük bir nimet olduğunu daha iyi anlamış oluruz, inşallah.

Bazen insanlar cehennemin neden yaratıldığını düşünebilir, hatta bilmedikleri için "cehennem olmasaydı olmaz mıydı" diye söyleyebilirler.

Allah, Kur'an-ı Kerim'de geçmiş kavimlerden bir kavmin iman edenlere yaptıkları zulmü anlatır;

O kavim, iman edenler için hendek kazıp hendeğin içinde ateş yakıyordu ve iman edip "lâ ilâhe illallah" diyenleri ateş hendeğine atıyordu. Kendileri de başlarında durup yananlara gülüyordu. O kavimdekiler ateş hendeğine atacakları her kişiye; "inkâr edersen kurtulursun yoksa bu ateşe girersin" diyordu. Oradaki mü'minlerin istisnasız hiçbiri inkâr etmedi, hepsi de "lâ ilâhe illallah" deyip ateşe atladı. Allah o kavmin iman edenlere yaptıkları zulmü anlatırken; **"onlardan sadece aziz ve hamid olan Allah'a iman ettikleri için intikam alıyorlardı"**[4] buyurur. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede bize dua ettirirken; **"bizi**

[3] Şerhü'l-Kasîdetü'l-Bürde, S. 41, Ömer bin Ahmed El-Harbutî, Amira Matbaası, Hicri 1266
[4] Burûc/4-8

geçmiştekilerin tabi tutulduğu ağır imtihanlara tabi tutma"[5] diye dua ettirir. Acaba böyle bir imtihana tabi tutulsak biz ne yaparız, onların yaptığı gibi yapabilir miyiz!

Bununla ilgili olarak 500 yıl önce yaşamış İspanyol bir papaz olan Bartolomeo De Las Casas isimli zatın, şahit olduğu katliamları yazdığı "Yerlilerin Yok edilişinin Kısa Tarihi" adlı kitabından bir bölüm okuyayım. Bu kitap, 16. Yüzyılda Orta ve Güney Amerika'da İspanyolların yaptıkları zulümleri anlatır.

"İspanyollar anne sütü emen bebekleri annelerinin kucaklarından zorla alıyor, bebeklerin ayaklarından tutarak annelerinin gözleri önünde başlarını kayalara vura vura parçalıyorlardı. Bu sırada annelerin çıldırdığına şahit oldum. Henüz süt emen bebekleri akarsuya atıyorlar, bebekler suya düştükçe de birbirleriyle şakalaşıp kahkahalar atarak bebeklere "seni komik şey seni, nasıl da kıvır kıvır ediyorsun" diyorlardı. Yerlilerden 20 bin kişiyi zorla köleleştirmişlerdi ve yanlarında taşıdıkları bu yerlilere yemek vermiyorlardı. Açlık bir noktaya gelince onlara sadece girdikleri bölgelerdeki hemşerilerini yeme izni veriyorlardı. Bu şekilde ordugâhta inanılmaz bir şekilde insan eti kasaplığı başlamıştı. O zavallıların açlıktan gözlerinin kararıp da hemşerilerini kesmek için nasıl saldırdıklarını gördükçe çıldıracak gibi oluyordum. İnsanların önünde önce çocuklar öldürülüyor, sonra yenilmek üzere kızartılıyordu. Sadece kolları ve bacakları için (en iyi parçalar onlardı) adam öldürülüyordu.

İspanyollar asarak, diri diri yakarak, vahşi köpeklere parçalatarak, bacaklarını, kollarını, başını ve dilini keserek sayısız yerliyi gözümün önünde öldürdüler. Hasta bir yerli, vahşi köpeklerden kaçamayıp diğerleri gibi parçalanacağını anlayınca

[5] Bakara /286

hemencecik bir ip aldı, tahminen bir yaşındaki bebeğinin ayağını bağladı. Bebeği bir direğin üstüne atmaya çalışıyor, hiç olmazsa bebek kurtulsun, köpekler bebeği parçalamasın diye çabalıyordu; ama zamanı yetmedi, köpekler onu parçaladığı gibi bebeği de parçaladılar. İspanyolların; yerlilerin ellerini, dillerini, kulaklarını, burunlarını hiç sebepsiz yere kestiğini gözlerimle gördüm. Variller, fıçılar dolusunca kesilmiş kulak biriktirdiler. İspanyollar bu krallıklarda 10 yılda 4 milyon insanı bu şekilde öldürüp katlettiler."

Evet, bölümü okuduk, İspanyolların 500 sene önce yerlilere nasıl bir zulüm uyguladığını öğrendik. Şimdi, böyle bir durumda Allah muntakim olmazsa bir eksiklik olmaz mı! Zulme uğrayanların rabbi muntakim olan Allah'tır. Zulme uğramayan, savaş görmeyen kimseler cehennemin gerekli olduğuna iman edemeyebilir, dolayısıyla "cehennem olmasın" diyebilir; ama bu düşünce yanlıştır.

Bu bölümü, insanın insanlığını kaybedince nasıl vahşi bir canavara dönüştüğü anlaşılsın diye okudum. Bu, tarihte yaşanmış olaylardan sadece bir tanesidir. Bütün tarih bu şekilde zulümle, katliamla doludur. Belki verdiğim bu örnekte yaşananlar diğer zulümlerin yanında hiç kalır, basit kalır. Ateş düştüğü yeri yakar, dolayısıyla bunun nasıl ağır bir olay olduğunu ancak yaşayanlar, tadanlar bilir. Bu yüzden zulme uğrayanlar Allah'ın muntakim olduğuna hamd ederler.

İntikam; yapılan zulme karşılık cezadır. Mü'minler "lâ ilâhe illallah" deyince onları ateş hendeklerine atan kâfirler onlardan intikam alıyordu; çünkü o kavme göre iman edenler kavmin putlarını inkâr etmişti, kavim de iman edenlerden o putlarının intikamını alıyordu. İman edenlere zulmeden bütün kavimler

kendilerini imana davet eden peygamberlere ve onlara tabi olanlara böyle yapmıştır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de geldiğinde herkese "lâ ilâhe illallah deyin kurtulun" dediğinde müşrikler ona düşman kesilip hakaret ettiler, küfrettiler, iftira attılar, hatta "haydi onu öldürelim" dediler. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz mecburen hicret etmek zorunda kalınca bu defa da peşinden gidip onu öldürmeye çalıştılar. Yine yapamayınca bu defa Medine'ye saldırdılar. Peki, müşrikler neden böyle yapıyorlardı, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le sahabesinden neyin intikamını alıyorlardı? -Tabi ki kendilerince taptıkları rablerinin, putlarının intikamını alıyorlardı. "O bizim putumuzu inkâr etti, putlarımızı, ilahlarımızı kabul etmedi" deyip kendi ilahlarının intikamını alma peşindeydiler. Bu nedenle dinsiz insan yoktur. İnsan, ya Allah'a iman eder ya da kendine bir put edinir. Ya, Allah'tan, haktan yana durur ya da hakka karşı durup kendi putunu savunur. Bu herkes için böyledir.

Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"herkes kimden yana olduğuna, kimi desteklediğine, kime 'doğru yapıyor, güzel yapıyor' dediğine baksın. Eğer desteklediği topluluk zulmeden bir topluluksa o onlardan uzak bir memlekette bile kalsa onları desteklediği için işlenen zulme, cinayete o da ortaktır; ama biri onları desteklemezse elinde olmadan o zulmedenlerin içinde bulunsa bile onlardan değildir. Aynı şekilde iyilik yapanlara destek olanlar onlarla aynı memlekette olmasa bile sırf destek olduğu için yapılan iyiliklerin ortağıdır"* buyurur.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz başka bir hadisinde; *"kişi sevdiğiyle beraberdir. Kişi, arkadaşının, sevdiğinin dini üzeredir. Öyleyse her biriniz kiminle dostluk kuracağına dikkat etsin"*[6]

[6] Buhârî Edeb, 96; Müslîm, Birr, 165; Ebu Davud, Edeb, 19, Tirmizi, Zühd, 45

buyurmuştur. Eğer insan, arkadaşının dini üzereyse o halde arkadaşı ne yaparsa yapsın onun ortağıdır, onunla beraberdir. Kıyamet günü de onunla beraber hesaba çekilir; yani biri Firavun'u sevse "Firavun doğru yapmıştı" deyip onu desteklese Firavun'u hiç görmemiş olsa bile Firavun'un arkadaşıdır.

Allah ayet-i kerimede Yahudiler için buyurur; **"onlar; biz, bize indirilene iman ettik (dediler). De ki onlara: Eğer siz iman etmişseniz neden bundan önce Allah'ın peygamberlerinizi öldürüyordunuz."**[7] Allah bunu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz zamanındaki Yahudilere söylüyor. Oysa o dönemdeki Yahudiler peygamberlerini öldürmemişti, zaten onlar Hz. İsa (a.s.)'dan bile 500 sene sonra gelmişlerdi. Hal böyleyken Allah'ın onlara; "neden peygamberlerinizi öldürüyordunuz" buyurmasının sebebi nedir? - Çünkü onlar atalarının dini üzereydi ve "biz onların yaptıklarını kabul ediyoruz, hepsi doğru yapmıştır" diyorlardı. Bu yüzden onlar da aynı şekilde peygamberleri öldürme günahına ortaktır. Bundan dolayı Allah onların da aynı cinayeti işlediklerini buyuruyor.

Öyleyse bizim de "acaba kimi destekliyoruz, kimden yanayız, kimin haklı olduğunu, güzel yaptığını söylüyoruz" deyip kendimize bakmamız gerekir. Çünkü kimi destekliyorsak onların arkadaşıyız demektir. Bu durumda desteklediklerimiz zulmediyorsa o zaman biz de onlar gibi zalimlerden olmuş oluruz.

Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"biri başka bir memleketteyse, zulmedenlerle zahiri olarak hiç alakası olmamış bile olsa sırf zalimleri desteklediği için onlardandır; ama elinde olmadan zulmedenlerin içinde bulunanlar o zalimleri desteklemiyorsa onlardan değildir"* buyurmuştu. Zulmedenleri

[7] Bakara /91

destekleyen biri önce zalimlerin ateşini, zulmünü artırır; yani zulmü önce onlara yapar, sonra onların yaptığı zulme kardeş olarak ortak olur. Yalnız buranın iyice anlaşılması gerekir. Zulme, günaha ortak olmak, yapılan zulmün, işlenen günahın onlar arasında bölünmesi değil; işlenen günahın olduğu gibi ötekine de yazılması demektir. Daha iyi anlaşılması için bir örnek vereyim; beş kişi bir adamın ölümüne karar verse sonra bir kişiyi gönderip onu öldürtseler o beş kişinin her biri tek tek katil olmuş olur. Bu yüzden ceza (kısas) uygulandığı takdirde her beşine de aynı ceza uygulanır.

İşte, insanın kime dostluk, kardeşlik yaptığı bu kadar önemli bir meseledir. Zaten kabirdeki suallerden bir tanesi de **Men ihvanuke veya men ehavatuke:** "Kardeşlerin kimlerdir" sorusudur. Melekler; erkek olsun, kadın olsun herkese "kardeşlerin kimlerdi, sen kimlerdendin, kimi seviyordun, kimi destekliyordun" diye sorar. Eğer "kardeşlerim mü'minlerdir, Allah'ı sevenlerdir, Allah'a iman edenlerdir" diyemezsen cevap verememiş olursun. "Rabbin kim, peygamberin kim, dinin nedir, kitabın nedir, kıblen neresidir, kardeşlerin kimlerdir, imamın kimdir" sorularından birine bile cevap veremezsen ebediyen kaybetmen söz konusudur; çünkü bunlar iman sorusudur. Zaten ölmeden önce herkes kendi yerini gördüğü için aslında gerisi bir formalitedir.

Zulüm zulmet; karanlık demektir, sevap da; aydınlık, nur demektir. Sevap "sevb" kelimesinden türetilmiş bir kelimedir. Sevb, esvab demektir. Esvab da elbise anlamına gelir. Bu durumda sevap, elbise manasına gelir; ama bu elbise nurdan bir elbisedir. Sevabın artması da gönüle giyilen bu elbisenin nurunun artmasıdır. Her sevap işlendiğinde bu nur artar. Aynı şekilde her

günah işlendiğinde de o gönülde zulmet, karanlık artar; çünkü her günah zulmettir, karanlıktır.

Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir hadis-i şerifinde; *"günah işlediğinizde kalbinize bir leke gelir. Bir sevap işleyerek o lekeyi temizleyin"*[8] buyurur. Sevaptan, nurdan, takvadan bir elbise giyen birinin gideceği yer cennet olur. Zulümden, küfürden, şirkten elbise giyenlerin gideceği yer de cehennemdir. Allah cehennemlikleri anlatırken **"günahı kendisini çepeçevre kuşatmış olanlar (cehennemliktir)"**[9] buyurur; yani günah işleyenler değil günahı bir elbise gibi giymiş olanlar cehennemliktir.

Bu yüzden herkes; "acaba ben zulümden mi yoksa haktan yana mı duruyorum? Eğer zulümden yana duruyor, zulmedenleri seviyorsam bu durumda zulmedenlerin zulmüne ortak olmuşum, kardeşlerim onlar olmuş, ben onlarla beraberim. Allah onlara yaptığı muamelenin aynısını bana da yapar" deyip kendine, yakınındakilere bakmalı ve kendini hesaba çekmelidir. Mü'minler hesabını böyle yapar. Eğer biri böyle yapmazsa safını Allah'a göre belirlememiş olur.

Asabiyet; ırkçılık demektir ve her türlü asabiyet zulümdür, küfürdür, şirktir. Irkçılığı ilk yapan iblistir. İblis, Hz. Âdem için; **"ben ondan daha hayırlıyım, üstünüm. Beni ateşten onu çamurdan yarattın"**[10] derken Hz. Âdem'e karşı ırkçılık yapmıştır. Irkıyla başkalarına karşı üstünlük taslayanlar iblis gibi ırkçılık yapmıştır. Aynı şekilde bu üstünlüğü din adına cemaatiyle yapanlar da dinde ırkçılık yapmıştır. Allah ayet-i kerimede; **"hayır**

[8] Müslim, İman: 231; Tirmizi, Tefsir; 75
[9] Bakara /81
[10] Sâd /76, Araf /12

işlerinde yarışın”[11] buyurur. Eğer bir cemaat hak üzere, hayır üzere yarışıyorsa hak üzeredir. Hayırda yarışanların da kardeşine yardım etmesi, ona asla çelme takmaması gerekir. Eğer birileri yahut bir cemaat başkalarını eleştiriyor, çekiştiriyor, yeriyor, kötülüyorsa kardeşlerine çelme takmış, taş atmıştır.

Örnek vermek gerekirse; zahiri olarak bizim ekonomik şartlarımız müsait değil; ama şartları müsait olanların Afrika’da, Irak’ta, Suriye’de aç olanlara, darda kalanlara yardım etmesi doğru bir şeydir. İster mü’min Müslüman olsun, isterse insan olarak kardeşlerimiz olsun, bu fark etmez yardıma muhtaç olanlara yardım edilmesi gerekir. Bu yüzden yardım edenleri eleştirmek doğru değildir. Aynı şekilde hayvanlara yardım edenler için de; “bunlar boş bir şey yapıyor” dememiz kesinlikle yanlıştır. Çünkü eleştirirsek ırkçılık; yani cemaatçilik yapmış oluruz. Cemaat halinde olmak, cemaatli olmak farklı, cemaatçi olmak farklı bir şeydir. Cemaatçi olmak ırkçı olmaktır.

Kim Allah adına nerede bir hayır işliyorsa bize düşen onu övmektir; yani hiçbir şey yapamıyorsak en azından güzel yapanı övmemiz, takdir etmemiz, sevmemiz ve elimizden geldiği kadar ona yardım etmemiz gerekir. “Benim elimden bir şey gelmiyor, gücüm yetmiyor” ya da “bu gereksizdir, boştur, yanlıştır” diyemeyiz. Eğer onlar doğru yapıyorsa ve Allah onların yaptığından razıysa o halde bizim de onlardan razı olmamız, yaptıklarını beğenmemiz hatta “keşke Allah bana da imkân verseydi ben de böyle yapsaydım” dememiz gerekir.

Allah “hayır işlerinde yarışın” demişse birbirinize çelme takın dememiş, herkesin, daha güzelini yapmaya çalışması gerektiğini söylemiştir. Eğer güzel yapanlar gibi yapamıyorsak bu

[11] Bakara /148

durumda hiç olmazsa onları sevmemiz, onlara taş atmamamız, hak üzere olanlarla beraber hak üzere olmamız gerekir.

Hak üzere olmak ne demektir?

Biri, Allah adına bir iş yaptığında onu sevip ona yardım eder, onunla beraber olursan Allah ile beraber olmuş olursun; çünkü o hak üzeredir. Aynı şekilde ebedi hayatını kazanmak için Allah yolunda çabasını, gayretini sarf edenleri sevdiğinde, onlara yardım ettiğinde yine Allah ile beraber olmuş olursun.

Allah, kendisini kul olarak, Hz. İnsan olsun diye yarattığı halde kendisini yaratan rabbini bilmeyen, bununla beraber Allah'ın koyduğu kuralları, yaşam biçimini, hayatı kabul etmeyip "bana göre, bize göre" diyenler kendini Allah'ın yerine koyup ilahlık taslamıştır ya da başkalarını kendisine önder kabul edip "Allah'ın söylediği bizim için bir mana ifade etmez, önderimizin söylediği bizim için doğrudur" diyenler önderlerini ilah edinmiştir. İlahlık taslayıp Allah'ı kabul etmeyenleri destekleyenler de onlardandır; yani onların kardeşidir, arkadaşıdır ve onların ateşini artırır, yaptıklarına da ortak olur.

Böylelerine "evet, siz doğru yapıyorsunuz" dersek biz de önce onların ateşini artırır, onlara zulmetmiş oluruz; çünkü yanlışlarına devam etmelerine neden oluruz, onlar da yanlış yaptıkça ateşleri artar. Onlara "doğru yapıyorsunuz" demek yerine "bütün yollar Allah'ın huzuruna çıkar, siz nereye gidiyorsunuz! Bu yaptığınız, Allah'ın beğendiği, sevdiği ve emrettiği bir şey midir" diye sormamız gerekir.

Allah'a âbd olmayan, rabbini kabul etmeyen, Allah'ın hesabını yapmayan birinden daha vahşi hiçbir canavar yoktur. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"onlar hayvan gibidir, hatta**

hayvandan daha aşağıdır”[12] buyurmuştur. Sözde onun bir de aklı var, fikri var, düşüncesi var!

Yırtıcı bir hayvan acıktığında ot yiyen başka bir hayvana saldırarak onu öldürür ve yer. Avını yakaladıktan, karnını doyurduktan sonra fırsatını yakalasa bile başka bir hayvanı öldürmez, başka bir hayvan daha ölsün istemez. Zaten avını da aç olduğu için, avı onun rızkı olduğu için öldürür.

Bununla ilgili belgeselde izlediğim bir olayı anlatayım;

Yırtıcı bir hayvan, bir ceylan öldürüp yavrularıyla beraber onu yedi. O ceylanın da bir yavrusu vardı; ama yavruya karışmadı, ona ne yapacağını da bilemedi. Hatta ceylanın yavrusunu kendi yavrularıyla beraber getirip bir ağacın üzerine çıkardı ve düşmemesi için onu sürekli korudu. Annesini öldürdüğü için, yanlış yaptığını düşündüğünden dolayı yavruyu koruma ihtiyacı hissetti. Yırtıcı bir hayvan bile böyleyken insan böyle değildir.

İnsan, sırf kendi dediği olsun, onun emrettiği gibi olsun, hüküm onun olsun diye çoluk çocuk demeden bir anda binlerce insanı öldürebilir. Bu; ben ilahım, demek ve Allah’ın rablığını, malik’ül mülk oluşunu kabul etmemektir. Bununla beraber Allah’ın aziz ve intikam sahibi olduğunu kabul etmeyip Allah’ın intikam alacağına iman etmemektir. İnsan aynı şeyin kendi başına geleceğini bilse hiç bunu yapar mı? -Yapmaz, yapamaz, iman etmiş olsa yapamaz.

Mesela; Allah, kulunun hali ne olursa olsun, kulu nerede olursa olsun onu sever; çünkü Allah yaratırken kulunu sevmiş öyle yaratmış, kulunun Hz. İnsan olmasını dilemiş, onu Hz. İnsan olsun diye yaratmıştır. Kulu ters tarafa giderken bile Allah ona sürekli

[12] Araf /179

imkân tanır, fırsat tanır. Bütün imkânları sürekli olarak onun önüne koyar ve "kulum bana dön, seni bunun için yaratmamışım, seni kendim için yaratmışım" deyip onu sürekli olarak uyarır.

Hz. Nuh (a.s.) 950 sene boyunca kavmini imana davet etmiştir. Kavmi ona iman etmeyince o da artık umudunu kesip; **"rabbim! Yeryüzünde kâfirlerden hiçbirini bırakma"**[13] diye beddua etmiştir. Peki, Hz. Nuh (a.s.) böyle beddua ederek doğru mu yapmıştır? -Elbette ki kendisine göre doğru yapmıştır; ama Allah'a "kullarının hepsini helak et" demenin bir cezası vardır. Eğer içlerinden biri bile iman edecek olsaydı elbette ki Allah onları helak etmezdi; ama içlerinden iman edecek biri bile yoktu. Allah da Hz. Nuh'un bedduasını kabul etti ve yeryüzünden bütün kâfirleri sildi; ama onun zürriyetinden gelenler yine kâfir oldu, bu durum değişmedi, zaten değişmez de. Bu yüzden Hz. Âdem (a.s.) insanlığın birinci babası, Hz. Nuh (a.s.) da ikinci babasıdır. Allah, insanlığın soyunu Hz. Nuh (a.s.)'ın soyundan devam ettirmiştir.

Allah, Hz. Nuh (a.s.)'ın kavminin hepsini toptan helak etmiş, Hz. Nuh (a.s.)'a da bunun ne kadar ağır bir şey olduğunu oğlunu helak ederek tattırmıştır. Hz. Nuh (a.s.); **"ya rabbi! O benim evladımdır, benim ailemdendir"** deyip feryat etmiş ama Allah ona **"o senin ailenden değil (senin ailen sana iman edenlerdir)"**[14] buyurmuştur. Bu yüzden biri beddua ettiğinde bu bedduasının bir karşılığının olduğunu bilmelidir. Bir peygamber ki 950 yıl boyunca insanları Allah'a davet etmiş; ama "rabbim! Yeryüzünde kâfirlerden hiçbirini bırakma" dediği için Allah da ona "bu istediğinin nasıl bir şey olduğunu bir de sen tat" demiştir; çünkü kulunu helak etmek Allah'a ağır gelir.

[13] Nuh /26
[14] Hud /45-46

İnsan, Allah'a iman etmez, hakta durmazsa kendine başka bir hak arar ve hak dediği şey onun ilahı olmuş olur. Oysaki hak; Allah'tır, haklı olan Allah'tır. Bu durumda haklı olanlar, hakta olanlar Allah ile beraber olanlardır. Mesela; Şii, Sünni çatışması vardır, her iki taraf da birbirini öldürür. Sözde iki taraf da mü'mindir, Müslümandır; ama iki taraf da birbirini Müslüman olarak kabul etmez. Böyle Müslümanlık olur mu, bu nasıl mü'minliktir böyle! Bu durumda her ikisi de mü'min değildir, bunun manası budur; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

-İki mü'min, iki Müslüman karşı karşıya gelip birbirlerini öldürmeye çalışırsa ikisinden biri öldüğü takdirde ikisi de cehennemliktir, buyurur.

Sahabeler;

-Ya Resulullah! Öldürenin cehennemlik olduğunu anladık, ölen niye cehennemliktir, diye sorar.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

-Çünkü o da kardeşini öldürmeye kastetmişti, buyurur.[15]

Allah ayet-i kerimede; **"eğer mü'minlerden iki topluluk birbirleriyle savaşırlarsa aralarını düzeltin. Şayet biri ötekine saldırırsa, Allah'ın buyruğuna dönünceye kadar saldıran tarafla toptan savaşın. Eğer dönerlerse artık aralarını adaletle düzeltin ve her işte adaletli davranın. Şüphesiz ki Allah, adil davrananları sever"**[16] buyurur. Allah, mü'minler arasında savaşı, kavgayı, yanlışı kabul etmez. Bunun için ayetin devamında; **"mü'minler sadece kardeştir"**[17] buyurur.

[15] Müslim, Fiten, 14; İbn Mace, Fiten, 11
[16] Hucurât /9
[17] Hucurât /10

İnsan, Allah'a iman etmeyince insanlığını kaybeder, kendisine bir takım haklar tanır ve o hakkı alabilmek için sınır tanımaz; yani çoluk çocuk demeden insanları öldürür. Yaptığı iş için de kendini haklı görür; ama hakkı yanlış yerde arar. Gerçekten hakkı aramış olsa o zaman Allah ile beraber olması gerekirdi. Hâlbuki hakkı aradığını iddia etse de aslında hakkı aramaz; çünkü hakk olan Allah'ı kabul etmez. Eğer biz de biri Allah'ı kabul etmediği halde onun haklı olduğunu söyler onu kabul eder, onu takdir edersek onun işlediği bütün zulme, bütün günaha ayniyle birebir ortak olmuş oluruz.

Bu yüzden kime "haklı" dediğimize, kimi desteklediğimize, kimden yana durduğumuza bakmamız gerekir. Eğer buna dikkat etmiyorsak o halde hiç yapmadığımız, işlemediğimiz bir günahı Kıyamet günü defterimizde gördüğümüzde hiç şaşırmayalım! Şimdiden bunun böyle olduğunu bilelim, bilelim ki Kıyamet günü böyle bir şeyle karşı karşıya kalmayalım.

Eğer ben şimdi bunları olduğu gibi söylemezsem Allah, Kıyamet günü bana "kullarım böyle olduğunu bilmiyordu; ama sen biliyordun, neden onlara söylemedin" deyip hesabını bana sorar. Bu nedenle hakkı olduğu gibi ortaya koymam lazım. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"hakkı bilip de söylemeyen dilsiz şeytandır"* buyurmuştur. O halde dilsiz şeytan olmamak için nerde olursa olsun, hakkı söylemek gerekir. Biri, birilerinin kızmasına, gücenmesine, darılmasına bakıp hakkı gizlerse dilsiz şeytan olur. Özellikle âlimlerin rahatlıkla hakkı konuşması, yanlışın olduğu yerde susmaması, hak neyse onu söylemesi gerekir.

Evet, Allah, muntakimdir; zulmedenlerden intikam alır. Mesela; fazla eskide değil 70-80 sene, en fazla 100 sene önce bu memlekette yapılan zulümler bir insanın aklının almayacağı kadar

şiddetli olmuştur. Gereksiz ve boş yere birçok insan öldürülmüştür. Öyle ki insanlar sırf "ben mü'minim, Allah birdir, hüküm Allah'ındır" dediği için öldürülmüştür. Bir yerde birileri, devletin başındakilere; "siz yanlış yapıyorsunuz" dediğinde "işte, siz rejime karşı geldiniz" deyip o köyü, kasabayı, şehri birden topa tutup bombalamışlardır. Bu yüzden bu zulümden dolayı şimdiye kadar insanlar; "ben Müslüman'ım" demeye bile korkmuşlardır. Şu anda bile hala o korkunun etkisi vardır!

Eğer insan, Hz. İnsan olmayı, kim olduğunu unutursa en vahşi canavardan bile daha vahşi olur. Dolayısıyla "benim hükmüm geçsin, benim dediğim olsun" diye sınır tanımaz, insanı insan olarak görmez. Bu, bütün zamanlarda hep böyle olmuştur.

Hz. Âdem (a.s.)'ın çocuklarından biri olan Kâbil; "babamın sevgisi bana kalsın" diye, "Allah, Habil'in kurbanını kabul etti de benimkini niye kabul etmedi" deyip Habil'i kıskanmış ve onu öldürmüştür. Kâbil bu cinayeti sadece kıskançlığından dolayı işlemiştir. Durum böyle olunca Allah'ın Muntakim ismi olmasın mı! Allah'ın Muntakim ismi olmazsa bir eksiklik olmaz mı!

Allah'ın Muntakim ismine örnek teşkil edecek bir kıssadan hisse anlatayım;

Zatın biri bir ağacın gölgesinde uzanıp dinlenirken kendi kendine; "ya rabbi tamam bu cennet güzeldir de bu cehennem olmasaydı olmaz mıydı" der. Allah da Hz. Cebrail (a.s.)'a; "git şu kuluma cehennemin varlığının gerekliğini öğret" buyurur. Hz. Cebrail (a.s.), genç bir süvari suretinde adama doğru hızla gelerek ona kamçıyla vurmaya başlar. Adam bağırıp çağırarak kaçmaya çalışır, bir yandan da bu genç süvariye "beni niye dövüyorsun, benim suçum nedir" der; ama atın üzerindeki kişi tek bir kelime bile söylemez. Bir de adamın olduğu yer yamaçlık bir yerdir.

Süvari, adamın yamaca tırmanmasını sağlayacak şekilde adamı dövmeye devam eder. Adam da düşe kalka tepeye varır. Sonra onu bir genç kılığında döven Hz. Cebrail (a.s.) hiçbir şey söylemeden oradan hızla uzaklaşıp gider. Adam tepede perişan vaziyette Allah'a dönüp; "ya rabbi sen cehennemi boşa yaratmamışsın, cehennem böylelerine lazımdır, gereklidir" der.

Allah en ufak bir şey bile olsa hiç kimsenin hakkını hiç kimsede bırakmaz. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **Fe men ya'mel miskâle zerratin hayran yerah ve men ya'mel miskâle zerratin şerran yerah:**[18] "Kim ki zerre kadar hayır işlerse onu görür, her kim de zerre kadar şer işlerse onu görür" buyurmuştur. Herkes yaptığının karşılığını görür, Allah mutlaka bunu ona gösterir. Zerre; gözle görülmeyecek kadar küçük parçacık demektir. İnsan, hayrı ve şerri insana karşı, en yakınlarına karşı işler; yani "ben bunu böyle yaptım, bu bana kaldı" demekle kimse hesap vermekten kurtulamaz. Böyle bir şey yoktur!

Bu yüzden her konuda "Allah'ın bu konudaki hükmü nedir, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz olsaydı bu durumda ne yapardı" diye bakmamız gerekir. Böyle yapmazsak Allah'ın hükmünü kabul etmemiş, kendi kendimize hüküm koyup; "ilah benim" demiş oluruz. Bu durumda da Allah'ın intikamıyla karşı karşıya geliriz. Karşındaki senden intikam alma gücüne sahip olamayabilir; ama onun Allah'ı var, ondan nasıl kaçacaksın, nasıl kurtulacaksın! Dünya hayatı bir gündür bir gün! Allah senin bu zulmüne müsaade ediyorsa hayat bir imtihan olduğu için müsaade ediyor, yoksa yaptığının yanına kâr kalacağını asla zannetme!

Asıl hayat ahiret hayatıdır, Allah herkesin hesabını ahirete göre yapar. Allah burada hemen cezayı vermez. Bundan dolayı hiç

[18] Zilzâl /7-8

kimse yaptığı zulmün yanına kâr kalacağını zannetmemeli, böyle bir şeyi aklından bile geçirmemelidir. Eğer böyle bir şeyi aklından geçirir; "bu yaptığım bana kâr kalır, bir şey olmaz" derse "Allah zalimdir" demiş olur.

Allah muntakimdir, cehennem de Allah'ın Muntakim isminin tecellisidir. İnsan kendi kendine zulmedip ateşini buradan ahirete beraberinde götürür; yani burada yaptığı zulüm orada onun için ateş olur, cehennem ateşi olur, ona azap olur. İnsanın ahirete ateşini buradan götürmesi bu manaya gelir.

İsterseniz şimdi de Allah'ın Muntakim ismiyle ilgili ayetleri hep beraber anlamaya çalışalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Fe lâ tahsebennallâhe muhlife va'dihî rusulehu: "Allah'ın, resullerine verdiği ahitten (verdiği sözden) cayacağını (unutacağını) zannetmeyesin." Allah, resullerine verdiği sözü mutlaka yerine getirir, onlara verdiği sözden caymaz, dönmez. Allah, resullerine kitabıyla, vahyiyle söz vermiştir. Bütün insanlar da Allah'ın bu sözüne muhataptır. Eğer biri, Allah'ı kabul etmişse "Allah'ın vahyini, kitabını olduğu gibi kabul ediyorum" diye Allah'a söz vermiştir. Aynı şekilde insanın da sözünden dönmemesi gerekir. Dönerse ne olur? **İnnallâhe azîzun zuntikâm:**[19] "Allah, azizdir ve intikam sahibidir."

Allah'a söz verdikten sonra sözünden cayarsan Allah intikam sahibidir. Aynı şekilde Allah'ın resulüne itiraz edip ona karşı gelirsen yine Allah'a karşı gelmiş olursun; çünkü Allah ayet-i kerimede; **"ben ve resullerim mutlaka galip geleceğiz diye**

[19] İbrahim /47

benden söz çıkmıştır"[20] buyurmuş, resulünü kendisinden ayırmamıştır. Bu durumda Allah'ın resulüne karşı gelirsen Allah'a karşı gelmiş olursun. Allah da bana karşı durulmaz, buyurmuştur.

Ve men azlemu mimmen zukkire bi âyâti rabbihî summe a'rada anhâ: "Şu kimseden daha zalim kim vardır. Kendisine rabbinin ayetleri hatırlatılır sonra ondan yüz çevirir." Bundan daha zalim hiç kimse yoktur. Böyle biri, Allah'a kafa tutmuş demektir. Allah'ın ayetleri ona okunmasına, anlatılmasına, hatırlatılmasına rağmen ayetlerden yüz çevirir. Kendine rabbini, rabbinin sözünü, kelamını kabul etmeyecek, ciddiye almayacak kadar zulmetmiştir. En zalim insan budur. Allah da zuntikamdır, onun bu yaptığının cezasını verir. Nasıl? -Onun hiçbir şey olmadığını ona tattırır. **İnnâ minel mucrimîne muntekimûn:**[21] "Muhakkak ki biz mücrimlerden (bize karşı suçlu olanlardan) intikam alırız."

Ve lekad erselnâ min kablike rusulen ilâ kavmihim: "And olsun ki biz senden önce de kavimlere resuller gönderdik." **Fe câûhum bil beyyinât:** "(Onların resulleri) Onlara beyyinelerle (apaçık mucizelerle, ayetlerle) geldiğinde." **Fentekamnâ minellezîne ecramû:** "Cürüm işleyenlerden intikam aldık." Resullerimi, onlarla beraber gelen ayetlerimi, mucizeleri kabul etmeyenlerden, bu konuda cürüm işleyenlerden intikam aldık; yani onları helak ettik. **Ve kâne hakkan aleynâ nasrul mu'minîn:**[22] "Mü'minlere yardım etmek de bizim üzerimize bir haktır."

Allah, mü'minlere yardım etmeyi kendi üzerine bir hak olarak aldıysa o halde mü'minlerin korkmaması, endişe etmemesi gerekir; çünkü Allah "siz mü'minseniz size yardım etmek benim

[20] Mücadele /21
[21] Secde /22
[22] Rûm /47

üzerime haktır" buyurmuştur. Bu durumda mü'min nasıl korkabilir, nasıl endişe edebilir! Korkup endişe edenler mü'min değildir; çünkü Allah'ın kendisine yardım edeceğine iman etmemiştir. Böyleleri mü'min olmadığı için yardımı, desteği başka yerde arar. Yola çıkar, haklı olduğunu, hakta olduğunu, hakkını almak için mücadele ettiğini söyler, sonra da "falanca bana yardım etsin, filanca bana yardım etsin" der ve başkalarının desteğini almaya çalışır. Hâlbuki sen mü'minsen desteği Allah'tan alman gerekmez mi! Bu nasıl fertler için böyleyse topluluklar için de, devletler için de böyledir.

Allâhu lâ ilâhe illâ huvel hayyul kayyûm:[23] "Allah odur ki o hayy ve kayyum olandır." Diri olan, bununla beraber kıyamda olandır, diriltip kıyamda durdurandır.

Nezzele aleykel kitâbe bil hakk: "Sana kitabı hak ile indiren (odur)." **Musaddikan limâ beyne yedeyh:** "(Bu kitabı) Önündekileri tasdik edici olarak (indirmiştir)." **Ve enzelet tevrâte vel incîl:**[24] "Tevrat'ı ve İncil'i de o indirmiştir."

Min kabl: "Bundan (Kur'an'dan) önce." **Huden lin nâs:** "İnsanlar için hidayet olsun diye." İnsanlar onunla hidayete ersin diye. Allah hiçbir dönemde insanlığı kitapsız, hidayetsiz, nebisiz, resulsüz bırakmamıştır. **Ve enzelel furkân:** "Ve (Allah) Furkan'ı da indirmiştir." Hakkı batıldan, doğruyu yanlıştan ayıran Furkan'ı da indirmiştir. Bütün kitaplar, bütün ayetler aynı zamanda Furkan'dır. **İnnellezîne keferû bi âyâtillâhi lehum azâbun şedîd:** "Muhakkak ki ayetlerimizi inkâr edenler için şiddetli bir azap vardır." **Vallâhu azîzun zuntikâm:**[25] "Muhakkak ki Allah azizdir,

[23] Ali İmran /2
[24] Ali İmran /3
[25] Ali İmran /4

intikam sahibidir.” Allah, kendi izzetini kabul etmeyenlerden intikam alır.

Nasıl?

Kendi izzetiyle, şerefiyle şereflenmeyenleri şerefsiz ve değersiz bırakır; yani şerefini kimden, nerden aldıklarını zannetmişlerse o zannettiklerini Allah onlardan alır ve böylece onları kıymetsiz, değersiz ve şerefsiz bırakır.

Ve in kâne ashâbul eyketi le zâlimîn:[26] “Muhakkak ki Eyke ahalisi zalimlerdendi.” Onlar peygamberlerine iman etmeyip ve Allah’ın vahyine karşı geldikleri için zalimlerden olmuştu. **Fentekamnâ minhum:** “Biz de onlardan intikam aldık.” **Ve innehumâ le bi imâmin mubîn:**[27] “Onların imamları da (öncüleri de) apaçık önlerinde oldukları halde.” Küfrün bir de öncüleri, önderleri vardır. Şeytanların önderlerinin iblis olduğu gibi küfrün önderleri de iblisi temsil eder, iblis gibi olmuştur.

Allah bir de **“ihramlıyken avlanmayın. Eğer böyle yaparsanız onun dengi ya bir kurban kesmektir, ya fakirleri doyurmaktır ya da oruç tutmaktır”** buyurur. Gereğini yerine getirmezseniz **Vallâhu azîzun zûntikâm:**[28] “Allah azizdir, intikam sahibidir.” Yani “yanlış yapma, benim yoluma girmişsen, bir şey yapmaya çalışıyorsan doğru düzgün yap, eksiksiz yap. Bu eksik olursa bir şey olmaz deme, bana verdiğin sözü yerine getir” buyurdu Allah.

Allah, iman etsinler diye Hz. Musa (a.s.)’ın kavmine bela ve musibet indirir. **Ve lemmâ vakaa aleyhimur riczu kâlû yâ mûsâ:** “Ne zaman ki onların üzerine azap çöktü, dediler ki: Ya Musa!”

[26] Hicr /78
[27] Hicr /79
[28] Mâide /95

Ud'u lenâ rabbeke bi mâ ahide indeke, le in keşefte annâr ricze: "Rabbinin sana verdiği ahid hürmetine bizim için dua et. Eğer bu azabı üzerimizden kaldırırsan." **Le nu'minenne leke:** "Sana iman edeceğiz." **Ve le nursilenne meake benî isrâîl:**[29] "Bununla beraber Ben-i İsrail'i (kavmini) seninle beraber göndereceğiz." Sen "İsrailoğullarını benimle birlikte gönderin" demiştin, biz de onları seninle beraber göndereceğiz, dediler.

Fe lemmâ keşefnâ anhumur ricze ilâ ecelin hum bâligûhu: "Ne zaman ki biz o belayı (musibeti) belirli bir süreye kadar onlardan kaldırdık." **İzâ hum yenkusûn:**[30] "Hemen yeminlerini bozdular." Onlar yemin etmişlerdi; ama sanki o sözü hiç vermemiş gibi yeminlerini bozdular.

Fentekamnâ minhum: "Biz de onlardan intikam aldık." **Fe agraknâhum fîl yemmi:** "Onların hepsini denizde boğduk." Neden böyle yaptık? **Bi ennehum kezzebû bi âyâtinâ:** "Ayetlerimizi yalanladıkları için." **Ve kânû anhâ gâfilîn:**[31] "Onlar bundan gafildiler (bunu anlamak istemediler, gaflette kaldılar)." Onlar ayetlerimiz karşısında, resullerimiz karşısında uyudular, ayetlerimizi anlamazlıktan geldiler, biz de onlardan intikam aldık, buyurdu Allah.

Evet, Allah muntakimdir; intikam sahibidir, intikam alır. Allah, muntakim olmaz, Muntakim isminin tecellisiyle insanların birbirine yaptıkları ya da insanların hayvanlara yaptıkları veya insanların herhangi bir varlığa yaptıkları zulme karşılık intikam almazsa bu durumda haşa Allah zalim olmuş olmaz mı! Bu, hiç

[29] Araf /134
[30] Araf /135
[31] Araf /136

Allah'a yakışır mı! Bu yüzden hem zulmedeceksin, hem de "Allah beni affetsin" diyeceksin, böyle bir şey yoktur!

Kendi kendine zulüm yapman ayrı, ev halkına, ehline zulüm yapman ayrıdır. Biri bizim evimize geldiğinde o bizim misafirimiz olduğu için onu yedirir, içirir, ona ikramda bulunuruz. Yeryüzündeki bütün mahlûkat da Allah'ın misafiridir. Onları yediren, içiren, onlara ikram eden, onları yatıran, uyutan, büyüten Allah'tır. Bütün varlık, tabi ki önce eşrefi mahlûkat, mahlûkatın en şereflisi olan insan, Allah'ın evindeki misafiridir. Biri misafire karşı saygısızlık yapar, ona zulmederse ev sahibi olan Allah bunu kabul etmez, ona Muntakim ismiyle tecelli eder. Kimin ne yaptığı seni ilgilendirmez, sana zulmetmedikçe sen hiç kimseye müdahale edemezsin, o, rabbine karşı nasıl bir nankörlük yaparsa yapsın ona karışamazsın, böyle bir hakka sahip değilsin, Allah böyle bir hakkı sana vermemiştir.

Allah ayet-i kerimede Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e müşrikler ve kâfirler için; **"resulüm! Sen sadece bir uyarıcısın, bir müjdecisin, sen onları bana bırak"**[32] buyurmuştur. Kâfir olduklarından, müşrik olduklarından dolayı onlara ceza vermeyi düşünme, onlar benim kullarımdır, dolayısıyla onların işi bana aittir, buyurdu Allah.

Bunu en açık şekilde nerden anlarız? -Elbette ki Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in iman eden müşriklere olan tavrından anlarız.

Mesela; müşrikler Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e karşı savaşmış, sahabeyi şehit etmiş, peygamberimizi öldürmeye çalışmıştır; ama bir anda "bu halimden vazgeçtim, ben iman ettim" dediklerinden dolayı Allah onların imanlarını kabul etmiş,

[32] Fâtır /23, Muzzemmil /11

resulü de hiçbir itirazda bulunmaksızın onları kabul etmiş ve onlara sarılmıştır. Böyle baktığımızda bunu anlarız. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de hiçbir peygamber de "ya rabbi bunlar bana zulmetti, işkence yaptı, onun için bunları affetme" demediler, demezler, deme hakkına da sahip değildirler; çünkü tek hak sahibi; ev sahibi olan Allah'tır. Her birimiz Allah'ın kuluyuz ve Allah hepimizin kazanmasını ister.

Kazananların hepsi mutlaka fedakârlık yapmıştır. Bu yüzden kazanmak isteyenlerin de fedakârlık yapıp; "ya rabbi! Bu, 'Allah' desin, 'lâ ilâhe illallah' desin ben bütün haklarımdan vazgeçerim. Yeter ki senin muradın gerçekleşsin" tabiri caizse "yeter ki sen sevin" demesi gerekir. İşte, "ya rabbi! Senin muradın gerçekleşsin" demek bu demektir. Aynı şekilde insanın; "ben seni seviyorum, bu yüzden sen kimi seviyorsan ben de onu seviyorum. Benim, senin muradın dışında bir muradım olamaz. Ben sana aidim, neyim varsa sana aittir, her şeyimi, varlığımı sana borçluyum ya rabbi!" demesi gerekir. İman edenler böyledir, mü'minler böyle diyenlerdir.

Bu yüzden cehennem haktır, hesap haktır, Allah'ın intikamı da haktır. Ayetleri okurken kaybedenlerin hepsinin de Allah'ın ayetlerine ters düştüğü, yalanladığı, inkâr ettiği için kaybettiğini gördük. Allah'ın vahyine ters düşmek, insan olduğunu kabul etmemek demektir.

Bir de birkaç kelimeyle bu ismin kul üzerindeki tecellisini söyleyeyim, yoksa Muntakim ismi sohbetimiz eksik kalır, tam olarak anlaşılmaz.

Allah'ın Muntakim ismi kulda nasıl tecelli eder, nasıl tecelli etmelidir?

Kul kendinden, hakikatinden, Allah'ın kendisine nefhettiği ruhtan; yani Allah'tan yana durmalıdır. Nefis, şeytan, içgüdüler, arzular, istekler ona zulmettiğinde onlardan bunun intikamını almalı, bunun için de düşmanını doğru tanımlamalıdır.

Peki, düşman kimdir?

Allah ayet-i kerimede; **"şeytan sizin apaçık düşmanınızdır"**[33] buyurmuştur. Bu yüzden insan, insanın düşmanı değildir. İnsan; insanın cennetidir, kardeşidir, insan kardeşidir.

İnsanlıktan çıkanlar şeytanın tuzağına düştüğü için, insanlığını kaybedip şeytanlaştığı için insanlıktan çıkmıştır. Bu nedenle şeytandan, nefsinden zulüm görenlerin yapması gereken şey; Allah'ın Muntakim isminin tecellisiyle onlara muamele edip gerekeni yapmak ve onlardan intikam almaktır. İnsan gerektiğinde nefsine cezayı vermesini bilmelidir.

Mesela; vuslat yolculuğunda Allah dostları herhangi bir yerde nefsinden bir darbe yemiş, bir zulüm görmüşse nefsine ceza vermiştir. Bunlardan bir tanesini anlatayım;

Zatın biri pazarda yürürken bir sakadatçı görür ve bir tane pişmiş kelle satın alıp evine doğru gider. Tam evinin kapısının önüne geldiğinde bir dilenci ona; "Allah için bana bir şey ver" der o da elindeki pişmiş kelleyi ona verir. O anda nefsi onunla konuşup; "Allah'tan kork, on senedir bana et tattırmadın, bir tane kelle aldın, onu da evin önünde dilenciye verdin" der. O da nefsine; "sen onunla buraya kadar arkadaşlık yaptın ya, bu kadarı sana yeter" deyip onunla dalga geçer.

Bu zatın böyle yapmasının sebebi nedir?

[33] Fâtır /6, Araf /22

Çünkü et konusunda nefsinden bir zarar, bir zulüm görmüş, bu yüzden "bir daha sana et yedirmeyeceğim" deyip yemin etmiş ve nefsine ceza vermiştir.

Aslında şeytandan, şeytanla işbirliği yapan nefisimizden hep böyle zarar görüyor, zulüm görüyoruz. İnsan nefsinden yana hep böyle mazlum bir konumdadır. Bu yüzden insan aklı başına geldiğinde Allah'ın Kaim ismiyle ayağa kalkıp kıyamda durarak nefsine karşı koymalıdır. Bu cezayı başkalarına değil kendimize vermemiz gerekir. Örnek vermek gerekirse; biri başkasıyla konuşurken kendine hâkim olamayıp nefsine güç yetiremeyerek karşısındakine yanlış bir şey yaparsa veya söylerse o halde nefsi ona zulmetmiştir. Bu durumda onun da kendisine ceza verip; "bir daha yanlış bir şey konuşmayacağım ve gidip o yanlış yaptığım kardeşimden özür dileyeceğim" demesi gerekir.

İnsanın nefsi hangi yönde yanlış yapmışsa insan o yönde nefsinden intikamını almalıdır, öyle ki temizlensin. Bu intikam, rahmet intikamıdır. Eğer bu intikam dünyada olursa onun için rahmet olur; ama öbür tarafta olursa bu ceza olur. Bu yüzden cezamız öbür tarafa kalmasın, intikamımızı biz alalım, nefsimizin ve şeytanın cezasını biz verelim.

Allah hepimizi Kıyamet günü Muntakim isminin tecellisinden korusun, muhafaza etsin. Allah'ın intikamıyla karşı karşıya kalan kullarından eylemesin. Allah bizi, Muntakim isminin tecellisi olan cehennemden muhafaza eylesin inşallah. Allah hepimizi de dünyada Muntakim isminin tecellisine mahzar eylesin; yani dostunu, düşmanını tanıyanlardan, dostunu dost, düşmanını da düşman olarak bilenlerden eylesin.

Allah hepinizden razı olsun.

EL KEBİR

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini anlamaya, öğrenmeye bununla beraber Allah'ın yeryüzündeki halifesi olan insanı tanımaya çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde Allah'ın Muntakim ismini öğrendik. Bu sohbetimizde ise Allah'ın El Kebir ismini ayetlerle öğrenmeye çalışacağız inşallah.

"Allah u ekber" derken Allah'ın Kebir ismini zikretmiş oluruz. Allah ayet-i kerimede; **Ve rabbeke fe kebbir:**[1] "Rabbini tekbir et." Rabbini büyük tanı, rabbinin büyüklüğünü üzerinde göster, onu takdim et, buyurur. Sadece dilimizle "Allah u ekber" dememiz Allah'ı tekbir etmemiz için yeterli değildir. Allah'ın büyüklüğünü bir de üzerimizde göstermemiz gerekir. Eğer Allah'ın hükmü üzerimizde geçiyorsa, Allah üzerimizde hükmetmişse; ona iman etmiş, teslim olmuşsak, onun büyüklüğü, güzelliği üzerimizde tecelli etmişse Allah'ı tekbir etmiş oluruz. Yoksa sadece dilimizle "Allah u ekber" demek Allah'ı tekbir etmemiz ve büyüklememiz için yeterli değildir.

Gönlün tekbiri; Allah'ın, gönlü ihata etmesi, güzelliğiyle ve El Esmau'l Husna'sıyla gönüle tecelli etmesidir. Bu yüzden Allah'ı ahlakımızla aynı şekilde aklımızla da tekbir etmemiz gerekir. Eğer Allah'ın ayetlerini öğrenip anladıysak, hükmü onunla verdiysek, aklımız herhangi bir şeyin doğru veya yanlış oluşuna, hak oluşuna,

[1] Muddessir /3

batıl oluşuna, güzel oluşuna, çirkin oluşuna hükmederken Allah'ın hükmüyle hükmediyorsa bu durumda aklımız Allah'ı tekbir etmiş olur. Yoksa aklımızla Allah'ı tekbir etmemiş oluruz. Bu nedenle hayatı yaşarken dil ile, akıl ile, gönül ile, ahlak ile Allah'ı tekbir etmemiz lazım ki **Ve rabbeke fe kebbir:** "Rabbini tekbir et" ayetine iman etmiş ve bu emri yerine getirmiş olabilelim. Bütün bunları göz önüne aldığımızda biri bu şekilde rabbini tekbir ederse bu tekbir onun üzerinde görünür.

Allah u ekber "Allah en büyüktür" demek değil "Allah tek büyüktür" demektir. Yoksa "Allah en büyüktür" dersek sanki Allah'ın berisinde başka büyükler varmış da Allah hepsinden daha büyükmüş gibi anlaşılır. Oysaki böyle bir şey düşünelemez. Bundan dolayı Allah en büyük değil tek büyüktür, her zaman büyüktür. Allah'ın büyüklüğü akla sığmayacak kadar, yaratılmış olan varlık onun büyüklüğünü anlamayacak kadar büyüktür. Zaten yaratılmış bir aklın, yaratanını anlaması mümkün değildir.

Eğer aklı zorlayıp "haydi, rabbini anla" dersek akıl bunu kaldıramaz, kısa devre yapıp infilak eder. Bu, 100 kilo tartan bir teraziye 10 ton koymak gibi bir şeydir; yani terazi o yükü tartamaz, sonuçta yükün altında ezilir ve darmadağın olur. Bu yüzden Allah'ı sıfatlarından, isimlerinden onun kendini tanıttığı gibi aklın seviyesine göre tecelli ettiği gibi anlamamız lazım ki akıl kısa devre yapmasın, darmadağın olmasın, infilak etmesin.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Allah kendini sevdiklerine tanıtır"* buyurmuştur. Eğer rabbini tanımak, anlamak istiyorsan yapman gereken şey; aklını sonuna kadar kullanıp sınırı aşmadan her türlü delili getirerek rabbini nefsine kabul ettirmektir. Gerisi ruha, ruhun yolculuğuna aittir. Rabbine yürür, ona doğru yolculuk yapar, ona yaklaşırsan sen ona yaklaştıkça rabbin kendini sana

tanıtır; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Allah'ın kendini sevdiklerine tanıttığını buyurmuştur. Bu durumda sana düşen; rabbini El Esmau'l Husna'sından anlayıp muhabbetini, Allah'a olan imanını, sevgini çoğaltmaktır. Bunun sonucunda Allah kendini sana mutlaka tanıtır.

Biri; "ben, Allah'ı tanımaya layık görmüyorum" derse o zaman bu konuda ne bir çabası, ne de bir gayreti olabilir. Hiç kimse "benim imkânım yoktu" yahut "yapamadım, edemedim" deyip mazeret üretemez; çünkü Allah ayet-i kerimede; **"yaratan, yarattığını bilmez mi"**[2] buyurmuştur. Allah, kuluna ne verdiğini, kulunun neler yapabileceğini bilir ve Allah, kendisini tanımak, ona âbd olmak isteyen herkese Hz. insan olma imkânını tanır.

Mesela; seyri süluk, Allah'a vuslat yolculuğu diyoruz. Nasıl ki bu yolculuğun bir başlama noktası varsa bir de bitiş noktası vardır. Vuslat yolcusunun o bitiş noktasına varmasına; "Allah'a vasıl olma, kavuşma" denir. Allah her bir insanı tek tek yaratmış, bununla ilgili olarak ayet-i kerimede; **"and olsun ki öldüğünüzde sizi huzura alırken sizi ilk yarattığım gibi tek başınasınız, sadece benimlesiniz"**[3] buyurmuştur. Bu ayet; "o gün hiç kimse ve hiçbir şey olmayacak, sen seni ilk yarattığım gibi benim huzurumda olacaksın" demektir. İşte kul, vuslat yolculuğunda Allah'ın onu ilk yarattığı yere varınca Allah'a vasıl olmuş olur.

Biri iman etmişse rabbini sever, rabbini ister, onu bilmek, anlamak, tanımak, ona vasıl olmak, kavuşmak ister. Eğer birinin böyle bir derdi yoksa Allah'ı buna layık, buna değer görmemiştir. En basitinden şeytan böylelerinin kulağına, nefsine; "kulluğunu böyle yapmaya çalış, asıl hayat dünya hayatıdır. Dünyada kazan ki

[2] Mülk /14
[3] Kehf /48, En'âm /94

kıymetin, değerin, şerefin olsun, dünyada rahat et. Öldüğünde sana cennette bir köşe düşse yeterlidir" deyip fısıldar, vahyeder.

Bu da yetmez, işlerin onun için kötüye gittiğini, kulun rabbinin yoluna doğru gittiğini görünce bu defa da başka bir şey üretir, kulun nefsine; yani arkadaşına, başka bir şey söyleyip onu kendi yolunda yürümesi için ikna etmeye çalışır ve ona; "günah işlesen de önemli değil, cehenneme gitsen bile günahın kadar yanar, sonra çıkarsın, nasıl olsa imanın var" der. Bu durumda şeytanın bu sözlerine kulak verip onu dinleyen, böyle düşünen biri Allah'a âbd olmuş mudur, Allah'ı her şeyden çok sevmiş midir, Allah'a iman etmiş midir! Bu soruyu kendi kendimize sorup cevabını da kendimiz vermemiz gerekir.

Şimdi Allah'ın Kebir ismini hep beraber ayetlerle anlamaya çalışalım, sonra da El Kebir ismine nasıl iman edeceğimizi ve bu ismi üzerimizde nasıl göstermemiz gerektiğini öğrenelim inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Âlimul gaybi veş şehâdeh: "Allah gaybın da şehadetin de âlimidir." Allah görüneni de görünmeyeni de, görünen âlemi de görünmeyen âlemi de bilendir. Bununla beraber insanın yaptığını da, gizlediğini de, dışını da, içini de, amelini de, niyetini de bilendir. **El kebîrul muteâl:**[4] "(Çünkü Allah) Kebir ve muteâldır." Allah tek büyüktür, bununla beraber muteâldır; yüceler yücesidir. Konuşurken "Allah u teala" dediğimizde "Allah, muteâldır, yüceler yücesidir" demiş oluruz.

Allah'ın büyüklüğü karşısında bütün varlık bir zerre bile değildir. Aklımız bunu almayabilir; ama Allah'ın bütün kâinatı

[4] Ra'd /9

idare etmesi böyledir. Allah ayet-i kerimede; **"Allah, Kıyamet günü yeryüzünün tamamını (dünyayı, kıyamet yerini) sol avucuna, gökleri de sağ eline dürülmüş olarak alır"**[5] buyurur. Allah Kıyamet günü bu kudretini insanlara gösterecek. Kıyamet günü insanlar buna şahit olacak. Allah'ın, bütün varlığı kudret eline alması acaba nasıl bir şeydir!

Allah kebir olduğunu, tek büyük olduğunu, bununla beraber muteâl olduğunu söyledi. Bu ayet; rabbini düşünürken, anlamaya çalışırken tenzih ve teşbih arasında bulun, demektir; çünkü Allah'ın Kebir ismi Allah'ı teşbih eder, Muteâl ismi ise tenzih eder.

Nasıl?

Zahiri olarak kendi üzerinde, kâinatta, varlıkta, varlık üzerinde Allah'ın büyüklüğünü, El Esmau'l Husna'sını seyretmen, bunu aklınla anlamaya çalışman teşbihtir; ama Allah'ı teşbihle anlamaya çalışırken Allah'ın muteâl olduğunu, aklının onu anlamaya yetmeyeceğini, Allah'ın, yarattığı herhangi bir şeye benzemediğini, benzetilemeyeceğini ve akla sığmayacağını da unutmaman gerekir. Böyle yaptığında bir yandan Allah'ı teşbih edip anlamaya çalışmış, bir yandan da Allah'ı zat itibariyle anlayamayacağını idrak etmiş olursun ki bu durumda "Allah subhandır, o her şeyden münezzehtir" demiş ve Allah'ı tenzih etmiş olursun.

Eğer bu teşbih ve tenzihin tam ortasında durmazsan ikisinden herhangi bir tarafa kaydığında kesinlikle küfre düşersin. Ya, Yahudiler gibi teşbih yaparsın ya da Hristiyanlar gibi tenzih yaparsın, ikisinden biridir. Ya; "ben, Allah'ı aklımla anladım" deyip

[5] Zumer /67

küfre düşersin ya da "Allah anlaşılmaz" deyip müşrik olursun; çünkü müşrikler de böyle söylemişlerdi. Bu yüzden teşbih ve tenzihin tam ortasında durman gerekir ki Allah'ı onun kendisini tanıttığı gibi tanıyabilesin ve Allah'ın kebir ve muteâl olduğunu anlayabilesin.

Zâlike bi ennallâhe huvel hakk: "Bu böyledir. Allah odur ki hakkın ta kendisidir." Hak olan, gerçek olan odur. Gerisi onun yaratmış olduğu kullarıdır, mahlûkatıdır. Bütün mahlûkat, varlığını Allah'tan aldığı için mukayyet gerçektir; yani varlığı, Allah'a bağlı olan haktır, gerçektir; ama gerçek hak bir tek Allah'tır. **Ve enne mâ yed'ûne min dûnihil bâtıl:** "Ondan başka (onun berisinde) dua ettikleri batıldır." Allah'tan başkasına dua edip ondan isteyenlerin âbd olanların, tapanların o dua ettikleri, taptıkları batıldır, olmayan şeylerdir. Olmayan bir şeye Allah'ın ismini verip onu ilah edinmek batıla tapmaktır. **Ve ennallâhe huvel aliyyul kebîr:**[6] "Muhakkak ki Allah âliyy ve kebirdir." Âliyy; en yüce, tek yüce demektir. Allah bir de kebirdir; tek büyüktür. Allah bu ayette de tenzih ve teşbihi beraber yapmamız gerektiğini beyan etmiştir.

Subhânehu: "O (Allah) subhandır." **Ve teâlâ:** "Muteâldır (yüceler yücesidir)." **Ammâ yekûlûn:** "Onların söylediklerinden (münezzehtir, yüceler yücesidir)." Allah, onların kendisini herhangi bir şeye benzetmelerinden, "Allah çocuk edindi" demelerinden ve Allah'ın kendisini tanıttığı dışında söylenilen her şeyden münezzehtir, yüceler yücesidir. **Uluvven kebîrâ:**[7] "Yüceler yücesidir, tek büyüktür (hep büyüktür)." Yani "Allah büyüktür" derken Allah'ı herhangi bir şeye benzeterek onun büyük olduğunu söyleme, onun büyüklüğünü tek başına düşün, onu herhangi bir

[6] Lokmân /30
[7] İsrâ /43

şeye benzetme; çünkü Allah senin anlayamayacağın kadar yücedir.

Zâlikum bi ennehû izâ duiyallâhu vahdehu kefertum: "Siz tek olan (vahid olan) Allah'a davet edildiğinizde onu inkâr ettiniz." Allah'ın vahid olduğunu, El Esmau'l Husna'nın Allah'a ait olduğunu, Allah'ın, sıfatlarında bir olduğunu inkâr ettiniz. **Ve in yuşrek bihî tu'min:** "Ama (Allah'ın isminde) ona şirk koşulmaya (davet edildiğinizde) iman ettiniz." Yani Allah'ın herhangi bir ismini yok sayarak veya inkâr ederek iman etmeye davet edildiğinizde bu defa ona iman ettiniz.

Müşriklerin Allah'a iman etmelerinde hiçbir sorun yoktu, sorun; Allah'ın vahid oluşuna iman etmemeleriydi. Allah'a vahid olarak iman etmeye davet edildiklerinde iman etmeyi kabul etmediler. Bu nedenle Allah'ın herhangi bir ismini kabul etmeyen biri kâfir olur. **Fel hukmu lillâhil aliyyil kebîr:**[8] "Hüküm âliyy ve kebir olan Allah'ındır."

Allah "benim de hükmüm budur" buyurdu. Ya vahid olan Allah'a, Allah'ın sıfatlarının bir olduğuna iman eder, El Esmau'l Husna'yı ona ait kılarsınız ya da Allah sizin imanınızı kabul etmez; çünkü Allah, müşriklere "işte siz böyle yaptınız, Allah'a vahid olarak iman etmeyi kabul etmediniz" buyurmuştur. Allah'ın isimlerini, El Esmau'l Husna'yı öğrenmenin ne kadar önemli olduğunu buradan anlamak lazım.

Daha önce anlatmıştım, konunun daha iyi anlaşılması için bir daha anlatayım;

Müşrikler, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le anlaşma yaparken Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Hz. Ali (r.a.) Efendimiz'e;

[8] Mu'min /12

"anlaşmanın başına bismillâhir rahmânir rahîm yaz" diye buyurur. Mekkeli müşrikleri temsil eden Süheyl isimli müşrik buna itiraz edip; "hayır, rahman da kimdir? Sadece Allah'ın adıyla yaz" der. -Müşriktir; ama Allah'ı kabul ediyor.- Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de Hz. Ali (r.a.) Efendimiz'e "öyle yaz" buyurur, Hz. Ali (r.a.) Efendimiz de aynen öyle yazar. Sonra Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Hz. Ali (r.a.) Efendimiz'e anlaşmaya Allah'ın resulü kelimesini yazmasını söyler. Bunun üzerine Süheyl; "bu, Muhammed ile Mekkeli Süheyl'in yaptığı anlaşmadır diye yazsın. Ben seni Resulullah olarak kabul etseydim zaten ne ben ne de biz Mekkeliler seninle savaşırdık. Seni Resulullah olarak kabul etmiyoruz, bu yüzden anlaşmaya Resulullah yazdırma" der.

Bu hadiseyi Allah'ı kabul etmekle Allah'ı isimleriyle kabul etmek arasındaki fark anlaşılsın diye anlattım.

Müşrikler de Allah'ı kabul ediyordu; ama Allah'ı vahid olarak, sıfatlarında, isimlerinde bir olarak kabul etmiyordu. Şu andaki mü'minlerin sorunu da budur, arada hiçbir fark yoktur; yani "ben, Allah'ı kabul ediyorum" demekle iman olmaz. İman boşluk kabul etmez.

Biri Allah'ı isimleriyle, El Esmau'l Husna'sıyla kabul etmezse mutlaka kabul etmediği o ismin boşluğunda ya kendini ya da başkalarını o ismin yerine koyar. Bu yüzden Allah; "vahid olan Allah'a imana davet edilince kabul etmediniz, örttünüz, inkâr ettiniz; ama Allah'a şirk koşularak imana davet edildiğinizde hemen iman ettiniz" buyurdu; çünkü müşrikler, şirk koştukları ismin yerine kendilerini veya başka şeyleri bırakmışlardı.

Ve lâ tenfeuş şefâatu indehû illâ li men ezine lehu: "Onun katında şefaat (hiç kimseye) fayda vermez (kabul edilmez). Ancak onun izni olursa." Allah kime izin verirse onun şefaati kabul olur.

Yoksa şefaat kabul edilmez, kimseye fayda sağlamaz. Allah, kıyamet yerindeki sahneyi anlatır. **Hattâ izâ fuzzia an kulûbihim:** "Nihayet kalplerindeki o dehşet giderildiğinde." **Kâlû mâzâ kâle rabbukum:** "Derler ki: Rabbiniz ne söyledi?" Onlar bu soruyu konuşma yetkisine sahip olanlara, Allah'ın şefaat için izin verdiklerine sorarlar. Öyle ki Allah hitap edince Allah'ın ne söylediğini anlamayacak kadar akılları başlarından gitmiştir.

Dikkat edilirse "rabbimiz ne söyledi" demiyorlar, "sizin rabbiniz ne söyledi" diyorlar. Bunun sebebi; dünyadayken Allah'ı rab olarak kabul etmedikleri için orada da dilleri dönmüyor ve "rabbimiz" diyemiyorlar. Aynı şekilde Firavun'un kavmi de Firavun'la beraber Hz. Musa (a.s)'a; "rabbine dua et bu azabı üzerimizden kaldırsın"[9] demiş, "rabbimize dua et" dememişti. Yani Hz. Musa (a.s)'ı Allah'ın resulü olarak kabul etmişlerdi ama yine de iman edip Allah'ı rab olarak kabul etmemiş ve "rabbimize dua et" dememişlerdi. **Kâlûl hakk:** "(Diyecekler ki: Rabbimiz) Hakkı söyledi." **Ve huvel aliyyul kebîr:**[10] "O, âliyyul kebirdir (yüceler yücesidir, tek büyüktür)."

Bir de aileyle ilgili bir ayet vardır. Allah bu ayetin sonunda; **İnnallâhe kâne aliyyen kebîrâ:**[11] "Muhakkak ki Allah yüceler yücesidir, tek büyüktür" buyurur. Yani Allah, hükmünü böyle vermişse o halde en büyük, tek büyük hüküm bu hükümdür. Biri de bunu kabul etmez, Allah'ın ayetlerini te'vil etmeye çalışır, kendi kendine "böyle değil de şöyle olabilir" derse Allah'ın âliyy ve kebir oluşunu kabul etmemiş olur. Oysaki Allah ne söylediyse odur, bunun dışında başka bir şey düşünülemez!

[9] Araf /134
[10] Sebe /23
[11] Nisa /34

Allah bir yerde bir kelam buyurduysa bu durumda söz bitmiştir; çünkü en büyük, tek büyük hüküm Allah'ın hükmüdür. Bu yüzden Allah ayet-i kerimelerde; **"Allah ve resulü bir konuda hüküm verdiğinde (hüküm, Allah'ın ayetleridir) mü'minlere düşen 'işittik ve itaat ettik' demektir."**[12] **"Mü'minler o kimselerdir ki Allah ve resulü bir hüküm verdiğinde gönüllerinde hiçbir ağırlık hissetmeden onu kabul edenlerdir"**[13] buyurmuştur. Mü'min budur; ama Allah ve resulünün hükmünü kabul etmeyenler, hatta "ben kabul ediyorum" deyip gereğini yaptığı halde gönlünde ağırlık hissedenler mü'min değildir, buyurdu Allah.

Er ricâlu kavvâmûne alân nisâi: "Erkekler kadınlar üzerinde daha kıvamındadır." Daha kâmildir, yaratılış itibariyle daha öndedir. Bu yüzden Allah bütün peygamberlerini erkeklerden seçmiştir. Kadın en yüksek makamdaki veli olur; ama peygamber veya Mürşid-i kâmil olmaz. Allah bu vazifeyi erkeklere vermiştir; çünkü erkeklerin hem fiziki hem manevi yaratılışları buna daha müsaittir. Kadın ise her iki halde de bu vazife için müsait değildir. Bu nedenle erkekler kadınlardan bir derece kıvamındadır; ama bunun yanlış anlaşılmaması gerekir; çünkü bu üstünlük kul olarak, âbd olarak, insan olarak değildir. Erkek güç itibariyle kadından üstündür. Mesela; bir erkek rahatlıkla 100 kiloyu kaldırır ama bir kadın 50 kiloyu bile kaldıramaz. Bu yüzden erkek, kadından güç itibariyle üstündür.

Allah bu üstünlüğü beyan eder. **Bi mâ faddalallâhu ba'dahum alâ ba'din:** "Allah (yaratmış olduğu kullarından) bir kısmını bir kısmından daha faziletli kılmıştır." Erkeği kadından daha faziletli kılmıştır. Peki, hangi halinden dolayı daha faziletli

[12] Nûr/51
[13] Nisa /65

kılmıştır? **Ve bi mâ enfekû min emvâlihim:** "Mallarından infak etmelerinden dolayı." Erkekler dışarıda çalışıp kazandıkları için mallarından da infak ederler. Kime? -Önce aile efradına, sonra dışarıya infak ederler. Bu yüzden erkek, infak bakımından kadına göre daha kıvamındadır, daha faziletlidir.

Fes sâlihâtu kânitât: "Saliha kadınlar itaatkârdır (itaatkâr olur)." Allah, salih kullarından razıdır. Eğer bir kadın salihaysa, nefsi ıslah olmuşsa, Allah'ın hesabını yapıyor, Allah'ın kendisinden razı olmasını istiyorsa o halde eşine karşı itaatkârdır. Saliha kadınların başka ne özelliği vardır? **Hâfizâtun lil gaybi bi mâ hafizallâh:** "Allah'ın muhafaza etmesini emrettiği şeyi gıyabında da muhafaza eder." Yani kocasının gıyabında da namusunu, şerefini muhafaza eder. **Vellâtî tehâfûne nuşûzehunne:** "Onların itaatsizliklerinden korkarsanız." Allah, bu sefer kocalara söylüyor; "onlara 'kocanızın gıyabında da kendinizi muhafaza edin' diye emrettiğim halde onların taşkınlık yapmasından, haddi aşmalarından, bu sınırı çiğneme teşebbüsünde bulunmalarından veya çiğnemelerinden endişe ederseniz." **Fe izûhunne:** "Onlara vaaz edin." Onlara nasihat edin, Allah'ın emrini, doğru olanı, güzel olanı onlara anlatın. Nasihatiniz onlara bir fayda vermediyse, onlar için yeterli olmadıysa bu sefer onlara vermeniz gereken ceza; **Vahcurûhunne fîl medâci':** "(Onların) Yataklarından hicret etmektir, (ayrılmaktır, uzaklaşmaktır)."

Önce ona nasihat edip vaaz verin bu çözüm olmazsa küsmüş, darılmış olduğunuzu ortaya koymak için yatağınızı terk edin, böyle yaparak ona küstüğünüzü, kırıldığınızı ortaya koymuş olursunuz, buyurdu Allah. Dikkat edilirse Allah "onu yataktan kovun" demedi "siz yatağı terk edin" buyurdu. Bu önemli bir ayrıntıdır; yani öyle hemen dövmek, sövmek yoktur.

Bütün bunlar eşinize fayda vermediyse yuvanızın dağılmasını istemiyorsanız, onu seviyor, ondan ayrılmak istemiyor, çocuklarınızın anasız kalmasını istemiyorsanız, ona anlattığınız, nasihat ettiğiniz, vaaz verdiğiniz, yatağınızı ayırdığınız halde yine o yanlış yapmaya devam ediyorsa bu defa yapmanız gereken şey nedir?

Vadribûhunne: "Onu dövün." İşi düzeltmek için "onu dövün" buyurdu Allah; ama dövmeden önce şart koyup "eğer taşkınlık yaparsa, onun yanlış yapacağından endişe ederseniz, tavrı, hareketi bu sonucu doğuracaksa onu dövün" buyurdu. **Fe in ata'nekum:** "Eğer size itaat ederse." **Fe lâ tebgû aleyhinne sebîlâ:** "Onların aleyhine yol aramayın." Söylediğinize uyup gereğini yaparsa artık ona sıkıntı vermek için, dövmek için ya da hakaret edip küçümsemek veya başka şekilde muamelede bulunmak için kendinize fetva aramayın, bahane aramayın, Allah sizi görüyor, biliyor. **İnnallâhe kâne aliyyen kebîrâ:**[14] "Muhakkak ki Allah âliyy ve kebirdir." Kibirlenme, büyüklenme, gücün yetiyor diye onlara zulmetme, bahane arama, buyurdu Allah ve ayetin sonunda "Allah, âliyy ve kebirdir" demekle "büyüklük taslarsan sana kebir oluşumu, büyüklüğümü gösteririm" dedi.

Osmanlı devletinde padişahlar "mağrurlanma padişahım, senden büyük Allah var" demeleri için adam görevlendirirlerdi; çünkü mağrurlanır, büyüklenirsen Allah'ın tek büyük olduğunu unutur, sonra nefsini ilah edinmiş olursun, böylelikle Allah sana âliyy ve kebir olduğunu; yani tek yüce, tek büyük olduğunu gösterir.

[14] Nisa /34

Allah tek büyüktür, hep büyüktür, sonsuz ve sınırsız büyüktür, aklımızın alamayacağı kadar büyüktür. Bir de büyüklük hakları olmadığı halde büyüklenen insanlar vardır.

Biri büyüklenip; "ben büyüğüm" derse Allah'ın Kebir ismine iman etmemiş, Kebir isminin sınırını çiğnemiş olur. Bu sınırı ilk olarak çiğneyen kişi iblistir, dolayısıyla Kebir isminin sınırını çiğneyenler iblisin peşine takılmıştır.

Allah ayet-i kerimede **Ve iz kulnâ lil melâiketiscudû li âdem:** "Ne zaman ki meleklere 'Âdem'e secde edin' dedik." **Fe secedû illâ iblis:** "İblis hariç hepsi secde etti." **Ebâ vestekber:** "(İblis) Direndi ve kibirlendi." Kibirlendi, kibri üzerinde direndi. Yani iblis, Hz. Âdem'e secde etmeyip kibirlenirken "acaba yanlış mı yapıyorum yoksa doğru mu yapıyorum, bunun için ceza alır mıyım, almaz mıyım" deyip düşündü, aklı başına gelip gelip gitti; ama buna rağmen kibri üzerinde direndi ve Hz. Âdem'e secde etmedi. **Ve kâne minel kâfirîn:**[15] "Ve o kâfirlerden oldu." İblis kibirlendiği için kâfirlerden oldu. Allah'ı biliyordu, ona secde ediyordu; ama Hz. Âdem'e karşı kibirlenip Allah'ın emrine karşı geldi ve kâfirlerden oldu.

Allah ayetleri indirip beyan ederken söylenmesi gereken birçok şeyi birkaç kelimeyle söyler; ama söylediklerinin mutlaka önü ve arkası vardır. Bu durumda onu anlamak isteyenin ya da anlatanın, o ayetin önünü ve arkasını da anlaması, anlatması gerekir. Zaten ayeti beyan etmek demek; bir ayeti hem önündeki hem arkasındaki hem de başka ayetlerle açıklamak, bu da yetmez bir de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in hadisi ve Allah'ın kendisine

[15] Bakara /34

verdiği hikmetle onu beyan etmek demektir. Biri böyle yaparsa ayeti beyan etmiş olur.

İblis, secde etmediği zaman kendini tam manasıyla haklı ve hakta gördü, hatta kendini hakta görmesiyle beraber secde eden melekleri de batılda gördü. Yoksa kendini bu denli haklı görmeseydi Allah'ın emrine karşı gelmezdi. İblis, Hz. Âdem'e secde etmeyip; "secde edilmeye layık olan bir tek sensin, ben ona nasıl secde ederim" diyerek Allah'a savunmasını yaptı. Zaten kendini böyle haklı görmeseydi kibirlenemezdi. Baktığımızda iblisin bu savunması insana çok mantıklı gelir!

İblis böyle söyleyerek Hz. Âdem'e karşı kibirlendiği gibi bu defa bütün meleklere karşı da bir anda kibirlenip melekler için "hepsi yanlış yaptı, bir tek ben doğru yaptım" dedi. Allah; "ben ona ruhumdan nefhettiğim zaman ona secde et" buyurduğunda o bu hitabı anlamazlıktan geldi, sanki Allah nefhetmek kelimesini hiç söylememiş, bu kelimeyi duymamış gibi davrandı ve "secde edilmeye layık olan sensin, ben bir tek sana secde ederim, çamurdan yarattığın birine secde etmem, nasıl secde ederim" dedi.

Allah başka bir ayet-i kerimede; **"seni iki elimle (özel olarak) yaratmış olduğuma secde etmekten men eden nedir."**[16] Neden secde etmedin, bunu sana ben emrettim, buyurdu.

İblis kibirlendiği için secde etmemiş ve kâfir olmuştur. Bu yüzden devamlı "cehenneme gidenler kibirlendiği için cehenneme gider" diyoruz. Bizi cehenneme götüren başka bir sebep yoktur. İnsan kibirlendiği için Allah'a şirk koşar, kibirlendiği

[16] Sâd /75

için cehennemi hak eder. Peygamberleri, peygamber varislerini kabul etmeyenler de kibirlendikleri için onları kabul etmezler.

Allah ayet-i kerimede; **"onlar dediler ki: Bir beşer mi bizim hidayetimize sebep olacak (bir beşer mi bizi hidayete erdirecek)"**[17] buyurur. Onların bu sözüne karşılık Allah da; "evet, siz beşersiniz ve ben de bu hidayeti bir beşerle size vereceğim"[18] buyurmuştur. Müşrikler peygambere karşı kibirlenip onunla alay ederek; "hele Allah'ın peygamber seçtiğine bakın! Çarşıda gezip herkes gibi yemek yiyor! Böyle peygamber mi olur! Bize hidayetçi gelen de melekler gibi olsun"[19] demişlerdi. Kibirlenince aslında bir de onu kıskanmışlardı; çünkü Allah başka bir ayette; **"onlar nerdeyse gözleriyle seni devirecekler"**[20] buyurmuştur. Yani ellerinden gelse öyle yapacaklardı. Sonuçta peygambere iman etmeyenler kibirlendiği için peygambere iman etmemiştir. Kıyamete kadar da Mürşid-i kâmili kabul etmeyenler kibirlendikleri için onu kabul etmezler.

Neden?

Çünkü onlar da aynen müşriklerin söylediği gibi "bir beşer mi bizi hidayete erdirecek? O da bizim gibi biridir, neden ona tabi olalım, neden o benim hidayetime sebep olsun, neden o beni Allah'a taşısın, benim ondan ne eksiğim var! Bilgiyse benim de bilgim var, akılsa benim de aklım var. Hal böyleyken ben niye ona uyayım, neden onun peşinden gideyim" deyip kibirlenirler ve Mürşid-i kâmili kabul etmezler; ama iş zahiri olarak dünya menfaatine dökülünce böyle söylemezler tam tersine "o zengindir, ben onun yanında durursam, onu dinlersem, ona itaat

[17] Teğabun /6
[18] Bakara /151
[19] Furkan /20
[20] Kalem /51

edersem bana yardım eder, benim hakkımı öder" diye düşünüp bir zenginin veya mevki, makam sahibinin peşine takılırlar. Böyleleri iman etmemiştir, bu yüzden de böyle söylemekten, böyle yapmaktan ve ebedi hayatlarını kaybetmekten de korkmazlar.

İblis, Allah ile konuşuyordu ve bütün cennetlerde gezme hakkına sahipti, Allah'ın, Hz. Âdem (a.s.)'ı yarattığını görüyordu. Buna rağmen kibrinden dolayı iman etmemişti. Bundan dolayı devamlı "iman, inanmak değildir; Allah'ı her şeyden çok, canından çok sevmektir" diyoruz.

Biri Allah'ı seviyorsa onun emrini de sever. Allah sana secde emrini veriyorsa bu durumda kime secde ettiğin seni ne ilgilendirir! Secde ettiğin kişiyi görmeden önce Allah'ı görmen gerekmez mi! Rabbin sana "secde et" buyurdu ya isterse "köpeğe secde et" desin, sana ne, kime secde ettiğin seni ne ilgilendirir! İşte kibirlenmek; Allah'ın emri karşısında fikir yürütmek, fikir beyan etmektir. Aynı duruma insanlar da düşer ve Allah'ın emri karşısında yüzlerce, binlerce defa fikir beyan edip kibirlenir. İster farkında olsunlar, ister olmasınlar bu böyledir. Kibirlenenler önce Allah'ın ayetlerine karşı kibirlenmiştir.

Ayet; Allah'ın emri, Allah'ın sana olan hitabı demektir. Allah sana hitap ediyor ve sen onun hitabına karşı kibirleniyorsun! Allah'ın emrini beğenmiyor, ona fikir beyan ediyor, gerekeni yapmıyorsun!

Evet, hep beraber Allah'ın Kebir ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya çalışıyorduk, devam edelim.

Vellezîne kezzebû bi âyâtinâ: "O kimseler ki ayetlerimizi yalanlarlar." **Vestekberû anhâ:** "Ona (ayetlerimize) karşı

kibirlenirler.” Mustekbir olurlar, mustekbir davranırlar. **Ulâike ashabun nâr:** “Onlar ateşin arkadaşlarıdır.” Ateşlerini buradan götürdükleri için Allah onların ateş arkadaşı olduklarını söyledi. **Hum fîhâ hâlidûn:**[21] “Onlar orada ebedi kalırlar.” Ayetlerimize karşı kibirlenmiş olanlar ateşte ebedi kalırlar.

Dikkat edilirse Allah ayetlerimizi inkâr edenler değil “yalanlayanlar” buyurdu. Eğer bir ayeti dinlediğimizde veya okuduğumuzda o ayete karşı kör ve sağır davranırsak onu yalanlamış oluruz. Ayetleri yalanlayanlar Allah’ın ayetlerini duyar ama sanki duymamış, anlamamış gibi yapar veya kendine göre yorum yapar. Allah böyle olanlar için; “onlar ateş ashabıdır, bununla beraber orada ebedi kalırlar” buyurdu; yani imanları onları kurtarmaz, zaten iblisin imanı da onu kurtarmamıştı.

Allah’ı seven, Allah’ın sözünü de sever, dolayısıyla Allah’ın sözüne karşı kibirlenmez. Yalanlayanlar kibirlendiği için, büyüklendiği için, “ben daha iyi biliyorum, Allah böyle söyledi; ama boş söyledi” dediği için yalanlar.

Mesela; konuşurken bazen kendimi zor tutuyorum. Mutlaka bunun bir sebebi vardır. Eğer sohbet ederken ayetleri söylüyorsam mutlaka “onlar ayetlerimizi yalanlarlar” ayetine muhatap olan kardeşlerimiz vardır, bu yüzden kendimi zor tutuyorum. Zaten bütün çabamla, gayretimle bunu düzeltmeye çalışıyorum. Söylemiştim, benim söylediğim, anlattığım tek bir şey vardır, o da; “lâ ilâhe illallah’tır, Allah’a hiçbir şeyi şirk koşmayın, sadece Allah’a âbd olundur.” Bundan başka da bir şey anlatmıyorum, zaten sıra da başka bir şeye gelmiyor.

[21] Araf /36

Eğer Allah'ın ayetlerini yalanlayanlar ateş arkadaşıysa ve cehennemde de ebedi olarak kalıyorlarsa o halde insan olarak bunu hafife alamayız. Allah'ın ayeti okununca titrememiz gerekir. Allah ayet-i kerimede; **"bu Kur'an'ı bir dağa indirmiş olsaydık Allah'ın haşyetinden onu baş eğmiş, boyun eğmiş, paramparça olmuş görürdün"**[22] buyurur. Bizim gönlümüzün de böyle olması gerekir.

İlâhukum ilâhun vâhid: "Sizin ilahınız tek bir ilahtır (vahid olan ilahtır)." **Fellezîne lâ yu'minûne bil âhirah:** "Ahirete iman etmeyen o kimseler." **Kulûbuhum munkirah:** "Onların kalpleri münkürdür (inkârcıdır)." **Ve hum mustekbirûn:**[23] "Onlar kibirlenmişlerdir." Onlar kibirli olan kimselerdir.

Böylelerinin halleri nasıldır?

Kibirlendikleri için kalpleri inkârcıdır ve Allah'ı kabullenemezler. Biri ahireti inkâr ediyorsa bu durumda hayatını, ahireti kazanmak için yaşamaz; dünyaya kilitlenir, aklı, fikri, dünyaya göre çalışır, tercihi dünya hayatı olur. Bunlar ahirete inanmayanlardır.

Ve izâ tutlâ aleyhi âyâtunâ: "Ona ayetlerimiz okunduğunda." **Vellâ mustekbiran:** "Kibirlenir, döner." **Ke en lem yesma'hâ:** "Sanki onu işitmemiş gibi." Sanki ona ayetlerimiz okunmamış, sanki ayetimizi hiç duymamış gibi döner ve kibirlenir. **Ke enne fî uzuneyhi vakrâ:** "Sanki kulaklarında onu işitmemek için bir ağırlık varmış gibi." **Fe beşşirhu bi azâbin elîm:**[24] "Onu elim (iç yakan) bir azapla müjdele."

[22] Haşr /21
[23] Nahl /22
[24] Lokmân /7

Lâ cereme ennallâhe ya'lemu mâ yusirrûne ve mâ yu'linûn: "Şüphe yok ki Allah onların neyi gizlediklerini, neyi açıkladıklarını bilir." **İnnehu lâ yuhıbbul mustekbirîn:**[25] "Kesinlikle Allah kibirlenenleri (kibirli olanları) sevmez." Kul kibirlendiğini kendinden gizleyebilir; ama Allah'tan gizleyemez.

Yesmeu âyâtillâhi tutlâ aleyhi: "Allah'ın ayetleri ona okununca onu işitir" **Summe yusırru mustekbiran ke en lem yesma'hâ:** "Sonra kibirlenir (büyüklenir), sanki onu hiç işitmemiş gibi ısrar eder." **Fe beşşirhu bi azâbin elîm:**[26] "Onu elim bir azapla müjdele." O, ayetleri dinler ya da işitir; ama kibrinden dolayı hiç işitmemiş gibi ısrar eder.

İnnemâ yu'minu bi âyâtinellezîne izâ zukkirû bihâ: "Ayetlerimize iman edenler o kimselerdir ki (ayetlerimiz) onlara hatırlatıldığında." Allah kibirlenmiş olanları, iman etmeyenleri anlattı, bir de iman edenleri, iman edenlerin halini anlatır. İman edenler o kimselerdir ki ayetlerimiz onlara hatırlatıldığında, ayetlerimizle onlara öğüt verildiğinde, ders verildiğinde, vaaz verildiğinde, zikredildiğinde, onlar ayetlerimizi dinlediklerinde. **Harrû succeden ve sebbehû bi hamdi rabbihim:** "Yüz üstü secdeye kapanırlar ve rablerini hamd ile tesbih ederler."

Bu ayette geçen secdeye kapanmak zahiri olarak değildir; işittik ve itaat ettik demektir. Secde; bir mü'minin Allah'a olan imanını ortaya, zahire dökme halidir; yani "ya rabbi ben sana aşığım, sen benim her şeyimsin, ekber olan sensin, ben senin yaratmış olduğun âbdinim, kulunum, aşığınım" deyip yüzünü yere, toprağa sürmektir.

[25] Nahl /23
[26] Câsiye /8

Onlar Allah'ın ayetleri karşısında secde halinde, aşk ve muhabbet halindedirler, buyurdu Allah. Onlar Allah'ın ayetini öğüt olarak, zikir olarak aldığı gibi bir de o ayet için rablerine hamd ederler. Dolayısıyla Allah'ın ayetini aldıklarında bir şey daha öğrenirler, imanlarını biraz daha artırırlar, rablerini biraz daha tanırlar, rableri onlarla konuşmuş olur ve onlar rablerinin hitabını duydukları, işittikleri için rablerine hamd ederler.

Ve hum lâ yestekbirûn:[27] "İşte bunlar kibirlenmemiş olanlardır." Bunlar kibirlenmemiş, büyüklük taslamamış olanlardır, bunlar mü'mindirler. Bu yüzden biri secdeye kapanmıyor, rabbini hamd ile tesbih etmiyorsa kibirlenmiş olur.

Ve kâle rabbukumud'ûnî estecib lekum: "Rabbiniz buyurdu ki: Bana dua edin ki size icabet edeyim." **İnnellezîne yestekbirûne an ibâdetî:** "Muhakkak ki bana ibadet etmeyi (bana dua etmeyi) kibirlerine yedirmeyenler." **Se yedhulûne cehenneme dâhırîn:**[28] "Onlar cehenneme buyur edilecekler." Onlara; "buyurun, cehenneme" denilecek.

Allah'a dua etmeyi, ibadet etmeyi kibrine yedirmeyenlere baktığında Allah'a secde edemediklerini, "Allah" diyemediklerini görürsün. Onlar Allah'a secde etmeyi kibirlerine yedirmezler ve bunun için de bin türlü bahane üretirler, hatta "işte şundan dolayı secde edemiyorum" deyip kendi kendilerini ikna ederler. Şeytan sağdan gelip onların yaptığının daha güzel olduğunu onlara vahyeder; çünkü şeytan, dostlarına vahyeder ama her ne olursa olsun onlar rabbini dinlememiş, dinlemeye tenezzül etmemiş, dua etmeyi, Allah'tan istemeyi, ona ibadet etmeyi kibrine

[27] Secde /15
[28] Mu'min /60

yediremeyip Allah'a karşı kibirlenmiştir. Allah da onların cehenneme gideceklerini söyledi.

Bir de Allah'a kibirlenmeden âbd olan, ibadet eden melekler vardır. **Ve lillâhi yescudu mâ fîs semâvâti ve mâ fîl ard:** "Göklerde ve yerde ne varsa hepsi, Allah'a secde ederler." **Min dâbbetin vel melâikeh:** "Canlılardan (her ne varsa, kıpırdayan her ne varsa, diri hangi mahlûkat varsa) bir de melekler (rablerine secde ederler)." **Ve hum lâ yestekbirûn:**[29] "Ve onlar kibirlenmezler." Büyüklük taslamadan Allah'a secde ederler.

İnnellezîne inde rabbike lâ yestekbirûne an ibadetihî: "Rabbinin katında olanlar (onun huzurunda duranlar) ona ibadet etmekten, âbd olmaktan asla kibirlenmezler." **Ve yusebbihûnehu ve lehu yescudûn:**[30] "Bir de onu tesbih ederler ve ona secde ederler." Tesbih etmek, "subhan" demek, noksan sıfatlardan münezzeh demektir. O halde kimi tesbih ettiğimize, kime hatasız, kusursuzdur, dediğimize, "ben" mi yoksa "Allah" mı dediğimize bakmamız gerekir.

İnsanların çoğuna baktığımızda nefislerinin Allah'ın subhan sıfatına sahip çıktığını görürüz. Böyle olan biri sürekli savunmadadır, sürekli "ben doğru yapıyorum, ben yanlış yapmam" der. Yanlış yapsa bile yanlışını kabul etmez, "ben subhanım" der. Yanlış yaptığında özür dileme tenezzülünde bile bulunmaz, bunu nefsine yediremez! Bu yüzden "ben hatasızım, ben kusursuzum" demek; "ben subhanım" demektir. Bu, Allah'ı değil kendi nefsini tesbih etmektir.

Kulun "subhan olan Allah'tır, ben beşerim, yanlış da yaparım, eksik de yaparım, hata da yaparım. Hata yapmak

[29] Nahl /49
[30] Araf /206

istemedim; ama hata olmuş, yanlış söylemek istemedim; ama yanlış olmuş, özür dilerim" deyip, Allah'tan af ve mağfiret dilemesi, aynı şekilde Allah'ın kullarından da özür dileyebilmesi gerekir; çünkü kul subhan değildir.

Eğer biri nefsini subhan olarak görürse özür dileyemez, yanlışını kabul etmez. Burada da böyle olanlar olduğu için bunu söylüyorum. Mesela; nefsinde böyle bir hal olan kardeşimize onun böyle olduğunu yüz türlü delille söyler, onun "subhanallah" değil "subhanî" dediğini; yani "ben subhanım" dediğini ispat eder, bunu ona gösteririm ama bu ona fayda vermez; çünkü kendini savunup; "ben öyle söylemedim, öyle söylemek istemedim" der.

Samimiyetle, haşyetle, muhabbetle rabbimizi isteyerek kendi eksikliğimize bakarsak "ben subhanım" dediğimizi görür, anlarız; ama nefsimizin küfrünün, şirkinin üstünü kapatıp görmezden gelirsek onu hiçbir zaman anlayamayız. Sonra nefsimizin küfrü son nefeste öyle bir ortaya çıkar ki bizi öbür tarafa imansız olarak götürür.

Ve lehu men fîs semâvâti vel ard: "Göklerde ve yerde her ne varsa onundur." **Ve men indehu lâ yestekbirûne an ibâdetihî:** "Onun yanında bulunanlar ibadet etmekten kibirlenmezler." **Ve lâ yestahsirûn:**[31] "(Bununla beraber) Bir yorgunluk da hissetmezler." Melekler yorulmazlar; yani "ben bana ibadet edecek, âbd olacak kulları yaratmışım, bunlar meleklerdir. Melekler bana ibadet ederken, dua ederken, secde ederken ne kibirlenir ne de yorulurlar ama benim senden istediğim başka bir şey var; senden halife olmanı, nefsinle beraber bunu becermeni,

[31] Enbiyâ /19

nefsine meydan okuyup onu yenmeni, beni tercih etmeni istiyorum" buyurdu Allah.

Ve izâ kîle lehum teâlev yestagfir lekum resûlullâh: "Onlara 'gelin, Allah'ın resulü sizin için istiğfar etsin' denildiğinde." **Levvev ruûsehum:** "Onlar başlarını bükerler." **Ve raeytehum yesuddûne ve hum mustekbirûn:**[32] "Görürsün ki onlar kibirlenir (büyüklük taslayıp) yan çizip giderler." Onlara "gelin, Allah'ın resulü sizin için istiğfar etsin" denildiğinde bir bahane üretip çekip giderler. Demek ki Allah'ın resulü birileri için istiğfar edebiliyormuş.

Bunun için Allah ayet-i kerimede Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e; **"onlar için dua et, onlar için selat et"**[33] buyurur. Allah başka bir ayet-i kerimede de; **"eğer onlar sana gelseydi sen de onlar için istiğfar etseydin Allah onlar için tevvab ve rahim olurdu, onları affederdi"**[34] buyurur. Allah bunu münafıklar için söylüyor. Münafık olduğu halde sana gelseydi, "benim için istiğfar et, rabbim beni affetsin" deseydi onu affederdim, buyurdu Allah.

Ve rabbeke fe kebbir:[35] "Rabbini tekbir et." Rabbinin büyüklüğünü üzerinde göster, rabbini büyük olarak tanı.

Bir kul, rabbini büyük olarak nasıl tanır?

Hayatı yaşarken "rabbim Allah'tır" dediyse, her konuda "Allah'ın emri böyledir ve ben onun kuluyum, benim hükmüm geçmez, başkasının hükmü bende geçmez, benim için tek büyük Allah'tır, ekber olan odur" dediyse rabbini tekbir etmiştir. Yoksa

[32] Munâfikûn /5
[33] Tevbe /103
[34] Nisa /64
[35] Muddessir /3

hiç kimse tesbihi eline alıp; "Allah u ekber, Allah u ekber" demekle Allah'ı tekbir etmiş, büyüklemiş olmaz.

Huvallâhullezî lâ ilâhe illâ huv: "Allah odur ki ondan başka ilah yoktur." Allah'ı tanımak mı istiyorsun, işte Allah odur ki ondan başka ilah yoktur. Önce bunu kabul etmen gerekir. O, zatında ehad, sıfatlarında ise vahid olandır. **El melikul kuddûsus selâmul mu'minul muheyminul azîzul cebbârul mutekebbir:** "O meliktir (her şeyi idare eden mülkün melikidir), kuddustur (her türlü noksanlıktan münezzehtir, beridir, kudsiyet sahibidir, onun emrine, onun hükmüne dokunulmaz, o, dokunulmazdır), selamdır (selamet verendir, selamet yurdunu, cenneti hazırlayandır, kullarını selamete erdiren, selamete çıkarandır), mü'mindir (imanı verendir, kendisine güvenilmeye layık olandır, güvenilendir, sevendir, her şeyden ve herkesten çok sevendir), müheymindir (koruyandır, gözetendir, muhafaza edendir), azizdir (bütün şeref, bütün güç, kuvvet, kudret kendisine aittir), cebbardır (dilediğini, zorla yaptırandır, kuluna irade vermişse, tercih hakkı vermişse bu onun takdiridir, yoksa istediğini zorla da yaptırır, yaptırandır), mütekebbirdir (kebirdir, tek büyük olandır)." **Subhânallâhi ammâ yuşrikûn:**[36] "Allah onların şirk koştuklarından münezzehtir (beridir)." Allah, kendisine bu vasıfları vermeyenlerden, onların fikirlerinden, düşüncelerinden, konuşmalarından, imanlarından beridir. Allah bu ayette kendini tanıttı.

Allah oruçla ilgili olan ayette; **"ramazan ayı o aydır ki insanlar için beyan olsun, hidayet olsun, Furkan olsun diye Allah onda Kur'an'ı indirmiştir"**[37] buyurur. Allah, Kur'an'ı beyan olsun; yani insanlar onunla her şeyi anlasınlar ve bu Kur'an onlara

[36] Haşr /23
[37] Bakara /185

hidayet olsun bir de Furkan olsun diye; yani insanlar hakkı batıldan, doğruyu yanlıştan, küfrü ve şirki imandan ayırsınlar diye indirmiştir. Kul bütün bunları ancak Kur'an ile ayırabilir. Yoksa ayıramaz, bunları ayırt edemez. Zaten sorunumuz da buradadır.

İman ile küfrü, güzel ile çirkini, doğru ile yanlışı bilmediğimiz ve şirke boğulduğumuz halde şirkin içinde olduğumuzu bilmediğimiz için onları birbirinden ayıramıyoruz. Aynı şekilde imanımıza şirki karıştırmışız; ama bunun farkında değiliz; çünkü Furkan'ımız yoktur, Kur'an henüz bizim için Furkan olmamıştır, onu Furkan olarak kabul etmemişizdir. Allah ayet-i kerimede; **"Allah, size Furkan verir"**[38] buyurmuştur; yani ayırma kabiliyeti verir.

Peki, nasıl ve nerden verir? -Tabi ki Kur'an ile verir. Allah, Kur'an'ın Furkan olduğunu beyan etmiştir.

Şehru ramadânellezî unzile fîhil kur'ânu huden lin nâs: "Ramazan ayı o aydır ki insanların hidayeti için Allah o ayda Kur'an'ı indirmiştir." Allah, Kur'an ile insanları hidayete erdirir. Onsuz hidayet olmaz. **Ve beyyinât:** "Ve beyan olsun diye." Kullarına beyan etsin, onlara açıklasın, anlatsın, kulu Kur'an'la anlasın diye. **Minel hudâ:** "Hidayetten (olan her şeyi beyan etsin, hidayetten her ne varsa onda beyan olsun diye)." **Vel furkân:** "Ve Furkan olsun diye." Yani hakkı batıldan, doğruyu yanlıştan, güzeli çirkinden, imanı şirkten ve müşriklikten ayırsın, ayırt etsin diye Allah, Kur'an'ı indirmiştir.

Fe men şehide minkumuş şehra fel yesumhu: "Sizden her kim ki bu aya ulaşırsa oruç tutsun." **Ve men kâne marîdan ev alâ seferin:** "Sizden herhangi biriniz hasta olur veya yolculukta

[38] Enfâl /29

(seferde) olursa." **Fe iddetun min eyyâmin uhar:** "(O günlerde oruç tutmaz) Sonraki günlerde sayıyı tamamlar." **Yurîdullâhu bikumul yusra:** "Allah sizin için kolaylık diler." **Ve lâ yurîdu bikumul usra:** "Sizin için zorluk dilemez." İlle de oruç tutacağım diye kendinizi zorlamayın; çünkü oruç sadece açlıktan ibaret değildir. Mesele; Kur'an'a yakışan kıymeti, değeri vermek ve Kur'an için Allah'a şükretmektir.

Ve li tukmilûl iddete: "Sonra sayıyı tamamlayın." **Ve li tukebbirûllâh:** "Ve Allah'ı tekbir edin." Neden? **Alâ mâ hedâkum:** "Sizi hidayete erdirdiği için." Bunun için Allah'ı tekbir edin. Eğer Allah'ın hidayetiyle hidayeti bulmaz, Kur'an size hidayet olmaz, beyan olmaz, Furkan olmazsa Allah'ı tekbir etmiş, Allah'ın kelamını, sözünü ciddiye almış olmazsınız. Tekbir etmek istiyorsanız Kur'an'a, Allah'ın ipine sarılmanız gerekir. **Ve leallekum teşkurûn:**[39] "Umulur ki şükredersiniz." Kur'an'dan dolayı, Allah sizinle konuştuğundan dolayı umulur ki ona teşekkür etmek için oruç tutarsınız.

Peki, Allah'a aç kalınca mı teşekkür etmiş oluruz?

Tabi ki hayır! Kitabımızın ilk bölümlerinde ramazanda nasıl niyet getirmemiz gerektiğini anlatmıştık. Oruç; aç kalmak değil, Allah ile muhatap olmaktır, zahiri tarafını bir kenara bırakıp gönlüne yönelerek gönül itibariyle Allah'a dönmek, Allah'ı dinlemek, Kur'an'ı dinlemektir. Zahiri tarafına, bedeni tarafına yedirmeyip, içirmeyip gönlüne, ruhuna yedirip içirmek, ikramda bulunmaktır ve ruhun yediği, içtiği; aşktır, muhabbettir, başka bir şey değildir. Beden, ruha ait binektir. Dolayısıyla ruh, ramazan ayında bineğe; "sen biraz dinlen, kenarda dur, sıra bende" der.

[39] Bakara /185

Len yenâlallâhe luhûmuhâ: "Onun (o kestiğiniz kurbanların) etleri Allah'a ulaşmaz." **Ve lâ dimâuhâ:** "Ve kanları da (Allah'a ulaşmaz)." **Ve lâkin yenâluhut takvâ minkum:** "Ama sizden olan takva (sizdeki takva) ona (Allah'a) ulaşır."

Bu ne demektir?

Allah'a ulaşan kestiğiniz kurbanın eti veya kanı değil ona karşı sorumluluğunuzdur; çünkü kurban, Allah'a ulaşan takvanızdır, gönlünüzden Allah için gönderdiğiniz, ikram ettiğinizdir. Bu yüzden kurban "bunu senin için yaptım, sana kurban ettim, ben sana kurban oluyorum ya rabbi" demektir.

Kezâlike sahharahâ lekum: "Böylece onları sizin emrinize verdik." **Li tukebbirûllâh:** "Allah'ı tekbir etmeniz için." Allah'ı tekbir edesiniz diye. **Alâ mâ hedâkum:** "Sizi hidayete erdirdiği için." **Ve beşşiril muhsinîn:**[40] "Ve muhsinleri müjdele." Güzel yapanları, güzel olanları müjdele. Güzel olanlar; takva sahipleridir, Allah için sorumluluğunu bilip yerine getirenlerdir.

Ve kulil hamdu lillâhillezî lem yettehız veledâ: "O Allah'a hamd olsun ki o, çocuk edinmemiştir." **Ve lem yekun lehu şerîkun fîl mulk:** "Onun mülkünde herhangi bir şeriki (ortağı) yoktur." **Ve lem yekun lehu veliyyun minez zull:** "Ve o, acziyetinden dolayı bir veli (bir dost, bir yardımcı da) edinmemiştir." **Ve kebbirhu tekbîrâ:**[41] "Onu tekrar tekrar tekbir et (tekrar tekrar büyükle)." Yapabildiğin kadarıyla onu tekbir et.

Allah acziyetinden dolayı veli edinmemiştir; ama mü'minleri, takva sahiplerini sevdiğinden dolayı veli edinmiştir. Bununla beraber mü'minler takva sahibidir. Allah bu iki zümre için

[40] Hacc /37
[41] İsrâ /111

ayet-i kerimelerde; **“Allah mü’minlerin velisidir”**[42] **“Allah muttakilerin velisidir”**[43] buyurmuştur. Mü’minle muttaki aynıdır. Zaten biri muttaki olmayana kadar mü’min olmaz, mü’min olmayana kadar da muttaki olmaz. Mü’min aynı zamanda muttakidir; yani Allah’a karşı sorumluluğunu kabul edendir, bu sorumluluğunu yerine getirmek için bütün çabasını, gayretini ortaya koyandır.

Ve yevmel kıyâmeti terâllezîne kezebû alâllâhi vucûhuhum musveddeh: “Bir de Kıyamet günü Allah’a karşı yalan söyleyenlerin yüzünü kararmış olarak görürsün.” **E leyse fî cehenneme mesven lil mutekebbirîn:**[44] “(Allah’a karşı yalan söyleyip) Kibirlenmiş olanların yeri cehennem değil midir?” Yani onlar bir de cennete mi gitsin! Onlar Allah’a karşı nasıl yalan söylerler? -İman etmemişler; ama iman ettiklerini söylerler. Allah’ın sözünü, kelamını, ayetini kabul etmezler; ama kabul ettiklerini söylerler. Sanki Allah’ı kandıracakmış gibi Allah’a yalan söylerler.

Kîledhulû ebvâbe cehenneme hâlidîne fîhâ: “(Onlara) Cehennemin kapılarından girin, orada ebedi kalacaksınız, denilir.” **Fe bi’se mesvâl mutekebbirîn:**[45] “Kibirlenmiş olanların yeri ne kötüdür!”

Udhulû ebvâbe cehennem: “Cehennemin kapılarından girin.” **Hâlidîne fîhâ:** “Orada ebedi kalmak üzere.” **Fe bi’se mesvâl mutekebbirîn:**[46] “Kibirlenmiş olanların (büyüklük taslayanların) yeri ne kötüdür!”

[42] Ali İmran /68
[43] Câsiye /19
[44] Zumer /60
[45] Zumer /72
[46] Mu’min /76

Ve kâle mûsâ innî uztu bi rabbî ve rabbikum: "Musa dedi ki: Hem benim rabbime hem de sizin rabbinize sığındım." **Min kulli mutekebbirin lâ yu'minu bi yevmil hisâb:**[47] "Her mütekebbirden (kibirlenmiş olandan), hesap gününe iman etmeyenlerden." Yani hesabını, hayatını ebedi hayata göre yaşamayanlardan hem benim rabbime hem de sizin rabbinize sığındım; yani siz, Allah'a iman etmemişsiniz.

Sadakallahulâzim

Evet, "Allahu ekber" diyoruz. Allah tek büyüktür, büyüklüğünü anlayamayacağımız, aklımızın kavrayamayacağı kadar büyüktür. Allah tek büyüktür, bununla beraber âliyy ve muteâl olan kebirdir. Onun büyüklüğünü, kebir oluşunu zahiri olarak sadece kendimize baksak bile kendi üzerimizden anlarız. Allah zahiri olarak bize nasıl ki bir beden ihsan etmişse, görme, işitme, bilme, tutma, yürüme, konuşma ikram etmişse bir de bizi manevi olarak yaratıp ikram etmiş, bize ruhundan nefhetmiştir.

Zahiri olarak kendimize baktığımız gibi manevi olarak da kendimize baksak onun büyüklüğünü işte o zaman anlamaya başlarız.

Peki, ne kadar anlayabiliriz?

Tabi ki sonsuz bir deryadan bir damla kadar onun büyüklüğünü anlayabiliriz. Bu da bize Allah'a karşı boyun bükmemiz için yeterlidir. Sadece zahire baksak "sen büyüksün ya rabbi, sen kebir olansın, Allah u ekber" deriz.

Maneviyat her zaman için zahirden büyüktür. Bu her zaman için her safhada böyledir. Manevi âlem, zahiri âlemden, insanın maneviyatı da zahirinden kıyaslanmayacak kadar büyüktür; yani

[47] Mu'min /27

görünmeyen taraf görünenden her zaman için büyüktür. Zahirde kâinat vardır, buna kısaca "evren" denmiştir. İnsanın kendi küçüklüğünü anlaması için yere, göğe bakması gerekir; çünkü Allah böyle emretmiştir. Bunun için Allah ayet-i kerimede; **"onlar 'ya rabbi sen bunları boşuna yaratmadın' deyip göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde tefekkür ederler"**[48] buyurmuştur. Yani yerlere, göklere öylece bakıp geçmezler, yerlerin ve göklerin yaratılışı üzerinde tefekkür ederler.

İsterseniz şimdi bununla ilgili bir tefekkür yapalım.

Mesela; bizim bulunduğumuz bu samanyolu galaksisinde 400 milyar yıldız, gezegen vardır. Bu galaksi gibi de 2 trilyon kadar galaksi vardır. Her bir galakside de güneşler vardır. Samanyolu galaksisindeki Güneş sadece bize ait olan Güneş'tir. Güneş'in çapı, Dünya'nın 109 katı kadardır. Hacmi ise Dünya'nın 1,3 milyon katıdır; yani Güneş, 1,3 milyon tane Dünya kadar büyüktür. Ağırlığı da Dünya'nın 333 bin katı kadardır. Güneş katı madde olmamakla beraber içinde katı bir bölüm vardır ve bu katı madde bulutsu bir maddedir. Güneş'in çekirdeğindeki sıcaklık da 15,6 milyon santigrat derecededir. Bu sıcaklıktan dolayı Güneş, atomu yakar ve Güneş'te onun için nükleer yanma gerçekleşir. Güneş'in ürettiği enerji o kadar büyüktür ki bu enerjiden Dünya'mıza sadece 2 milyonda biri gelir, gerisi gelmez. Güneş'teki nükleer yanma saniyede 600 milyon ton hidrojeni helyuma dönüştürür. Güneş bu enerjiyi yaktığı için bir saniyede 4,5 milyon ton hafifler; yani Güneş, ölüme doğru, kıyamete doğru gider. Yapılan bilimsel araştırmalara göre Güneş'e 5,5 milyar yıl ömür biçilmiştir, doğrusu da budur. Zaten daha önceden de âlimlerimiz bunu söylemiştir. Güneş'in yakıtı bitince Güneş bir daha patlar ve şu

[48] Ali İmran /191

andaki verdiği ışığın binlerce katı ışığı birden verir. Kıyamet de zaten o zaman kopar.

"Kaddere" demek takdir etti demektir. İşte bu, Allah'ın mahlûkata zahiri olarak koyduğu takdirdir. Allah, Güneş'e de bir ömür biçmiştir ve Güneş'in ömrü de bu kadardır. Her şeyin bir eceli vardır ve onun vazifesi bittiğinde eceli de o zaman gelmiş olur. Eceli gelince o da teslim olur.

Bir de Güneş'ten daha büyük yıldızlar vardır, hatta bu Güneş'in 150 katı kadar daha büyük yıldızlar vardır. Yıldızları gezegen olarak değil Güneş olarak anlamamız gerekir. Sadece bu galakside 400 milyar güneş vardır. Bu güneşlerden bir kısmı Dünya'nın Güneş'inden 150 kat daha büyüktür ve unutmamak lazım ki bu Samanyolu galaksisi gibi de 2 trilyon galaksi vardır.

Yıldızlarla, astronomiyle meşgul olan iki İslam âlimi zaten daha önce kitap halinde bunları yazmış, söylemiştir. Şimdi de bilimin geldiği son nokta burasıdır. Peki, o âlimler bunu nasıl tespit etmiştir? -Onlar biliyordu, mutlaka gidip oraları gezmişlerdi.

Sadece bu galaksinin; yani samanyolunun çapı, genişliği 100 bin ışık yılı kadardır. Işık bir saniyede 300 bin kilo metre yol alır. Bir galaksinin çapı, uzunluğu böyle olunca evrenin çapını hesaplamak ya da uzunluğunu hesaplamak mümkün değildir. Bu sadece zahirde yaşadığımız âlemdir, bir de; melekût âlemi, ceberut âlemi ve lâhut âlemi olmak üzere manevi âlemler vardır.

Peki, bunları neden anlatıyorum?

Bunları anlattım ki sadece zahiri âleme baktığımızda bile aklımızın bu büyüklüğü anlayamayacağını bilelim ve bunların yanında bir de manevi âlemler olduğunu unutmayalım. Hal böyleyken rabbimizin kebir oluşunu acaba nasıl anlamamız lazım!

Allah'ın kebir oluşunu, büyük oluşunu anlamamız hiç mümkün müdür! İnsan kendi küçüklüğüne bakmadan, kendi küçüklüğünü anlamadan Allah'ın büyüklüğünü anlayamaz, idrak edemez; ama bir de bakarsın ki Allah'a kafa tutmuş! İnsan, Allah'ın büyüklüğünü anlamazsa küçülür. Allah kebirdir; tek büyüktür.

Bir de kul, Allah ile nasıl kebir olur, Allah'ın Kebir ismi kulda nasıl tecelli eder, etmelidir?

Kul, Allah ile büyük olmalıdır. Allah ile büyük olmaz, Allah'ın güzelliğiyle güzel olmazsa iki damla pis su, kokmuş bir et parçası olur, başka da bir şey olmaz! İnsan, Allah ile, Allah'ın büyüklüğüyle, Allah'a âbd olmakla, Allah'ı sevmekle, Allah'ın sevgisiyle büyük olmaz, kebir olmazsa böyle olur. Dolayısıyla bir solucan bile ondan daha şerefli, daha kıymetli olur.

"Canlıların en kötüsü nedir" diye sorulsa cevap olarak "domuz" denilir; ama Allah öyle söylememiştir. Allah ayet-i kerimede; **"canlıların en kötüsü aklını kullanmayan sağır ve dilsiz (insanlardır)"**[49] buyurmuştur. Allah, canlıların en kötüsünün; Allah'ın büyüklüğünü anlamamış, kavramamış, bunun için çaba, gayret sarf etmemiş, aklını, gözünü, kulağını bunun için kullanmamış insanlar olduğunu söylemiştir. Böyleleri aklını kullanmadığı için kendini anlayamamış, kendini tanıyamamıştır. Bu yüzden aklını kullanmayanlar bir köpekten de, bir solucandan da daha kötüdür.

İnsan, Allah'ın kebir olduğunu anlamak için kendine ve mahlûkata bakmalıdır. Manevi olarak Allah'ın büyüklüğünü tanımak için ise bu defa bakması gereken isimler Allah'ın Âliyy ve Muteâl isimleridir.

[49] Enfâl /22

Evet, Allah'ın Kebir ismini ayetlerde geçtiği şekilde öğrenmeye, anlamaya çalıştık.

Allah hepimizi Kebir ismine iman edenlerden, rabbini tek büyük olarak bilenlerden, rabbini tekbir edenlerden eylesin. Rabbinin büyüklüğüyle, kullukla, âbdiyetle büyük olanlardan, rabbini severek, sevgiyi hak ederek büyük olanlardan eylesin. Allah bizi büyüklenenlerden, kibirlenenlerden, kibirlenip Allah'ın vahyini, ayetlerini yalan sayanlardan, yok sayanlardan, kabul etmeyenlerden eylemesin.

Allah hepinizden razı olsun.

EL MUTEÂL

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Esmau'l Husna 4. Cildimizin ramazan ayına denk geldiğini söylemiştik. Bu sohbetimizde ramazanın ikinci on gününe girdik. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"ramazanın ilk on günü rahmet, ikinci on günü mağfiret, üçüncü on günü de cehennemden kurtuluştur"*[1] buyurur. Eğer ramazanın ikinci on günü mağfiretse o halde Allah'ın bizi mağfiret ettiğini tatmamız gerekir.

Allah'ın bizi mağfiret edip etmediğini nasıl anlayacağız?

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"duanın, tövbenin, istiğfarın kabul olup olmadığını kendi gönlümüzden anlarız. Onun için duam acaba kabul oldu mu veya olmadı mı diyorsanız kendi gönlünüze bakın"* buyurur. Peki, nasıl tövbe etmemiz gerekir? -Elbette ki Allah'ın bizden istediği, bize emrettiği gibi tövbe ve istiğfar etmemiz gerekir.

Allah ayet-i kerimede; **"en güzel isimler Allah'ındır. Onun için Esmau'l Husna'yla Allah'a dua edin"**[2] buyurur. Tövbe ve istiğfar duadır; çünkü "ya rabbi! Beni affet, mağfiret et" diyoruz. O halde "ya rabbi! Sen ğafursun, sen ğaffarsın, sen tevvabsın, sen afuvvsun, beni mağfiret etmeni, affetmeni istiyorum. Gönlüm sana dönsün, ben sana dönmeyi istiyorum. Senden başka tarafa,

[1] İbn Huzeyme, Beyhakî, İbn Hibbân, Bk. Münzirî, Et-Tergîb ve't-Terhîb II, 94-95
[2] Araf /180

yanlışa, günaha, hataya dönmek istemiyorum" deyip Allah'ın güzel isimleriyle tövbe ve istiğfar edip dua etmemiz gerekir.

Bunu sadece dilimizle söylememiz duamızın kabul olacağı anlamına gelmez. Bir de duamızın kabul olup olmadığına bakmamız gerekir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"doymayan nefisten, kabul olmayan duadan, fayda vermeyen ilimden sana sığınırım ya rabbi"*[3] buyurmuştur. O halde bir dua edeceksek "edeceğim dua mutlaka kabul olacak bir dua olmalıdır" deyip dua etmemiz lazım. Bu nedenle kabul olmayacak bir dua yapmamalıyız. Mesela; biri dua edip "ya rabbi ben havada uçmak istiyorum" derse bu duası kabul olacak bir dua olmaz; çünkü Allah'ın bir âdeti vardır ve Allah hiç kimse için âdetini değiştirmez; ama manevi konuda kim ne isterse istesin Allah onu kuluna ihsan eder, ikram eder; çünkü insanı bunun için yaratmıştır.

İnsanın aklına gelebilecek manevi her şey mutlaka kabul olacak bir duadır. İnsan, bir kul olarak duasını yapmalıdır, ne isterse istesin, işlediği günah her ne olursa olsun mutlaka duası kabul olur. Allah ayet-i kerimede; **"ey nefsini israf eden (hayatını harcayan, israf eden) kullarım! Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin; çünkü Allah bütün günahları affeder, mağfiret eder"**[4] buyurmuştur. Hem de bütün günahları hiç istisna yapmadan affeder, mağfiret eder.

Bu durumda biri istiğfar ediyorsa önce Allah'ın Ğafur, Ğaffar, Tevvab ve Afuvv isimlerine iman etmelidir. Eğer iman etmişse "rabbim beni affeder, mağfiret eder" deyip bu affı, mağfireti gönlünde tadar; yani tövbesine, istiğfarına, duasına Allah'tan cevap alacağını bilir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"biri*

[3] Müslim, Zikir, 73
[4] Zumer /53

tövbe ederken, istiğfar ederken veya dua ederken eğer gönül âlemi başka bir hal alırsa, tüyleri ürperirse (kendini rabbinin huzurunda bilip tadarsa) rabbinin kendisini affettiğini ya da duasını kabul ettiğini gönlü tasdik ederse o dua, o tövbe, o istiğfar kabul olmuştur" buyurur. Değilse sadece dil ile yapılmış bir dua, bir istiğfar olmuş olur, dolayısıyla o tövbesi, istiğfarı, duası kabul olmamış bir tövbe, bir istiğfar, bir duadır.

Mesela; bazen bir yanlış yaparız ve istiğfar eder, tövbe ederiz. Bir sefer tövbe ederiz; ama gönül itibariyle hiçbir şey hissetmeyiz, o halde bu tövbemiz kabul olmamıştır. Bu durumda Allah bize; "biraz ciddi ol, biraz feryat et, biraz samimi ol" demiştir. Biz bir daha tövbe ederiz, bir daha hissetmeyiz ve yine tövbe ederiz. Bu böyle tekrarlanırken öyle bir an gelir ki rabbimizin huzurunda olduğumuzu, ona istiğfar ettiğimizi, ondan özür dilediğimizi, mağfiret dilediğimizi ve Allah'ın bizi affettiğini gönül âlemimizde bütün şiddetiyle tadarız; yani "rabbim beni affetti" ya da "rabbim benim bu duamı kabul etti" deriz. Eğer böyle olmazsa duamız taklidi olur. Sadece dil ile yapılan dua, dil ile yapılan istiğfar da kabul olmaz.

Bazen birileri gelişi güzel bir şekilde "bize dua et" der. Evet, mü'minler bir biri için dua ettiğinde Allah o duayı reddetmez. Bu yüzden mü'minlerin birbirine dua etmesi gerekir; ama "Allah sana yardım etsin, Allah sana şunu versin" demek dua değildir. Söylediğim gibi; dua eden birinin dua ederken ciğeri yanarsa, içi yanarsa duası kabul olur; yani o dua, Allah'ın huzuruna varacak bir dua olur. Yoksa duası yarı yolda kalır; çünkü duanın, istiğfarın arşa çıkması gerekir.

Duanın, istiğfarın ön şartı, olmazsa olan şartı; samimiyettir, ihlâstır. Yoksa o dua Allah'ın huzuruna varmadan geri döner.

Kardeşlerimiz bizden dua istediğinde bizim de o konuda mutlaka içimizin yanması lazım ki o duayı yapabilelim, yoksa kardeşlerimiz bizden kabul olmayacak bir dua yapmamızı istemiş olur.

Bir de hiç tanışmadığımız halde öyleleri var ki yoldan geçerken arkadaşlara; "hocanıza söyleyin bana dua etsin" der. Niye, sen duayı ne zannediyorsun, sen duanın ne olduğunu biliyor musun! Eğer böyle söylüyorsan duanın ne olduğunu anlamamışsın, demektir.

Kul, rabbine karşı edepli olmalı, huzura bir şeyi arz edecekse duasının mutlaka gerekçeleri olmalı, Allah; "kulum bunu neden istedin" diye sorduğunda bir cevabı olmalıdır. Kul; "ben benim için bunun hayır olduğunu düşünüyorum" dediğinde Allah ona; "nerden biliyorsun, bunu hangi şartlara, neye göre söylüyorsun, sen bundan emin misin" diye sorarsa kul mutlaka buna cevap verebilmelidir.

İnşallah ramazanın bu ikinci on günü vesilesiyle Allah'ın mağfiretine nail oluruz, anamızdan doğduğumuz günkü gibi tertemiz oluruz.

İnsan beşerdir, mutlaka hata işler, yanlış yapar. İnsan sözcüğü, kelime itibariyle "üns" kökünden türetilmiş bir kelimedir. Üns de ünsiyet peyda eden; yani yakınlık kurabilen, irtibat kurabilen, yakın olabilen manasına gelir. Aynı şekilde "nisyan" kelimesi de "üns" kelimesinden türetilmiştir. Nisyan da; isyana, itiraza, yanlışa hazır anlamına gelir. Dolayısıyla isyan etmek de yakınlık kurmak da marifet olarak insanda vardır. Allah'a isyan etmek de bununla beraber Allah'a yakın olmak da insanın marifetidir, insanın elinden gelir ve bu tercih tamamen insana aittir.

İnsan manevi olarak düşebilir; ama düştüğünde bütün gönlüyle rabbine dönüp istiğfar etmeli, rabbinden mağfiret dilemeli, Allah'ın kendisini mağfiret ettiğini tatmalı ve rabbinin onu mağfiret edeceğine güvenmeli, tevekkül etmelidir. Allah, insandan Hz. İnsan olmasını ister. Bu yüzden devamlı "Allah, insandan aklını, iradesini sonuna kadar kullanmasını ister" diyoruz. Aklı ve iradeyi insana Allah vermiştir, dolayısıyla Allah insandan bu tercih hakkını kullanmasını ister; çünkü kul, aklını, iradesini ne kadar kullanırsa o kadar kâmil insan, Hz. İnsan olur.

Yoksa bazılarının anladığı gibi "işte mürşide teslim oluyorsun, işin bitiyor, o söylüyor sen yapıyorsun" demekle kâmil olunmaz, kemalat öyle olmaz! Bu görüş sakat bir görüştür. "Bizim işi anlamamıza, öğrenmemize, hatta irade etmemize, nefsimize direnmemize gerek yoktur, mürşidimiz söyler biz yaparız" demekle kulluk olmaz. Senin, ne yaptığını, nereye gittiğini anlaman gerekir; çünkü Allah senden Hz. İnsan olmanı ister. Senin hedefinde Hz. İnsan olmak olmalıdır. Allah böyle yapmayanlara da böyle anlatmayanlara da bunun hesabını sorar ve onlara "ben sana akıl verdim ki onu kullanasın, irade verdim ki tercih yapasın, Hz. İnsan olasın" der.

Yetiştirmenin ve yetişmenin ölçüsü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in sahabeyi yetiştirmesidir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, sahabeyi nasıl yetiştirmişse yetiştirmenin de, yetişmenin de ölçüsü öyledir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz veda hutbesini verirken yaklaşık olarak 125 bin sahabe onu dinlemiştir; ama Mekke'ye, Medine'ye baktığımızda orada kabirleri bulunan sahabenin sayısı 10 bini geçmez. Geri kalan 115 bin sahabe orada yoktur. Bu 115 bin sahabe, dünyanın dört bir tarafına Allah'a davet için dağılmıştır. Eğer onlar iradesini kullanmasalardı, öğrenmeselerdi, anlamasalardı, işin nasıl yapılması gerektiğini

anlamamış olsalardı insanlara örnek olamazlardı, yol gösteremezlerdi, göklerdeki yıldızlar gibi olamazlardı.

İradesi elinden alınmış insan kişiliksiz insandır, kişiliği olmayan insandır.

İnsan, iradesini, aklını sonuna kadar kullanacak, Hz. İnsan olmak için bütün çabasını, gayretini ortaya koyacak ve bununla beraber yolu yürürken gökteki yıldız gibi olacak. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"sahabem gökteki yıldızlar gibidir, hangisine tabi olursanız hidayete erersiniz"*[5] buyurmuştur. Sahabeler çabalarını gösterdikleri için gökteki yıldız mesabesinde olmuştur. Bu yüzden kul da yürümeyi bilmeli, sürekli birinin arkasında durmayı düşünüp "o söyleyecek, ben yapacağım" dememelidir. Böyle bir şey yoktur! Öyle bir an gelir ki artık senin söylemen ve sana tabi olanların senin söylediğini yapmaları, arkandakilerin sana tutunduğunda ayakta durabilmeleri gerekir. Biz bütün kardeşlerimizden böyle olmalarını istiyoruz.

Bunun haricindeki düşünceler yanlıştır. İnsanın düşüncesi, niyeti iyi olabilir; ama iyi niyet tek başına yolu yürümeye yetmez. Biri; "ben Kâbe'ye gidiyorum" deyip niyetlense ve niyeti de düzgün olsa, iyi niyetli olsa; ama dönüp ters tarafa gitse Kâbe'ye gitmiş olur mu? -Olmaz. Kâbe yerine Rusya'ya gider, olacağı da budur. Sonra orada; "ama benim niyetim iyiydi" demesi de onu kurtarmaz ya da bu iyi niyeti onu Kâbe'ye götürmüş olmaz. Bu yüzden iyi niyet tek başına yetmez.

Mürşid-i kâmil peygamber varisi demektir. Bu yüzden onunla beraber olmak için iyi niyetin ve samimiyetin yanında bir de aklı sonuna kadar kullanıp gereken çabayı, gayreti göstermek

[5] Beyhakî, El-Medhal, S.164, Kenzu'l-Ummal, Hadis No: 1002

lazım. Öyle olursa insan, sahabelerin kazandığını kazanır ve Allah'a yakın olur, dost olur.

Bütün Mürşid-i kâmiller kendisiyle beraber olanları yetiştirir, Allah'a dost eder ve işini yaparken de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in yaptığı gibi Kur'an'a göre, Allah'ın vahyine göre işi yapar. "Ben peygamber varisiyim" diye yola çıkan biri eğer peygamberi gibi yapmıyorsa o nasıl varistir, kimin varisidir! "Büyüklerimiz böyle yapıyordu, biz de böyle yapıyoruz, işi büyüklerimize havale ediyoruz, işi onlar yapıyor" diyenlere tabi olanların hepsi aklını kullanmayan geri zekâlı insanlardır. İşi büyüklerimize havale ediyoruz da ne demek! Sen kimi kandırıyorsun! Bu, kim olursa olsun hiç fark etmez, bu kural herkes için geçerlidir. Kendini âlim diye, hoca diye takdim edenler için de geçerlidir.

İnsanın Allah'tan haşyet duyması gerekir. Ancak âlimler Allah'tan haşyet duyar.[6] Âlim dediğin bilmediği şey hakkında konuşmaz. Bu yüzden hiç bilmediği halde konuşanlara; "bilmediğin bir şey söyleme! Allah hakkında bilgin yoksa konuşma! Konuşursan bunun hesabını veremezsin. Üç kuruş para kazanacaksın diye biliyormuş numarası yapma! Böyle olmaz, bu yaptığın doğru değildir! Bu senin ebedi hayatının cehennem olmasına, sana uyanların, seni dinleyenlerin, seni ve senin söylediklerini kabul edenlerin imanının bozulmasına, tahrif olmasına sebep olur. Buna nasıl cesaret ediyorsun böyle" demek gerekir.

Bu yüzden birinin kendini, ahiretini, dünyasını ve imanını ciddiye alıp dinini öğrenmesi, anlaması ve rabbini tanıması gerekir. Eğer insan, rabbini, onun kendisini tanıttığı gibi

[6] Fâtır /28

Kur'an'dan tanımazsa birilerinin peşine takılır ve sürü mantığıyla onun peşinden gider, sonra o peşine takıldığı kişi ne söylerse onu yapar. Hâlbuki mü'minin bir ölçüsü vardır, onun ölçüsü; Allah'ın kitabıdır, resulüdür. Kim ne söylerse söylesin mutlaka onun söylediğini Allah'ın vahyinin ve resulünün ölçüsüne vurur. Eğer ölçüsü tutarsa öğrendiğini kabul eder, tutmazsa onu çöpe atar. Gerekirse yanlış söyleyene de yardım etmeye çalışır; çünkü o da onun kardeşidir.

Yoksa biri; "zaten âlimlerimiz okumuşlar, öğrendiklerini süzmüşler, pişirmişler, sofrayı hazırlamışlar, sizi de buyur edip; 'haydi, buyrun yiyin' demişler. Bu yüzden sizin, Allah'ın kelamını okuyup anlamanıza gerek yok. Fıkıh kitabını, ilmihal kitabını, namaz hocasını, falancanın kitabını okuyun yeter" derse ona; "sen kimden yanasın, benden mi yoksa şeytandan mı yanasın! Neden benimle rabbim arasına girmeye çalışıyor, niye benim cahil kalmamı istiyorsun! Yoksa senin benim üzerimde bir planın mı var, bana bir şey mi yaptıracaksın" diye sormak gerekir. Zaten böyle de olmuştur.

Örnek vermek gerekirse; devletler kendi halkını kullanmak için böyle yapıp; "sizin dininiz budur" demiş ve kendi düşüncelerini, fikirlerini halklarının önüne koymuştur. Sadece devletler değil hesabına gelen herkes kişiliği oluşmamış, birey olamamış insanları kullanmaya çalışmıştır. Sürü mantığıyla onlara toptan sürü dersi, sürü eğitimi verip; "haydi, böyle yapın, haydi, Allah rızası için ölün, haydi, Allah rızası için birbirinizi öldürün" demiş, bunun için de insanı önce cahil bırakıp Allah'tan, Allah'ın vahyinden, peygamberinden ayırıp ona bir din üretmiş, sonra da onu istediği gibi kullanmıştır.

Mesela; sözde bir filozof olan Konfüçyüs "cehalet saadettir" demiş. Niye? -İnsan bilince, öğrenince derdi ve sorumluluğu artarmış da ondan, bu yüzden cehalet saadetmiş. Yani ona göre en mesut olanlar eşeklerdir; çünkü eşekler bir şey bilmez. O halde eşekler en mesut varlıklardır. Birinin derdi yoksa o cahildir; çünkü bilmek ağır bir yüktür.

Allah ayetlerini indirirken Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e; **"sana ağır bir söz vahyedeceğiz"**[7] buyurmuştur. Allah'ın sözü ağır sözdür, ağır kelâmdır. Onun bir ağırlığı vardır, bununla beraber seni de ağırlaştırır, seni dağlar gibi yapar. Yoksa kurumuş otlar gibi rüzgârların önünde savrulursun; yani iki kelimenin, düşük seviyeli bir fikrin önünde savrulursun. Bu nedenle Allah'ın vahyi seni dağlar gibi ağır yapar, sana Allah'ın hesabını yaptırır.

Bir şeyi anladığında, bildiğinde o bildiğin her neyse seni kendine çeker; yani bilgi, bilinmek isteyenle bilmek isteyeni birbirine çeker. Allah'ı bilmeyince, anlamayınca kendini ona çekemezsin, Allah da seni kendine çekmez, seni cezbetmez. Neden -Çünkü Allah'ı bilmiyorsun, tanımıyorsun da ondan. Bu yüzden önce bilmen, öğrenmen ve anlaman gerekir. Allah'ı bildikçe, öğrendikçe, tanıdıkça seversin. Allah'ı sevince de Allah seni cezbedip kendine çeker.

Allah'ın bütün resullerinin bir vasfı vardır, o da cezbetme vasfıdır. Bu bütün resuller için istisnasızdır, hepsi mutlaka cezbeder, çeker. Neden cezbeder, bunun bir hikmeti, sebebi olmalıdır!

Bunun hikmeti; Allah'ın, resullerine nefhettiği ruhun üzerindeki perdenin kalkmasından, resullerin Allah ile olmasından

[7] Muzzemmil /5

dolayıdır. Bu yüzden onlar herkesi cezbedip çekerler. Onlara cezb olan da Allah'ın, insana nefhettiği ruhtur. Ruh, üzerinde perde kalkan ruhta kendini görür ve ona cezbolur; çünkü o ruhla aynı nurdan yaratılmıştır, aynı özelliklere sahiptir. Bu yüzden Allah'ın resulleri insanları iradesiz olarak çekerler.

İnsana nefhedilen ruhun üzerindeki perde biraz aralanmışsa; yani insan biraz istiğfar etmiş, tövbe etmiş, Allah'a dönmüş veya dönmek istemişse ruhun üzerindeki o karanlık hafifçe olsa bile aydınlanmışsa insan da bütünüyle ona cezb olur, ruhu ona doğru çekilir. Bu yüzden ruhunun üzerindeki perdenin kalktığı, aralandığı kişiyi sevmek o cezb olunan kulun elindeki bir şey değildir. Bununla beraber kul onu bildikçe, tanıdıkça ona daha fazla cezbolur. Aslında insanın o cezb olduğu yine kendisidir, kendisini yaratan, kendisine ruhundan nefheden rabbinin tecellisidir. Kalbinin, ruhunun üstü bütünüyle kararanlar ise istisnadır; çünkü onlar ölü konumundadır. Onlar haricinde bu cezb insanlarda iradesiz olur; ama cezbin artması ve kalbin, ruhun üstündeki perdelerin kalkması için bilmek, anlamak, sevmek gerekir.

Evet, Allah'ın isimlerini, El Esmau'l Husna'sını Kur'an'daki nüzul sırasına göre anlamaya öğrenmeye, dolayısıyla Allah'ın yeryüzündeki halifesini; yani kendimizi öğrenmeye, tanımaya çalışıyorduk. Önceki sohbetimizde Allah'ın Kebir ismini anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde ise Allah'ın El Muteâl ismini anlamaya, öğrenmeye çalışacağız inşallah.

Muteâl ismi, Kur'an-ı Kerim'de Ra'd Suresi 9. Ayette Allah'ın Kebir ismiyle beraber geçer.

Âlimul gaybi veş şehâdeh: "Allah görünenin ve görünmeyenin âlimidir." Gaybın da, görünenin de âlimi Allah'tır.

El kebîrul muteâl:[8] "O, kebirdir (tek büyüktür, bununla beraber) muteâldır." Muteâl; yüceler yücesi demektir. Bu yüzden "Allah u teâlâ" derken "Allah yüceler yücesidir" deriz.

Muteâl isminin Allah'ın Kebir ismiyle beraber gelmesinde mutlaka bir hikmet vardır.

Peki, bunun hikmeti nedir?

Allah kebirdir, tek büyüktür; ama onun bu büyüklüğü akılla anlaşılmaz. Senin, Allah'ın büyüklüğünü El Esmau'l Husna'sından, yarattıklarından, kendi üzerinden ve Allah'ın ayetlerinden anlamaya çalışman gerekir; ama bununla beraber Allah zatı itibariyle yüceler yücesidir; yani yaratılmış bir mahlûkun, aklın, yaratanını anlaması da mümkün değildir. "Allah kebirdir" derken Allah'ı teşbih etmiş oluruz. Allah'ın büyüklüğünü zahire, dünyaya, kendimize, yerdeki ve gökteki ayetlerine bakarak anlamaya çalışırız. Bu teşbihtir, böyle yapsak bile Allah'ı ancak aklımız kadar anlarız. Allah her şeyde kendini, kudretini, isimlerini tanıtmıştır; ama bununla beraber Allah muteâldır; yani bizim onu anlamamızdan münezzehtir. Bu da tenzihtir.

Bu yüzden bu ayetin hikmeti; Allah'ı anlamaya çalışırken hem teşbihle hem de tenzihle anlamaya çalışman, Allah'ın tek büyük olduğunu bilmen ama senin anladığın şekilde büyük olmaktan münezzeh olduğunu, subhan olduğunu da unutmaman gerektiğidir.

Hak dinden sapıp küfre kayan inançların ve Allah'a şirk koşanların istisnasız hepsi Allah'ın Muteâl ismine iman etmedikleri için şirke düşmüştür. Hangi dini sayarsanız sayın mutlaka hepsi döner dolaşır Allah'ın Muteâl ismine iman

[8] Ra'd /9

etmemeye dayanır. Hatta din olarak kabul etmediklerimiz de örneğin; Êzidiler, şeytana tapanlar da böyledir. Êzidiliğin kurucusu, onların önderi ehlisünnet bir âlimdir, aslında onların kitapları da Kur'an'dır, Budistler de böyledir. Bu yüzden hangi inanca bakarsanız bakın mutlaka Allah'ın Muteâl isminden bir sapma vardır.

Allah'ı Muteâl bilmeyip bu isme iman etmeyince Allah'ı bir şeye benzeterek sapmış oluruz. Mesela; tasavvufta vahdet-i vücud anlayışı vardır, arkadaşlar bunu bilir. Bu, Muhyiddin-i Arabi'nin ortaya koyduğu bir yoldur ve vücudun vahdeti, tekliği manasına gelir. Eğer imanımızı Kur'an'a arz etmez, Allah'ın her bir ismine iman etmezsek mutlaka bir yerde şeytan bizi tuzağa düşürür. İsterse söylediklerimiz iyi niyetle söylenmiş olsun bu fark etmez.

Söyledim; şeytana tapanların (Êzidiler'in) kurucusu, önderi ehlisünnet âlimlerinden bir tanesidir ve bu mezhep ilk çıktığında günümüzdeki gibi değildi. Zaman içerisinde Allah'ın Muteâl ismine iman edilmediği için uğradığı değişikliklerle şimdiki halini almış ve insanlara din diye takdim edilmiştir. Bu yüzden Allah'a iman ederken, Allah'ın kendisini tanıttığı şekilde tanıyıp iman etmemiz, aynı şekilde kendimizi de Allah bize kelamından nasıl tanıtmışsa öyle tanımamız gerekir.

Allah, insana ruhundan nefhetmiş, bütün varlığa da isimleriyle tecelli etmiştir. Varlıkta olan her şey Allah'ın isimlerinin tecellisidir, nurudur; ama Allah muteâldır, bütün varlıktan, bütün kâinattan beridir, yüceler yücesidir. Allah'ın Muteâl ismine böyle iman etmezsek Allah'ı getirir insanın, kâinatın, varlığın içine koyar ve "her şeyde Allah var" deriz. Böyle söylemek küfürdür ve Allah böyle bir imanı bizden kabul etmez; çünkü böyle söylersek

Allah'ın Muteâl, Âliyy ve E'Âla isimlerini inkâr etmiş oluruz. Hani Allah yüceler yücesiydi! Onu nasıl getirip eşyanın, Allah'ın yaratmış olduğu bir mahlûkatın içine koyarsın!

Bir de hâşâ Allah bedene, maddeye hulul eder diye bir söz söylenmiştir. Böyle bir şey kesinlikle yoktur. Allah'ın tecelli etmesi farklı, hulûl etmesi farklıdır. Allah için hulûl etti; yani "dâhil oldu" demek küfürdür, şirktir. Burada bilmeden böyle yapan arkadaşlar vardır. Bu yüzden bunları anlatıyorum ki farkında olmadan böyle söyleyen kardeşlerimiz kendilerini düzeltsin.

Allah ayet-i kerimede; **"onlar sözün tamamını dinlerler ve en güzeline tabi olurlar"**[9] buyurur; yani sözün en güzelini kabul edip alırlar. Hal böyleyken bazıları kendini o kadar bilgili zannediyor ki sözün tamamını dinlemeden "anladım" diyor. Hâlbuki sen anlamamışsın, Allah'ın tecellisi senin söylediğin gibi değildir. Allah hulûl eder deyip Allah'ın Muteâl olduğunu unutarak Allah hakkında konuşmanın sonu ya şeytana ya da dünyaya tapmaktır; yani kâfir olmak, müşrik olmaktır.

Evet, Allah tecelli eder; ama Allah'ın tecelli etmesi farklı, hulûl etmesi farklıdır. Tecelliyi Allah söylüyor; ama hulûl etmeyi senin kendi kendine ürettiğin zannın ya da şeytan söylüyor. Bu yüzden kelimeleri kullanırken çok dikkatli olmak, böyle yanlış anlaşılmalara sebep olmamak gerekir.

Peki, Allah'ın tecelli etmesini nasıl anlamamız lazım?

Mesela; ışık, lambanın tecellisidir ama ışık, lamba değildir. Bu yüzden ışığa lamba diyemezsin ama ışığın lambaya ait olduğunu söyleyebilirsin; çünkü ışık lambadan tecelli eder, lamba sönerse ışık da hemen yok olur. Bu yüzden ışık lambadan bağımsız

[9] Zumer /18

değildir, lambayla vardır. İşte, bütün varlığı böyle Allah'ın tecellisi olarak kabul etmemiz; ama bununla beraber Allah'ın varlıktan muteâl olduğunu, âliyy olduğunu, e'âla olduğunu unutmamamız gerekir.

Varlıkta müşahede edeceğimiz, göreceğimiz her şey Allah'ın isimleridir. Bütün varlık, Allah'ın isimlerinden, güzelliğinden, tecellisinden, nurundan ibarettir; ama Allah bir de muteâldır, yüceler yücesidir. Bu yüzden Allah'ı hem tenzih hem de El Esmau'l Husna'sıyla teşbih etmemiz gerekir.

İsterseniz şimdi de Allah'ın Mute'âl oluşuyla ilgili ayetleri okuyalım.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Âlimul gaybi veş şehâdetil kebîrul muteâl:[10] "Allah gaybın ve şehadetin âlimidir. O kebirdir, muteâldır." Büyüklüğünü isimleriyle gösteren, ayetlerini kullarına, varlığa gösterendir. Kendini hem bütün varlık ayetlerinden, hem de inzal ettiği ayetlerinden tanıtandır. Bununla beraber o muteâldır.

Subhânehu ve teâlâ: "O subhandır (her türlü noksanlıktan, eksiklikten münezzehtir, hiçbir şeye benzetilemez, hiçbir şey ona benzetilemez) ve teâlâdır (âliyydir, muteâldır, anlaşılmayacak kadar yücedir)." Bununla beraber tenzih noktasında varlıkla hiçbir benzerliği yoktur, Allah hiçbir şeye benzetilemez; çünkü o subhandır. **Ammâ yekûlûne uluvven kebîrâ:**[11] "(Allah) Kim ne söylerse söylesin Onların söylediklerinden yüceler yücesidir." Kim onun hakkında, onun yüceliği, subhanlığı, âlimliği hakkında ne

[10] Ra'd /9
[11] İsrâ /43

söylerse söylesin, ne düşünürse düşünsün Allah onların söylediklerinden yücedir; yani anlaşılmaz. Allah, kuluna böyle söylemekle; "sınırı bil, çizgiyi geçme, buraya dikkat et" buyurur.

Halakas semâvâti vel arda bil hakk: "O gökleri ve yeri hak ile (bir amaçla) yaratmıştır." **Teâlâ ammâ yuşrikûn:**[12] "O (Allah) onların şirk koştuklarından yüceler yücesidir (âliyydir, muteâldır)."

Âlimil gaybi veş şehâdeh: "O şehadetin ve gaybın âlimidir." **Fe teâlâ:** "Ve yüceler yücesidir." **Ammâ yuşrikûn:**[13] "Onların şirk koştuklarından (münezzehtir)." Bunun dışında kim bir şey söylerse şirk koşmuştur; yani kim "Allah muteâldır, âliyydir, e'âladır" demekten başka bir şey söylerse bu söylediği her ne olursa olsun o müşrik olur.

Ve rabbuke yahluku mâ yeşâu: "Ve rabbin dilediğini yaratır." **Ve yahtâru, mâ kâne lehumul hiyarat:** "Seçmek onların hakkı değildir." Seçmek, Allah'ın hakkıdır. **Subhânallâhi ve teâlâ ammâ yuşrikûn:**[14] "Allah subhandır ve onların şirk koşmalarından münezzehtir (âliyydir, yüceler yücesidir)."

Allâhullezî halakakum: "Allah odur ki sizi yaratmıştır." **Summe razakakum:** "Sonra sizi rızıklandırmıştır." **Summe yumîtukum:** "Sonra sizi öldürür." **Summe yuhyîkum:** "Sonra sizi diriltir." **Hel min şurakâikum men yef'alu min zâlikum min şey'in:** "Sizin şirk koştuklarınızdan bunu yapabilecek biri var mıdır?" Eğer bir şeyleri, birilerini Allah'a benzetiyorsanız o halde onların içinden sizi yaratacak, rızıklandıracak, sonra öldürecek ve tekrar diriltecek birinin olup olmadığına bakın! **Subhânehu ve teâlâ**

[12] Nahl /3
[13] Mu'minûn /92
[14] Kasas /68

ammâ yuşrikûn:[15] "O subhandır (bir şeye benzetilmekten münezzehtir), onların şirk koşmalarından münezzehtir (yüceler yücesidir, beridir)."

Ve mâ kaderûllâhe hakka kadrihî: "Onlar Allah'ın hakkını gerektiği gibi takdir edemediler (Allah'ı tanımadılar)." **Vel ardu cemîan kabdatuhu yevmel kıyâmeh:** "Kıyamet günü yeryüzü bütünüyle onun kudret elindedir." **Ves semâvâtu matviyyâtun bi yemînihi:** "Gökleri de kâğıt tomarı gibi dürüp sağ eline almıştır." **Subhânehu ve teâlâ ammâ yuşrikûn:**[16] "O (Allah) subhandır, onların şirk koştuklarından münezzehtir (yüceler yücesidir)."

Ve cealû lillâhi şurakâel cinn: "Cinleri Allah'a şirk koştular." **ve halakahum:** "Onları da (Allah) yarattı." Allah, cinleri yaratmış olduğu halde onlar cinleri Allah'a ortak koştular.

Peki, cinler şu anda da Allah'a şirk koşuluyor mu?

Elbette ki koşuluyor. Hem de öyle bir ortak koşuluyor ki cinlerin isminin söylenmesi bile insanlara korku veriyor. Hatta onlara "cin" demekten korktukları için "üç harfliler" diyenler vardır. Nasıl da korkmuşlar! Biri, Allah'tan bu kadar korkmuş olsaydı mü'min olurdu. Allah "onlar size bir zarar veremez, onların sizin üzerinizde bir gücü, bir yetkisi yoktur"[17] demedi mi! Hal böyleyken cinlerin neyinden korkuyorsun! Onlar da başka bir âlemde, başka bir boyutta senin gibi kullukla mükellef olan varlıklardır; ama Allah onlara ruhundan nefhetmemiştir, dolayısıyla onlar da Âdem'e; yani sana secde etmiştir ve iblis de

[15] Rûm /40
[16] Zumer /67
[17] Nahl-99

onlardandır, sadece o isyan etmiştir.[18] Durum böyleyken neden onlardan bu kadar korkuyorsun!

Bir de cinler hakkında "falan kişiyi cin çarpmış" ya da "falan kişinin içine cin girmiş, çıkarmamız lazım" denir. Böyle söylemek insanın şerefine yakışmaz. Bir de öyleleri var ki; "cinler bana yardım ediyor" der. Bir başkası da "ben âlimim, ben şeyhim, benim cinlerim var" der. Yazık, gerçekten yazık! İnsan bu durum karşısında ne söyleyeceğini bilemiyor! Haydi, "o ben âlimim" diyenler imanını, ahiretini; dünyaya, üç kuruş paraya değiştirdi, para kazanmak için bütün bunları söyledi ve yaptı diyelim, sen mü'min olarak ona nasıl gidersin, nasıl güvenirsin, ondan nasıl medet beklersin! Nasıl, Allah'a dua etmen gerekirken "cinler bu işi halletsin" dersin! Eğer böyle söylersen veya düşünürsen cinleri Allah'a şirk koşmuş olmaz mısın! Bunu Allah söylüyor.

Ve harakû lehu benîne ve benâtin bi gayri ilm: "Bir de bir şeyler bildiklerini zannedip (bilgiçlik taslayıp) ona (Allah'a) oğullar, kızlar isnat ettiler." **Subhânehu ve teâlâ ammâ yesifûn:**[19] "O (Allah) onların vasıflandırmalarından münezzehtir (yüceler yücesidir)." Allah bu sefer "yuşrikûn" değil; "yesifûn" vasıflandırmalarından kelimesini kullandı. Müşrikler "melekler, Allah'ın kızlarıdır"[20] demiş, Yahudi ve Hristiyanlar da kendi peygamberlerine "Allah'ın oğludur"[21] demişlerdi. Allah da bu ayette onların bu vasıflandırmalarından münezzeh olduğunu beyan etti.

Etâ emrullâh: "Allah'ın emri geldi." **Fe lâ testa'cilûhu:** "Acele etmeyin." Allah'ın emri gelirken acele etmeyin, Allah ne

[18] Kehf /50
[19] En'âm /100
[20] Nahl /57
[21] Tevbe /30

yaptığını bilir, "şu hemen şöyle olsun, bu hemen böyle olsun" demeyin. **Subhânehu ve teâlâ ammâ yuşrikûn:**[22] "O (Allah) onların şirk koşmalarından münezzehtir (yüceler yücesidir)."

Yunezzilul melâikete birrûhi min emrihî: "Melekleri emriyle (vahiyle) indiren (gönderen) odur." **Alâ men yeşâu min ibâdihî:** "Onu kullarından dilediğinin üzerine (indirir)." Allah, melekleri vahiyle neden gönderir? **En enzirû ennehu lâ ilâhe illâ ene:** "Şunu bildirir ki; benden başka ilah yoktur, ilah sadece benim." **Fettekûni:**[23] "Bana karşı takva sahibi olun." Allah yüceler yücesidir, herhangi bir şeye benzetilmekten münezzehtir; yani muteâldır.

Peki, Allah'ın Muteâl ismi bir kulda nasıl tecelli eder ve Muteâl ismine iman edip bu ismin kendisinde tecelli ettiği birinin hali nasıldır?

Böyle biri rabbini, peygamberini, Kur'an'ı tenzih eder. Tabi, rabbini tenzih ederken beraberinde teşbihi de yapması lazım ki imanı iman olabilsin. Teşbih aynı zamanda şehadet etmek; yani görmek, müşahede etmek demektir.

Daha rahat anlaşılması için Kur'an üzerinden örnek vereyim;

Kur'an'ı hem tenzih hem de teşbih ederiz. Kur'an'ın iki kapak arasına yazılmış zahiri şekli Kur'an değil, Mushaf'tır. Aynı şekilde Mushaf'ın içindeki yazı da Kur'an değildir. Kur'an olan, ayetlerin manasıdır ve Allah bu manayı resulünün gönlüne vahyetmiştir. Bu yüzden Kur'an Allah katından kitap şeklinde inmemiştir; çünkü Kur'an, inen vahyin manasıdır. Örnek vermek

[22] Nahl /1
[23] Nahl /2

gerekirse; Allah "elhamdulillâhi rabbil âlemîn" ya da "ikra' bismi rabbikellezî halak" ayetini resulünün gönlüne vahyedip bu ayetleri onun gönlüne yazdırmıştır. Yüce olan da işte bu ayetlerin içindeki manadır.

Allah Kur'an'a; "kerim, âzim, mecid"[24] buyurmuştur ve bu vasıfların hepsi de Kur'an'ın manasıyla ilgilidir. Eğer Kur'an'ın manasını bilmiyorsak Kur'an ile hiçbir bağımız olmamış demektir. Kur'an'ın kabını, Mushaf'ı, alıp evimizin en yüksek yerine asıp "buna âbdestsiz dokunmayın, bunu okuyup anlamaya çalışmayın, bu çok tehlikelidir" dersek kendimize göre tenzih yapmış, teşbih yapmamış oluruz. Kur'an'a bu şekilde bakmak Hristiyanca bir bakıştır. Eğer Kur'an'a sadece tenzihle bakar, teşbihle beraber bakmazsak böyle olur ve Kur'an'a sadece bir yönden iman eder; ama teşbihi yok saymış oluruz.

Hâlbuki Kur'an'a şahit olmamız gerekir. Kur'an'ı anlamadan nasıl şahit olabiliriz. Teşbihimiz nerde kaldı! Hayatımız boyunca Kur'an'ı anlamaya çalışmamış, onu sadece duvara asmış veya okumuş; ama bir şey anlamamışsak bu durumda Kur'an'ı okumamışız demektir; çünkü okumak anlamayı içerir. Kur'an'ın anlaşılmadan okunması okumak sayılmaz.

Kur'an'a iman etmek için onu teşbih edip kendi seviyemizden anlamaya çalışmamız gerekir. Bu nedenle "ayeti okudum, bütünüyle anladım" diyemeyiz; çünkü böyle söylersek onu teşbihe indirmiş olur, tenzihini yapmamış oluruz. "Kur'an'ı okudum, anladım" demek yerine; "Kur'an sonsuz bir deryadır, benim gücüm bir tas içmeye yeterliydi. Ben de bu deryadan bir

[24] Vakıa /77, Hicr /87, Kaf /1

tas içtim, bu kadar anladım, bana lazım olanı bu kadar aldım" dememiz gerekir.

Aynı şey Allah'ı teşbih ederken de geçerlidir. Rabbimizi de kendi üzerimizden tanımamız gerekir; ama rabbimizi kendi üzerimizden tanıyıp teşbih ederken onu mutlaka muteâl olarak tenzih etmemiz; yani tam ortayı bulup rabbimizi hem tenzih hem de teşbih etmemiz gerekir.

Aynı şekilde Allah'ın resulü için de hem teşbihi hem tenzihi bir arada yapmamız lazım. Mesela; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için; "o çok büyüktür, Allah bütün varlığı onun yüzü suyu hürmetine yaratmıştır" deyip onu tenzih ederken teşbih etmeyenler vardır. Böyle söyleyenlere; "niye böyle söylüyorsunuz" diye sorduğumuzda "Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hadisinde böyle buyurmuş" derler. Hâlbuki hadis böyle değildir, hadisin bir de devamı vardır. Böyle söyleyenlerin bu hadisin devamını da okumaları gerekir.

Allah hadis-i kutside ***Levlâke levlâke lema halaktul eflâk:*** *"Sen olmasaydın, sen olmasaydın felekleri yaratmazdım"* buyurmuştur; ama bu hadisi kutsinin hem öncesi hem de sonrası vardır. Bu hadisi Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in anlattığı gibi anlatmayanlar Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i sadece tenzih ederek sorumluluktan kaçıp kurtulmaya çalışmak için bunu gizlerler.

Peki, hadisin doğrusu nasıldır?

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hadisin başında; *"Allah'ın ilk yarattığı nur, benim nurumdur"* buyurmuştur.

Amenna, ben bunun böyle olduğuna şahit olmuşum. Allah o anı perdeyi açıp bana müşahede ettirmiştir. Bu yüzden bunu söylerken sadece bir bilgiyle söylemiyorum.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hadis-i kutsinin devamında; "*sonra Allah bütün ruhları (her bir kulun ruhunu) bire bir, teke tek o ruhtan ayniyle yarattı (yani aralarında hiçbir fark yoktur). Sonra dönüp her bir ruha tek tek hitap edip* ***Levlâke levlâke lema halaktul eflâk:*** *Sen olmasaydın, sen olmasaydın felekleri (kâinatı) yaratmazdım. (Kâinatı senin için, senin hatırına, senin şerefine, sana hizmet etsin, seni taşısın diye yaratmışım. Sen beni taşıyorsun), buyurmuştur."*[25]

Bu hadis-i kutsiyi eksik anlatıp sadece Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e mal edenler sorumluluktan kurtulacağını sanır; çünkü onlara göre kâinat sadece Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için yaratıldığından dolayı onlar hiçbir şey yapmasa da olur. Hâlbuki böyle bir şey düşünülemez. Sen feleklerin; bastığın toprağın, Güneş'in, havanın hakkını vermek zorundasın; çünkü onlar senin için yaratılmıştır.

Mesela; Hz. Âdem (a.s.) ile Havva annemiz dünyaya gelince bütün felekler onlara hizmet etmiştir ama o zamanda onlar tek başınaydılar, onlardan başka hiç kimse yoktu, öyle değil mi! Şimdi bütün varlık onlara hizmet etmiş olmuyor mu! Diyelim ki insanların hepsi ölse ve sadece biri tek başına kalsa, yine bütün varlık onun hizmetinde, onun için var olur. Bu her bir insan için böyle geçerlidir.

Bu hadisi eksik bilip öyle inananlar Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i tenzih edip onu insan olmaktan, beşer olmaktan

[25] Acluni II: 164; Hakim el Müstedrek II: 615

çıkarırlar. Resulullah (s.a.v.) Efendimizi sadece tenzih etmek Hristiyanların Hz. İsa (a.s.)'a baktığı gibi bakmaktır. Tenzihin yanında bir de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i teşbih etmek gerekir.

Nasıl?

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bizim için örnektir. Allah onu bize örnek gösterip; "senden onun gibi bir âbd, bir kul olmanı istiyorum"[26] demiştir. Bu yüzden onu kendi seviyemize göre anlayıp onun ahlakını hayatımıza geçirmemiz, onun tüm hayatını kendi hayatımıza geçirip yaşamamız gerekir. Böyle yaparsak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i tenzihin yanında teşbih de etmiş oluruz. Eğer onun ulaşılamaz bir hali varsa bu durumda onu teşbih etmemiz, ona şehadet etmemiz mümkün değildir. Biz bütünüyle, ayniyle onun gibi değilsek ve olamıyorsak onu teşbih edemeyiz o zaman "o çok büyüktü, çok yüceydi" der, onu böyle tenzih ederiz. Hâlbuki bu doğru değildir.

Aynı şey bütün peygamberler için de geçerlidir. Bu yüzden mü'min kesinlikle tenzih ve teşbih arasında durmalıdır. Eğer bu ikisinden herhangi birinin tarafına kayarsa, örneğin; peygamberi anlamadan "o da bizim gibi biriydi" derse bütünüyle teşbih etmiş olur ve Yahudilerin; "peygamber de bizim gibi biridir" deyip yaptığı hataya düşer. "Peygamber benim gibidir" demek ayrı, "benim onun gibi olmam lazım" demek ayrı şeydir. Peygamber senin gibi değildir, senin peygamber gibi olman gerekir. İkisi birbirinin tersidir, zıddıdır.

Teşbihle tenzihin arasında durmayı Allah'a imanda da yapmak gerekir. Allah zatıyla ve sıfatlarıyla kuluna tecelli etmiştir. Allah'ın ilk yarattığı nur, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in nurudur

[26] Ali İmran /31

ve Allah her bir insanı ayniyle o nurdan yaratmış sonra da her birine tek tek; "sen olmasaydın felekleri yaratmazdım" buyurmuştur. Bunun sorumluluğu çok ağırdır, ağır bir yüktür, bu ağır bir emanettir ve bu emaneti taşımak gerekir. Allah geriye kalan bütün mahlûkatı da o nurun tecellisinden yaratmıştır; yani o nurun bir daha tecelli etmesinden yaratmıştır. Bu yüzden insanın dışındaki bütün mahlûkat insandan bir tecelli sonradır.

Örnek vereyim;

Tecelli demek aks etmek demektir. Bununla beraber aksedip açığa çıkmak manasına gelir. Allah nuruyla tecelli etmiş ve bütün ruhları o nurdan yaratmıştır, sonra o nur bir daha tecelli edip diğer varlıklar safha safha o nurun tecellisinden yaratılmıştır. Hal böyleyken o nurların hiç birine hâşâ "bu Allah'tır" diyemeyiz. Böyle bir fikir, böyle bir düşünce bütünüyle teşbih olduğu için tam küfürdür, tam şirktir. Aynı şekilde bütünüyle tenzih edersek bu defa da "biz, Allah'tan ayrıyız, Allah'tan bağımsızız" demiş oluruz. Bu yüzden tam ortada durmamız, duracağımız yeri bilmemiz gerekir. Allah bir kulu huzura aldığında o kul, Allah'ın muteâl olduğunu anlar ve bunu bütün şiddetiyle tadar.

Nefhetmek demek; üfürmek demektir. Allah; "sen benim nurumdansın, sana kendi ruhumdan nefhettim"[27] dediyse bu şeref insana yetmez mi, yetmeli değil midir! Ama bu şeref nefsi ilahlık iddia edenlere yetmez. Böyle biri; "ben, Allah olayım, ben yokum, benim hiçbir şeyim yok, o zaman ben Allah'ım" der. Şirke bak, müşrike bak! "Ben, Allah'a aitim" demekle "ben Allah'ım" demek birbirinden farklıdır. Firavun da; **Ene rabbukumul a'lâ:**[28]

[27] Hicr /29, Sad /72
[28] Naziat /24

“Ben sizin yüce rabbinizim” demişti. Bu yüzden imanımızı düzeltmemiz gerekir.

Bize şeref olarak; Allah’a âbd olmak, Allah’ın nuru olmak, Allah’ın aşığı olarak, Allah’ın sevdiği, kendi nurundan yarattığı aşığı olarak taşıdığımız şeref, kıymet, değer bize yetmelidir. Kimse, Allah olmaya kalkışmamalıdır. Birinin böyle bir şeyi gönlünden geçirmesi bile küfürdür! Böyle bir durumda insan sadece zahiriyle, bedeniyle muhatap olsa bile kendisinin iki damla sudan yaratıldığını bilir. Yüce olan, yücelere, alâyi iliyine çıkacak olan, Allah’ın insana nefhettiği ruhudur. İnsanın şerefi de, değeri de, kıymeti de o ruhtur.

Biri bu şerefi taşımaz, kendini böyle bilip anlamazsa iki damla pis su olur. Bu yüzden yukarı; yani alâyi iliyine çıkması, yücelmesi gerekir. İnsanın yücelen tarafı onun bedeni tarafı değil Allah’ın kendisine nefhettiği ruhudur, gönül âlemidir. Allah’ın nefhettiği ruh bütünüyle Allah’ın nurudur, Allah’ın zatıyla, sıfatıyla tecelli ettiği varlıktır. Eğer biri kendi ruhunu müşahede edip görürse rabbini de bilmiş, tanımış, Allah’ın ona nasıl bir şeref verdiğini, onu nasıl sevdiğini, onu neden sevdiğini anlamış olur.

İki damla pis su olmamak için gönlümüzü rabbimize çevirip yücelmemiz, rabbimizin huzuruna varmamız lazım. Allah’ın rızasını, dostluğunu, cemalini kazanmak insanın kendi kendisini kazanmasıdır. İnsanın kendi kendini kazanması, kendi kendisi olması Allah’ın, insana nefhettiği ruh olmasıdır. Hepsi buna bağlıdır; yani Allah bizden kendimizi bulmamızı, kendisini bulmamızı istiyor. Kendimizi bulursak rabbimizi buluruz. Kendimizi bulmayana kadar hiçbir şey değiliz. Kendimizi ne kadar bildik, anladık, Allah’a göre tanıdık, Allah’ın muradına uygun iman ettik, amel ettiysek kendimizi o kadar bulmuşuz demektir. Bu bir

yolculuktur ve Allah herkese yolun sonuna kadar imkân tanır. Bu imkânı insana tanımaması ona yakışmaz.

Allah her bir kulunu özel olarak, tek başına yaratmıştır. Bunun için ayet-i kerimede; **"seni tek başına nasıl yaratmışsam (seni nasıl tek başına özene bezene yaratmışsam) o gün, öldüğün gün aynı şekilde yine huzuruma gelirsin"**[29] buyurmuştur. Allah seni tek başına böyle özene bezene yaratsın, sana ruhundan nefhetsin, senin üzerinde senin anlayamayacağın bin türlü hesabı, muradı olsun, sonra sana bu muradı gerçekleştirecek bir ömür takdir etmesin, bir vakit tayin etmesin! Böyle bir şey düşünülebilir mi! Bu mümkün değildir; çünkü bu, Allah'a yakışmaz. Böyle düşünenler Allah'ı bilmemiş, anlamamıştır.

Allah'ın sana muradını gerçekleştirmen için tanıdığı bütün imkânları değerlendirip onun huzuruna varman ve ona kavuşman gerekir. Vuslatın tek bir kapısı vardır, o da; iman kapısıdır, aşk kapısıdır, sevme kapısıdır. Bunun için de öğrenmen, bilmen, tanıman gerekir. Ne kadar bildin, tanıdın, anladıysan imanın; yani Allah'a olan aşkın, muhabbetin, sevgin de o kadar olur, dolayısıyla Allah'a o kadar yakın olursun. Bunun ölçüsü böyledir. Bütün ibadetler de bu imanı artırıp kêmale erdirmen ve seni, Allah'a taşımak, yaklaştırmak içindir.

"Namaz, mü'minin miracıdır."[30] Namaz seni huzura taşıyorsa namazdır; yani namazının, ibadetinin içi varsa, içi doluysa, o ibadetin ölü değilse sana fayda verir, ölüyse sana fayda vermez; çünkü içi boştur. Allah, ona dost olma imkânını önüne koymuşsa, seni böyle bir imkâna layık görüp kendine davet etmiş,

[29] En'âm /94

[30] El-Munavî, Feyzu'l-Kadir, 1/497; El-Kari, Şerhu'l-Mişkat, 2/523; El-Alusi, 6/361; Razi, 1/226; Suyuti, Şerhu süneni İbn Mace, Keratişi, ts, 1/313; Nizamuddin el-Hasen el-Kummi, en-Neysaburi, Ğaraibu'l-Kur'an ve Reğaibu'l-Furkan, Beyrut, 1416, 1/114

“haydi, bana gel” demişse sen de direnip Allah’a gitmek için çabanı, gayretini sarf etmez, Allah’a dostluğa sanki önemli bir şey değilmiş gibi bir muamelede bulunursan ya da Allah’ın senden ne istediğini hiç anlamamış gibi yaparsan Kıyamet günü Allah sana; “seni davet ettim; ama davetime icabet etmedin, benim dostluğumu kabul etmedin, bana dost olmak için neden gelmedin! Bende kabul etmediğin ne vardı! Benim neyi mi beğenmedin! Benden daha güzel, benden daha büyük birinin peşinden mi gittin! Aramıza giren şey neydi, bana karşılık neyi tercih ettin” derse buna ne cevap verebilirsin, buna cevap verebilir misin!

Bunu anlayan bir kulun Allah’a her gün biraz daha yaklaştığını tattığında “bu bir yoldur ve ben yolu gidiyorum, bu durumda koşmam lazım” demesi gerekir. Allah ayet-i kerimede; **“hepiniz, Allah’a firar edin”**[31] buyurmuştur. Allah burada istisna yapmayıp “hepiniz” demiştir. Ona firar ediyorsak boş boş koşmuyor, boş boş firar etmiyoruz; ona kavuşmak, vasıl olmak için ona koşuyor, firar ediyoruz. Allah’a koşup kavuşsak da öleceğiz, kavuşmasak da öleceğiz; yani koşsak da öleceğiz, ters tarafa gitsek de öleceğiz. Sonuç budur, öyle değil mi! Bir gün bu dünyayı mutlaka terk edeceğiz. Terk edince de Allah’ın huzuruna gideceğiz, hiç kimsenin gideceği başka bir yeri yoktur. Hal böyleyken onun huzuruna kendi tercihimizle koşarak gitmemiz, ona kendi isteğimizle koşup kavuşmamız gerekmez mi!

Allah bizi huzura davet etmeden kendi irademizle, bununla beraber isteyerek, severek, âşığın maşukuna koştuğu gibi huzura varırsak bir dost gibi, bir sevgili gibi karşılanırız. Öyle olursa bizim için ölüm biter, ölüm artık formalite olur. Ölüm, huzura gitmek

[31] Zâriyât /50

değil midir! Allah'ın huzuruna giden biri ölmüş değil midir? - Ölmüştür. Ölüm onun için ne olabilir ki, onun için yaşamakla ölmek ne fark eder ki! Gideceği yeri, huzuruna çıkacağı rabbini görmüş, rabbi ona zaten muamelede bulunmuştur. Böyle bir kul huzura alınmayı zaten her gün, her an aşk ile bekler.

Ölüm gerçekten çok ağır bir iştir. İmansız biri ölümün ağırlığını kaldıramaz, ölüm onun için bir felakettir. Sadece kendisinin değil yakınlarının ölümü de onun için böyledir. Çevremizde; birinin yakını öldüğünde durmadan feryat ettiğini görmüşüzdür. Böylelerine; "bu kadar feryat edecek ne var, sen de ölmeyecek misin, öleceğini bilmiyor musun, niye bu kadar feryat ediyorsun! Burada misafiriz, yarın eve gideceğiz. Orası bizim evimizdir, zaten oradan geldik. İnsan, evine gitmeyi böyle mi anlar! Demek ki orayı evin olarak görmemişsin, evin olarak burayı görmüşsün ki böyle feryat ediyorsun" demek lazım.

Evet, hepimiz öbür tarafa gideceğiz; ama mesele biz Allah'ın huzuruna gitmeden onun davetine icabet etmemizdir. Allah ayet-i kerimede; **"kullarım sana beni sorarlar, ben yakınım. Beni davet edenin davetine icabet ederim. Söyle onlara, onlar da benim davetime icabet etsinler, bana iman etsinler"**[32] buyurur. Bana iman ederlerse davetime icabet edip bana gelirler, buyurdu Allah. Demek ki Allah'a gitmek iman ileymiş. İnşallah hep beraber imanımızı artırmaya çalışıp bütün şirklerden kurtulacağız.

Yaratılışın gayesi Allah'a âbd olmaktır, âşık olmaktır, Allah'ı sevmektir. Bunun için de Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmamak gerekir. Allah senin her şeyin olmalıdır, her şeyin! Bunu anlasan da anlamasan da bu zaten böyledir. Senin hiçbir şeyin yoktur, sen her şeyinle ona aitsin, onun kulusun. Onun kölesi değilsin âbdisin,

[32] Bakara /186

onun sevdiğisin, onun şeref verdiği, hayatından hayat verdiği, varlığından varlık verdiğisin. Bu yüzden Allah'a göre kıymetini, değerini, şerefini bilmelisin.

Allah sana akıl vermiş, bu yüzden aklını sonuna kadar kullanman lazım. Hiçbir şekilde "ben anlamadım" diyemezsin ve Allah bunu senden mazeret olarak kabul etmez. Bu yolculuk bir gönül yolculuğudur, yolculuğu gönlünle, aşkla, muhabbetle yapıyorsun ve yolculuğun arşadır. Bu zahiri bir yolculuk değil miraç yolculuğudur.

Bediüzzaman Hazretleri; *"Resulullah (s.a.v.) Efendimiz miraca gittiğinde miracın kapısını ümmeti için açık bıraktı"* demiştir. Güzel söz, büyük söz… Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in ümmeti onun izinde, onun yolunda miraç eder; ama bu miraç ruhani miraç, ruh itibariyle miraçtır. Bu nedenle yolculuğumuz arşadır, Allah'ın huzurunadır, miracadır.

Peki, kardeşlerimize bu yolculuğu yapmaları için lazım olan şey nedir?

Sadece gönüllerini açıp dinlemektir. Israrla; "gönlünüzü açın" diyoruz. Gönlü açmak; konuşanı gönülle dinlemek ve o anda anlatılan yerde olmaya, ordakini anlamaya çalışmak demektir.

Allah peygamberlerine ve peygamber varislerine yaptığı her ikramın aynısını istisnasız bütün kullarına da yapmış ve herkese aynı imkânı tanımıştır. Allah bize bizi tanıtırsa ona ne kadar yakın olduğumuzu, Allah'ın bizi ne kadar sevdiğini, bizi ne kadar şereflendirdiğini anlarız. Aynı şey insanlar için de geçerlidir. Ruhlar birbirine yakın olunca birbirinin nuruyla nurlanır.

Hakikat birdir, bir tanedir, sadece üzerinde bir örtü; yani nurdan bir elbise vardır. "Sevb" kelimesi elbise manasına gelir,

dolayısıyla sevb ruhun üzerindeki elbise demektir. Ruhun üzerinde ya insanın maneviyatı, ibadeti ya da günahları vardır. Bu elbisesi ya, günahtandır ya da sevaptandır.

Kul rabıta yapınca hem manevi hem de zahiri olarak mürşidine yakın olur. Bu da ruhun üzerindeki o örtünün kalkması, mürşidiyle gönül beraberliği kuran dervişin kendini tanıması içindir. Mesele sadece bilgi meselesi değildir. Bu yüzden ısrarla "burada sadece Allah'ın isimlerini anlatmıyoruz, bu sadece bir anlatım değildir" diyoruz; çünkü sahabe sadece Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i dinlediği için değil bir de onunla beraber olduğu için sahabe olmuştur.

Tanışmak isteyen kardeşlerimiz sohbete devam etsinler. Allah tanışmayı kendi üzerimizden nasip eder inşallah. Mürşidimiz "böyle keramet gösterdi, şöyle yaptı" gibi saçma şeyleri ne seviyor ne de böyle şeyler duymak istiyorum. Bunlar hem çirkin hem ayıp şeylerdir. Böyle düşünen biri nefsinin peşine takılmıştır, dünyaya takılmıştır. Bir mü'mine, Allah'a veli olmayı, vasıl olmayı isteyen birine böyle bir düşünceyi yakıştırmam. Derdi; Allah olmayana, rabbi olmayana ne veli derim ne de başka bir şey derim.

Allah bize tanışmayı nasip etsin inşallah.

Allah bizi kendisini tanıyanlardan, kendisine arif olanlardan, kendisini tanıttığı, sevdiği kullarından eylesin. Allah bizi bize bırakmasın. Allah, muteâl olduğuna, yüceler yücesi olduğuna bize iman ettirsin inşallah! Allah bizi şirke düşenlerden, Allah'ı herhangi bir şeye, herhangi bir varlığa benzeten müşriklerden eylemesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

EL KAİM

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Allah'ın El Kaim ismi nüzul sırasına göre 50. isimdir ve Kur'an'da sadece bir sefer geçer. Kaim, kıyamda olan; yani ayakta duran demektir. Tabi, kaim olmak sıradan bir şekilde ayakta durmak değil; işin başında olmak, daimi olarak esmasıyla tecelli etmek anlamına gelir.

Allah ayet-i kerimede; **Allâhu lâ ilâhe illâ huvel hayyul kayyum:** "O Allah ki ondan başka ilah yoktur. O, hayy ve kayyumdur (kıyamdadır)." **Lâ te'huzuhu sinetun ve lâ nevm:**[1] "Onu ne bir gaflet ne de bir uyku hali alır" buyurur. Yani Allah daimi olarak işin başındadır, daimi olarak tecelli eder ve bu da ona herhangi bir şekilde ağırlık, bıkkınlık veya usanç vermez, Allah beşer gibi, yaratılmışlar gibi değil demektir.

Kavvam; koruyup gözeten, gözetimi altındakileri koruyan demektir. İstikamet de; dosdoğru yolda olmak, doğru olmak, dürüst olmak, dosdoğru olmak manasına gelir. Bunların hepsi Allah'ın Kaim isminin tecellisidir, dolayısıyla kaim; bütün varlığı, mahlûkatı dosdoğru yolda, istikamette tutan, kulları yaratılışlarının gereğini yerine getirsinler diye onlara gerektiği gibi muamele edip imkân tanıyan demektir.

[1] Bakara /255

Allah, yerde, gökte var olan her şeyi insanın hizmetine vermişse bu durumda insan üzerinde kaimdir, daimi olarak iş başındadır. Allah bütün kulları üzerinde El Esmau'l Husna'sıyla; yani hem zatı, hem sıfatlarıyla kaimdir.

Allah ayet-i kerimede; **"de ki: Size tek bir nasihatim var, ister tek başınıza olun, ister başkalarıyla beraber olun, Allah'ın huzurunda olduğunuzu (Allah'ın huzurunda kaim olduğunuzu) unutmayın"**[2] buyurur. Kaim olan Allah'ın huzurunda olduğunuzu unutmayın, buyurdu Allah. Allah'ın huzurunda olduğumuzu, Allah'ın kaim olduğunu, bizi varlıkta, kıyamda tutuğunu, bununla beraber her anda bize tecelli edip bizi tecellisiyle varlıkta tuttuğunu unutmazsak kâmil insan, Hz. İnsan oluruz. Yoksa rabbimizi, kendimizi, hayatı ve ne yapmamız, nasıl yaşamamız, neyi kazanmamız gerektiğini unuturuz.

Allah aslında tek bir nasihatle her şeyi anlatmıştır. Allah'ın huzurunda kıyamda, kaim olarak durursak kazanırız. Bu, kazanamadığımız hiçbir şey olmaz demektir. Demek ki mü'min olmak yetmiyormuş, bir de kaim olmak, Allah'ın bütün isimleriyle isimlenmek gerekiyormuş.

Allah'ın, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e ilk emri "oku"[3] dur. Oku demek kaim ol demektir. Akıl uyursa okuyamaz, bu yüzden bir şeyi anlamak için aklın kıyamda olması; yani ayakta olması gerekir. Allah önce "rabbinin ismiyle oku" buyurmuştur. Rabbinin ismiyle okumaya başlarsan aklınla beraber gönlün de kaim olur ve rabbinin tecellisini görmeye, ona şahit olmaya başlarsın ki ancak o zaman Eşhedu enlâ ilâhe illallah: "Ben şahidim ki Allah'tan başka ilah yoktur (ilah bir tek Allah'tır)" deyip kelime-i şehadet

[2] Sebe /46
[3] Âlak /1

getirebilirsin. Bu nedenle şahit olman için bakman, görmen, düşünüp tefekkür ederek anlamaya çalışman gerekir; yani şehadet edebilmen için aklının kaim olması, kıyamda olması gerekir.

Allah'ın Kaim isminin peşinden gelen isim Allah'ın Eş Şehid ismidir. Şehid; şahit olan demektir. Şahit olabilmek için Allah ile şahit olmak, Allah'a şahit olmak gerekir. Rabbinin ismiyle okumaz, anlamazsan şahit olman mümkün olmaz. Yoksa lafla, sadece kelime itibariyle kelime-i şehadet getirmek insanı mü'min, Müslüman yapmaz. Bunun için görmek; yani şahit olmak gerekir.

Allah ilk inen sure olan Âlak Suresi'nde "oku" dediyse o halde işe önce okumakla başlamak lazım. Âlak Suresi'nin peşinden Muzzemmil Suresi, Muzzemmil Suresi'nden sonra da Muddessir Suresi gelir. Bu her iki surede de Allah **Kum:** Kalk; yani harekete geç, ayağa kalk, hareketlen buyurmuştur.

Peki, ayağa kalkıp nasıl hareket edeceğiz, Allah bizden rastgele bir hareket mi yoksa bu hareketin kendisinin istediği gibi mi olmasını ister?

Eğer hareketimizin Allah'ın istediği gibi olması lazımsa o halde yapmamız gereken şey; rabbimizi dinleyip "rabbimiz bizden nasıl yapmamızı istiyor" diyerek Allah'ın vahyine, Kur'an'a bakmaktır. Biri, Allah'ın vahyinden, Kur'an'dan mahrum kalmışsa ne yapacağını, nasıl yapacağını bilmiyorsa, bunu Allah'tan öğrenmemişse hareketlense, ayağa kalksa bile ya nefsine, ya şeytana uyar ya da şeytana uyan birilerine tabi olup onun peşinden gider. Böyle olunca da Allah ile kaim olmaz nefsiyle, şeytanla kaim olur. Nefis ve şeytanla kaim olunca da şeytan ve nefis onun ilahı olur.

Allah ayet-i kerimede Kıyamet günü için; **“resul; ya rabbi bu kavmim, Kur’an’ı muhacir bıraktı diyecek”**[4] buyurur. Kıyamet günü Allah’ın resulü “bu kavmim, Kur’an’ı muhacir bıraktı” deyip peygamber olarak gönderildiği andan itibaren kavminden, ümmetinden kendinden sonra kıyamete kadar gelecek olan bütün insanlardan da şikâyetçi olacak! O gün rahmeten lil âlemin, âlemlere rahmet olan resul kavminden şikâyetçidir!

Hepimiz Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in kendisine yapılmış her türlü zulmü, hakareti, küfrü, işkenceyi kesinlikle affettiğini kendisine yanlış yapanlara dahi hiç yanlış yapmamışlar gibi muamele edip onları kabul ettiğini, kendisini öldürmeye çalışanları affettiği gibi bir de onlar için istiğfar ettiğini, dua ettiğini biliyoruz. Yalnız, söz konusu Allah olunca, Allah’ın kelamı olunca orda af olmaz, mağfiret olmaz. Allah’ın kudret eliyle yarattığı bir kul, rabbine karşı saygısızlık yapar, rabbini ciddiye almaz, rabbini dinlemezse onun için şefaat kabul edilmez. Ne bir nebi, ne de bir resul ona şefaat etmeye kalkışarak “ya rabbi bu sana karşı saygısızlık yapmış, onu affet” demez, böyle edebe aykırı bir tavırda bulunmaz; çünkü bu af sadece Allah’a aittir ve bu sadece Allah’ın bileceği şeydir. Bu durumda herkesin “acaba ben, Kur’an’ı muhacir bırakmış mıyım, bırakmamış mıyım” deyip kendine bakması gerekir.

Kur’an’ı terk etmek, onu atmak farklı, muhacir bırakmak farklıdır. Kur’an’ı muhacir bırakanlar üç kısımdır.

Birincisi; Kur’an’ı okumayanlar veya dinlemeyenlerdir. Okumakla dinlemek aynı şeydir, hatta dinlemek okumanın önündedir; çünkü bütün sahabe Kur’an’ı, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’den dinlemiştir. Biri Kur’an’ı okursa onu sadece kendi

[4] Furkân /30

bilgisiyle anlamaya, tefekkür etmeye çalışır; ama Kur'an'ı dinlerse sadece kendi bilgisiyle kalmaz aynı zamanda Kur'an'ı okuyanın bilgisinden de istifade eder. Bu yüzden Kur'an'ı dinleyenler "rabbim ne söylemiş, ne demek istemiş, rabbimin bu ayetteki muradı nedir" deyip birbirlerine kendi fikirlerini söyler ve ayetin daha güzel anlaşılması için Allah'ın ayetlerini aralarında ders edinirler.

Kur'an'ı okumayanlar veya dinlemeyenler, Allah'ın ne söylediğini, neyi vahyettiğini ciddiye almayanlar, böyle bir derdi olmayanlar Kur'an'ı muhacir bırakmıştır.

Kur'an'ı muhacir bırakanların ikinci kısmı ise Kur'an'ı okur, dinler; ama onu anlamaz, sadece anlamış gibi yapar. Kur'an'ı bir müzik gibi, tecvidle dinler, başını sağa sola sallar, sanki bir şey anlamış gibi yapar ya da okur, ezberler, hatta hafız olur; ama Allah'ın ne söylediğini anlamaz. Bunlar da aynı şekilde Kur'an'ı muhacir bırakmışlardır.

Üçüncü kısım da Kur'an'ı okur, dinler, anlar; ama onu imana, ahlaka, amele dönüştürmez. Böyleleri de Kur'an'ı muhacir bırakmışlardır. İşte, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Kıyamet günü Kur'an'ı muhacir bırakan bu üç zümreden de davacıdır.

Yeryüzünde yaklaşık 1,5 milyar Müslüman, mü'min vardır; ama bakıldığında kardeş olamamış, bir olamamışlardır. Bunun sebebi; kitaplarının bir olmaması, her birinin dini kendine göre bir kitaptan öğrenmesidir. Eğer hepsinin kitabı bir olsaydı ve hepsi rabbini dinlemiş olsaydı kardeş olup bir ve beraber olurlardı. Aynı şekilde dertleri, sıkıntıları, sorunları, acıları da bir olurdu. Bu yüzden Kur'an ile kaim olup olmadığımıza bakmamız gerekir. Eğer Kur'an ile kaim olup ayakta durmaz, hayatı, Kur'an'a göre

yaşamazsak Allah'ın Kaim ismi, kaim olma hükmü üzerimizde tecelli etmemiş olur.

Peygambere iman da böyledir. Eğer peygamberle kıyama durup ayağa kalktıysak, onun getirdiğini ayağa kaldırdıysak, onun hayatını hayatımıza geçirip onun yaşadığı gibi yaşadıysak peygamberle beraber kaim olmuş oluruz. Böyle olmazsak peygamberi yok saymış, onu gönlümüzde, hayatımızda öldürmüş oluruz.

Şimdi de hep beraber Allah'ın Kaim ismini ayetlerle anlamaya çalışalım. Öyle ki rabbimizi, onun ayetlerinden, onun kendini tanıttığı gibi tanımış, öğrenmiş olalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

E fe men huve kâimun alâ kulli nefsin bi mâ kesebet: "O (Allah) her nefis üzerinde (her kişi üzerinde) kazandığıyla beraber kaim değil midir?"

İnsan neyi kazanıyor ki Allah onun kazandığıyla beraber kaimdir?

Kul her neyi kazanmışsa Allah da onunla beraber onda kaim olur; çünkü kulun kazandığı, Allah'ın isimlerinden bir ismin nurudur; yani kul hangi güzelliği yapmışsa o güzelliği Allah'ın bir ismiyle yapmıştır. Dolayısıyla Allah o isimle o kulun kazandığıyla o kulda kaim olur, ona tecelli eder. **Ve cealû lillâhi şurakâe:** "Onlar Allah'a şirkler koştular." Onlar Allah ile kaim olmayınca şeytanla, nefisle, başkalarıyla kaim oldular, dolayısıyla Allah'a şirkler koştular. Allah onların şirk koştuklarına benzer mi, onlar Allah ile kaim olmayı şirk koştuklarıyla bir mi tuttular, bir mi zannettiler!

Kul: "De ki (onlara)." **Semmûhum:** "Onların isimlerini (söyleyin)." O Allah'a şirk koştuklarınızın isimlerini söyleyin.

Em tunebbiûnehu bi mâ lâ ya'lemu fîl ard: "Yoksa yeryüzünde bilmediği bir şeyi mi ona (Allah'a) haber veriyorsunuz?" Allah'ın bilmediği bir şeyi mi ona anlatıyorsunuz? **Em bi zâhirin minel kavl:** "Yoksa anlamı olmayan (manasız) bir laf mı söylüyorsunuz?" **Bel zuyyine lillezîne keferû mekruhum:** "Hayır, o küfre sapanların (Allah'tan başkalarını kaim kabul edenlerin yaptıkları, o küfürleri) hileleri onlara güzel görünüyor." Şeytan onlara yaptıklarını hoş gösteriyor, güzel gösteriyor. **Ve suddû anis sebîl:** "Böylece onlar yoldan saptırıldılar." Allah ile kaim olmayınca yoldan saptılar. **Ve men yudlilillâh:** "Allah kimi delalette bırakırsa." **Fe mâ lehu min hâd:**[5] "Onun için bir hidayetçi bulunmaz." Hiç kimse onu hidayete erdiremez.

Biri, Allah'ın kaim olduğunu unutur, Allah ile kıyamda durmaz, daimi olarak Allah'ın tecelli ettiğini, muamelede bulunduğunu anlamazsa başka şeylerle meşgul olur, hareket eder, kaim olur. Allah da böylelerinin delalette kaldığını ve onlar için bir hidayetçi de bulunmayacağını beyan etti.

Allah'ın ayetlerinin hem herkesin anlayabileceği zahiri bir manası hem de bir hikmeti vardır. Allah'ın ne dediğini anlarsak ayetlerin zahiri manasını anlarız; ama ayetlerin sadece zahiri olarak anlaşılması yeterli değildir, bir de Allah'ın ne demek istediğini anlamamız lazım ki hikmeti, Allah'ın muradını ve ne yapmamız gerektiğini anlayabilelim.

"O (Allah) her nefis üzerinde (her kişi üzerinde) kazandığıyla beraber kaim değil midir" ayetinin de bir zahiri

[5] Ra'd /33

manası bir de hikmeti vardır. Allah "nefis" kelimesini hem dünyaya ait hayat için hem de ahiret hayatı için kullanır; yani dünyadayken Allah'ın hangi tecellisini kazanırsak, Allah'ın hangi isimlerinin güzelliğiyle güzelleşirsek kıyamette de o güzelliği üzerimizde taşır, onunla hesap görürüz.

Kıyamet gününü, varlığın Allah tarafından yok edildiği gün olarak anlamayalım; çünkü Allah, varlığın yok oluşu için kıyamet değil "son saat demiştir. Kıyamet; kıyam demek, ayakta durmak demektir. Allah kıyamet kelimesini Kur'an'ı Kerim'de hiçbir yerde her şeyin yok olduğu o son saat için kullanmamıştır.

Dediğim gibi, "Allah; gökleri, yeri, yıldızları ve her şeyi yok ettiği güne 'son saat' demiştir." Bu, varlığın son saatidir. Allah ayet-i kerimede; **"yer başka bir yer, gök başka bir gök olacak"**[6] buyurur. Kıyamet ise; insanların kabrinden ayağa kalktığı, insanın dizinin bağı tutarsa Allah'ın huzurunda ayakta durduğu, hesap verdiği gündür. Allah, Kıyamet gününü böyle anlatmıştır.

Allah hangi isimleriyle insana tecelli etmişse, insan da Allah'ın hangi ismini üzerinde göstermişse, hangi ismin nuruyla nurlanmışsa Kıyamet günü Allah'ın huzurunda da öyle durur.

E fe men huve kâimun alâ kulli nefsin bi mâ kesebet: "O (Allah) her nefis üzerinde (her kişi üzerinde) kazandığıyla beraber kaim değil midir" ayetinde Allah'ın buyurduğu gibi bunu insan kendi çabası, gayretiyle kazanır, kazandığı onun kendi kazancıdır.

İnsanın bir, Allah'ın ona zatıyla, sıfatıyla tecelli edip onu yaratırken ikram ettiği varlığının güzelliği vardır. Bir de Allah'ın zatıyla, sıfatıyla ona tecelli ettiği bu varlığını kullanıp, kaim olarak ayakta durup çabasını, gayretini sarf ederek kazandığı Allah'ın

[6] İbrahim /48

güzelliği vardır. Bu nedenle hesaba çekilirken Allah'ın El Esmau'l Husna'sından hesaba çekiliriz; çünkü Allah ayet-i kerimede; **"(o gün) yapıp gönderdiklerinizi, yapmayıp geride bıraktıklarınızı göreceksiniz"**[7] buyurmuştur.

Allah'ın, yaptığımız amelleri tartacağını anladık, Allah bir de yapmayıp geride bıraktıklarımızı tartacak. Peki, bunu nasıl anlamalıyız?

Eğer birine iyilik yaparsak, mesela; merhamet edersek Allah'ın Rahim ismi bizde tecelli eder, dolayısıyla Allah'ın Rahim isminin nurunu almış oluruz. Aynı şekilde birine ikramda bulunursak Allah'ın Kerim isminin nurunu, birini affedip mağfiret edersek Afuvv ve Ğafur isimlerinin nurunu, tecellisini alırız. Bu durumda Allah'ın isimleri bizim üzerimizde ne kadar görünmüşse, isimlerin nurunu ne kadar kazanmışsak onunla hesaba çekiliriz. Bu, Allah'ın bütün isimleri için geçerlidir; fakat Allah bize rahmet etme, affetme, ikram etme imkânı tanıdığında biz bu imkânları değerlendirip gerekeni yapmaz; rahmet etmez, affetmez, ikram etmezsek manevi olarak kaybederiz. Dolayısıyla Allah'ın isimlerinden almamız gereken nuru alamayız, kıyamet gününde de bundan hesaba çekiliriz. İşte, Allah'ın "yapmayıp geride bıraktıklarınızdan hesaba çekilirsiniz" ayetinin hikmeti budur.

Bu yüzden sadece "ben yanlış yapmıyorum, kimseye karışmıyorum, sadece ibadetimi yapıyorum" demekle hesap verilmez. Allah'ın bizden istediği her şeyi yapmamız gerekir. Eğer imkânlarımızı değerlendirip kulluğumuzu yapmaz, Allah'a âbd olmazsak Kıyamet günü bunun hesabını veririz.

[7] İnfitâr /5

Allah her nefsin yaptıklarıyla o nefs üzerinde kaimdir, onun üzerinde tecelli eder, varlığını gösterir, zuhur eder. Peki, Allah, Kaim ismini kulunun üzerinde nasıl görmek ister?

El Esmau'l Husna'sıyla, güzel ahlakla görmek ister. Böyle olursa kul, Allah ile kaim olur. Kul, Allah ile kaim olması gerektiği yerde Allah ile kaim olmazsa rabbini yok sayar, böylelikle şeytanla kaim olur; yani Allah'a uymadığı, tabi olmadığı, Allah'ın sevdiği, emrettiği gibi yapmadığı yerde mutlaka şeytanın söylediği, sevdiği şeyi yapar. Böyle olunca da şeytan ve nefis ona rablik yapar. Böyle olmaması için kulun, rabbinin ismiyle okuması, anlaması, aklının aynı şekilde gönlünün de iman ile, aşk ile kıyamda olması gerekir.

Gönül, ruha açılmış bir pencere gibidir, insan aldığını gönlünden alır. Birinin gönlüne şeytan hükümdar olursa onu şeytan idare eder; ama oraya ruh hükmederse o zaman da onu Allah idare eder; yani o kişi Allah'ın güzelliğiyle, El Esmau'l Husna'yla idare edilir.

Gönlün tek bir gıdası, tek bir sıfatı, tek bir vasfı vardır, o da; aşktır, muhabbettir. Bu yüzden gönlün aşkla, muhabbetle kıyamda olması gerekir. Böyle bir aşkın, muhabbetin olmadığı bir gönül ölü bir gönüldür. Bu gönle sahip olan biri de gönlünün ruha açılan penceresini kapatmıştır, böyle olduğu için de ruhu onda kaim olmaz, aşk, muhabbet o gönülde kaim olmaz; çünkü aşkın kaynağı ruhtur.

Kardeşlerimiz yaşadıkları için bilirler. Mesela; biri bir Mürşid-i kâmile tabi olduğunda onun gönül halini bir anda bir aşk, bir muhabbet kaplar. Bu aşkın, muhabbetin ne olduğunu, nereden geldiğini de bilmez, anlamaz. İşte! Bu, mürşidinin ona yaptığı bir işlemdir. Elbette ki mürşid bunu Allah ile yapmıştır. Mürşid-i kâmil, dervişin gönlüyle ruhu arasındaki perdeyi kaldırıp

ona onu tanıtmış, tattırmıştır. Bu yüzden biri; "ben muhabbet alamıyorum" dediğinde gönlüne bakmalı, aynı muhabbeti yine almak istiyorsa gönlünün üzerine çektiği perdeyi aralamalıdır. Böyle yaparsa sorun biter ve yine muhabbet almaya başlar.

Gönlün kaim olması aşk iledir, muhabbet iledir. Muhabbetsiz insan; ölü insandır, tadı, tuzu olmayan insandır.

Haz başka, muhabbet başka bir şeydir. Haz, nefsin aldığı tattır, muhabbet ise gönlün aldığı duygudur. Muhabbet, iman demektir, dolayısıyla insanda muhabbetin de imanın da kıyamda olması gerekir. Ölü bir iman, baygın bir iman ya da uyumuş bir iman, iman olmaz. Eğer iman kaim değilse sahibini de kıyama, ayağa kaldıramaz; yani onu harekete geçiremez. Biri; "ben Müslümanım, ben mü'minim; ama yatıyorum, Allah yolunda bir şey yapmak, Allah'a koşmak, namaz kılmak içimden gelmiyor" diyorsa onun imanı ölüdür ve o kişi de Allah'ın Kaim ismiyle ayakta, kıyamda değildir.

Vellezîne hum bi şehâdâtihim kâimûn:[8] "Onlar şahitliklerinde kaimdirler." Gönülleri şehadetlerinde kıyamdadır, Allah'a şehadet ederken ayaktadırlar, onlar uyuyarak şehadet etmezler. Zaten biri Allah'ın El Esmau'l Husna'sına uyuyarak şehadet edemez; çünkü birinin rahmet etmesi, ikram etmesi için kıyamda olması, ayakta olması; yani çalışıyor durumda olması gerekir. Bu yüzden kulun gönlünün, aklının, kısacası kendisinin Allah ile kıyamda olması, kaim olması şarttır.

Şehidallâhu ennehû: "Muhakkak ki Allah şahittir." Allah neye şahittir? **Lâ ilâhe illâ huv:** "Allah tektir, ondan başka ilah yoktur." Allah kendisinden başka ilah olmadığına şahitlik yapar,

[8] Meâric /33

Allah buna şahittir. **Vel melâiketu:** "Ve melekler de (buna şahitlik yapar)." **Ve ulûl ilm:** "Ve ilim sahipleri de (buna şahitlik yapar)." Şahitlik yapmak görmek demektir. Bir şeye şahit olmak için onu görmüş olmak gerekir; yani ilim sahipleri kendi üzerinde ve bütün varlıkta Allah'ın isimlerini, El Esmau'l Husna'sını müşahede ederler. **Kâimen:** "Kaim olarak." **Bil kıst:** "Dengede (ölçüde, terazide, tam bir ölçüyle)." **Lâ ilâhe illâ huvel azîzul hakîm:**[9] "Ondan başka ilah olmadığına, onun aziz ve hakim oluşuna (şehadet ederler)."

Allah kendisinden başka ilah olmadığına şahitlik eden ilim sahipleri için **Ulûl ilm**; yani "ilim sahibi, ilimde ulu olanlar, yüce olanlar" buyurdu. Birinin Allah'a, El Esmau'l Husna'ya ait ilmi, bilgisi yoksa ulu olamaz. Bu yüzden Allah'a şahitlik edemeyenler ulu olamaz, ayağa kalkamaz ve kıyamda duramazlar.

Ve izâ messel insâned durru deânâ: "İnsana bir zarar dokunduğunda bize dua eder." **Li cenbihî ev kâiden ev kâimâ:** "Yan üstü yatarak (uzanarak), oturarak bir de kıyamda (ayakta bize dua eder)." **Fe lemmâ keşefnâ anhu durrahu:** "Biz ondan o zararı def ettiğimizde." O, karanlığa gömülmüş gibidir ve biz o karanlığı onun üzerinden kaldırdığımızda. **Merre ke'en lem yed'unâ ilâ durrin messehu:** "Sanki ona o zarar dokunmamış gibi (onu sanki bize hiç dua etmemiş gibi bir hal alır) eski haline döner." **Kezâlike zuyyine lil musrifîne mâ kânû ya'melûn:**[10] "Müsriflere (haddini aşanlara, hayatını israf edenlere) yaptıkları işleri böyle süslü görünür."

Onlara bir zarar dokunduğunda yatarak, oturarak, ayaktayken yalvarırlar. Ayaktayken; yani o zararın, sıkıntının

[9] Âli İmran/18
[10] Yunus /12

bitmesi için çabalarını, gayretlerini sarf ederken her türlü imkânı kullanırlar; ama zararlarını onlardan def ettiğimizde sanki bize hiç yalvarmamış, dua etmemiş gibi eski hallerine geri dönerler. Bunlar hayatlarını israf edenlerdir, onlara işleri de süslü görünür, buyurdu Allah.

Kur'an'da ilk inen tam sure Fatiha Suresi'dir. Bu yüzden Fatiha Suresi, Kur'an'ın birinci suresidir. İlk inen ayetler de Âlak Suresi'ndeki ilk beş veya sekiz ayettir. Bu surenin peşinden Muzzemmil Suresi, onun peşinden de Muddessir Suresi inmiştir.

Allah, Muzzemmil Suresi'nde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e hitap eder.

Yâ eyyuhâl muzzemmil:[11] "Ey örtüsüne bürünen (ey örtüyü üstüne atan, kendini örten)!" **Kumil leyl:** "Geceleyin kalk." Kalk, kaim ol. **İllâ kalîlâ:**[12] "Pek azı müstesna (gece kalk, geceyi ayakta geçir)." **Nısfehû evinkus minhu kalîlâ:**[13] "Onun (gecenin) yarısı kadar veya ondan biraz eksik." **Ev zid aleyhi:** "Veya onu (yarısından) biraz arttır."

Geceyi 12 saat olarak kabul edersek Allah'ın "gece kalk" buyurması; ya 4 saat ya da 6 saat ayakta dur veya bunu 8 saate çıkar, demektir. Peki, kalkıp ne yapmak gerekir? **Ve rettilil kur'âne tertîlâ:**[14] "Kur'an'ı tertil üzere oku."

Kur'an'ı üç türlü okuyabiliriz. Bunlardan bir tanesi için Allah "tilavet" demiştir. Tilavet; normal okumadır ama anlamadan okumak değil okuduğunu anlamaktır.

[11] Muzzemmil /1
[12] Muzzemmil /2
[13] Muzzemmil /3
[14] Muzzemmil /4

İkincisi kıraattır, kıraat da; Allah'ın ayet-i kerimede "ikra"[15] buyurduğu gibi ayetler üzerinde tefekkür edip okuduğunu hikmetiyle beraber anlamaktır.

Üçüncüsü de Kur'an'ı tertil üzere okumaktır. Tertil üzere okumak ise; okuduğunu sindire sindire okumak, onu her hücreye yedirmek, içirmek ve Kur'an'ın içinde kaybolmak demektir. Bu yüzden Allah Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e "Kur'an'ı tertil üzere oku" yani öyle bir oku ki ayetlerin içinde kaybol, Kur'an senin her zerrene, her hücrene işlesin, buyurdu.

Peki, Allah'ın "Kur'an'ı gece kalkıp tertil üzere oku" buyurmasının hikmeti nedir?

O zamana kadar inen ayetler birkaç ayet miktarındadır; yani sayılıdır, öyle saatlerce okunacak ayet yoktur ve bu ayetlerin hazmedilmesi gerekir. **İnnâ se nulkî aleyke kavlen sekîlâ:**[16] "Çünkü biz sana ağır bir söz ilka edeceğiz." Seni ağır bir sözle buluşturacağız. Allah, resulünü ağır bir söze, vahyine hazırlıyor. Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in neden böyle yapması gerektiğini de beyan eder.

İnne nâşietel leyli hiye eşeddu vat'en ve akvemu kîlâ:[17] "Çünkü gecenin neşesi (gecenin hali, gecenin muhabbeti, gecenin tefekkürü) sözü anlamak, kavramak için daha şiddetlidir (daha müsaittir), daha kıvamındadır." Gece, Kur'an'ı anlamak için daha kıvamındadır, dolayısıyla böyle yaparsan Kur'an'ı kıvamında anlar, kıvamında hazmedersin.

[15] Âlak /1
[16] Muzzemmil /5
[17] Muzzemmil /6

İnne leke fîn nehâri sebhan tavîlâ:[18] "Çünkü gündüzleyin senin için yeterli bir meşguliyet vardır." Sebhan, sebehe; yüzmek demektir. Yani gündüz akıyor, dünya için bir şeyler yapmaya çalışıyorsun, işin olduğundan dolayı yeteri kadar meşguliyetin vardır. Onca meşguliyetinin arasında bunu yapamayacağın için bu tefekkürü gece yap, buyurdu Allah.

Peki, bizim ne yapmamız gerekir?

Aynı emir bizim için de geçerlidir. Eğer Allah Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e "gece kalkıp Kur'an'ı tertil üzere oku" buyurduysa o halde bizim de Allah'ın vahyiyle gece muhatap olmamız, geceleri ayetler üzerinde tefekkür etmemiz gerekir. Fatiha'yı biliyoruz, en azından Fatiha'nın birinci ayetinden başlayıp ayetler üzerinde tefekkür etmemiz gerekir.

Allah'ın "kalk" buyurması sadece zahiri olarak ayağa kalkmak değildir, bir de aklını ayağa kaldır, aklını ayaklandır, aklın harekete geçsin demektir. Eğer bir mü'min; "ben, Allah'ın kelamını anlamak, onu tertil üzere okumak istiyorum" derse yapması gereken şey gece kalkmaktır, bu işi gece yapmaktır.

Kullanılmayan akıl; yatan akıldır, uyuyan akıldır, ölü akıldır.

Muzzemmil Suresi'nin peşinden Muddessir Suresi gelir. Allah yine aynı şekilde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e hitap eder. **Yâ eyyuhâl muddessir:**[19] "Ey örtüsüne bürünen!" **Kum fe enzir:**[20] "Kalk (kaim ol) ve uyar (inzar et)." Allah her iki surede de ilk önce "ayağa kalk, kıyama kalk, kaim ol" buyurdu.

[18] Muzzemmil /7
[19] Muddessir /1
[20] Muddessir /2

İnzar et demek uyarıyı sadece lafla yap demek değildir veya uyarırken sadece kuru kuruya iki kelime söyle demek değildir. İnzar etmek; anlatılan şeyi karşıdakinin görür gibi olacağı şekilde anlatmak, anlatılanların karşıdakinin nazarına gelmesi demektir. Allah Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i ayetleriyle önce eğitip Kur'an'ı tertil üzere okuttu, ayetleri ona sindirtti, sonra da "kalk okuduğunla, sindirdiğinle insanları uyar" buyurdu.

Peki, uyarıyı nasıl yapmak lazım, ilk yapılması gereken şey nedir?

Ve rabbeke fe kebbir:[21] "Rabbini tekbir et." Rabbinin büyüklüğünü göster, ortaya koy. Önce kullar Allah'ın büyüklüğünü senin üzerinde görsünler, senin mü'min olduğunu, rabbini büyük bildiğini, hiçbir şeyi ona şirk koşmadığını, hiçbir şeyi onunla eş tutmadığını, hiçbir sözü onun kelamıyla bir tutmadığını görsünler, anlasınlar.

O halde bizim de ayağa kalktığımızda böyle yapmamız, rabbimizi önce kendimizde tekbir etmemiz gerekir; çünkü rabbimizi kendimizde tekbir etmez, onun büyüklüğünü önce kendi üzerimizde göstermezsek başkasına onu anlatamayız. Bu ancak Allah ile kaim olursak mümkün olur.

Ve siyâbeke fe tahhir:[22] "Elbiseni temiz tut." Siyab; elbise demektir ama bu ayette geçen elbise zahiri bir elbise değildir. Allah'ın kullandığı kelimeye dikkat etmek gerekir. Siyab aynı zamanda manevi elbise demektir. Bu yüzden Allah elbiseni temiz tut derken manevi elbiseni temiz tut, buyurmuştur. Harflerin kök manası böyledir.

[21] Muddessir /3
[22] Muddessir /4

Sevab, sevb, siyab; elbise manasına gelir, aynı zamanda manevi elbise de demektir. Tabi, ayet sadece manevi elbiseyi değil zahiri elbiseyi de kapsar; yani "zahiri elbiseni temiz tutman gerektiği gibi maneviyatını, gönül elbiseni, takva elbiseni, kulluk elbiseni de temiz tutmayı unutmaman ve bu elbiseye leke gelmesine müsaade etmemen gerekir" buyurdu Allah. **Ver rucze fehcur:**[23] "Pislikleri (kendinden) uzaklaştır." Neden? -Çünkü manevi elbisen kirlenir.

Nasıl ki elbiseni temiz tut ayetinde kastedilen mana manevi elbiseyse "pislikleri uzaklaştır" ayetinde geçen manada zahiri pislikler değil manevi pisliklerdir; yani şirkin, yanlışın sana yaklaşmasına müsaade etme, onu kendinden uzak tut, bunlar senden uzak olsun, senden hicret etsinler, sen de onlardan hicret et ve sana gelmemelerine dikkat et. Allah, ayağa kalkıp davet etmeye başlanıldığında yapılması gereken şeyleri anlatmaya devam eder.

Ve lâ temnun testeksir:[24] "Yaptıklarınla övünme (yaptıklarını çok görme)." Yani bunları yaptın diye "ben her şeyi tamamladım" deme ya da birini Allah'a davet ettin diye bu daveti onun başına kakma, bunu ona çok görme. Sen kulluğunu, resullüğünü yapıyorsun, çok şey yaptığını zannetme, bu sana rabbinin ikramıdır, ikram ettiklerini başa sakın kakma. Allah ilk uyarıyı önce resulüne yapar.

Ve li rabbike fasbir:[25] "Bir de rabbin için sabret." Çünkü davet ettiğinde mutlaka sıkıntıya uğrarsın, dolayısıyla böyle bir

[23] Muddessir /5
[24] Muddessir /6
[25] Muddessir /7

durumda; “sen uğruna sıkıntı çekilmeye layıksın ya rabbi” deyip rabbin için uğradığın sıkıntılara sabret, buyurdu Allah.

Allah, Kıyamet günü için “kaim günü” buyurmuştur. Bu yüzden kıyamet; kaim günü, ayağa kalkma günü demektir. Allah dünyadayken kendisiyle kaim olduğumuzda ahirette nasıl kıyamda duracağımızı, nasıl kaim olacağımızı bize beyan etmiştir. Bu durumda dünyadayken Allah ile kaim olmadığımız takdirde orda başımıza ne geleceğini anlamamız gerekir.

Ve kulle insânin elzemnâhu tâirahu fî unukıhî: “Her insanın tairini boynuna asmışızdır.” Her insanın tairi onun boynundadır. Âlimlerimiz ayette geçen “tâira” kelimesi için teyr; yani kuş manasını, nasip manasını verdiler. Hâlbuki bu doğru bir mana değildir; çünkü tâira demek kazandığı demektir. **Fî unukıhî** ise “boynuna asar, onun boynunda, üzerinde asılıdır” anlamlarına gelir. Mesela; günah işleyen biri için “günahı onun boynundadır” deriz ya işte insanın günahının boynunda olması gibi güzelliği de insanın boynundadır, üzerindedir, ona aittir. Bu yüzden ayet “her insanın kazandığı boynunda asılıdır” manasına gelir. Bu; her insan, yaptığını üzerinde taşır demektir. Bu durumda herkes yaptığını; yani ya, Allah’ın isimlerinden bir ismin nurunu ya da karanlığı üzerinde taşır.

Ve nuhricu lehu yevmel kıyâmeh: “Kıyamet günü biz onu (açığa) çıkarırız.” O nasıl açığa çıkar? **Kitâbâ:** “Bir kitap olarak.” Allah kıyamet günü herkesin yaptığını bir kitap olarak açığa çıkarır. **Yelkâhu menşûrâ:**[26] “(O) Ona açığa çıkmış olarak kavuşur.” Herkes onunla mülaki olur, herkes bir kitap olarak kendi kendisiyle karşılaşır; yani herkesin karşılaştığı kitap kendisidir, kendi manevi halidir, gönül halidir. Bu yüzden biri kitabını merak

[26] İsrâ /13

ediyorsa gönlüne, haline, imanına bakmalıdır; çünkü bu kitap insanın kendisindedir.

Allah, iblise; "Âdem'e neden secde etmedin" diye sorduğunda iblis cevap verdi. **Kâle e raeyteke hâzâllezî kerremte aleyye:** "(İblis) Dedi ki: Şu benim üzerime mükerrem kıldığına bir bak!" Bunu benim üzerime mükerrem kılmışsın; ama ben onun mükerrem oluşunu kabul etmiyorum, ben ondan daha kerimim, daha mükerremim. Bana izin verirsen bunu ispatlarım, dedi. **Le in ahharteni ilâ yevmil kıyâmeh:** "Eğer Kıyamet gününe kadar beni tehir edersen." Ölümümü kıyamete kadar tehir edip geciktirirsen. **Le ahtenikenne zurriyyetehû:** "Onun zürriyetine (Ben-i Âdem'e, insanlara) hükmedeceğim." Onları hükmüm altına alacağım. **İlla kalila:**[27] "Pek azı müstesna."

İblis, böyle yapmış mıdır?

Aynen böyle yapmıştır. İblis, insanların pek azı müstesna, gerisini hükmü altına almıştır. Şeytanın hükmü altına girenlerin kaimi, Allah değil şeytan olmuştur. Bu nedenle, Allah ile kaim olmayanlar şeytanla kaim olur ve şeytanın hükmü altına girer. Kıyamet günü de bunun böyle olduğunu görürler.

Ve men yehdillâhu fe huvel muhted: "Allah kime hidayet verirse o hidayettedir." **Ve men yudlil fe len tecide lehum evliyâe min dûnihî:** "Kim de delalette kalırsa onun için Allah'ın berisinde (Allah'tan başka) veliler (dostlar) bulamazsın." Kimse ona yardım edemez. Kim hidayeti bulamazsa delalette kalır. **Ve nahşuruhum yevmel kıyâmeh:** "Kıyamet günü onları bir araya toplarız." **Alâ vucûhihim:** "Onları yüzleri üzere haşrederiz." Yani onlar kaim olamayacaklar, ayakta duramayacaklar, ayakta kalamayacaklar,

[27] İsrâ /62

onları yüz üstü haşrederiz. **Umyen:"** "Kör olarak." **Ve bukmen:** "Ve dilsiz olarak (konuşamıyor bir halde)." **Ve summa:** "Ve sağır olarak (onları haşrederiz)." **Me'vâhum cehennem:** "Onların gideceği yer cehennemdir." **Kullemâ habet zidnâhum saîrâ:**[28] "Onların ateşi azaldıkça (eksildikçe) onların ateşini artırırız." Allah, hidayeti kabul etmeyip delalette kalmış olanların ateşini artırır.

Ulâikellezîne keferû bi âyâti rabbihim ve likâihî: "O kimseler ki rablerinin ayetlerini ve likasını (Allah'a kavuşmayı) inkâr ettiler." Allah'a kavuşmak yok, vuslat yok deniliyor ya işte onlar Allah'a kavuşmayı inkâr ettiler! **Fe habitat a'mâluhum:** "Onların ameli boşa gitmiştir." Neden? -Çünkü onlar Allah'ı tanımadı, anlamadı, aynı şekilde insanı da anlamadılar. **Fe lâ nukîmu lehum yevmel kıyameti veznâ:**[29] "Kıyamet günü onlar için bir tartı (bir mizan) tutmayacağız." Çünkü onlar Allah'ın ayetlerini, likasını, Allah'a kavuşmayı inkâr etmişlerdir. Bu, hem dünyadaki vuslat için hem de ahiretteki kavuşma için böyledir.

Ve kulluhum âtîhi yevmel kıyâmeti ferdâ:[30] "Kıyamet günü onların hepsi Allah'a fert olarak (tek olarak) gelecek." Allah her birini tek başına huzura alacak.

Yevme yekûmun nâsu li rabbil âlemîn:[31] "O gün (Kıyamet günü) insanlar, âlemlerin rabbi için kıyamda (ayakta) olurlar." İnsanlar kendilerinin ve âlemlerin rabbi olan Allah'a hesap vermek için o günde ayakta olurlar.

Em men huve kânitun ânâel leyli sâciden ve kâimen: "Gece vaktinde secdeye kapanıp kıyamda duran (Allah'ın

[28] İsrâ /97
[29] Kehf /105
[30] Meryem /95
[31] Mutaffifîn /6

huzurunda kıyamda duran, secdeye kapanan kullarla diğerleri) bir olmaz. **Yahzerul âhirah:** "Ahiretin hesabını yapan." **Ve yercû rahmete rabbihî:** "Rabbinin rahmetini umarak (düşünen, tefekkür eden, kıyamda duran, secdede duran)." **Kul hel yestevîllezîne ya'lemûne vellezîne lâ ya'lemûn:** "De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" Gece vakti kalkıp rabbinin huzurunda rabbinin rahmetini isteyen, kıyamda ve secdede duran, ahiretin hesabını yapan biri aynısını yapmayanlarla nasıl bir olmuyorsa bilenlerle bilmeyenler de bir olmaz.

Allah'ın, gece vakti kalkanlarla kalkmayanların bir olmadığını buyurmasının hemen ardından bilenlerle bilmeyenlerin bir olmadığını söylemesinin hikmeti nedir?

Ayetleri okumaya başlarken Allah; "gece kalk, Kur'an'ı tertil üzere oku" buyurmuştu. İşte, bilenler gece kalkıp Kur'an'ı tertil üzere okuyarak tefekkür edenlerdir, etmeyenler de gece kalkmayanlardır. **İnnemâ yetezekkeru ulûl elbâb:**[32] "Bunu ancak gönül sahipleri anlar." Bunu ancak gönülleri devrede olan, gönülleri çalışan, gönlü ile ruhu arasındaki perdeyi kaldırmış olanlar anlar.

İnnellezîne yektumûne mâ enzelallâhu minel kitâb: "O kimseler ki Allah'ın indirdiği kitaptan bir şeyi ketmederler (gizlerler)." Yani Kur'an'ı, Allah'ın ayetlerini okurlar; ama işine gelmeyene bakmaz, onu okumaz ya da anlatmazlar. **Ve yeşterûne bihî semenen kalîlâ:** "Onu az bir pahaya (menfaate) satarlar." Bunu yaparken bir menfaatin, bir kazancın peşindedirler. **Ulâike mâ ye'kulûne fî butûnihim illen nâr:** "Onların yediği, karınlarına doldurduğu sadece ateştir." Biri, Allah'ın ayetlerini gizlerse bunu kendi menfaati için yapmıştır, dolayısıyla bu menfaati onun için

[32] Zumer /9

ateş olur. **Ve lâ yukellimuhumullâhu yevmel kıyâmeh:** "Kıyamet günü Allah (ceza olarak) onlarla konuşmayacak." **Ve lâ yuzekkîhim:** "(Allah) Onları temize çıkarmayacak (temizlemeyecek)." Bu, Allah onları affetmeyecek demektir. **Ve lehum azâbun elîm:**[33] "Ve onlar için iç yakan bir azap vardır." Allah'ın ayetlerini işlerine gelmediğinden dolayı ketmedip gizledikleri, yok saydıkları için onlara elim bir azap vardır.

İnnellezîne yeşterûne bi ahdillâhi ve eymânihim: "O kimseler ki Allah'a verdikleri ahitlerini ve yeminlerini (bozup) satarlar". Allah'a verdikleri ahitlerini bozup satarlar, imanlarını satarlar. **Semenen kalîlâ:** "Az bir pahaya." Allah'a verdikleri ahdi az bir pahaya, küçük bir menfaate satarlar. **Ulâike lâ halaka lehum fîl âhirah:** "Onların ahiretten nasibi yoktur." **Ve lâ yukellimuhumullâh:** "Allah onlarla konuşmayacak." **Ve lâ yenzuru ileyhim:** "(Allah) Onlara nazar etmeyecek (bakmayacak)." **Yevmel kıyâmeh:** "Kıyamet günü." **Ve lâ yuzekkîhim:** "(Allah) Onları temize çıkarmayacak." Onları savunmayacak; yani affetmeyecek. **Ve lehum azâbun elîm:**[34] "Ve onlar için elim bir azap vardır."

Demek ki Allah'ın kitabıyla sadece muhatap olmak, âlim olmak yetmiyormuş. Eğer bir âlim, Kur'an'dan bir ayeti gizlerse "onlar Allah'ın kitaptan indirdiği bir şeyi ketmederler ve Allah'a verdikleri ahdi az bir pahaya satarlar" ayetine muhatap olur; çünkü insanlar onların âlim olduğunu düşünüp onlara uyar. Bu yüzden herhangi bir ayeti gizleyenler Allah'ın gazabını, azabını hak eder. Allah da onlarla konuşmaz, onların yüzüne bakmaz, onları

[33] Bakara /174
[34] Âli İmran/77

tezkiye etmez, temize çıkarmaz ve onlar için elim bir azap vardır. Bunu Allah söylüyor.

Mesela; kendini âlim zanneden birine bir ayet okuyup "bak, Allah böyle buyurmuş" dediğinde işine gelmediği takdirde "onu geç" der veya "şimdiye kadar kimse böyle söylememiş, şimdi bunu söylemek doğru mudur" der. Böylelerine; "Allah'ın ayetini nasıl geçerim, nasıl geçebilirim! Böyle bir şey olabilir mi! Bunu Allah söylemiş. Sen Allah'ın ayetini gizler, söylemezsen kendini az bir pahaya satmış olursun. Bunca tehdidi duyduktan sonra Allah'ın ayetlerini nasıl gizleyebilirsin" diye söylemek gerekir.

Ve lâ yahsebennellezîne yebhalûne bi mâ âtâhumullâhu min fadlihî: "Allah'ın kendi fazlından (ikramından) verdiği nimetlerden (malı infak etmeyip) cimrilik edenler şöyle zannetmesin." **Huve hayran lehum:** "Bunun kendileri için hayır olduğunu (zannetmesinler, böyle sanmasınlar)." **Bel huve şerrun lehum:** "Bilakis bu onlar için şerdir." Eğer kendilerine ikram edilen malı, Allah yolunda kullanmıyor, sarf etmiyor, biriktiriyorlarsa bu onlar için hayır değil şerdir. **Se yutavvekûne mâ bahilû bihî yevmel kıyâmeh:** "Kıyamet günü cimrilik ettikleri şeyi onların boynuna asarız." **Ve lillâhi mîrâsus semâvâti vel ard:** "Göklerin ve yerin mirası Allah'a aittir." **Vallâhu bi mâ ta'melûne habîr:**[35] "Allah yaptıklarınızdan haberdardır."

Yani sen hiçbir şeyi beraberinde taşıyamaz, ahirete götüremezsin; çünkü biriktirdiklerinin hepsi Allah'a aittir. Allah sana onlarla ebedi hayatını, imtihanı kazanasın diye onları sana ikram etmiştir. Hal böyleyken onda bahillik; yani cimrilik edersen o mal, Kıyamet günü senin boynuna asılır ve boynuna tomruk edilir. Bunun nasıl bir şey olacağını orada göreceğiz. Bu, cimrilik

[35] Âli İmran/180

yapıp Allah'ın kendisine ikram ettiklerini Allah yolunda sarf etmeyenlerin kıyametteki halidir.

Kullu nefsin zâikatul mevt: "Her nefis ölümü tadacaktı." **Ve innemâ tuveffevne ucûrekum yevmel kıyâmeh:** "Ve Kıyamet günü kazandıklarınız tastamam size ödenecektir." **Fe men zuhziha anin nâr:** "Her kim ki ateşten kurtulursa (uzaklaştırılırsa)." **Ve udhilel cenneh:** "Ve cennete girerse." **Fe kad fâze:** "İşte büyük kurtuluş (saadet) budur." Yani o kişi muradına erer. **Ve mâl hâyâtud dunyâ illâ metâul gurûr:**[36] "Dünya hayatı aldatıcı bir şeyden başka bir şey değildir." Dünya hayatına aldanmayın.

Allâhu lâ ilâhe illâ huv: "Allah odur ki ondan başka ilah yoktur." **Le yecmeannekum ilâ yevmil kıyâmeti lâ raybe fîh:** "(Allah) O şüphe olmayan Kıyamet gününde sizi bir araya toplayacaktır." **Ve men asdeku minallâhi hadîsâ:**[37] "Allah'tan daha doğru sözlü kim olabilir?" Allah bunu mutlaka yapacaktır.

Kimileri bazen ilmi olmadan, bilgisi olmadan, daha doğrusu imanı, Allah'tan haşyeti olmadan "şu helaldir, şu haramdır" diye konuşup hüküm verir, kendi kendine ürettiği bu şeyleri de dinin yerine koyar. Onu dinleyenler de onun söylediklerini din zanneder, İslam zanneder. Mesela ona; "tırnağa oje sürülmesi, saçın boyanması helal midir haram mıdır" diye sorarlar, o da hüküm verir. Senin bunları geçmen lazım geçmen! Allah senden canını, Hz. İnsan olmanı istiyor! Allah senden gönlünü istiyor gönlünü! Sen ne anlatıyorsun, neyin peşindesin, sen bize din mi üretiyorsun, sen, Allah'a dinini mi öğretiyorsun! Böyle olur mu! Bu dinin bir kitabı vardır ve hiç kimse dini böyle basite indiremez. Bu yüzden böylelerine "susun" demek lazım.

[36] Âli İmran/185
[37] Nisâ /87

Kul: "De ki." **Men harrame zînetallâhilletî ahrace li ibâdihî:** "Allah'ın, kulları için çıkardığı (yarattığı) ziyneti (süsü) kimdir haram eden?" **Vet tayyibâti miner rızk:** "Ve temiz olan (haram olmayan) rızıkları." Kimdir o haram eden? Kimdir o "süslenmek haramdır" diyen ya da "Allah'ın haram kılmadığı bir şeye haramdır" diyen, kimdir o? **Kul hiye lillezîne âmenû fîl hayâtid dunyâ:** "De ki: Bu dünya hayatında o, mü'minlere aittir." Kâfirler de, iman etmeyenler de mü'minlerin hürmetine ondan yer ve içerler. Bu dünya hayatı mü'minlere aittir, kimse "bu, mü'minlere haramdır" diyemez. **Hâlisaten yevmel kıyâmeh:** "Kıyamet günü has olarak (onlara aittir)." Ahiret zaten bütünüyle onlara aittir, kâfire bir şey yoktur. Bu yüzden insanın Allah'ın ne ziynetinden, süsünden, süs olarak yarattıklarından ne de o helal kıldığı nimetlerden, güzelliklerden mü'minlere bir şeyi haram etme hakkı yoktur. **Kezâlike nufassılul âyâti li kavmin ya'lemûn:**[38] "Allah bilmek isteyen bir kavme ayetlerini böyle tafsil eder (ayrıntısıyla açıklar)."

Allah daha nasıl söylesin! Ayıp denen bir şey vardır! İnsan, rabbine karşı biraz edepli olur. Dini getirip böyle basit şeylerin içine koymak insanın kendisine yaptığı zulümdür, insana yapılan en büyük haksızlıktır. Dine yapılan zulümdür demiyorum, zaten din Allah'ın kitabıyla, bütün doğrusuyla ortadadır. Eğer biri Allah'ın kitabı ortadayken dinden, Allah'ın kitabından ayrılırsa, Allah'ın ondan neyi istediğini, neyi haram kılıp neyi kılmadığını Kur'an'dan bilmez, öğrenmez de dinini gidip bir başkasından öğrenirse işte böyle şeylere takılır, Allah'ın kendisinden ne istediğini anlamaz, böylelikle kendine zulmetmiş olur.

[38] Araf /32

Mesela; birileri çıkıp altın ve ipeğin erkekler için haram olduğunu söyler. Hâlbuki böyle bir şey yoktur. Peki, haram değilse nedir?

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz helal veya haram hükmünü kesinlikle kendi başına koyamaz, koymamıştır. Bunun aksini söyleyenler küfre girer. Allah ayet-i kerimede Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e; **"sen bundan önce kitap nedir, iman nedir bilmezdin"**[39] buyurur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ne okumuştu ne de kitabın, imanın hakikatini biliyordu; ama Allah ona imanı da kitabı da öğretti. Bu durumda hâşâ Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in, Allah'ın kitabı dışında vereceği bir hüküm olabilir mi? -Elbette ki olamaz.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir şeyi haram kılamaz; ama bununla beraber herhangi bir şeyi şartlara veya duruma göre yasaklayabilir. Bu yüzden sahabeden hadis rivayet edilirken hiçbir şekilde **Harremen nebi**: "Nebi haram kıldı" diye bir kelime duyulmamıştır. Bunun yerine sahabeler hadis rivayet ederken **Nehyen nebi:** "Nebi nehyetti (yasakladı)" demişlerdir.

Mesela; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz neyi yasaklamıştır?

Sahabe anlatır;

-Bir Kurban Bayramı'nda Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hutbede; hiç kimse kurban etini üç günden fazla evinde bırakmasın, dağıtsın, buyurdu. Bütün sahabe de evinde yaklaşık üç günlük et bıraktı ve gerisini dağıttı. Ertesi sene biri gelip Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e;

-Ya Resulullah! Kurban etlerini ne yapacağız, diye sordu.

[39] Şûrâ /52

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de;

-Bunu niye sordun, buyurdu.

O sahabe de;

-Hani geçen sene "kurban etini evinizde üç günden fazla bırakmayın" demiştiniz; ama bu sene kurban dağıtacak kimse bulamıyoruz, dolayısıyla etlerin hepsi kokacak, ne yapalım, diye sordum, dedi.

Tabi o dönemde buzdolabı veya eti kurutma durumu yoktur.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

-Ben size; kurban etini üç günden fazla tutmak haramdır demedim ki ben sadece bunu geçen sene nehyettim, yasakladım; çünkü geçen sene Medine'nin dışından buraya zorda kalmış, aç kalmış birçok insan gelmişti. Bu yüzden eti saklamayın, onlara dağıtın diye öyle söyledim. Bu sene böyle bir durum olmadığı için istediğiniz kadar saklayabilirsiniz[40] *buyurdu.*

Yani Resulullah (s.a.v.) Efendimiz şartlar nasıl gerekiyorsa öyle yapmıştır, önce şartlar gereği nehyetmiş, yasaklamış sonra şartlar müsait olunca da o yasağı kaldırmıştır.

Aynı şekilde sahabeden biri hac yolculuğunda Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e ipek elbise için *"ya Resulullah! Benim vücudumda kaşıntı var, ben ipek giysi, ipek gömlek giyebilir miyim"* diye sorunca Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de ona "giy" buyurmuştur. Eğer ipek elbise giymeyi Allah erkekler için haram kılmış olsaydı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz o sahabeye "giy" der miydi! -Haşa, elbette ki demezdi; çünkü Resulullah (s.a.v.)

[40] İbni Hibban, 5926, Nesei, 4440, Ebu Yağla, 997

Efendimiz, Allah'ın bir konu hakkında verdiği hükmü asla hiç kimse için değiştirmez veya esnetmezdi.

Bu nedenle ipek elbise giymek haram değildir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz sadece; *"ümmetimin erkekleri kadınlar gibi süslenmesin"* buyurarak erkekler için ipek elbise giymeyi yasaklamıştır. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in bu şekilde herhangi bir şeyi nehyetmesi farklı ona "haram" demesi farklıdır. Eğer Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir şey için haram diyorsa mutlaka Allah haram kıldığı için ona haram demiştir; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz asla Allah'ın haram kılmadığı bir şeye haram, helal kılmadığı bir şeye de helal dememiştir ve demez.

Yine sahabe anlatır;

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz mühür için kendine altından bir yüzük yaptırmıştı. Diğer memleketlerdeki krallara mektup gönderirken o yüzükle mektuplara mühür vururdu. Sonra sahabenin hemen hemen hepsi Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e uymak, ona tabi olmak için gidip aynı yüzükten kendine bir yüzük yaptırdı (onlar da böyle anlamışlardı). Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de onların böyle yapmasına kızdı (çünkü sünnet bu değildir, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e uymak, ona benzemek bu değildir.) Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, herkes bunu bilsin, görsün, anlasın diye minberin üstündeyken yüzüğü parmağından çıkarıp fırlattı. Mecburen sahabeler de o yüzüğü parmaklarından çıkardılar. Sonra Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, aynı yüzüğe benzeyen gümüş bir yüzük yaptırılmasını istedi. Bu yüzüğün üzerinde

"Muhammedun Resulullah" yazılıydı.[41] Bu defa da gümüş sünnet oldu.

Oysaki sünnet, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in giyim kuşamını, takısını örnek almak değildir.

Peki, sünnet nedir?

Sünnet; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in hayatını hayatına geçirmek, onun ahlakıyla ahlaklanmaktır.

Bu yüzden ağzımıza geldiği gibi "şu haramdır, şu helaldir" demeyelim, özellikle Allah'ın helal kıldığına haram demeyelim. Haram yerine "güzel değil, doğru değil, uygun değil" diyelim; ama "haram" demeyelim; çünkü haram koyma yetkisi bir tek Allah'a aittir. Hiçbir nebinin, resulün herhangi bir şeyi haram etme yetkisi yoktur. Hal böyleyken peygamber bile olmayanlar birtakım şeyler için haram hükmü verip; "şu haramdır" der. Böylelerine; "bu konuda ne bir ayet, ne bir hadis olduğu halde bunu neye göre söylüyorsun, nasıl buna cesaret ediyorsun" demek gerekir.

Evet, hep beraber Allah'ın Kaim ismini öğrenmeye çalışıyorduk. Allah kaimdir, daimi olarak kıyamda olup El Esmau'l Husna'sıyla tecelli edendir, dedik.

Allah kaim olmamızı buyurmuştur, o halde Allah ile kaim olmamız; yani yatmamamız, ayağa kalkmamız, hayatı Allah adına yaşayıp Allah'ın yeryüzündeki halifesi olmamız için kendi bildiğimiz gibi değil kaim olurken Allah ile kaim olmamız lazım. Bunun için de Allah'ın El Esmau'l Husna'sıyla kaim olup ayakta durmamız lazım.

[41] Buhari, Libas, 45, 46, 50, 53, Eyman, 6, İ'tisam, 4; Müslim, Libas, 53, 55, (2091); Muvatta, Sıfatu'n-Ne

İnşallah hep beraber Allah ile kaim oluruz, kendi kendimizi kandırıp kaim olduğumuzu zannedip yatıp uyumayız, tembellik yapmayız.

Allah; resulüne, nebisine "gece kalk, uyuma! Gecenin yarısını ya biraz azalt ya da biraz çoğalt ama kalk, Kur'an'ı tertil üzere; rabbinin ayetlerini sindire sindire, her zerrene yayılacak, tecelli edecek şekilde oku ve anla" yani canlı Kur'an ol, buyurduysa, sonra da **Kum fe enzir:**[42] "Kalk ve inzar et!" buyurduysa o halde bizim de mutlaka gece kalkıp, ayetleri tefekkür ederek Kur'an'ı her zerremize işleyecek şekilde tertil üzere okumamız sonra da kalkıp ayetleri inzar etmemiz lazım; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e tabi olan her mü'min, her Müslüman bu şekilde ayetlerden, Kur'an'dan, canlı Kur'an olmaktan sorumludur.

Allah bizi iyi olup da yatanlardan eylemesin. İyi olup kaim olanlardan, ayakta duranlardan eylesin. Allah bizi gece kalkıp rabbinin kelamını, ayetlerini tertil üzere, sindire sindire okuyanlardan, ayetleri her zerresine, her hücresine yedirenlerden, ayetleri üzerinde canlandıran kullarından, canlı Kur'an olanlardan eylesin. Allah bizi zatıyla, sıfatıyla kaim olanlardan eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

[42] Muddessir /2